

ព្រះ

អង្គកថា

ភាសាចារឹក

សុត្តន្តបិដក

ធម្មនិកាយោ

ចាត់កវត្តអង្គកថា

។ និមោ តស្ស ភក្កវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

និយន្តិកាយ

ចាតិកវគ្គដ្ឋកថា

១. ចាតិកសុត្តវណ្ណា

សុនក្ខត្តវត្ថុវណ្ណា

១. ឯវំ មេ សុតំ... បេ... មល្លេសុវិហារីតិ ចាតិកសុត្តំ។ តត្រាយំ
អបុព្វបទវណ្ណា។ មល្លេសុវិហារីតិ មល្លា នាម ជានបទិនោ រាជកុមារា,
តេសំ និវាសោ ឯកោបិ ជនបទោ រុទ្ធិសន្នេន “មល្លា” តិ វុច្ចតិ, តស្មី មល្លេសុ
ជនបទេ។ “អនុបិយំ នាម មល្លានំ និគមោ” តិ អនុបិយន្តិ ឯវំនាមកោ មល្លានំ
ជនបទស្ស ឯកោ និគមោ, តំ គោចរគាមំ កត្វា ឯកស្មី ឆាយុទកសម្បន្ន
វនសណ្ឋាវិហារីតិ អត្តោ។ អនោបិយន្តិបិ ចាថោ។ ចាវិសីតិ បរិដ្ឋោ។ ភក្កវា
បន ន តាវ បរិដ្ឋោ, បរិសិស្សមីតិ និក្ខន្តត្តា បន ចាវិសីតិ វុត្តោ។ យថា កី,
យថា “គាមំ គមិស្សមី” តិ និក្ខន្តោ បុរិសោ តំ គាមំ អបត្តោបិ “កុប្បី
ឥត្តន្នាមោ” តិ វុត្តេ “គាមំ គតោ” តិ វុច្ចតិ, ឯវំ។ ឯតទហោសីតិ កាមសមីបេ
ឋត្វា សូរិយំ ឱលោកេន្តស្ស ឯតទហោសី។ អតិប្បគោ ខោតិ អតិវិយ បគោ
ខោ, ន តាវ កុលេសុ យាគុភត្តំ និដ្ឋិតន្តិ។ កី បន ភក្កវា កាលំ អជានិត្វា
និក្ខន្តោតិ? ន អជានិត្វា។ បច្ចុសកាលេយេវ ហិ ភក្កវា ញាណជាលំ បត្តិវត្វា
លោកំ វោលោកេន្តោ ញាណជាលស្ស អន្តោ បរិដ្ឋំ ភក្កវតោត្តំ ធន្ធបរិព្ពាជកំ
ទិស្វា “អដ្ឋាហំ ឥមស្ស បរិព្ពាជកស្ស មយា បុព្វេ កតការណំ សមាហរិត្វា

ធម្មំ កថេស្សមិ, សា ធម្មកថា អស្ស មយំ បសាទប្បដិលាភវសេន សធលា
ភវិស្សតី"តិ ញត្វាវ បរិព្ពាជការាមំ បរិសិតុកាមោ អតិប្បុតោវ និក្ខមិ។ តស្មា
តត្ថ បរិសិតុកាមតាយ ឯវំ ចិត្តំ ឧប្បាទេសិ។

២. ឯតទវោចាតិ ភក្កវន្តំ ទិស្វា មានជទ្ធតំ អកត្វា សត្តារំ បច្ចុគ្គន្ធា ឯតំ ឯតុ
ខោ, ភន្តេតិអាទិកំ វចនំ អវោច។ ឥមំ បរិយាយន្តិ ឥមំ វារំ, អន្ធិ ឥមំ
អាគមនវារន្តិ អត្តោ។ កី បន ភក្កវា បុព្វេបិ តត្ថ គតបុព្វោតិ? ន គតបុព្វោ,
លោកសមុទាចារវសេន បន ឯវមាហា។ លោកិយា ហិ ចិរស្សំ អាគតម្បិ
អនាគតបុព្វម្បិ មនាបជាតិកំ អាគតំ ទិស្វា “កុតោ ភវំ អាគតោ, ចិរស្សំ ភវំ
អាគតោ, កបំ តេ ឥនាគមនមគ្គោ ញាតោ, កី មគ្គម្បុទ្បេសី”តិអាទិនិវទន្តិ។
តស្មា អយម្បិ លោកសមុទាចារវសេន ឯវមាហាតិ វេទិតព្វោ។ ឥនមាសនន្តិ
អត្តនោ និសិដ្ឋាសនំ បច្ឆោដេត្វា សម្បទេត្វា ទទមាណោ ឯវមាហា។ សុនក្ខត្តោ
លិច្ឆិបុត្តោតិ សុនក្ខត្តោ នាម លិច្ឆិរាជបុត្តោ។ សោ កិវ តស្ស
គិហិសហាយោ ហោតិ, កាលេន កាលំ តស្ស សន្តិកំ គច្ឆតិ។ បច្ចុក្ខាតោតិ
“បច្ចុក្ខាមិ ធានាហំ, ភន្តេ, ភក្កវន្តំ ន ធានាហំ, ភន្តេ, ភក្កវន្តំ ឧទ្ទិស្ស
វិហរិស្សមី”តិ ឯវំ បដិអក្ខាតោ និស្សដ្ឋោ បរិច្ចត្តោ។

៣. ភក្កវន្តំ ឧទ្ទិស្សតិ ភក្កវា មេ សត្តា “ភក្កវតោ អហំ ឱវាទំ បដិករោមី”តិ
ឯវំ អបទិសិត្វា។ កោសន្តោ កំ បច្ឆាចិត្តសីតិ យាចកោ វា យាចិតកំ
បច្ឆាចិត្តេយ្យ, យាចិតកោ វា យាចកំ។ ត្វំ បន នេវ យាចកោ ន យាចិតកោ,
ឯវំ សន្តេ, មោយបុរិស, កោសន្តោ កោសមាណោ កំ បច្ឆាចិត្តសីតិ ទស្សេតិ។
បស្ស មោយបុរិសាតិ បស្ស តុច្ឆបុរិស។ យាវញ្ច តេ ឥទំ អបរទ្ធិន្តិ យត្ថកំ ឥទំ
តវ អបរទ្ធិ, យត្ថកោ តេ អបរាជោ តត្ថកោ ទោសោតិ ឯវាហំ ភក្កវ តស្ស
ទោសំ អាហោបេសិន្តិ ទស្សេតិ។

២. ឧត្តរិមនុស្សធម្មាតិ បញ្ចាសីលទសសីលសង្ខាតា មនុស្សធម្មាឧត្តរិ។
ឥទ្ធិចាជិហារិយន្តិ ឥទ្ធិក្ខតំ ចាជិហារិយំ។ កតេ វាតិ កតម្ហិ វា។ យស្សត្ថាយាតិ
យស្ស ទុក្ខក្ខយស្ស អត្ថាយ។ សោ និយ្យាតិ តក្ករស្សាតិ សោ ធម្មោ តក្ករស្ស
យថា មយា ធម្មោ ទេសិតោ, តថា ការកស្ស សម្មា បដិបន្នស្ស បុគ្គលស្ស
សព្វវដ្ឋទុក្ខក្ខយាយ អមតនិព្វានសច្ចិកិរិយាយ គដ្ឋតិ, ន គដ្ឋតិ, សំវត្ថតិ, ន
សំវត្ថតិ បុគ្គតិ។ តត្រ សុនក្ខត្តាតិ តស្មី សុនក្ខត្ត មយា ទេសិតេ ធម្ម
តក្ករស្ស សម្មា ទុក្ខក្ខយាយ សំវត្ថមាទេ កី ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិចាជិហារិយំ
កតំ កិរិស្សតិ, កោតេន កតេន អត្ថោ។ តស្មីញ្ចិ កតេបិ អកតេបិ មម
សាសនស្ស បរិហានិ នត្ថិ, ទេវមនុស្សានញ្ចិ អមតនិព្វានសម្មាបនត្ថាយ អហំ
ចារមិយោ បូរេសី, ន ចាជិហារិយករណាត្ថាយាតិ ចាជិហារិយស្ស និរត្តកតំ
ទស្សេត្វា “បស្ស, មោយបុរិសា” តិ ទុតិយំ ទោសំ អាហេបេសិ។

៥. អគ្គញ្ញន្តិ លោកបញ្ញត្តិ។ “ឥទំ នាម លោកស្ស អគ្គ” ន្តិ ឯវំ ជានិតព្ពម្មិ
អគ្គំ មរិយាទំ ន តំ បញ្ញាបេតិ វទតិ។ សេសមេត្ត អនន្តរវាទានុសារេនេវ
វេទិតព្ពំ។

៦. អនេកបរិយាយេន ខោតិ ឥទំ កស្មា អារទ្ធិំ។ សុនក្ខត្តោ កិរ “ភគវតោ
គុណំ មក្ខេស្សមិ, “ទោសំ បញ្ញាបេស្សមី” តិ ឯត្ថកំ វិប្បលបិទ្វា ភគវតោ កថំ
សុណន្តោ អប្បតិជ្ឈា និរវោ អដ្ឋាសិ។

អថ ភគវា - “សុនក្ខត្ត, ឯវំ ត្វំ មក្ខិកាវេ បិតោ សយមេវ គរបំ
ចាបុណិស្សសី” តិ មក្ខិកាវេ អាទិនវទស្សនត្ថំ
អនេកបរិយាយេនាតិអាទិមាហ។ តត្ថ អនេកបរិយាយេនាតិ
អនេកការណេន។ វដ្ឋិកាមេតិ វដ្ឋិរាជានំ កាមេ, វេសាលីនគរេ នោវិសហីតិ
នាសក្ខិ។ សោ អវិសហន្តោតិ សោ សុនក្ខត្តោ យស្ស បុព្វេ តិណ្ណំ វតនានំ វណ្ណំ

កថេន្ទស្ស មុខំ នប្បហោតិ, សោ ទានិ តេនេវ មុខេន អវល្លោ កថេតិ, អន្ទា អវិសហន្តោ អសក្កោន្តោ ព្រហ្មចរិយំ ចរិតុំ អត្តនោ ពាលតាយ អវល្លោ កថេត្វា ហីនាយាវត្តោ។ ពុទ្ធា បន សុពុទ្ធាវ, ធម្មា ស្វាគ្វាតោវ, សង្ឃោ សុប្បជិបន្នោវ។ ឯវំ ភីណិ រតនានិ ថោមេន្តា មនុស្សា តុយ្ហេវ ទោសំ ទស្សេស្សន្តិទិ។ **ឥតិ ខោ តេតិ ឯវំ ខោ តេ, សុនក្ខត្ត, វត្តារោ ភវិស្សន្តិ។** តតោ ឯវំ ទោសេ ឧប្បន្នេ សត្តា អតីតានាគតេ អប្បជិហតញ្ញាលោ, មយ្ហំ ឯវំ ទោសោ ឧប្បន្និស្សតីទិ ជានន្តោបិ បុរេតរំ ន កថេសីទិ វត្តំ ន លច្ឆសីទិ ទស្សេតិ។ **អបក្កមេវាទិ អបក្កមិយេវ, អបក្កន្តោ វា ធុតោទិ អត្តោ។ យថា តំ អាចារិកោទិ យថា អចារិយេ និព្ពត្តនារហោ សត្តោ អបក្កមេយ្យ, ឯវមេវ អបក្កមីទិ អត្តោ។**

ការកត់ត្រាយវត្ថុវណ្ណាន

៧. ឯកមិទាហន្តិ ឥមិទា កី ទស្សេតិ? ឥទំ សុត្តំ ធ្វើហិ បទេហិ អាពុទ្ធំ ឥទ្ធិទាជិហារិយំ ន ករោតីទិ ច អគ្គញំ ន បញ្ញាបេតីទិ ច។ តត្ថ “អគ្គញំ ន បញ្ញាបេតី”ទិ ឥទំ បទំ សុត្តបរិយោសានេ ទស្សេស្សតិ។ “ទាជិហារិយំ ន ករោតី”ទិ ឥមស្ស បន បទស្ស អនុសន្និទស្សនវសេន អយំ ទេសនា អារទ្ធា។

តត្ថ ឯកមិទាហន្តិ ឯកស្មី អហំ។ សមយន្តិ សមយេ, ឯកស្មី កាលេ អហន្តិ អត្តោ។ ជូលូស្វតិ ជូលូ នាម ជនបទោ, តត្ថ វិហារមិ។ ឧត្តរកា នាមាទិ ឥត្តិលិដ្ឋវសេន ឧត្តរកាទិ ឯវំនាមកោ ជូលូនំ ជនបទស្ស និគមោ, តំ និគមំ គោចរតាមំ កត្វាទិ អត្តោ។ អបេលោទិ នគ្គោ។ **ការកត់ត្រាយោទិ** អន្តោវដ្ឋទាទោ ខត្តិយោ។ កុក្ករវតីកោទិ សមាទិន្នកុក្ករវតោ សុនខោវិយ យាយិទ្ធា ខាទតិ, ឧទ្ធទន្តវេ និបជ្ជតិ, អញ្ញម្បិ សុនខកិរិយមេវ ករោតិ។ ចតុក្កុណ្ឌិកោទិ ចតុសជ្ឈដ្ឋិតោ ទ្វេ ជាល្លានិ ទ្វេ ច កប្បវេ ភូមិយំ វេបេត្វា

វិចារតិ។ ធម្មានិក្ខណ្ឌន្តិ ភូមិយំ និក្ខណ្ឌំ បក្ខិត្តំ វេបិតំ។ ភក្ខុសន្តិ ភក្ខំ យំ កិត្តិ
ខាទនីយំ ភោជនីយំ។ មុខេនេវាតិ ហេតុន អបរាមសិទ្ធា ខាទនីយំ មុខេនេវ
ខាទតិ, ភោជនីយម្បិ មុខេនេវ ភុញ្ញតិ។ សាធុរូចោតិ សុន្ទរូចោ។ អយំ
សមណោតិ អយំ អរហតំ សមណោ ឯកោតិ។ តត្ថ វតាតិ បត្តនត្ថ
និចាតោ។ ឯវំ កិរស្ស បត្តនា អហោសិ “ឥមីនា សមណោន សទិសោ អញ្ញោ
សមណោ នាម នត្ថិ, អយញ្ញិ អប្បិច្ឆតាយ វត្ថំ ន និវាសេតិ, វេស បបញ្ញោ”តិ
មញ្ញមាធា ភិក្ខុភាជនម្បិ ន បរិហារតិ, ធម្មានិក្ខណ្ឌមេវ ខាទតិ, អយំ
សមណោ នាម។ មយំ បន កី សមណា”តិ? ឯវំ សព្ពញ្ញុត្ថស្ស បច្ឆតោ
ចរន្តោវ ឥមំ ចាបកំ វិតក្កំ វិតក្កេសិ។

ឯតទរោចាតិ ភក្ខវា កិរ ចិន្តេសិ “អយំ សុនក្ខត្តោ ចាបជ្ឈាសយោ, កី នុ
ឥមំ ទិស្វា ចិន្តេសី”តិ? អថេវំ ចិន្តេន្តោ តស្ស អជ្ឈាសយំ វិទិត្វា “អយំ
មោយបុរិសោ មាទិសស្ស សព្ពញ្ញោ បច្ឆតោ អាគច្ឆន្តោ អថេលំ អរហាតិ
មញ្ញតិ, ឥធរេវ ធានាយំ ពាលោ និគ្គហំ អរហតី”តិ អនិវត្តិត្វាវ ឯតំ ភូម្បិ
នាមាតិអាទិវចនមរោច។ តត្ថ ភូម្បិ នាមាតិ គរហេតុ បិកាហោ។ គរហេត្តោ ហិ
នំភក្ខវា “ភូម្បិ នាមា”តិ អាហា។ “ភូម្បិ នាម ឯវំ ហីនជ្ឈាសយោ, អហំ
សមណោ សក្យបុត្តិយោតិ ឯវំ បដិជានិស្សសី”តិ អយញ្ញេត្ថ អធិប្បាយោ។ កី
បន មំ, ភន្តេតិ មយ្ហំ, ភន្តេ, កី ការយ្ហំ ទិស្វា ភក្ខវា “វេវមាហា”តិ បុច្ឆតិ។ អថស្ស
ភក្ខវា អាចិក្ខន្តោ “ននុ តេ”តិអាទិមាហា។ មច្ឆរាយតីតិ “មា អញ្ញាស្ស អរហត្ថំ
ហោតូ”តិ កី ភក្ខវា ឯវំ អរហត្ថស្ស មច្ឆរាយតីតិ បុច្ឆតិ។ ន ខោ អហាន្តិ អហំ,
មោយបុរិស, សនេវកស្ស លោកស្ស អរហត្ថប្បជីលាភមេវ បច្ឆាសីសាមិ,
ឯតទត្ថមេវ មេ ពហ្វនិ ទុក្ករាទិ ករោន្តេន ចារមិយោ បូរិសា, ន ខោ អហំ,
មោយបុរិស, អរហត្ថស្ស មច្ឆរាយាមិ។ ចាបកំ ទិដ្ឋិតតន្តិ ន អរហន្តំ អរហាតិ,
អរហន្តេ ច អនរហន្តោតិ ឯវំ តស្ស ទិដ្ឋិ ឧប្បន្នា។ តំ សន្ធាយ “ចាបកំ

ទិដ្ឋភាព"ន្តិ អាហា។ យំ ខោ បនាតិ យំ ឯតំ អចេលំ ឯវំ មញ្ញាសិ។ សត្តមំ ទិវសន្តិ
សត្តមេ ទិវសេ។ អលសកេនាតិ អលសកព្យាធិនា។ កាលន្តិវស្សតិ
ឧទ្ទុមាតឧទរោ មរិស្សតិ។

កាលកញ្ចកាតិ តេសំ អសុរាទំ នាមំ។ តេសំ កិវ តិការុតោ អត្តភារោ
អប្បមំសលោហិតោ បុរាណបណ្ណាសទិសោ កក្កដកានំវិយ អក្ខិណំ ឆិក្ខុមិទ្ធា
មត្តកេ តិជ្ជន្តិ, មុខំ សូចិចាសកសទិសំ មត្តកស្មីយេវ ហោតិ, តេន ឱណាមិទ្ធា
គោចរំ គណ្ណាន្តិ។ ពីរណាត្ថម្ភកេតិ ពីរណាតិណាត្ថម្ភោ តស្មី សុសានេ អត្តិ, តស្មា
តំ ពីរណាត្ថម្ភកន្តិ វុច្ចតិ។

តេនុបសន្តមីតិ ភគវតិ ឯត្ថកំ វត្ថា តស្មី កាមេ បិណ្ឌរាយ ចរិត្វាវិហារំ
គតេ វិហារា ឆិក្ខុមិទ្ធា ឧបសន្តមិ។ យេន ត្វន្តិ យេន ការណេន ត្វំ។ យស្មាបិ
ភគវតា ព្យាកតោ, តស្មាតិ អត្តោ។ មត្តំ មត្តន្តិ បមាណយុត្តំ បមាណយុត្តំ។
“មន្តា មន្តា”តិបិ ចាថោ, បញ្ញាយ ឧបបរិក្ខិទ្ធា ឧបបរិក្ខិទ្ធាតិ អត្តោ។ យថា
សមណស្ស គោតមស្សាតិ យថា សមណស្ស គោតមស្ស មិច្ឆា វចនំ អស្ស,
តថា ករេយ្យាសីតិ អាហា។ ឯវំ វុត្ថេ អចេលោ សុនខោវិយ ឧទ្ទនជ្ជានេ និបន្នោ
សីសំ ឧត្តិបិទ្ធា អក្ខិណំ ឧម្មិលេទ្ធា ឱលោកេន្តោ កី កថេសិ “សមណោ នាម
គោតមោ អម្ពាគំ វេរី វិសភាគោ, សមណស្ស គោតមស្ស ឧប្បន្នកាលតោ
បជ្ជាយ មយំ សូរិយេ ឧគ្គតេ ខន្ធជាបនកាវិយ ជាតា។ សមណោ គោតមោ
អម្ពោ, ឯវំ វាចំ វនេយ្យ អញ្ញថា វា។ វេរីនោ បន កថា នាម តច្ឆា ន ហោតិ, គច្ឆ ត្វំ
អហមេត្ត កត្តត្ថំ ជាទិស្សមី”តិ វត្ថា បុននេវ និបទ្ទិ។

៨. ឯកទ្ធិហិកាយាតិ ឯកំ ទ្វេតិ វត្ថា គណេសិ។ យថា តន្តិ យថា
អសទ្ធិហាមា នោ កោចិ គណេយ្យ, ឯវំ គណេសិ។ ឯកទិវសញ្ច តិក្ខត្តំ
ឧបសន្តមិទ្ធា ឯកោ ទិវសោ អតីតោ, ទ្វេ ទិវសា អតីតាតិ អាហោចេសិ។ សត្តមំ

ធីរសន្តិសោ កិរ សុនក្ខត្តស្ស វេនំ សុត្វា សត្តាបំ និរាហារោ អហោសិ។
អថស្ស សត្តមេ ធីរសេ ឯកោ ឧបជ្ជាកោ “អម្ពាកំ កុល្លបកសមណាស្ស អន្ធន្ធ
សត្តមោ ធីរសោ គេហំ អនាគច្ឆន្តស្ស អដាសុ នុខោ ជាត”ន្តិ សូករមំសំ
បចាបេត្វា ភត្តមាធាយ គន្ធា បុរោ ភូមិយំ និក្ខិបិ។ អចេលោ ធិស្វា ចិន្តេសិ
“សមណាស្ស គោតមស្ស កថា តន្តា វា អតន្តា វា ហោតុ, អាហារំ បន ខាធិត្វា
សុហិតស្ស មេ មរណាម្មិ សុមរណ”ន្តិ ទ្វេ ហត្ថ ជណ្ឌកានិ ច ភូមិយំ វេបេត្វា
កុច្ឆិបូរំ ភុញ្ញិ។ សោ រត្តិភាគេ ជីវាបេតុំ អសក្កោន្តោ អលសកេន
កាលមកាសិ។ សចេបិ ហិ សោ “នភុញ្ញេយ្យ”ន្តិ ចិន្តេយ្យ, តថាបិ តំ ធីរសំ
ភុញ្ញិត្វា អលសកេន កាលំ ករេយ្យ។ អទ្វេជ្ឈវេនា ហិ តថាគតាតិ។

ពីរណត្ថម្ភកេតិ តិក្ខិយា កិរ “កាលម្ពតោ កោរក្ខត្តិយោ”តិ សុត្វា
ធីរសានិ គណេត្វា ឥទំ តាវ សច្ចំ ជាតំ, ឥទានិ នំ អញ្ញត្ថ ធម្មេត្វា “មុសាវាទេន
សមណំ គោតមំ និគ្គណ្ហិស្សមា”តិ គន្ធា តស្ស សរីរំ វល្លិយា ពន្ធិត្វា អាកឡន្តា
“ឯត្ថ ធម្មេស្សម, ឯត្ថ ធម្មេស្សមា”តិ គច្ឆន្តិ។ គតគតជ្ជានំ អន្តរាមេវ ហោតិ។
តេ កឡមាធា ពីរណត្ថម្ភកសុសានំយេវ គន្ធា សុសានភាវំ ញត្វា “អញ្ញត្ថ
ធម្មេស្សមា”តិ អាកឡិសុ។ អថ នេសំ វល្លិ និដ្ឋិត្ថ, បច្ឆា ចាលេតុំ នាសក្ខិសុ។ តេ
តតោវ បក្កន្តា។ តេន វុត្ថំ - “ពីរណត្ថម្ភកេ សុសានេ ធម្មេសុ”ន្តិ។

៩. តេនុបសង្កម្មីតិ កស្មា ឧបសង្កម្មិ? សោ កិរ ចិន្តេសិ “អវសេសំ តាវ
សមណាស្ស គោតមស្ស វេនំ សមេតិ, មតស្ស បន ឧដ្ឋាយ អញ្ញេន សទ្ធិ កថំ
នាម នត្ថិ, ហន្តាហំ គន្ធា បុច្ឆាមិ។ សចេ កថេតិ, សុន្ទរំ។ នោ ចេ កថេតិ, សមណំ
គោតមំ មុសាវាទេន និគ្គណ្ហិស្សមិ”តិ ឥមិណ ការណេន ឧបសង្កម្មិ។
អាកោដេសីតិ បហិវ។ ជាធាមិ អារុសោតិ មតសរីរំ ឧដ្ឋហិត្វា កថេតុំ សមត្ថំ
នាម នត្ថិ, ឥទំ កថំ កថេសីតិ? ពុទ្ធានុភាវេន។ ភគវា កិរ កោរក្ខត្តិយំ

អសុរយោនិតោ អានេត្វា សរីរេ អធិមោចេត្វា កថាបេសិ។ តមេវ វា សរីរំ
កថាបេសិ, អចិន្តេយ្យា ហិ ពុទ្ធវិសយោ។

១០. តថេវ តំ វិចាកន្តិ តស្ស វេចនស្ស វិចាកំ តថេវ, ឧទាហុ នោតិ
លីដ្ឋិវបល្លាសោ កតោ, តថេវ សោ វិចាកោតិ អត្តោ។ កេចិ បន “វិបក្ក”ន្តិបិ
បឋន្តិ, និព្ពត្តន្តិ អត្តោ។

ឯត្ថ ឋត្វា ចាជិហារិយានិ សមាទេតព្ពានិ។ សព្ពានេវ ហេតានិ បញ្ច
ចាជិហារិយានិ ហោន្តិ។ “សត្តមេ ធិវសេ មរិស្សតី” តិ វុត្ថំ, សោ តថេវ មតោ, ឥទំ
បឋមំ ចាជិហារិយំ។ “អលសកេនា” តិ វុត្ថំ, អលសកេនេវ មតោ, ឥទំ ធុតិយំ។
“កាលកញ្ចិកេសុ និព្ពត្តិស្សតី” តិ វុត្ថំ, តត្ថេវ និព្ពត្តោ, ឥទំ តតិយំ។
“ពិរណាត្តម្ហកេ សុសានេ ធម្មេស្សន្តិ” តិ វុត្ថំ, តត្ថេវ ធម្មតោ, ឥទំ ចតុត្ថំ។
“និព្ពត្តជ្ជានតោ អាគន្ធា សុនក្ខត្តេន សទ្ធិ កថេស្សតី” តិ វុត្តោ, សោ
កថេសិយេវ, ឥទំ បញ្ចមំ ចាជិហារិយំ។

អថេលកធុរាមដ្ឋកវត្ថុវណ្ណានា

១១. កធុរាមដ្ឋកោតិ និក្ខន្ធនន្តមត្តកោ។ នាមមេវ វា តស្សេតំ។
លាភគ្គប្បត្តោតិ លាភគ្គំ បត្តោ, អគ្គលាភំ បត្តោតិ វុត្ថំ ហោតិ។
យសគ្គប្បត្តោតិ យសគ្គំ អគ្គបរិវារំ បត្តោ។ វតបទានីតិ វតានិយេវ,
វតកោដ្ឋាសា វា។ សមត្តានីតិ គហិតានិ។ សមាទិដ្ឋានីតិ តស្សេវ វេវចនំ។
បុរត្ថិមេន វេសាលិន្ទិ វេសាលិតោ អវិទូរេ បុរត្ថិមាយ ធិសាយ។ ចេតិយន្តិ
យក្ខចេតិយជ្ជានំ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។

១២. យេន អថេលកោតិ ភគវតោ វុត្ថំ កត្វា យេន អថេលោ
កធុរាមដ្ឋកោ តេនុបសន្តិមិ។ បញ្ចំ អបុច្ឆិតិ គម្ពីរំ តិលក្ខណាហាតំ បញ្ចំ បុច្ឆិ។

ន សម្បាយាសីតិ ន សម្មាញ្ញាណាគតិយា ចាយាសិ, អន្លោវិយ វិសមជ្ជានេ តត្ថ
តត្ថេវ បក្ខលិ។ នេវ អាធិ, ន បរិយោសានមទ្គុស។ អថ វា “ន សម្បាយាសី”តិ ន
សម្មាទេសិ, សម្មាទេត្វា កថេតុំ នាសក្ខិ។ អសម្បាយន្តោតិ កតាវក្ខិទិ
បរិវត្តត្វា ឌីលោកេន្តោ “អសិក្ខិតកស្ស សន្តិកេ វុដ្ឋាសិ, អនោកាសេបិ
បព្ពដិតោ បព្ពំ បុច្ឆន្តោវិចរសិ, អបេហិ មា ឯតស្មី ហ្មនេ អជ្ជាសី”តិ វុទន្តោ។
កោបញ្ច ទោសញ្ច អប្បច្ចយញ្ច ចាត្វាកាសីតិ កុប្បនាការំ កោបំ,
ទុស្សនាការំ ទោសំ, អតុដ្ឋាការក្ខតំ ទោមនស្សសម្ពាតំ អប្បច្ចយញ្ច
ចាកជមកាសិ។ អាសាទិម្ហសេតិ អាសាទិយិម្ហ យដ្ឋយិម្ហ។ មា វត នោ
អហោសីតិ អហោ វត មេ ន ភវេយ្យ។ មំ វត នោ អហោសីតិបិ ចាហោ។ តត្ថ
មន្តិ សាមិវចនត្ថេ ឧបយោគវចនំ, អហោសិ វត នុ មមាតិ អត្ថោ។ ឯវញ្ច បន
ចិន្តេត្វា ឧក្កជិកំ និសីទិត្វា “ខមថ មេ, ភន្តេ”តិ តំ ខមាបេសិ។ សោបិ ឥតោ
បដ្ឋាយ អញ្ចំ កិញ្ចំ បព្ពំ នាម ន បុច្ឆិស្សសីតិ។ អាម ន បុច្ឆិស្សមីតិ។ យទិ ឯវំ
គច្ឆ, ខមាមិ តេតិ តំ ឧយ្យោជេសិ។

១៤. បរិហិតោតិ បរិទហិតោ និវត្តវត្ថោ។ សានុចារិកោតិ អនុចារិកា
វុច្ឆតិ ភរិយា, សហ អនុចារិកាយ សានុចារិកោ, តំ តំ ព្រហ្មចរិយំ បហាយ
សភរិយោតិ អត្ថោ។ ឌីទនកុម្មាសន្តិ សុរាមំសតោ អតិវេកំ ឌីទនម្សិ កុម្មាសម្សិ
ភុញ្ញមាណោ។ យសា និហីនោតិ យំ លាភគ្គយសគ្គំ បត្ថោ, តតោ បរិហីនោ
ហុត្វា។ “កតំ ហោតិ ឧត្តរិមនុស្សធម្មា ឥទ្ធិចាជិហារិយ”ន្តិ ឥធ
សត្តវតបទាតិ ក្កមវសេន សត្ត ចាជិហារិយានិ វេទិតញ្ញានិ។

អថេលចាជិកបុត្តវត្ថុវណ្ណានា

១៥. ចាជិកបុត្តោតិ ចាជិកស្ស បុត្តោ។ ញ្ញាណាវាទេនាតិ ញ្ញាណាវាទេន
សន្ធិ។ ឧបឡបថន្តិ យោជនំ ចេ, នោ អន្តវេ ភវេយ្យ, គោតមោ អឡយោជនំ, អហំ

អឡាយោជនំ។ ឯស នយោ អឡាយោជនាទីសុ។ ឯកបទវារម្មិ អតិក្កម្ម គច្ឆតោ
ជយោភវិស្សតិ, អនាគច្ឆតោ បរាជយោតិ។ តេ តត្ថាតិ តេ មយំ តត្ថ
សមាគតដ្ឋានេ។ តទ្ធិគុណំ តទ្ធិគុណាហន្តិ តតោ តតោ ទិគុណំ ទិគុណំ អហំ
កវិស្សមិ, ភគវតោ សទ្ធិ ចាជិហារិយំ កាតុំ អសមត្ថភារំ ជានន្តោបិ
“ឧត្តមបុរិសេន សទ្ធិ បដ្ឋបេត្វា អសក្កុណាន្តស្សបិ ចាសំសោ ហោតី”តិ ញត្វា
ឯវមាហ។ នគរវាសិនោបិ តំ សុត្វា “អសមត្ថោ នាម ឯវំ ន គដ្ឋតិ, អធ្វា
អយម្មិ អរហា ភវិស្សតី”តិ តស្ស មហន្តំ សក្ការមកំសុ។

១៦. យេនាហំ តេនុបសង្កម្មីតិ “សុនក្ខត្តោ កិវ ចាជិកបុត្តោ ឯវំ វទតី”តិ
អស្សោសិ។ អថស្ស ហ៊ានជ្ឈាសយត្តា ហ៊ានទស្សនាយ ចិត្តំ ឧទចាទិ។

សោ ភគវតោ វត្ថុំ កត្វា ភគវតិ គន្ធកុដិ បរិដ្ឋេ ចាជិកបុត្តស្ស សន្តិកំ
គន្ធា បុច្ឆិ “តុម្ពេ កិវ ឯវុបី កថំ កថេថា”តិ? “អាម, កថេមា”តិ។ យទិ ឯវំ “មា
ភាយិត្ត វិស្សត្តា បុនប្បុនំ ឯវំ វទថ, អហំ សមណស្ស គោតមស្ស ឧបដ្ឋាកោ,
តស្ស វិសយំ វិជានមិ, តុម្ពេហិ សទ្ធិ ចាជិហារិយំ កាតុំ ន សក្ខិស្សតិ, អហំ
សមណស្ស គោតមស្ស កថេត្វា ភយំ ឧប្បាទេត្វា តំ អញ្ញតោ គហេត្វា
គមិស្សមិ, តុម្ពេ មា ភាយិត្តា”តិ តំ អស្សាសេត្វា ភគវតោ សន្តិកំ គតោ។
តេន វត្ថុំ “យេនាហំ តេនុបសង្កម្មី”តិ។ តំ វាចន្តិអាទីសុ “អហំ អពុធ្វោវ
សមាណោ ពុធ្វោម្ហីតិ វិចរី, អភូតំ មេ កថិតំ នាហំ ពុធ្វោ”តិ វទន្តោ តំ វាចំ
បជហតិ នាម។ រហោ និសីទិត្វា ចិន្តយមាណោ “អហំ ‘ឯត្ថកំ កាលំ អពុធ្វោវ
សមាណោ ពុធ្វោម្ហី’តិ វិចរី, ឥតោ ទានិ បដ្ឋាយ នាហំ ពុធ្វោ”តិ ចិន្តយន្តោ តំ ចិត្តំ
បជហតិ នាម។ “អហំ ‘ឯត្ថកំ កាលំ អពុធ្វោវ សមាណោ ពុធ្វោម្ហី’តិ ចាបកំ ទិដ្ឋិ
គហេត្វា វិចរី, ឥតោ ទានិ បដ្ឋាយ ឥមំ ទិដ្ឋិ បជហាមី”តិ បជហន្តោ តំ ទិដ្ឋិ
បជិនិស្សន្នតិ នាម។ ឯវំ អករោន្តោ បន តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ

តំ ទិដ្ឋិ អប្បនិស្សន្និក្ខតិ វុច្ចតិ។ វិបតេយ្យតិ ពន្ធនា មុត្តតាលបក្កំ វិយ
គីរតោ បតេយ្យ, សត្តជារា បន ជលេយ្យ។

១៧. រក្ខតេតន្តិ រក្ខតុ ឯតំ។ ឯកំសេនាតិ និប្បវិយាយេន។ ឌីដារីតាតិ
ភាសិតា។ អបេលោ ច, ភន្តេ, ចាជិកបុត្តោតិ ឯវំ ឯកំសេន ភគវតោ វាចាយ
ឌីដារីតាយ សចេ អបេលោ ចាជិកបុត្តោ។ វិរូបរូបេនាតិ វិគតរូបេន
វិគត្តិសភាវេន រូបេន អត្តនោ រូបំ បហាយ អទិស្សមាទេន កាយេន។
សីហព្យគ្គាធិវសេន វា វិវិជ្ជរូបេន សម្មុទ្ធិការំ អាគច្ឆេយ្យ។ តទស្ស ភគវតោ
មុសាតិ ឯវំ សន្តេ ភគវតោ តំ វចនំ មុសា ភវេយ្យតិ មុសាវាទេន និគ្គណ្ហាតិ។
ឋបេត្វា កិរ ឯតំ ន អញ្ញេន ភគវា មុសាវាទេន និគ្គហិតបុព្វោតិ។

១៨. ទ្វយកាមិនីតិ សរូបេន អត្តិការំ, អត្តេន នត្តិការំ ឯវំ ទ្វយកាមិនី។
អលិកតុច្ឆនិប្បលវាចាយ ឯតំ អធិវចនំ។

១៩. អជិតោបិ នាម លិង្គីនំ សេនាបតីតិ សោ កិរ ភគវតោ ឧបដ្ឋាកោ
អហោសិ, សោ កាលមកាសិ។ អថស្ស សរីរកិច្ចំ កត្វា មនុស្សា ចាជិកបុត្តំ
បុច្ឆិសុ “កុហំ និព្ពត្តោ សេនាបតី”តិ? សោ អាហា - “មហានិរយេ និព្ពត្តោ”តិ។
ឥទព្វា បន វត្វា បុន អាហា “តុម្ហាកំ សេនាបតិ មម សន្តិកំ អាគម្ម អហំ តុម្ហាកំ
វចនមកត្វា សមណាស្ស កោតមស្ស វាទំ បតិជ្ឈបេត្វា និរយេ និព្ពត្តោម្ហី”តិ
បរោធិត្ថាតិ។ តេនុបសង្កមិ ធិវាវិហារាយាតិ ឯតុ
“ចាជិហារិយករណត្ថាយា”តិ កស្មា ន វទតិ? អភាវា។ សម្មុទ្ធិការោបិ ហិស្ស
តេន សទ្ធិ នត្តិ, កុតោ ចាជិហារិយករណំ, តស្មា តថា អវត្វា
“ធិវាវិហារាយា”តិ អាហា។

ឥទ្ធិចាជិហារិយកថាវណ្ណនា

២០. គហបតិនេចយិកាតិ គហបតិ មហាសាលា។ តេសញ្ញា
មហាជនធម្មានិចយោ, តស្មា “នេចយិកា”តិ វុច្ចន្តិ។ អនេកសហស្សតិ
សហស្សហិមិ អបរិមាណគណនា។ ឯវំ មហតី កិរ បរិសំ បេត្វា សុនក្ខត្តំ
អញ្ញោ សន្និចាតេតុំ សមត្ថោ នត្ថិ។ តេនេវ ភគវា ឯត្ថកំ កាលំ សុនក្ខត្តំ
គហេត្វាវិចរិ។

២១. ភយន្តិ ចិត្តត្រាសភយំ។ ធម្មិតត្ថន្តិ សកលសរីរចលនំ។
លោមហំសោតិ លោមាណំ ឧទុគ្គកាវោ។ សោ កិរ ចិន្តេសិ - “អហំ អតិមហន្តំ
កមំ កថេត្វា សនេវកេ លោកេ អគ្គបុគ្គលេន សទ្ធិ បដិវរុទ្ធោ, មយ្ហំ ខោ
បនព្ពន្ធរេ អរហត្តំ វា ចាជិហារិយករណហេតុ វា នត្ថិ, សមណោ បន
គោតមោ ចាជិហារិយំ ករិស្សតិ, អថស្ស ចាជិហារិយំ ទិស្វា មហាជនោ ‘ត្វំ
ធានិ ចាជិហារិយំ កាតុំ អសក្កោន្តោ កស្មា អត្តនោ បមាណមជាតិទ្វា លោកេ
អគ្គបុគ្គលេន សទ្ធិ បដិមល្លោ ហុត្វា កដ្ឋសី’តិ កដ្ឋលេខុទណ្ឌាធិហិ
វិហេបេស្សតី”តិ។ តេនស្ស មហាជនសន្និចាតញ្ជោវ តេន ភគវតោ ច អាគមនំ
សុត្វា ភយំ វា ធម្មិតត្ថំ វា លោមហំសោ វា ឧទទាទិ។ សោ តតោ ទុក្ខា
មុច្ចិតុកាមោ តិន្ទុកខាណុកបរិព្ពាជការាមំ អគមាសិ។ តមត្ថំ ធស្សេតុំ អថ
ខោ ភគវាតិអាទិមាហ។ តត្ថ ឧបសង្កម្មីតិ ន កេវលំ ឧបសង្កម្មិ, ឧបសង្កម្មិត្វា
បន ទ្វរំ អឡយោជនន្តរំ បរិព្ពាជការាមំ បរិដ្ឋោ។ តត្ថបិ ចិត្តស្សទំ អលភមាណោ
អន្តន្តេន អារិដ្ឋិត្វា អារាមបច្ឆន្តេ ឯកំ គហនជ្ជានំ ឧបធារេត្វា
ចាសាណាជលកេ និសីទិ។ អថ ភគវា ចិន្តេសិ - “សចេ អយំ ពាលោ កស្សចិនេវ
កមំ គហេត្វា ឥធាគន្ធយ្យ, មា នស្សតុ ពាលោ”តិ “និសិន្នចាសាណាជលកំ
តស្ស សរីរេ អល្លីនំ ហោតូ”តិ អធិដ្ឋាសិ។ សហ អធិដ្ឋានចិត្តេន តំ តស្ស សរីរេ
អល្លីយិ។ សោ មហាអទ្គពន្ធនពោទ្ធវិយ ជិន្នចាទោវិយ ច អហោសិ។

អស្សោសីតិ ឥតោ ចិតោ ច ចាចិកបុត្តំ បរិយេសមាណា បរិសា តស្ស
អនុបទំ គន្ធា និសិន្នជ្ជានំ ញាតា អាគតេន អញ្ញាតេន បុរិសេន “តុម្ពេ កំ
បរិយេសថា” តិ វុត្តេ ចាចិកបុត្តន្តិ។ សោ “តិន្ទុកខាល្យាកបរិញ្ញាជកាវាមេ
និសិន្នោ” តិ វុត្តវចនេន អស្សោសិ។

២២. សំសប្បតិ ឌីសីទតិ។ តត្ថវ សញ្ញាតិ។ ចាវឡា វុច្ឆតិ អានិសទដ្ឋិកា។

២៣. បរាភូត្វចោតិ បរាជិត្វចោ, វិនជ្ជចោ វា។

២៤. កោយុគេហីតិ កោយុត្តេហិ សតមត្តេហិ វា សហស្សមត្តេហិ វា
យុគេហិ។ អាវិញ្ញេយ្យាមាតិ អាកឡេយ្យាម។ ធិន្ទេយ្យន្តិ ធិន្ទេយ្យំ។ ចាចិកបុត្តោ
វា ពន្ធជ្ជានេ ធិន្ទេយ្យ។

២៥. ទារុបត្តិកន្តោវាសីតិ ទារុបត្តិកស្ស អន្តោវាសី។ តស្ស កិវ ឯតទហោសិ
“តិដ្ឋតុ តាវ ចាជិហារិយំ, សមណោ គោតមោ ‘អចេលោ ចាចិកបុត្តោ
អាសនាបិ ន វុដ្ឋហិស្សតិ’ តិ អាហា។ ហន្តាហំ គន្ធា យេន កេនចិ ឧចាយេន តំ
អាសនា វុដ្ឋាបេមិ។ ឯត្តាវតា ច សមណស្ស គោតមស្ស បរាជយោ
ភវិស្សតិ” តិ។ តស្មា ឯវមាហា។

២៦. សីហស្សាតិ ចត្តារោ សីហា តិណាសីហោ ច កាឡសីហោ ច
បណ្ណាសីហោ ច កេសរសីហោ ច។ តេសំ ចតុន្នំ សីហានំ កេសរសីហោ អគ្គតំ
គតោ, សោ ឥនាធិប្បតោ។ មិគរញ្ជោតិ សព្វចតុប្បទានំ រញ្ជោ។ អាសយន្តិ
និវាសំ។ សីហនាទន្តិ អភិទនាទំ។ គោចរាយ បក្កមេយ្យន្តិ អាហារត្ថាយ
បក្កមេយ្យំ។ វរំ វរន្តិ ឧត្តមុត្តមំ, ដូលំ ដូលន្តិ អត្ថោ។ មុទុម៌សានីតិ មុទុនិ
ម៌សានិ។ “មុទុម៌សានី” តិបិ ចាហោ, មុទុម៌សានីតិ អត្ថោ។ អដ្ឋបេយ្យន្តិ

ឧបករណ៍យុំ។ សីហនាធំ នធិត្វាតិ យេ ធុត្តលា ចាលា, តេ បលាយន្ត្រីតិ អត្តនោ
សូរភាវសន្និស្សិតេន ការុញ្ញេន នធិត្វា។

២៨. វិហាសសំវង្កោតិ វិហាសេន សំវង្កោ, វិហាសំ ភក្ខិតា តិវត្តមំសំ
ខាធិត្វា វង្កិតោ។ ធិត្តាតិ ធម្មតោ ជូលសរីរោ។ ពលវាតិ ពលសម្បជ្ជោ។
ឯតទហោសីតិ កស្មា អហោសិ? អស្មិមាននោសេន។

តត្រាយំ អនុបុត្តិកថា - ឯកធិវសំ កិវ សោ សីហោ គោចរតោ
និវត្តមាណោ តំ សិដ្ឋាលំ ភយេន បលាយមាធំ ធិស្វា ការុញ្ញជាតោ ហុត្វា
“វយស, មា ភាយិ, តិដ្ឋ កោ នាម ត្វ” ត្ថិ អាហា។ ជម្ពុកោ នាមាហំ សាមីតិ។
វយស, ជម្ពុក, ឥតោ បជ្ជាយ មំ ឧបជ្ជាតុំ សក្ខិស្សសីតិ។ ឧបជ្ជហិស្សមីតិ។
សោ តតោ បជ្ជាយ ឧបជ្ជាតិ។ សីហោ គោចរតោ អាគច្ឆន្តោ មហាន្តំ មហាន្តំ
មំសខណ្ឌំ អាហារតិ។ សោ តំ ខាធិត្វា អវិទូរេ ចាសាណាបិដ្ឋេវសតិ។ សោ
កតិចាហច្ឆយេនេវ ជូលសរីរោ មហាខន្ធា ជាតោ។ អថ នំ សីហោ អរោច -
“វយស, ជម្ពុក, មម វិជម្ពនកាលេ អវិទូរេ វត្វា វិរោច សាមីតិ វត្តំ
សក្ខិស្សសី” តិ។ សក្កោមិ សាមីតិ។ សោ តស្ស វិជម្ពនកាលេ តថា ករោតិ។
តេន សីហស្ស អតិរេកោ អស្មិមានោ ហោតិ។

អថកធិវសំ ជវសិដ្ឋាលោ ឧទកសោណ្ឌាយំ ចានីយំ បិវន្តោ អត្តនោ នាយំ
ឱលោកេន្តោ អទ្ទស អត្តនោ ជូលសរីរតញ្ចេវ មហាខន្ធតញ្ចា។ ធិស្វា
‘ជវសិដ្ឋាលោស្មី’ តិ មនំ អកត្វា “អហម្មិ សីហោ ជាតោ” តិ មញ្ញិ។ តតោ
អត្តនាវ អត្តានំ ឯតទរោច - “វយស, ជម្ពុក, យុត្តំ នាម តវ ឥមីនា អត្តភាវេន
បរស្ស ឧច្ឆិដ្ឋមំសំ ខាធិតុំ, កី ត្វំ បុរិសោ ន ហោសិ, សីហស្សាបិ ចត្តារោ ចាទា
ទ្វេ ទាហា ទ្វេ កណ្ណា ឯកំ នធុដ្ឋំ, តវបិ សព្វំ តថេវ, កេវលំ តវ
កេសរភាវមត្តមេវ នត្ថី” តិ។ តស្សេវំ ចិន្តយតោ អស្មិមានោ វង្កិ។ អថស្ស តេន

អស្មិមាននោសេន ឯតំ “កោ ចាហ” ត្ថិអាទិ មញ្ញិតមហោសិ។ តត្ថ កោ ចាហន្តិ
អហំ កោ, សីហោ មិគរាជា កោ, ន មេ ញាតិ, ន សាមិកោ, កិមហំ តស្ស
និបច្ចការំ ករោមីតិ អធិប្បាយោ។ សិដ្ឋាលកំយេវាតិ សិដ្ឋាលវេមេវ។
កេរណ្ហាកំយេវាតិ អប្បិយអមនាបសន្តមេវ។ កេ ច ធលេ សិដ្ឋាលេតិ កោ ច
លាមកោ សិដ្ឋាលោ។ កេ បន សីហនាទេតិ កោ បន សីហនាទោ សិដ្ឋាលស្ស
ច សីហនាទស្ស ច កោ សម្ពន្ធនាតិ អធិប្បាយោ។ សុគតាបទានេស្វតិ
សុគតលក្ខណេសុ។ សុគតស្ស សាសនសម្ពតាសុ តិសុ សិក្ខាសុ។ កថំ
បនេស តត្ថ ជីវតិ? ឯតស្ស ហិ ចត្តារោ បច្ចយេ ទទមាណា
សីលាទិគុណាសម្បជ្ជានំ សម្ពុទ្ធានំ ទេមាតិ ទេន្តិ, តេន ឯស អពុទ្ធា សមាណោ
ពុទ្ធានំ និយាមិតបច្ចយេ បរិភុញ្ញន្តោ សុគតាបទានេសុ ជីវតិ នាម។
សុគតាតិវត្តានីតិ តេសំ កិរ កោជនានិ ទទមាណា ពុទ្ធានញ្ច ពុទ្ធសាវកានញ្ច
ទត្វា បច្ឆា អវសេសំ សាយន្តសមយេ ទេន្តិ។ ឯវេមេស សុគតាតិវត្តានិ ភុញ្ញតិ
នាម។ តថាគតេតិ តថាគតំ អវហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធិំ អាសាទេតព្ពំ យដ្ឋយិតព្ពំ។
អថ វា “តថាគតេ” តិអាទិនិ ឧបយោគពហុវចនានេវ។ អាសាទេតព្ពន្តិ ឥទម្បិ
ពហុវចនមេវ ឯកវចនំ វិយ វុត្តំ។ អាសាទេនាតិ អហំ ពុទ្ធន សទ្ធិ ចាដិហារិយំ
កិរស្សមីតិ យដ្ឋនា។

២៩. សមេក្ខិយានាតិ សមេក្ខិក្ខា, មញ្ញិត្វាតិ អត្ថោ។ អមញ្ញិតិ បុន
អមញ្ញិត្ថ កោត្ថតិ សិដ្ឋាលោ។

៣០. អត្តានំវិយាសេ សមេក្ខិយាតិ សោណ្ឌិយំ ឧច្ឆិដ្ឋោទកេ ដូលំ អត្តការំ
ទិស្វា។ យាវ អត្តានំ ន បស្សតីតិ យាវ អហំ សីហាវិយាសសំវឿតកោ
ជេសិដ្ឋាលេតិ ឯវំ យថាភូតំ អត្តានំ ន បស្សតិ។ ព្យក្សេតិ មញ្ញិតិ
សីហោហាមស្មិតិ មញ្ញិតិ, សីហេន វា សមានពលោ ព្យក្សាយេវ អហន្តិ មញ្ញិតិ។

៣០. ភុត្វាន ភេកេតិ អាវាជមណ្ឌកេ ខាទិក្វា។ ខលមូសិកាយោតិ ខលេសុ
មូសិកាយោ ច ខាទិក្វា។ កដសីសុ ខិត្តានិ ច កោណាចានីតិ សុសានេសុ
ធម្មិតកុណាចានិ ច ខាទិក្វា។ មហាវនេតិ មហាន្តេ វនស្មី។ សុញ្ញវនេតិ តុច្ឆវនេ។
វិវេឡោតិ វឡិតោ។ តថេវ សោ សិដ្ឋាលកំ អនទីតិ ឯវំ សំវេឡាបិ
មិគរាជាបាមស្មីតិ មញ្ញិក្វាបិ យថា បុព្វេ ទុព្ពលសិដ្ឋាលកាលេ, តថេវ សោ
សិដ្ឋាលវំយេវ អរិក្ខិតិ។ ឥមាយបិ គាថាយ ភេកាទិនិ ភុត្វា វឡិតសិដ្ឋាលោ
វិយ លាភសក្ការតិធ្វោ ត្វន្តិ ចាថិកបុត្តមេវ យជ្ជេសិ។

នាគេហីតិ ហត្ថិហិ។ មហាពន្ធនាតិ មហតា កិលេសពន្ធនា មោចត្វា។
មហាវិទុក្កាតិ មហាវិទុក្កំ នាម ចត្តារោ ឱយា។ តតោ ឧទ្ធវិក្វា និព្ពានថលេ
បតិជ្ឈបេត្វា។

អគ្គញ្ញបញ្ញត្តិកថាវណ្ណនា

៣៦. ឥតិ “ភគវា ឯត្ថកេន កថាមគ្គេន ចាជិហារិយំ ន ករោតី”តិ បទស្ស
អនុសន្និ ទស្សត្វា ឥទានិ “ន អគ្គញ្ញំ បញ្ញាបេតី”តិ ឥមស្ស អនុសន្និ ទស្សន្តោ
អគ្គញ្ញញ្ញាហន្តិ ទេសនំ អារភិ។ តត្ថ អគ្គញ្ញញ្ញាហន្តិ អហំ, ភគ្កវ, អគ្គញ្ញញ្ញា
បជាធាមិ លោកុប្បត្តិ ចរិយវំសញ្ញា។ តញ្ញា បជាធាមីតិ ន កេវលំ អគ្គញ្ញមេវ,
តញ្ញា អគ្គញ្ញំ បជាធាមិ។ តតោ ច ឧត្តរិតំ សីលសមាធិតោ បដ្ឋាយ យាវ
សត្តញ្ញតញ្ញាលោ បជាធាមិ។ តញ្ញា បជានំ ន បរាមសាមីតិ តញ្ញា បជានន្តោបិ
អហំ ឥទំ នាម បជាធាមីតិ តណ្ហាទិដ្ឋិមាទវសេន ន បរាមសាមិ។ នត្តិ
តថាគតស្ស បរាមាសោតិ ជីបេតិ។ បច្ចុត្តញ្ញោវ និព្ពតិ វិទិតាតិ អត្តនាយេវ
អត្តនិ កិលេសនិព្ពានំ វិទិតំ។ យទភិជានំ តថាគតោតិ យំ កិលេសនិព្ពានំ
ជានន្តោ តថាគតោ។ នោ អនយំ អាបជ្ជតីតិ អវិទិតនិព្ពានា តិត្តិយាវិយ
អនយំ ទុក្ខំ ព្យាសនំ នាបជ្ជតិ។

៣៧. ឥន្ទានិយំ តំ តិគ្គិយា អគ្គញំ បញ្ញាបេន្តិ, តំ ទស្សន្តោ សន្តិ
ភគ្គវាតិអាធិមាហ។ តត្ថ សស្សរកុត្តំ ព្រហ្មកុត្តន្តិ សស្សរកតំ ព្រហ្មកតំ,
សស្សនិម្មិតំ ព្រហ្មនិម្មិតន្តិ អត្តោ។ ព្រហ្មា ឯវ ហិ ឯត្ថ អាធិបច្ចកាវេន
សស្សរោតិ វេទិតត្តោ។ អាចរិយកន្តិ អាចរិយការំ អាចរិយវាទំ។ តត្ថ
អាចរិយវាទោ អគ្គញំ។ អគ្គញំ បន ឯត្ថ ទេសិតន្តិ កត្វា សោ អគ្គញំ ត្វេវ
វុត្តោ។ កម៌វិហិតកន្តិ កេនវិហិតំ កិណ្ឌវិហិតំ។ សេសំ ព្រហ្មជាលេ
វិត្តាវតនយេនេវ វេទិតត្តំ។

៤០. ទិដ្ឋាបទោសិកន្តិ ទិដ្ឋាបទោសិកមូលំ។

៤១. អសតាតិ អវិជ្ជមានេន, អសវិជ្ជមានេនាតិ អត្តោ។ តុច្ឆាតិ តុច្ឆេន
អន្តោសារវិវហិតេន។ មុសាតិ មុសាវាទេន។ អភូតេនាតិ ភូតត្ថវិវហិតេន។
អញ្ញាចិក្ខន្តិតិ អភិអាចិក្ខន្តិ។ វិបរីតោតិ វិបរីតសញ្ញោ វិបរីតចិត្តោ។ ភិក្ខុវោ
ចាតិ ន កេវលំ សមណោ គោតមោយេវ, យេ ច អស្ស អនុសិដ្ឋិ ករោន្តិ, តេ
ភិក្ខុ ច វិបរីតា។ អថ យំ សន្ធាយ វិបរីតោតិ វេទន្តិ, តំ ទស្សតុំ សមណោ
គោតមោតិអាធិ វុត្តំ។ សុភំ វិមោក្ខន្តិ វណ្ណកសិណំ។ អសុភន្នេវាតិ សុភញ្ច
អសុភញ្ច សត្តំ អសុភន្តិ ឯវំ បជាធាតិ។ សុភន្នេវ តស្មី សមយេតិ សុភន្តិ ឯវ ច
តស្មី សមយេ បជាធាតិ, ន អសុភំ។ ភិក្ខុវោ ចាតិ យេ តេ ឯវំ វេទន្តិ, តេសំ
ភិក្ខុវោ ច អន្តេវាសិកសមណាវិបរីតា។ បហោតីតិ សមត្តោ បដិពលោ។

៤៨. ទុក្ខំ ទោតិ អយំ បរិញ្ញាជកោ យទិទំ “ឯវំបសន្នោ អហំ,
ភន្នេ”តិអាធិមាហ, តំ សាឃេយ្យេន កោហាញ្ញេន អាហា។ ឯវំ កិរស្ស អហោសិ -
“សមណោ គោតមោ មយ្ហំ ឯត្ថកំ ធម្មកម៌ កលេសិ, តមហំ សុត្វាបិ បព្ពជិតុំ ន
សក្កោមិ, មយា ឯតស្ស សាសនំ បដិបន្នសទិសេន ភវិតុំ វុដ្ឋតី”តិ។ តតោ សោ
សាឃេយ្យេន កោហាញ្ញេន ឯវំមាហា។ តេនស្ស ភគវា មម្ហំ យដ្ឋេន្តោវិយ “ទុក្ខំ

ខោ ឯតំ, ភក្ត្រ តយា អញ្ញាទិដ្ឋិកេនា”តិអាទិមាហ។ តំ ចោជ្ជបាទសុត្ត
វុត្តតមេវ។ សាធុកមនុក្ខាតិ សុដ្ឋ អនុក្ខ។

ឥតិ ភគវា បសាទមត្តានុក្ខណោ បរិព្ពាជកំ និយោជេសិ។ សោមិ ឯវំ មហន្តំ
សុត្តន្តំ សុត្វាបិ នាសក្ខិ កិលេសក្ខយំ កាតុំ។ ទេសនា បនស្ស អាយតី
វាសនាយ បច្ឆយោ អហោសិ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

សុមជ្ឈលវិលាសិនិយា ធិបនិកាយជ្ជកថាយ

ចាចិកសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. ឧទុម្ពរិកសុត្តវណ្ណានា

និក្រោធបរិព្ពាជកវុត្តវណ្ណានា

៤៩. ឯវំ មេ សុតន្តិ ឧទុម្ពរិកសុត្តំ។ តត្រាយមបុព្វបទវណ្ណានា -
បរិព្ពាជកោតិ ធន្ទបរិព្ពាជកោ។ ឧទុម្ពរិកាយ បរិព្ពាជកាវាមេតិ ឧទុម្ពរិកាយ
ទេវិយា សន្តកេ បរិព្ពាជកាវាមេ។ សន្ធានោតិ តស្ស នាមំ។ អយំ បន
មហានុភារោ បរិវាវេត្វាវិចរន្តានំ បញ្ចន្តំ ឧចាសកសតានំ អគ្គបុរិសោ
អនាគាមី ភគវតា មហាបរិសមជ្ឈេ ឯវំ សំវណ្ណិតោ -

“ធម្មិ, ភិក្ខុវេ, អង្កេហិ សមន្នាគតោ សន្ធានោ គហបតិ តថាគតេ
និដ្ឋង្គិតោ សទ្ធម្មេ ភិយតិ។ កតមេហិ ធម្មិ? ពុទ្ធនុ អវេច្ឆប្បសាទេន ធម្មេ
អវេច្ឆប្បសាទេន សង្ឃេ អវេច្ឆប្បសាទេន អរិយេន សីលេន អរិយេន
ញ្ញាលោន អរិយាយ វិមុត្តិយា។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខុវេ, ធម្មិ អង្កេហិ

សមន្មាគតោ សន្មានោ គហបតិ តថាគតេ និដ្ឋង្គតោ សទ្ធម្មេ វិយតី"តិ
(អ.និ. ៦.១២០-១៣៩)។

សោ ចាតោយេវ ឧចាសថង្គានិ អធិដ្ឋាយ បុព្ពល្លាសមយេ ពុទ្ធប្បមុខស្ស
សង្ឃស្ស ទានំ ទត្វា ភិក្ខុសុ វិហារំ គតេសុ យវេ ខុទ្ទកមហាល្ល កានំ ទារ កានំ
សទ្ធន ឧញ្ញាឡោ សត្តុ សន្តិកេ “ធម្មំ សោស្សមី”តិ និក្ខន្តោ។ តេន វុត្តំ ទិវា
ទិវស្ស រាជគហា និក្ខមីតិ។ តត្ថ ទិវា ទិវស្សាតិ ទិវសស្ស ទិវា នាម
មជ្ឈិម្ហាតិក្កមោ, តស្មី ទិវសស្សបិ ទិវាភូតេ អតិក្កន្តមត្តេ មជ្ឈិម្ហាតិកេ និក្ខមីតិ
អត្តោ។ បដិសល្លំនោតិ តតោ តតោ រូចាទិគោចរតោ ចិត្តំ បដិសំហរិត្វា
និលំនោឈានតិសេវនាវសេន ឯកីការំ គតោ។ មនោការំនិយានន្តិ
មនវឡកានំ។ យេ ច អារជ្ជតោ មនសិករោតោ ចិត្តំ វិនិវរណំ ហោតិ ឧន្ទមតិ
វឡតិ។

៥០. ឧន្ទាទិនិយាតិអាទិនិ ចោដ្ឋចាទសុត្តេ វិត្តាវិតនយេនេវ វេទិតញ្ញានិ។

៥១. យាវតាតិ យត្តកា។ អយំ តេសំ អញ្ញតរោតិ អយំ តេសំ អព្ពន្ធរោ
ឯកោ សាវកោ, ភគវតោ កិវ សាវកា គិហិអនាគាមិនោយេវ បញ្ចសតា
រាជគហោ បដិវសន្តិ។ យេសំ ឯកេកស្ស បញ្ច បញ្ច ឧចាសកសតានិ បរិវារា,
តេ សន្មាយ “អយំ តេសំ អញ្ញតរោ”តិ អាហា។ អប្បេវ នាមាតិ តស្ស
ឧបសង្កមនំ បត្តយមាណោ អាហា។ បត្តនាការណំ បន ចោដ្ឋចាទសុត្តេ វុត្តមេវ។

៥២. ឯតទរោចាតិ អាគច្ឆន្តោ អន្តរាមគ្គយេវ តេសំ កថាយ សុតត្តា ឯតំ
អញ្ញថា ខោ ឥមេតិអាទិវចនំ អរោច។ តត្ថ អញ្ញតិត្តិយាតិ ទស្សនេនបិ
អាកប្បេនបិ កុត្តេនបិ អាចារេនបិ វិហារេនបិ វិយាបថេនបិ អញ្ញេ តិត្តិយាតិ
អញ្ញតិត្តិយា។ សង្កម្ម សមាគម្មាតិ សង្កម្មា សមាគម្មា រាសិ ហុត្វា និសិន្នដ្ឋានេ។

អរញ្ញវនបត្តានីតិ អរញ្ញវនបត្តានិ កាម្មបចារតោ មុត្តានិ ទូរសេនាសនានិ។
បត្តានីតិ ទូរតរានិ មនុស្សបចារិវហិតានិ។ អប្បសទ្ធានីតិ វិហារបចារេន
គច្ឆតោ អទ្ធិកជនស្សបិ សន្តេន មនុសទ្ធានិ។ អប្បនិគ្រាសានីតិ
អវិការិតត្ថេន និគ្រាសេន មនុនិគ្រាសានិ។ វិជនវាតានីតិ អន្តោសញ្ញាវិនោ
ជនស្ស វាតេន វិគតវាតានិ។ មនុស្សរាហស្សេយ្យកានីតិ មនុស្សនំ
រាហស្សករណស្ស យុត្តានិ អនុច្ឆិកានិ។ បដិសល្លានសារុប្បានីតិ ឯកីការស្ស
អនុរូចានិ។ ឥតិ សន្ធានោ គហបតិ “អហោ មម សត្តា យោ ឯវរូចានិ
សេនាសនានិ បដិសេវតី” តិ អញ្ជូលី បគ្គយ្ហ ឧត្តមង្គេ សិរស្មី បតិជ្ជបេត្វា ឥមំ
ឧទានំ ឧទានេន្តោ និសីទិ។

៥៣. ឯវំ វុត្តតិ ឯវំ សន្ធានេន គហបតិនា ឧទានំ ឧទានេន្តេន វុត្តេ។
និគ្រោធា បរិញ្ញាជកោ អយំ គហបតិ មម សន្តិកេ និសិទ្ធាបិ អត្តនោ
សត្តារំយេវ ថោមេតិ ឧក្កំសតិ, អម្ពេ បន អត្ថិតិបិ ន មញ្ញតិ, ឯតស្មី
ឧប្បន្នកោបំ សមណស្ស គោតមស្ស ឧបរិ ចាតេស្សមីតិ សន្ធានំ គហបតិ
ឯតទវោច។

យក្សតិ ចោទនត្ថេ និចាតោ។ ដានេយ្យាសីតិ ពុន្លៀយ្យាសិ បស្សេយ្យាសិ។
កេន សមណោ គោតមោ សទ្ធិ សល្លបតីតិ កេន ការណេន កេន បុគ្គលេន
សទ្ធិ សមណោ គោតមោ សល្លបតិ វទតិ ភាសតិ។ កី វុត្តំ ហោតិ - “យទិ
កិត្យា សល្លាបការណំ ភវេយ្យ, យទិ វា កោចិ សមណស្ស គោតមស្ស សន្តិកំ
សល្លាបត្តិកោ គច្ឆេយ្យ, សល្លបេយ្យ, ន បន ការណំ អត្ថិ, ន តស្ស សន្តិកំ
កោចិ គច្ឆតិ, ស្វាយំ កេន សមណោ គោតមោ សទ្ធិ សល្លបតិ, អសល្លបន្តោ
កបំ ឧន្ទាទី ភវិស្សតី” តិ។

សាកច្នៃសំសន្តំ។ បញ្ញាវេយ្យត្តិយន្តិ ឧត្តរបច្ចុត្តរនយេន
ញាណាប្បត្តការំ។ សុញ្ញាគារហតាតិ សុញ្ញាគារេសុ នដ្ឋា, សមណោន ហិ
គោតមេន ពោធិមូលេ អប្បមត្តិកា បញ្ញា អធិគតា, សាបិស្ស សុញ្ញាគារេសុ
ឯកកស្ស និសីទតោ នដ្ឋា។ យទិ បន មយំ វិយ គណាសង្កណិកំ កត្វា
និសីទេយ្យ, ឆាស្ស បញ្ញា នស្សេយ្យាតិ ទស្សេតិ។ អបរិសាវចរោតិ
អរិសាវទត្តា បរិសំ ឌីតវិតុំ ន សក្កោតិ។ ឆាលំ សល្លាថាយាតិ ន សមត្ថោ
សល្លាបំ កាតុំ។ អន្តមន្តានេវាតិ កោចិ មំ បញ្ចំ បុច្ឆេយ្យាតិ បញ្ញាភីតោ
អន្តមន្តានេវ បន្តសេនាសនាទិ សេវតិ។ គោកាណាតិ ឯកក្ខិហតា
កាណាតារី។ សា កិរ បរិយន្តចារិទ្ធំ ហោតិ, អន្តមន្តានេវ សេវតិ។ សា កិរ
កាណាក្ខិហតារេន វនន្តាភិមុខីបិ ន សក្កោតិ ភវិតុំ។ កស្មា? យស្មា បត្តេន វា
សាខាយ វា កណ្តោកេន វា បហារស្ស ភាយតិ។ គុន្នំ អភិមុខីបិ ន សក្កោតិ
ភវិតុំ។ កស្មា? យស្មា សិទ្ធេន វា កណ្តោន វា វាលេន វា បហារស្ស ភាយតិ។
ឥឡាតិ ចោទនត្ថេ និចាតោ។ សំសាទេយ្យមាតិ ឯកបញ្ញបុច្ឆនេនេវ សំសាទនំ
វិសាទមាបន្នំ ករេយ្យម។ តុច្ឆកុម្ពីរំ នន្តិវិត្តយជំវិយ នំ។ ឌីរោធរេយ្យមាតិ
វិនន្ទេយ្យម។ បូរិតយដោ ហិ ឥតោ ចិតោ ច បរិវត្តត្វា ន សុវិនន្ទនីយោ
ហោតិ។ វិត្តកោ យថារុចិ បរិវត្តត្វា សក្កា ហោតិ វិនន្ទិតុំ, ឯវមេវ
ហតបញ្ញតាយ វិត្តកុម្ពិសទិសំ សមណំ គោតមំ វាទវិនន្ទនេន សមន្តោ
វិនន្ទិស្សមាតិ វទតិ។

ឥតិ បរិព្ពាជកោ សត្តុ សុវណ្ណាវណ្ណំ នលាជមណ្ឌលំ អបស្សន្តោ
ទសពលស្ស បរម្មុខា អត្តនោ ពលំ ទីបេន្តោ អសម្ពិទ្ធិ ខត្តិយកុមារំ ជាតិយា
យដ្ឋេយន្តោ ចណ្ណាលបុត្តារិយ អសម្ពិទ្ធិកេសរសីហំ មិគរាជានំ ថាមេន
យដ្ឋេន្តោ ជរសិដ្ឋាលោវិយ ច នានប្បការំ តុច្ឆកដ្ឋិតំ គដ្ឋិ។ ឧបាសកោបិ
ចិន្តេសិ “អយំ បរិព្ពាជកោ អតិ វិយ គដ្ឋិតិ, អរិចិដុសនត្ថាយ ចាទំ,

កវគ្គគ្រូបាលាត្ថាយ ហត្ថំ បសារយន្តោវិយ និរត្តកំ វាយមតិ។ សេច មេ សត្តា
ឥមំ ឋានមាគច្ឆេយ្យ, ឥមស្ស បរិញ្ញាជកស្ស យាវ កវគ្គា ឧស្ស័តំ មានទ្ធា
ឋានសោវ ឌីចាតេយ្យា”តិ។

៥៤. ភគវាបិ តេសំ តំ កថាសល្លាបំ អស្សោសិយេវ។ តេន វុត្តំ “អស្សោសិ
ខោ ឥមំ កថាសល្លាប”ន្តិ។

សុមាគណាយាតិ សុមាគណាម ចោក្ខវណ្ណំ, យស្សា តីវេ និសិដ្ឋោ
អញ្ញាតរោ បុរិសោ បទុមនាឡន្តរេហិ អសុរកវំ បរិសន្តំ អសុរសេនំ អទ្ទស។
មោវនិវាចោតិ និវាចោ វុច្ឆតិ ភត្តំ, យត្ថ មោរាជំ អភយេន សទ្ធិំ និវាចោ ទិដ្ឋោ, តំ
ឋានន្តិ អត្តោ។ អព្ពោកាសេតិ អន្តរាជ្ជានេ។ អស្សាសបត្តាតិ តុដ្ឋបត្តា
សោមនស្សបត្តា។ អជ្ឈាសយន្តិ ឧត្តមនិស្សយភូតំ។ អាទិព្រហ្មចរិយន្តិ
បុរាណាព្រហ្មចរិយសម្ពាទំ អរិយមគ្គំ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - “កោ នាម សោ, ភន្តេ,
ធម្មោ យេន ភគវតា សាវកាវីនីតា អជ្ឈាសយាទិព្រហ្មចរិយភូតំ អរិយមគ្គំ
បូរេត្វា អវហត្តាធិកមវសេន អស្សាសបត្តា បដិជាទន្តិ”តិ។

តថោទិគុច្ឆាវាទវណ្ណាទា

៥៥. វិប្បកតាតិ មមាគមនបច្ចយា អនិដ្ឋិតា, វ ហុត្វា បិតា, កថេហិ,
អហមេតំ និដ្ឋបេត្វា មត្តកំ ចាបេត្វា ទស្សេមីតិ សព្ពញ្ញបវារណំ បវារេសិ។

៥៦. ទុដ្ឋានំ ខោតិ ភគវា បរិញ្ញាជកស្ស វេចនំ សុត្វា “អយំ បរិញ្ញាជកោ មយា
សាវកានំ ទេសេតព្ពំ ធម្មំ តេហិ បូរេតព្ពំ បដិបត្តិ បុច្ឆតិ, សចស្សាហំ អាទិតោវ
តំ កថេស្សមិ, កថិតម្មិ នំ ន ជាទិស្សតិ, អយំ បន វិរិយេន ចាបទិគុច្ឆនវាទោ,
ហន្តាហំ ឯតស្សេវ វិសយេ បញ្ញំ បុច្ឆាបេត្វា បុទុសមណាព្រាហ្មណានំ លទ្ធិយា
និរត្តកភាវំ ទស្សេមិ។ អថ បច្ឆា ឥមំ បញ្ញំ ព្យាករិស្សមី”តិ ចិន្តេត្វា ទុដ្ឋានំ ខោ

ឯតន្ត្រីអាទិមាហ។ តត្ថ សកេ អាចរិយកេតិ អត្តនោ អាចរិយវាទេ។
អធិជេតុច្ឆតិ វិរិយេន ចាបជិតុច្ឆនភាវេ។ កម៌ សន្តាតិ កម៌ ភូតា។
តថោជិតុច្ឆាតិ វិរិយេន ចាបជិតុច្ឆា ចាបវិវដ្តនា។ បរិបុណ្ណាតិ បរិសុទ្ធា។ កម៌
អបរិបុណ្ណាតិ កម៌ អបរិសុទ្ធា ហោតីតិ ឯវំ បុច្ឆាតិ។ យត្រ ហិ ឆាមាតិ យោ
ឆាម។

៥៧. អប្បសន្នេ កត្វាតិ និវេ អប្បសន្នេ កត្វា។ សោ កិវ ចិន្តេសិ -
“សមណោ គោតមោ ឯកំ បញ្ញាម្បី ន កថេតិ, សល្លាបកថាបិស្ស អតិពហុកា
នត្ថិ, ឥមេ បន អាទិតោ បដ្ឋាយ សមណំ គោតមំ អនុវត្តន្តិ ចេវ បសំសន្តិ ច,
ហន្តាហំ ឥមេ និស្សន្នេ កត្វា សយំ កថេមី”តិ។ សោ តថា អកាសិ។ តេន វុត្តំ
“អប្បសន្នេ កត្វា”តិ។ “តថោជិតុច្ឆវាទា”តិអាទិសុ តថោជិតុច្ឆំ វាទាម,
មនសាបិ តមេវ សារតោ គហេត្វា វិចរាម, កាយេនបិម្ហា តមេវ អល្លីនា,
នាធម្មការកំ អត្តកិលមថានុយោគមនុយុត្តា វិហារមាតិ អត្តោ។

ឧបក្កិលេសវណ្ណនា

៥៨. តបស្សីតិ តបនិស្សិតកោ។ “អចេលកោ”តិអាទិនិ សីហនាទេ (ធិ. និ.
អដ្ឋ. ១.៣៨៣) វិត្តាវិតនយេនេវ វេទិតញ្ញានិ។ តបំ សមាធិយតីតិ
អចេលកភាវាទិកំ តបំ សម្មា អាធិយតិ, ធន្ធា គណ្ណាតិ។ អត្តមនោ ហោតីតិ
កោ អញ្ញោ មយា សទិសោ ឥមស្មី តបេ អត្ថីតិ តុជ្ជមនោ ហោតិ។
បរិបុណ្ណាសង្គហ្មេតិ អលមេត្តាវតាតិ ឯវំ បរិយោសិតសង្គហ្មេ, ឥទញ្ញា
តិត្តិយានំ វសេន អាគតំ។ សាសនាវចរេនាបិ បន ជីវេតតំ។ ឯកច្ឆោ ហិ ធុតង្គំ
សមាធិយតិ, សោ តេនេវ ធុតង្គេន កោ អញ្ញោ មយា សទិសោ ធុតង្គេន រោតិ
អត្តមនោ ហោតិ បរិបុណ្ណាសង្គហ្មេ។ តបស្សិនោ ឧបក្កិលេសោ ហោតីតិ

ឱវិជស្សបេតស្ស តបស្សិនោ អយំ ឧបក្កិលេសោ ហោតិ។ ឯត្តាវតាយំ តថោ
ឧបក្កិលេសោ ហោតីតិ វជានិ។

អត្តានុក្កិលេសីតិ “កោ មយា សទិសោ អត្ថ”តិ អត្តានំ ឧក្កិសតិ ឧក្កិបតិ។
បរំ វម្មេតីតិ “អយំ ន មាទិសោ”តិ បរំ សំហារេតិ អវក្កិបតិ។

មជ្ឈតីតិ មានមនករណោម មជ្ឈតិ។ មុច្ឆតីតិ មុច្ឆិតោ ហោតិ គងិតោ
អជ្ឈាបន្នោ។ បមាធមាបជ្ឈតីតិ ឯតនេវ សារន្តិ បមាធមាបជ្ឈតិ។ សាសនេ
បព្ពដិតោបិ ធុតផ្កុសុទ្ធិកោ ហោតិ, ន កម្មជ្ជានសុទ្ធិកោ។ ធុតផ្កុមេវ អវហត្ថំ
វិយ សារតោ បច្ចេតិ។

៥៩. លាភសក្ការសិលោកន្តិ ឯត្ថ ចត្តារោ បច្ចយា លព្ពន្តីតិ លាភា, តេយេវ
សុដ្ឋ កត្វា បដិសន្ធិវត្វា លទ្ធា សក្ការោ, វណ្ណភណ្ឌំ សិលោកោ។
អភិធិព្ពត្ថតីតិ អចេលកាធិការំ តេវសធុតផ្កុសមាទានំ វា និស្សយ
មហាលាភោ ឧប្បជ្ឈតិ, តស្មា “អភិធិព្ពត្ថតី”តិ វុត្តោ។ សេសមេត្ត
បុរិមវារនយេនេវ ឱវិជស្សបិ តបស្សិនោ វសេន វេទិតព្ពំ។

៦០. វោទាសំ អាបជ្ឈតីតិ ទ្វេភាគំ អាបជ្ឈតិ, ទ្វេភាគេ ករោតិ។ ឧមតីតិ
រុច្ឆតិ។ នក្ខមតីតិ ន រុច្ឆតិ។ សាបេក្ខោ បជហតីតិ សតល្ខោ បជហតិ។ កមំ?
ចាតោវ ឡីភត្ថំ ភុត្តោ ហោតិ។ អថស្ស មំសភោជនំ ឧបនេតិ។ តស្ស ឯវំ
ហោតិ “ឥទានិ ឯវរូបំ កទាលភិស្សម, សចេ ជានេយ្យម, ចាតោវ ឡីភត្ថំ ន
ភុញ្ញេយ្យម, កី មយា សក្កា កាតុំ, គច្ឆ ភោ, តូមេវ ភុញ្ញា”តិ ជីវិតំ បរិច្ឆជន្តោ
វិយ សាបេក្ខោ បជហតិ។ គងិតោតិ គេធជាតោ។ មុច្ឆិតោតិ ពលវតណ្ណាយ
មុច្ឆិតោ សំមុដ្ឋស្សតី ហុត្វា។ អជ្ឈាបន្នោតិ អាមិសេ អតិលក្ខោ, “ភុញ្ញិស្សថ,
អាវុសោ”តិ ធម្មនិមន្តនមត្តម្បិ អកត្វា មហាន្តេ មហាន្តេ កតាឡេ ករោតិ។

អនាជីនវនស្សវីតិអាជីនវមត្តម្យំ ន បស្សតិ។ អនិស្សរណាបញ្ញាតិ ឥធម៌
មត្តញ្ញតានិស្សរណាបច្ចវេក្ខណាបរិភោគមត្តម្យំ ន ករោតិ។
លាភសក្ការសិលោកនិកន្តិហេតុតិ លាភាជីសុ តណ្ហាហេតុ។

៦០. សំភក្កេតិតិ សំខានតិ។ អសនិវិចក្កន្តិវិចក្កសណ្ឋានា អសនិយេវ។
ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ “អសនិវិចក្កំ ឥមស្ស ទន្តក្ខន្ធិ មូលពិជាជីសុ ន កិញ្ចំ ន
សំភុញ្ញតិ។ អថ ច បន ទំ សមណាប្បវាទេន សមណោតិ សញ្ញានន្តិ”តិ។ ឯវំ
អបសាទេតិ អវក្ខិបតិ។ ឥទំ តិត្ថិយវសេន អាគតំ។ ភិក្ខុវសេន បនេត្ត អយំ
យោជនា, អត្តនា ធុតង្គជរោ ហោតិ, សោ អញ្ចំ ឯវំ អបសាទេតិ “កី សមណា
នាម ឥមេ សមណម្នាតិ វទន្តិ, ធុតង្គមត្តម្យំ នត្ថិ, ឧទ្ទេសភត្តាជីនិ បរិយេសន្តា
បច្ចយពាហុល្លិកាវិចរន្តិ”តិ។ លូខាជីវិន្តិ អចេលកាទិវសេន វា ធុតង្គវសេន វា
លូខាជីវី។ ឥស្សមជ្ឈិយន្តិ បរស្ស សក្ការាទិសម្បត្តិឱយនលក្ខណំ ឥស្សំ,
សក្ការាទិករណាអក្ខមនលក្ខណំ មជ្ឈិយញ្ច។

៦២. អាចាថកនិសាទី ហោតិតិ មនុស្សនំ អាចាថេ ទស្សនដ្ឋានេ និសីទតិ។
យត្ថ តេ បស្សន្តិ, តត្ថ បីតោ វគ្គលិវតំ ចរតិ, បញ្ចាតបំ តប្បតិ, ឯកចានេន
តិជ្ជតិ, សូរិយំ នមស្សតិ។ សាសនេ បព្ពជិតោបិ សមាទិន្នធុតង្គោ សញ្ញត្តិ
សយិត្វា មនុស្សនំ ចក្កបថេ តបំ ករោតិ, មហាសាយន្តេយេវ ជីវរកុដិ
ករោតិ, សូរិយេ ឧគ្គតេ បជិសំហរតិ, មនុស្សនំ អាគតការំ ញាត្វា យន្តិ
បហរិត្វា ជីវំ មត្តកេ វេបេត្វា ចង្គមំ ឱតរតិ, សម្មញ្ញនី គហេត្វាវិហារផ្តលំ
សម្មជ្ជតិ។

អត្តានន្តិ អត្តនោ គុណំ អទស្សយមាណោតិ ឯត្ថ អ-កាវោ និចាតមត្តំ,
ទស្សយមាណោតិ អត្តោ។ ឥទម្បំ មេ តបស្មិន្តិ ឥទម្បំ កម្មំ មមេវ តបស្មី, បច្ចត្តេ
វា ភុម្មំ, ឥទម្បំ មម តចោតិ អត្តោ។ សោ ហិ អសុកស្មី ហ្វានេ អចេលកោ អត្តិ

មុត្តាបារោតិអាទិនិ សុត្វា អម្ពាភំ ឯស តថោ, អម្ពាភំ សោ
អន្តេវាសិកោតិអាទិនិ ភណាតិ។ អសុកស្មី វា បន ហនេ បំសុក្ខលិកោ ភិក្ខុ
អត្ថិតិអាទិនិ សុត្វា អម្ពាភំ ឯស តថោ, អម្ពាភំ សោ អន្តេវាសិកោតិអាទិនិ
ភណាតិ។

កិញ្ចិទេវាតិ កិញ្ចិ វុដ្ឋំ ទិដ្ឋិតតំ វា។ បដិច្ចន្នំ សេវតីតិ យថា អញ្ញេ ន ជានន្តិ,
ឯវំ សេវតិ។ អក្ខមមាណំ អាហា ឧមតីតិ អរុច្ចមាណំ យេវ រុច្ចតិ មេតិ វុទតិ។
អត្តនា កតំ អតិមហន្តម្បិ វុដ្ឋំ អប្បមត្តកំ កត្វា បញ្ញាបេតិ, បរេន កតំ
ទុក្ខជមត្តំ វីតិក្កមម្បិ ចារាជិកសទិសំ កត្វា ទស្សេតិ។ អនុញ្ញាយ្យន្តិ
អនុជានិតត្ថំ អនុមោទិតត្ថំ។

៦៣. កោធនោ ហោតិ ឧបនាហីតិ កុដ្ឋនលក្ខណោន កោធន,
វេរអប្បដិនិស្សគ្គលក្ខណោន ឧបនាហោន ច សមន្នាគតោ។ មក្ខិ ហោតិ
បឡាសីតិ បរគុណាមក្ខនលក្ខណោន មក្ខេន, យុគគ្គាហលក្ខណោន
បឡាសេន ច សមន្នាគតោ។

ឥស្សកី ហោតិ មច្ឆរីតិ បរសក្ការាទីសុ ឧស្សយនលក្ខណាយ ឥស្សាយ,
អាវាសកុលលាភវណ្ណាធម្មេសុ មច្ឆរាយនលក្ខណោន បញ្ចវិធមច្ឆេរេន ច
សមន្នាគតោ ហោតិ។ សហោ ហោតិ មាយាវីតិ កេរាជិកលក្ខណោន
សាវេយ្យេន, កតប្បដិច្ឆាទនលក្ខណាយ មាយាយ ច សមន្នាគតោ ហោតិ។
ជន្នោ ហោតិ អតិមាទីតិ និស្សិទេហានិក្ករុណាជន្ធានលក្ខណោន ជម្ពេន,
អតិក្កមិត្វា មញ្ញនលក្ខណោន អតិមាទេន ច សមន្នាគតោ ហោតិ។ ចាបិច្ឆោ
ហោតីតិ អសន្តសម្ភារំនបត្តនលក្ខណាយ ចាបិច្ឆតាយ សមន្នាគតោ
ហោតិ។ ចាបិកានន្តិ តាសំយេវ លាមកានំ ឥច្ឆានំ វសំ គតោ។ មិច្ឆាទិដ្ឋិកោតិ
នត្ថិ ទិន្នន្តិអាទិនយប្បវត្តាយ អយាថាវទិដ្ឋិយា ឧបតោ។ អន្តគ្គាហិកាយាតិ

សាយេវ ធិដ្ឋិ ឧប្បន្ទស្ស គហិតត្តា “អន្តគ្គាហិកា” តិ វុច្ចតិ, តាយ
សមន្មាគតោតិ អត្ថោ។ សន្និដ្ឋិបរាមាសីតិអាធិសុ សយំ ធិដ្ឋិ សន្និដ្ឋិ, សន្និដ្ឋិមេវ
បរាមសតិ គហេត្វា វេទតីតិ សន្និដ្ឋិបរាមាសី។ អាធានំ វុច្ចតិ ទន្ធាំ សុដ្ឋ ឋបិតំ,
តថា កត្វា គណ្ហាតីតិ អាធានគ្គាហិ។ អវិជ្ជាវិយ ន សក្កា ហោតិ
បដិជិស្សន្តាបេតុន្តិ ធុប្បដិជិស្សត្ថី។ យទិមេតិ យទិ ឥមេ។

បរិសុទ្ធបបដិកប្បត្តកថាវណ្ណាន

៦៤. ឥធម៌, ធិក្រោធម៌, តបស្សីតិ ឯវំ ភគវា អញ្ញតិត្ថិយេហិ គហិតលទ្ធិ តេសំ
រក្ខិតំ តបំ សព្វមេវ សំកិលិដ្ឋន្តិ ឧបក្កិលេសចាឡី ទស្សេត្វា ឥធានិ
បរិសុទ្ធចាឡិទស្សនត្ថំ ទេសនមារកន្តោ ឥធម៌, ធិក្រោធាតិអាធិមាហា។ តត្ថ “ន
អត្ថមនោ” តិអាធិនិ វុត្តវិបក្ខវសេនេវ វេទិតញ្ញានិ។ សព្វវាវេសុ ច
លូខតបស្សីនោ ចេវ ធុតត្ថ្ថធរស្ស ច វសេន យោជនា វេទិតញ្ញា។ ឯវំ សោ តស្មី
ហានេ បរិសុទ្ធា ហោតីតិ ឯវំ សោ តេន ន អត្ថមនតា ន
បរិបុណ្ណាសន្តប្បការសម្ពាទេន ការណេន បរិសុទ្ធា និរុបក្កិលេសោ ហោតិ,
ឧត្តវិ វាយមមាណោ កម្មជ្ជានសុទ្ធិកោ ហុត្វា អវហត្ថំ ចាបុណាតិ។ ឥមិនា
នយេន សព្វវាវេសុ អត្ថោ វេទិតញ្ញោ។

៦៥. អទ្ធា ខោ, ភន្តេតិ ភន្តេ ឯវំ សន្តេ ឯកំសេនេវ វីរិយេន ចាបដិកុច្ឆនវាទោ
បរិសុទ្ធា ហោតីតិ អនុជានាតិ។ ឥតោ បរញ្ច អគ្គការំ វា សារការំ វា
អជានន្តោ អគ្គប្បត្តា សារប្បត្តា ចាតិ អាហា។ អថស្ស ភគវា សារប្បត្តការំ
បដិសេធន្តោ ន ខោ ធិក្រោធាតិអាធិមាហា។ បបដិកប្បត្តា ហោតីតិ សារវតោ
វុត្តស្ស សារំ ជេត្តុំ តចញ្ច អតិក្កម្ម ពហិបបដិកសធិសា ហោតីតិ ទស្សេតិ។

បរិសុទ្ធតបប្បត្តាធិកថាវណ្ណាន

៧០. អង្គ ចាបេតូតិ ទេសនាវសេន អង្គ ចាបេតូតិ ទេសេតុ, សារំ ចាបេតូតិ ទេសេតូតិ ទេសេលំ យាចតិ។ ចាតុយាមសំវរសំវុតោតិ ចតុត្ថិជេន សំវរេន បិហិតោ។ ន ចាណំ អតិចាតេតិ ចាណំ ន ហនតិ។ ន ភាវិតមាសីសតីតិ ភាវិតំ នាម តេសំ សញ្ញាយ បញ្ច កាមគុណា, តេ ន អាសីសតិ ន សេវតីតិ អត្ថោ។

អង្គ ចស្ស ហោតីតិ ឯតញ្ញស្ស ឥនាទិ វុច្ចមានំ “សោ អភិហរតី”តិអាទិលក្ខណំ។ តបស្សតាយាតិ តបស្សភាវេន ហោតិ។ តត្ថ សោ អភិហរតីតិ សោ តំ សីលំ អភិហរតិ, ឧបរូបរិ វឌ្ឍេតិ។ សីលំ មេ បរិបុណ្ណំ, តថា អារទ្ធោ, អលមេត្តាវតាតិ ន វីរិយំ វិស្សជ្ជេតិ។ នោ ហីនាយាវត្ថតិ ហីនាយ គិហិការត្ថាយ ន អារត្ថតិ។ សីលតោ ឧត្តរិ វិសេសាធិកមត្ថាយ វីរិយំ ករោតិយេវ, ឯវំ ករោត្តោ សោ វិវិត្តំ សេនាសនំ ភជតិ។ “អរញ្ញ”ន្តិអាទិនិ សាមញ្ញជលេ (ធិ. និ. អដ្ឋ. ១.២១៦) វិត្តាវតានេវ។ “មេត្តាសហគតេនា”តិអាទិនិ វិសុទ្ធិមគ្គ វណ្ណតានិ។ តចប្បត្តាតិ បបដិកតោ អព្ពន្ធុំ តចំ បត្តា។ ដេក្កប្បត្តាតិ តចតោ អព្ពន្ធុំ ដេក្កំ បត្តា, ដេក្កុសទិសា ហោតីតិ អត្ថោ។

៧៤. “ឯត្តាវតា, ខោ និក្រោធ, តថាធិគុច្ឆា អគ្គប្បត្តា ច ហោតិ សារប្បត្តា ចា”តិ ឥទំ ភគវា តិត្តិយានំ វសេនាហ។ តិត្តិយានញ្ញិ លាភសក្ការោ វុក្ខស្ស សាខាបលាសសទិសោ។ បញ្ចសីលមត្តកំ បបដិកសទិសំ។ អដ្ឋសមាបត្តិមត្តំ តចសទិសំ។ បុព្វេនិវាសញ្ញាណាវសានា អភិញ្ញា ដេក្កុសទិសា។ ធិព្ពចក្កំ បនេតេ អរហត្តន្តិ គហេត្វាវិចរន្តិ។ តេន នេសំ តំ វុក្ខស្ស សារសទិសំ។ សាសនេ បន លាភសក្ការោ សាខាបលាសសទិសោ។ សីលសម្មទា បបដិកសទិសា។ ឈានសមាបត្តិយោ តចសទិសា។ លោកិយាភិញ្ញា ដេក្កុសទិសា។ មគ្គជលំ សារោ។ ឥតិ ភគវតា អត្ថនោ សាសនំ

ឱនតវិនតដលការភវិតុក្ខបមាយ ឧបមិតំ។ សោ ទេសនាកុសលតាយ
តតោ តចសារសម្បត្តិតោ មម សាសនំ ឧត្តរិតរញ្ជេវ បណ្ឌិតតរញ្ជេ, តំ តុវំ
កថា ជាតិស្សសីតិ អត្តនោទេសនាយ វិសេសភាវំ ទស្សេតុំ “ឥតិ ខោ
និគ្រោធា” តិ ទេសនំ អារភិ។ តេ បរិញ្ញាជកាតិ តេ តស្ស បរិវារា
តិសសតសង្ខ្យា បរិញ្ញាជកា។ ឯត្ថ មយំ អនស្សាមាតិ ឯត្ថ
អចេលកថាធឿអាទិសុ, ឥទំ វុត្តំ ហោតិ “អម្ពាភំ អចេលកថាធឿមត្តម្មំ នត្ថិ,
កុតោ បរិសុទ្ធាធឿ។ អម្ពាភំ បរិសុទ្ធាធឿមត្តម្មំ នត្ថិ, កុតោ
ចាតុយាមសំវរាទីនិ។ ចាតុយាមសំវរោបិ នត្ថិ, កុតោ អរញ្ញាវាសាទីនិ។
អរញ្ញាវាសោបិ នត្ថិ, កុតោ នីវរណាប្បហានាទីនិ។ នីវរណាប្បហានម្មំ នត្ថិ,
កុតោ ព្រហ្មវិហារាទីនិ។ ព្រហ្មវិហារមត្តម្មំ នត្ថិ, កុតោ បុព្វេនិវាសាទីនិ។
បុព្វេនិវាសញ្ញាណមត្តម្មំ នត្ថិ, កុតោ អម្ពាភំ ទិព្វចក្កុ។ ឯត្ថ មយំ
សអាចរិយកា នដ្ឋា” តិ។ ឥតោ ភិយ្យោ ឧត្តរិតរន្តិ ឥតោ
ទិព្វចក្កញ្ញាណាធិគមតោ ភិយ្យោ អញ្ញំ ឧត្តរិតរំ វិសេសាធិគមំ មយំ
សុតិវសេនាបិ ន ជាតាមាតិ វទន្តិ។

និគ្រោធស្សបដ្ឋាយនវណ្ណានា

៧៥. អថ និគ្រោធំ បរិញ្ញាជកន្តិ ឯវំ កិរស្ស អហោសិ “ឥមេ បរិញ្ញាជកា
ឥនានិ ភគវតោ ភាសិតំ សុស្សសន្តិ, ឥមិនា ច និគ្រោធន ភគវតោ បរម្មុខា
កក្កដ្ឋំ ធុរាសនវចនំ វុត្តំ, ឥនានិ អយម្មំ សោតុកាមោ ជាតោ, កាលោ នានិ
មេ ឥមស្ស មានទ្ធជំ និចាតេត្វា ភគវតោ សាសនំ ឧត្តិបិតុ” ត្ថិ។ អថ និគ្រោធំ
បរិញ្ញាជកំ ឯតទដោច។ អបរម្មិស្ស អហោសិ “អយំ មយិ អកថេន្តេ សត្តារំ ន
ខមាបេស្សតិ, តទស្ស អនាគតេ អហិតាយ ទុក្ខាយ សំវត្ថិស្សតិ, មយា បន
កថិតេ ខមាបេស្សតិ, តទស្ស ភវិស្សតិ ធីយរត្តំ ហិតាយ សុខាយា” តិ។ អថ

និគ្រោធន៍ បរិព្វាជកំ ឯតទេវោច។ អបរិសាវចរំ បន នំ ករោថាតិ ឯត្ថ បនាតិ
និចាតោ, អថ នំ អបរិសាវចរំ ករោថាតិ អត្ថោ។ “អបរិសាវចរេត”ន្តិបិ ចាថោ,
អបរិសាវចរំ វា ឯតំ ករោថ, គោកាណាជីនំ វា អញ្ញាតវន្តិ អត្ថោ។

គោកាណាជ្ជិ ឯត្ថាបិ គោកាណំ បរិយន្តចារិនីវិយ ករោថាតិ អត្ថោ។
តុណ្ហិក្ខតោតិ តុណ្ហិការំ ឧបគតោ។ មន្ត្រិក្ខតោតិ និត្តជតំ អាបន្នោ។
បត្តក្ខតោតិ ឌីនតតិវោ។ អនោមុខោតិ ហេដ្ឋាមុខោ។

៧៦. ពុទ្ធាសោ ភគវា ពោធាយាតិ សយំ ពុទ្ធាសត្តានម្បិ
ចតុសច្ចពោធត្ថាយ ធម្មំ ទេសេតិ។ ទន្លោតិ ចក្កតោបិ ទន្លោ... បេ... មនតោបិ
ទន្លោ។ ទមថាយាតិ អញ្ញោសម្បិ ទមនត្ថាយ ឯវ, ន វាទត្ថាយ។ សន្លោតិ
រាគសន្តតាយ សន្លោ, ទោសមោហសន្តតាយ សព្ព
អកុសលសព្ពាភិសម្ពាសន្តតាយ សន្លោ។ សមថាយាតិ មហាជនស្ស
រាគាទិសមនត្ថាយ ធម្មំ ទេសេតិ។ តិណ្ណោតិ ចត្តារោ ឌីយេ តិណ្ណោ។
តរណាយាតិ មហាជនស្ស ឌីយនិត្តរណត្ថាយ។ បរិនិព្វតោតិ
កិលេសបរិនិព្វានេន បរិនិព្វតោ។ បរិនិព្វានាយាតិ មហាជនស្សបិ
សព្ពកិលេសបរិនិព្វានត្ថាយ ធម្មំ ទេសេតិ។

ព្រហ្មចរិយបរិយោសាធាទិវណ្ណាធា

៧៧. អច្ចយោតិអាទិនិ សាមញ្ញជលេ (ជី. និ. អដ្ឋ. ១. ២៥០) វុត្តានិ។
ឧដុជាតិកោតិ កាយវដ្ឋាទិវិហិតោ ឧដុសភាវោ។ អហាមនុសាសាមីតិ អហំ
តាទិសំ បុគ្គលំ អនុសាសាមិ, ធម្មំ អស្ស ទេសេមិ។ សត្តាហន្តិ សត្តទិវសានិ, ឥទំ
សព្ពម្បិ ភគវា ទន្ធបញ្ញំ បុគ្គលំ សន្ធាយាហ អសថោ បន អមាយាវី ឧដុជាតិកោ
តំមុហុត្ថនេវ អរហត្តំ បត្តំ សក្ខិស្សតិ។ ឥតិ ភគវា “អសប”ន្តិអាទិវចនេន

សេវា ហិរុញ្ញវត្តោ, មយាបិ ន សក្កា អនុសាសិតុន្តិ ធិបេន្តោ បរិព្ពាជកំ ចានេសុ
គហេត្វា មហាមេរុចានតលេ វិយ ឱបិត្ថ។ កស្មា? អយញ្ញំ អតិសេវា,
កុដិលចិត្តោ សត្វិ ឯវំ កេលេន្តេបិ ពុទ្ធជម្ពសង្ឃេសុ នាធិមុច្ឆតិ, អធិមុច្ឆនត្ថាយ
សោតំ ន ឱទហតិ, កោហាញោ បិតោ សត្តារំ ឧមាបេតិ។ តស្មា ភគវា
តស្សជ្ឈាសយំ វិទិត្វា “ឯតុ វិញ្ញូ បុរិសោ អសេវា” តិអាធិមាហ។ សបំ បនាហំ
អនុសាសិតុំ ន សក្កាមីតិ។

៧៨. អន្តោវាសិកម្មតាតិ អន្តោវាសិកម្មតាយ, អម្ពេ អន្តោវាសិកេ ឥច្ឆន្តោ។
ឯវមាហាតិ “ឯតុ វិញ្ញូ បុរិសោ” តិអាធិមាហ។ យោ ឯវ វោ អាចរិយោតិ យោ ឯវ
តុម្ពាកំ បកតិយា អាចរិយោ។ ឧទ្ទេសា នោ ចាវេតុកាមោតិ អត្តនោ
អនុសាសនី តាហាបេត្វា អម្ពេ អម្ពាកំ ឧទ្ទេសតោ ចាវេតុកាមោ។ សោ ឯវ វោ
ឧទ្ទេសោ ហោត្វតិ យោ តុម្ពាកំ បកតិយា ឧទ្ទេសោ, សោ តុម្ពាកំយេវ ហោតុ,
ន មយំ តុម្ពាកំ ឧទ្ទេសេន អត្តិកា។ អាជីវាតិ អាជីវតោ។ អកុសលសម្ពាតាតិ
អកុសលាតិ កោដ្ឋាសំ បត្តា។ អកុសលា ធម្មាតិ ធានស
អកុសលចិត្តប្បាទធម្មា តណ្ហាយេវ វាវិសេសេន។ សា ហិ បុណ្យេវ ករណតោ
“ចោនោត្ថវិកា” តិ វុត្តា។ សនរថាតិ កិលេសនរថសម្មយុត្តា។
ជាតិជរាមរណិយាតិ ជាតិជរាមរណានំ បច្ចយភូតា។ សំកិលេសិកា ធម្មាតិ
ធានស អកុសលចិត្តប្បាទា។ វោទានិយាតិ, សមថិបស្សនា ធម្មា។ តេ ហិ
សត្តេ វោទាបេន្តិ, តស្មា “វោទានិយា” តិ វុច្ឆន្តិ។ បញ្ញាចារិប្បវិទ្ធិ
មគ្គបញ្ញាចារិប្បវិ។ វេបុល្លត្តញ្ញាតិ ជលបញ្ញាវេបុល្លតំ, ឧភោបិ វា ឯតានិ
អញ្ញមញ្ញាវេចនានេវ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ “តតោ តុម្ពេ មគ្គបញ្ញាញោ ជលបញ្ញាញា
ធិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សង្ខិកត្វា ឧបសម្មជ្ឈិ វិហរិស្សថា” តិ។ ឯវំ ភគវា
បរិព្ពាជកេ អាវត្ត អត្តនោ ឱវាទានុសាសនិយា ជលំ ទស្សេន្តោ អវហត្តនិក្ខុជេន
ទេសនំ និដ្ឋបេសិ។

៧៩. យថា តំ មារេនាតិ យថា មារេន បរិយុដ្ឋិតចិត្តា និសីទន្តិ ឯវមេវ
តុណ្ហាភូតា... បេ... អប្បជីកាណា និសីទ្ធ។

មារោ កិវ សត្តា អតិវិយ គន្លង្គោ ពុទ្ធពលំ ធិបេត្វា ឥមេសំ បរិញ្ញាជកានំ
ធម្មំ ទេសេតិ, កធាចិ ធម្មាភិសមយោ ភវេយ្យ, ហន្តាហំ បរិយុដ្ឋាមីតិ សោ
តេសំ ចិត្តានិ បរិយុដ្ឋាសិ។ អប្បហ័នវិបល្លាសានញ្ញំ ចិត្តំ មារស្ស
យថាកាមករណីយំ ហោតិ។ តេចិ មារេន បរិយុដ្ឋិតចិត្តា ធម្មត្ថបច្ចដ្ឋាវិយ
តុណ្ហា អប្បជីកាណា និសីទីសុ។ អថ សត្តា ឥមេ បរិញ្ញាជកា អតិវិយ និវា ហុត្វា
និសីទ្ធ, កី ទុខោតិ អារដ្ឋង្គោ មារេន បរិយុដ្ឋិតការំ អញ្ញាសិ។ សចេ បន តេសំ
មគ្គជលុប្បត្តិហេតុ ភវេយ្យ, មារំ បដិពាហិត្វាចិ ភគវា ធម្មំ ទេសេយ្យ, សោ បន
តេសំ នត្ថិ។ “សព្វេចិ មេ តុច្ឆបុរិសា” តិ អញ្ញាសិ។ តេន វុត្តំ “អថ ខោ ភគវតោ
ឯតទហោសិ សព្វេចិ មេ មោយបុរិសា” តិ អាទិ។

តត្ថ ដុដ្ឋា ចាបិមតាតិ ចាបិមតា មារេន ដុដ្ឋា។ យត្រ ហិ នាមាតិ យេសុ
នាម។ អញ្ញាណត្ថម្បីតិ ជាននត្ថម្បី។ កី កិវស្សតិ សត្តាហោតិ សមណោ
គោតមេន បរិច្ឆិន្ទសត្តាហោ អម្ពាភំ កី កិវស្សតិ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ “សមណោ
គោតមេន ‘សយំ អភិញ្ញា សច្ចិកត្វា ឧបសម្បជ្ជំ វិហរិស្សតិ សត្តាហ’ ត្ថិ វុត្តំ,
សោ សត្តាហោ អម្ពាភំ កី អច្ឆាសុភំ កិវស្សតិ។ ហន្ត មយំ សត្តាហព្ពន្ធរ ឯតំ
ធម្មំ សច្ចិកាតុំ សក្កា, ន សក្កាតិ អញ្ញាណត្ថម្បី ព្រាហ្មចរិយំ ចរិស្សាមា” តិ។
អថ វា ជានាម តាវស្ស ធម្មន្តិ ឯកទិវសេ ឯកវារំ អញ្ញាណត្ថម្បី ឯតេសំ ចិត្តំ
ទុប្បន្នំ, សត្តាហោ បន ឯតេសំ កុសីតានំ កី កិវស្សតិ, កី សក្ខិស្សន្តិ តេ
សត្តាហំ បូរេតុន្តិ អយមេត្ថ អធិប្បាយោ។ សីហនាទន្តិ បរវាទភិទ្ធនំ
សកវាទសមុស្សបនញ្ច អភីតនាទំ នទិត្វា។ បច្ចុបដ្ឋាសីតិ បតិដ្ឋិតោ។
តាវទេវាតិ តស្មិញ្ញោវ ខណោ។ រាជគហំ ចារិសីតិ រាជគហមេវ បរិដ្ឋោ។ តេសំ

បន បរិព្វាជកានំ កិញ្ចាបិ ឥទំ សុត្តន្តំ សុត្វាវិសេសោ ន និព្វត្តោ, អាយតី បន
នេសំ វាសនាយ បច្ឆយោ ភវិស្សតីតិ។ សេសំ សព្ពត្ត ឧត្តានមេវាតិ។

សុមជ្ឈលវិលាសិនិយា ធិយនិកាយជ្ជកថាយ

ឧទុម្ពរិកសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. បក្កវត្ថុសុត្តវណ្ណានា

អត្ថធិបសរណាតាវណ្ណានា

៨០. ឯវំ មេ សុតន្តិ បក្កវត្ថុសុត្តំ។ តត្រាយមនុត្តានបទវណ្ណានា -
មាតុលាយន្តិ ឯវំនាមកេ នគរេ។ តំ នគរំ កោចរកាមំ កត្វា អវិទូរេ វនសណ្ណោ
វិហារតិ។ “តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខុ អាមន្តេសី” តិ ឯត្ថ អយមនុបុត្តិកថា -

ភគវា កិរ ឥមស្ស សុត្តស្ស សមុជ្ជានសមយេ បច្ឆសកាលេ
មហាករុណាសមាបត្តិតោ វុដ្ឋាយ លោកំ វោលោកេន្តោ ឥមាយ
អនាគតវំសធិបិកាយ សុត្តន្តកថាយ មាតុលនគរវាសីនំ បតុរាសីតិយា
ចាណសហស្សានំ ធម្មាភិសមយំ ទិស្វា ចាតោវ វីសតិភិក្ខុសហស្សបរិវារោ
មាតុលនគរំ សម្បត្តោ។ មាតុលនគរវាសិនោ ខត្តិយា “ភគវា អាគតោ” តិ
សុត្វា បច្ឆគ្គម្ហ ធនពលំ និមន្តេត្វា មហាសក្ការេន នគរំ បវេសេត្វា និសង្កជ្ជានំ
សំវិជាយ ភគវន្តំ មហារហេ បល្លង្កេ និសីទាបេត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស
មហាធានំ អទំសុ។ ភគវា ភត្តកិច្ចំ និដ្ឋាបេត្វា ចិន្តេសី - “សចាបំ ឥមស្មី ហ្មនេ
ឥមេសំ មនុស្សានំ ធម្មំ ទេសេស្សមិ, អយំ បទេសោ សម្ពាធា, មនុស្សានំ ហំតុំ វា
និសីទិតុំ វា ឱកាសោ ន ភវិស្សតិ, មហតា ខោ បន សមាគមេន ភវិតព្ព” តិ។

អថ រាជកុលានំ ភត្តានុមោទនំ អកត្វាវ បត្តំ គហេត្វា នគរតោ និក្ខមិ។
មនុស្សា ចិន្តយីសុ - “សត្តា អម្ពាភំ អនុមោទនម្បិ អកត្វា គច្ឆតិ, អន្ទា ភត្តគ្គំ
អមនាបំ អហោសិ, ពុទ្ធានំ នាម ន សក្កា ចិត្តំ គហេតុំ, ពុទ្ធហិ សទ្ធិ
វិស្សាសករណំ នាម សមុស្សិតផណំ អាសីវិសំ គីវាយ គហាណាសទិសំ ហោតិ;
ឯថ ភោ, តថាគតំ ខមាបេស្សមា”តិ។ សកលនគរវាសិនោ ភគវតា សហោ
និក្ខន្តា។ ភគវា គច្ឆន្តោវ មគធត្ថេត្ថ បិតំ សាខាវិជបសម្បន្នំ សន្ធាយំ
ករិសមត្តភូមិបត្តជំ ឯកំ មាតុលរុក្ខំ ទិស្វា ឥមស្មី រុក្ខមូលេ និសីទិត្វា ធម្ម
ទេសិយមាទេ “មហាជនស្ស ឋាននិសង្កនោកាសោ ភវិស្សតិ”តិ។ និវត្តិត្វា
មគ្គា ឌីក្ខម្ម រុក្ខមូលំ ឧបសង្កមិត្វា ធម្មកណ្ណាការិកំ អានន្ទត្ថរំ ឌីលោកេសិ។
ថេរោ ឌីលោកិតសញ្ញាយ ឯវ “សត្តា និសីទិតុកាមោ”តិ ញត្វា
សុគតមហាចីវរំ បញ្ញាបេត្វា អនាសិ។ និសីទិ ភគវា បញ្ញត្ត អាសនេ។ អថស្ស
បុរតោ មនុស្សា និសីទីសុ។ ឧភោសុ បស្សេសុ បច្ឆតោ ច ភិក្ខុសង្ឃោ, អាគាសេ
ទេវតា អជ្ជសុ, ឯវំ មហាបរិសមជ្ឈគតោ តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខុ អាមន្តេសិ។

តេ ភិក្ខុតិ តត្រ ឧបវិជ្ជា ធម្មប្បជីក្កាហកា ភិក្ខុ។ អត្ថទីហតិ អត្តានំ ទីបំ
តាណំ លេណំ គតី បរាយណំ បតិជ្ជំ កត្វាវិហរថាតិ អត្តោ។ អត្ថសរណាតិ
ឥទំ តស្សេវ វេវចនំ។ អនញ្ញសរណាតិ ឥទំ អញ្ញសរណាបដិក្ខេបវចនំ។ ន ហិ
អញ្ញោ អញ្ញស្ស សរណំ ហោតិ, អញ្ញស្ស វាយាមេន អញ្ញស្ស អសុជ្ឈនតោ។
វុត្តម្បិ ចេតំ “អត្តា ហិ អត្តនោ នាថោ, កោ ហិ នាថោ បរោ សិយា”តិ (ធម. ប.
១៦០)។ តេនាហ “អនញ្ញសរណា”តិ។ កោ បនេត្ត អត្តា នាម,
លោកិយលោកុត្តរោ ធម្មោ។ តេនាហ - “ធម្មទីហ ធម្មសរណា
អនញ្ញសរណា”តិ។ “កាយេ កាយានុបស្សី”តិ អាទិនិ មហាសតិបដ្ឋានេ
វិត្តាវតានិ។

គោចរេតិ ចរិតុំ យុត្តជ្ជានេ។ សកេតិ អត្តនោ សន្តកេ។ បេត្តិកេវិសយេតិ
បិតិតោ អាគតវិសយេ។ ចរតន្តិ ចរន្តានំ។ “ចរន្ត”ន្តិបិ ចាហោ, អយមេវត្ថោ។ ន
លច្ឆតីតិ នលភិស្សតិ នបស្សិស្សតិ។ មារោតិ ទេវបុត្តមារោបិ, មច្ចមារោបិ,
កិលេសមារោបិ។ ឌីតារន្តិ រន្ធិន្ធិវិវំ។ អយំ បនត្ថោ លេខុដ្ឋានតោ និក្ខម្ម
តោរណោ និសីទិត្វា ពាលាតបំ តបន្តំលាបំ សកុណំ គហេត្វា។
បក្ខន្ធសេនសកុណាវត្តនា ធិបេតតោ។ វុត្តញ្ចេតំ -

“ភូតបុព្វំ, ភិក្ខុវេ, សកុណាគ្សី លាបំ សកុណំ សហសា អជ្ឈប្បត្តា
អគ្គហេសិ។ អថ ខោ, ភិក្ខុវេ, លាហោ សកុណោ សកុណាគ្សីយា
ហរិយមាណោ ឯវំ បរិទេវសិ ‘មយមេវម្ហ អលក្ខិកា, មយំ អប្បបុញ្ញា, យេ
មយំ អគោចរេ ចរិម្ហ បរិសយេ, សចេដ្ឋ មយំ គោចរេ ចរយ្យម សកេ
បេត្តិកេវិសយេ, ន ម្យាយំ សកុណាគ្សី អលំ អភវិស្ស យទិទំ
យុទ្ធាយា’តិ។ កោ បនតេ លាប គោចរោ សកោ បេត្តិកោវិសយោតិ?
យទិទំ នន្តលកដ្ឋករណំ លេខុដ្ឋានន្តិ។ អថ ខោ, ភិក្ខុវេ, សកុណាគ្សី
សកេ ពលេ អបត្តទ្វា សកេ ពលេ អសំវេទមាណា លាបំ សកុណំ បមុញ្ចំ
គច្ឆ ខោ ត្វំ លាប, តត្របិ គន្ធា ន មោក្ខសីតិ។

អថ ខោ, ភិក្ខុវេ, លាហោ សកុណោ នន្តលកដ្ឋករណំ លេខុដ្ឋានំ
គន្ធា មហន្តំ លេខុំ អភិវហិត្វា សកុណាគ្សី វេទមាណោ អដ្ឋាសិ “ឯហិ ខោ
ទានិ មេ សកុណាគ្សី, ឯហិ ខោ ទានិ មេ សកុណាគ្សី”តិ។ អថ ខោ សា,
ភិក្ខុវេ, សកុណាគ្សី សកេ ពលេ អបត្តទ្វា សកេ ពលេ អសំវេទមាណា
ឧភោ បក្ខេ សន្ធយ្ហ លាបំ សកុណំ សហសា អជ្ឈប្បត្តា។ យទា ខោ,
ភិក្ខុវេ, អញ្ញាសិ លាហោ សកុណោ ពហុអាគតា ខោ ម្យាយំ
សកុណាគ្សីតិ, អថ ខោ តស្សេវ លេខុស្ស អន្តរំ បច្ចទាទិ។ អថ ខោ,

ភិក្ខុវេ, សកុណគ្បី តត្ថេវ ឧរំ បច្ចតាឡេសិ។ ឯវញ្ញំ តំ, ភិក្ខុវេ, ហោតិ
យោ អគោចរេ ចរតិ បរិសយេ។

តស្មាតិហ, ភិក្ខុវេ, មា អគោចរេ ចរិត្ត បរិសយេ, អគោចរេ, ភិក្ខុវេ,
ចរតំ បរិសយេ លច្ឆតិ មារោ ឡីតារំ, លច្ឆតិ មារោ អារម្មណំ។ កោ ច,
ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុនោ អគោចរោ បរិសយោ, យទិទំ បញ្ច កាមគុណា។
កតមេ បញ្ច? ចក្កវិញ្ញេយ្យ រូចា ឥដ្ឋា កន្តា មនាថា បិយរូចា
កាម្មបសំហិតា រជនីយា, សោតវិញ្ញេយ្យ សទ្ធា ឥដ្ឋា កន្តា មនាថា
បិយរូចា កាម្មបសំហិតា រជនីយា, ឃានវិញ្ញេយ្យ គន្ធា ឥដ្ឋា កន្តា
មនាថា បិយរូចា កាម្មបសំហិតា រជនីយា, ជីវ្ហវិញ្ញេយ្យ រសា ឥដ្ឋា កន្តា
មនាថា បិយរូចា កាម្មបសំហិតា រជនីយា, កាយវិញ្ញេយ្យ ដោជ្ឈត្តា
ឥដ្ឋា កន្តា មនាថា បិយរូចា កាម្មបសំហិតា រជនីយា។ អយំ, ភិក្ខុវេ,
ភិក្ខុនោ អគោចរោ បរិសយោ។

កោចរេ, ភិក្ខុវេ, ចរេ... បេ... ន លច្ឆតិ មារោ អារម្មណំ។ កោ ច,
ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុនោ កោចរោ សកោ បេត្តិកោ វិសយោ, យទិទំ ចត្តារោ
សតិបដ្ឋានា។ កតមេ ចត្តារោ? ឥធិ ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុ កាយេ កាយានុបស្សី
វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា, វិនេយ្យ លោកេ
អភិជ្ឈាទោមនស្សំ; វេទនាសុ វេទនានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ
សតិមា, វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ; ចិត្តេ ចិត្តានុបស្សី វិហរតិ
អាតាបី សម្បជានោ សតិមា, វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ;
ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា, វិនេយ្យ
លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ - អយំ, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុនោ កោចរោ សកោ
បេត្តិកោ វិសយោតិ (សំ. និ. ៥.៣៧០)។

កុសលានន្តិ អនុវត្តលក្ខណៈនាំ។ សមាទានហេតុតិ សមាទាយ
វត្ថុនហេតុ។ ឯវមិទំ បុញ្ញំ បវឌ្ឍនីតិ ឯវំ ឥទំ លោកិយលោកុត្តរំ បុញ្ញជលំ
វឌ្ឍនិ, បុញ្ញជលន្តិ ច ឧបរូបរិ បុញ្ញម្យិ បុញ្ញវិចារកោបិ វេទិតញ្ចោ។

ទន្សនេមិចក្កវត្តិរាជកថាវណ្ណានា

៨០. តត្ថ ធុរិទំ កុសលំ វដ្ឋតាមិ ច វិវដ្ឋតាមិ ច។ តត្ថ វដ្ឋតាមិកុសលំ នាម
មាតាបិតុនំ បុត្តជីតាសុ បុត្តជីតានញ្ចា មាតាបិតុសុ សិនេហាវសេន
មុទុមន្តរិចិត្តំ។ វិវដ្ឋតាមិកុសលំ នាម “ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា”តិអាទិភេទា
សត្តតិស ពោធិបក្ខិយធម្មា។ តេសុ វដ្ឋតាមិបុញ្ញស្ស បរិយោសានំ
មនុស្សលោកេ ចក្កវត្តិសិរិរិករោ។ វិវដ្ឋតាមិកុសលស្ស
មគ្គជលនិព្វានសម្មត្តិ។ តត្ថ វិវដ្ឋតាមិកុសលស្ស វិចារកំ សុត្តបរិយោសានេ
ទស្សស្សតិ។

ឥធម បន វដ្ឋតាមិកុសលស្ស វិចារកទស្សនត្ថំ, ភិក្ខុវេ, យទា បុត្តជីតរោ
មាតាបិតុនំ ឱវារេ ន អជ្ជសុ, តទា អាយុនាបិ វណ្ណានាបិ ឥស្សរិយេនាបិ
បរិហាយីសុ។ យទា បន អជ្ជសុ, តទា វឌ្ឍិសូតិ វត្ថា
វដ្ឋតាមិកុសលានុសន្ធិវសេន “ភូតបុព្វំ, ភិក្ខុវេ”តិ ទេសនំ អារភិ។ តត្ថ
ចក្កវត្តិភិក្ខុភិក្ខុនិ មហាបទានេ (ធិ. និ. អដ្ឋ. ២.៣៣) វិត្តាវិគារនេវ។

៨២. ឱសក្កិតន្តិ ព្យាសកម្មិ អវសក្កិតំ។ ហានា ចុតន្តិ សព្វសោ ហានា
អបគតំ។ តំ កិរ ចក្ករតនំ អន្តេបុរាទារេ អក្ខាហតំ វិយ វេហាសំ អដ្ឋាសិ។
អថស្ស ឧភោសុ បស្សេសុ ទ្វេ ខនិរត្តម្តេ និខណិក្ខា ចក្ករតនមត្តកេ
នេមិអភិមុខំ ឯកំ សុត្តកំ ពន្ធិសុ។ អនោភាគេបិ នេមិអភិមុខំ ឯកំ ពន្ធិសុ។
តេសុ ឧបរិមសុត្តតោ អប្បមត្តកម្មិ ឱគតំ ចក្ករតនំ ឱសក្កិតំ នាម ហោតិ,

ហេដ្ឋា សុត្តស្ស ហ្នំ ឧបរិមកោដិយា អតិក្កន្តកតំ ហ្នំ ធុតំ នាម ហោតិ,
តទេតំ អតិពលវេទោសេ សតិ វេ ហោតិ។ សុត្តមត្តម្មី ឯកផ្តុលទ្ធុផ្តុលមត្តំ វា
កដ្ឋំ ហ្នំ ធុតមេវ ហោតិ។ តំ សន្ធាយេតំ វុត្តំ “ឌីសក្កិតំ ហ្នំ ធុត”ន្តិ។

អថ មេ អាហោចយ្យាសីតិ តាត, តំ អដ្ឋ អាទី កត្វា ធិវសស្ស តិក្ខត្តំ
ចក្កវតនស្ស ឧបដ្ឋានំ គច្ឆ, វេ គច្ឆន្តោ យទា ចក្កវតនំ ព្យាសកម្មី ឌីសក្កិតំ
ហ្នំ ធុតំ បស្សសិ, អថ មយ្ហំ អាចិក្ខេយ្យាសិ។ ជីវិតញ្ចំ មេ តវ ហត្ថេ និក្ខត្តន្តិ។
អទ្ធិសាតិ អប្បមត្តោ ធិវសស្ស តិក្ខត្តំ គន្ធា ឌីលោកេន្តោ ឯកធិវសំ អទ្ធិស។

៨៣. អថ ខោ, ភិក្ខុវេតិ ភិក្ខុវេ, អថ រាជា ទទ្ទនេមិ “ចក្កវតនំ ឌីសក្កិត”ន្តិ
សុត្វា ឧប្បន្នពលវេទោមនស្សោ “ន ទានិ មយា ចំ ជីវិតញ្ចំ ភវិស្សតិ,
អប្បវសេសំ មេ អាយុ, ន មេ ទានិ កាមេ បរិភុញ្ញនកាលោ, បព្ពដ្ឋាកាលោ មេ
ឥទានី”តិ រោទិត្វា បរិទេវិត្វា ជេដ្ឋបុត្តំ កុមារំ អាមន្តាបេត្វា ឯតទវោច។
សមុទ្ធិបរិយន្តន្តិ បរិក្ខត្តឯកសមុទ្ធិបរិយន្តមេវ។ ឥទំ ហិស្ស កុលសន្តកំ។
ចក្កវាឡបរិយន្តំ បន បុញ្ញិទិវសេន និព្ពត្តំ, ន តំ សក្កា ទាតុំ។ កុលសន្តកំ បន
និយ្យាតេន្តោ “សមុទ្ធិបរិយន្ត”ន្តិ អាហា។ កេសមស្សន្តិ តាបសបព្ពដ្ឋំ បព្ពដ្ឋាបិ
ហិ បឋមំ កេសមស្សំ ឌីហារេន្តិ។ តតោ បដ្ឋាយ បរុទ្ធាកេសេ ពទ្ធិត្វា វិចរន្តិ។
តេន វុត្តំ - “កេសមស្សំ ឌីហារេត្វា”តិ។

កាសាយានីតិ កសាយរសបីតានិ។ អាទិតោ វេ កត្វា បច្ឆា វក្កលានិបិ
ធាវេន្តិ។ បព្ពជីតិ បព្ពជិតោ។ បព្ពជិត្វា ច អត្តនោ មផ្តុលវេនុយ្យានេយេវ វសិ។
រាជិសិម្ពីតិ រាជព្យាសិម្ពី។ ព្រាហ្មណបព្ពជិតា ហិ “ព្រាហ្មណិសយោ”តិ វុច្ឆន្តិ។
សេតច្ឆត្តំ បន បហាយ រាជបព្ពជិតា រាជិសយោតិ។ អន្តរាយីតិ អន្តរហិតំ
និព្ពត្តធិបសិខារិយ អភារំ ឧបគតំ។ បជិសំវេទេសីតិ កន្តន្តោ បរិទេវេន្តោ
ជាតាបេសិ។ បេត្តិកន្តិ បិតិតោ អាគតំ ទាយដ្ឋំ ន ហោតិ, ន សក្កា កុសីតេន

ហ្នឹងវីរ័យេន ធន អកុសលកម្មបថ សមាធាយ វត្តន្តេន ចាបុណ្ឌិតំ។ អត្តនោ
បន សុកតំ កម្មំ និស្សយ ធនវិធំ ធាធនវិធំ វា ចក្កវត្តវត្តំ បូរេន្តេនេវតំ
បត្តព្ពន្ធិ ជីបេតិ។ អថ នំ វត្តបដិបត្តិយំ ចោទេន្តោ “ឥឡ្ហ តូ” ឆ្លើយអាទិមាហ។ តត្ថ
អរិយេតិ និធម្មាសេ។ ចក្កវត្តវត្តេតិ ចក្កវត្តនំ វត្តេ។

ចក្កវត្តអរិយវត្តវណ្ណា

៨៤. ធម្មន្តិ ធនកុសលកម្មបថធម្មំ។ និស្សយាតិ តទទិដ្ឋានេន ចេតសា
តមេវ និស្សយំ កត្វា។ ធម្មំ សក្ការោតិ យថា កតោ សោ ធម្មា សុដ្ឋ កតោ
ហោតិ, ឯវមេតំ ករោន្តោ។ ធម្មំ គរុំ ករោន្តោតិ តស្មី ការុប្បត្តិយា តំ គរុំ
ករោន្តោ។ ធម្មំ មារោន្តោតិ តមេវ ធម្មំ បិយញ្ច ការនិយញ្ច កត្វា វិហារោ។ ធម្មំ
បូជេន្តោតិ តំ អបទិសិត្វា គន្ធមាលាទិបូជនេនស្ស បូជំ ករោន្តោ។ ធម្មំ
អបថយមារោតិ តស្សេវ ធម្មស្ស អញ្ចាលិករណាធិហិ និចរុត្តិកំ ករោន្តោ។
ធម្មទូជោ ធម្មកេតូតិ តំ ធម្មំ ជជមិវ បុរក្ខត្វា កេតុមិវ ច ឧត្តិបិត្វា បវត្តិយា
ធម្មទូជោ ធម្មកេតុ ច ហុត្វាតិ អត្តោ។ ធម្មាធិបតេយ្យាតិ ធម្មាធិបតិភូតោ
អាគតកាវេន ធម្មវសេនេវ សព្ពកិរិយានំ ករណេន ធម្មាធិបតេយ្យា ហុត្វា។
ធម្មិកំ រក្ខាវរណគុត្តិ សិរិទហស្សតិ ធម្មា អស្ស អត្ថិតិ ធម្មិកា, រក្ខា ច
អារវណញ្ច គុត្តិ ច រក្ខាវរណគុត្តិ។ តត្ថ “បរំ រក្ខន្តោ អត្តានំ រក្ខតិ” តិ (សំ. និ.
៥.៣៨៥) វចនតោ ខន្តិអាទយោ រក្ខា។ វុត្តញ្ញោតំ “កថញ្ច, ភិក្ខុវេ, បរំ រក្ខន្តោ
អត្តានំ រក្ខតិ។ ខន្តិយា អរិហិសាយ មេត្តចិត្តតា អនុទ្ទយតា” តិ (សំ. និ.
៥.៣៨៥)។ និវាសនចារុបនគេហាធិនំ និវារណា អារវណំ,
ចោរាទិឧបទ្ទវនិវារណាត្ថំ កោចាយនា គុត្តិ, តំ សព្ពម្បិ សុដ្ឋ សិរិទហស្ស
បវត្តយ វេបេហិតិ អត្តោ។ ឥនាទិ យត្ថ សា សិរិទហិតញ្ច, តំ ទស្សន្តោ
អន្តោជនស្មិន្តិអាទិមាហ។

តត្រាយំ សង្ខេបត្ថោ - អន្លោជនសង្ខាតំ តវ បុត្តនារំ សីលសំវេរ
បតិជ្ឈបេហិ, វត្តកន្ទមាលាធិនិ ចស្ស ទេហិ, សញ្ញេបទ្ទវេ ចស្ស និវារេហិ។
ពលកាយាធិសុបិ ឯសេវ នយោ។ អយំ បន វិសេសោ - ពលកាយោ កាលំ
អនតិក្កមិត្វា ភត្តវេតនសម្មទានេនបិ អនុគ្គហេតញ្ញោ។ អភិសិទ្ធិខត្តិយា
ភទ្រស្សជាធម្មាធិវតនសម្មទានេនបិ ឧបសង្កណ្ឌិតញ្ញោ។ អនុយន្តខត្តិយា
តេសំ អនុបយានវាហនសម្មទានេនបិ បរិតោសេតញ្ញោ។ ព្រាហ្មណា
អន្ធមានវត្តាធិនា ធម្មេន។ គហបតិកា
ភត្តពិជនផ្តលជាលពលិតទ្ធាធិសម្មទានេន។ តថា និគមវាសិនោ នេគមា,
ជនបទវាសិនោ ច ជានបទា។ សមិតចាបពាហិតចាចា សមណាព្រាហ្មណា
សមណាបរិក្ខារសម្មទានេន សក្កាតញ្ញោ។ មិគបក្ខិនោ អភយទានេន
សមស្សសេតញ្ញោ។

វិជិតេតិ អត្តនោ អាណាបវត្តិដ្ឋានេ។ អធម្មកាហេតិ អធម្មកិរិយា។ មា
បវត្តិតាតិ យថា នប្បវត្តតិ, តថា នំ បដិចាទេហិតិ អត្ថោ។
សមណាព្រាហ្មណាតិ សមិតចាបពាហិតចាចា។ មទប្បមាទា បដិវរតាតិ
នវិរិទា មាទមទា, បញ្ចសុ កាមគុណេសុ ចិត្តវេស្សន្ធនសង្ខាតា បមាទា ច
បដិវរតា។ ខន្តិសោរេច្ចេ និវិដ្ឋាតិ អធិវាសនខន្តិយញ្ញោ សុរតកាវេ ច បតិដ្ឋិតា។
ឯកមត្តានន្តិ អត្តនោ រាគាធិនំ ទមនាធិហិ ឯកមត្តានំ ទមេន្តិ សមេន្តិ
បរិនិព្វាបេន្តិតិ វុច្ចន្តិ។ កាលេន កាលន្តិ កាលេ កាលេ។ អភិនិវេន្តិយ្យាសីតិ
គូបំវិយ វិសំវិយ អគ្គីវិយ ច សុដ្ឋុវេន្តិយ្យាសី។ សមាទាយាតិ
សុរភិកុសុមទាមំវិយ អមតំវិយ ច សម្មា អាទាយ បវត្តេយ្យាសី។

ឥធ បត្វា វត្តំ សមាទេតព្វំ។ អន្លោជនស្មី ពលកាយេបិ ឯកំ, ខត្តិយេសុ
ឯកំ, អនុយន្តេសុ ឯកំ, ព្រាហ្មណាគហបតិកេសុ ឯកំ, នេគមជាទបទេសុ ឯកំ,

សមណាព្រាហ្មណេសុ ឯកំ, មិគបក្ខិសុ ឯកំ, អធម្មការប្បដិក្ខតោ ឯកំ,
អធនានំ ធនានុប្បធានំ ឯកំ សមណាព្រាហ្មណេ ឧបសង្កមិទ្ធា បញ្ញាបុច្ឆនំ
ឯកន្តិ ឯវមេតំ ធនវិធំ ហោតិ។ គហបតិកេ បន បក្ខិជាតេ ច វិសុំ កត្វា
គណេន្តស្ស ធានសវិធំ ហោតិ។ បុព្វេ អវុត្តំ វា គណេន្តន អធម្មរាគស្ស ច
វិសមលោភស្ស ច បហានវសេន ធានសវិធំ វេទិតព្ពំ។ ៩៨ ខោ តាត តន្តិ ៩៨
ធនវិធំ ធានសវិធំ អរិយចក្កវត្ថុវត្ថុ នាម។ វត្ថុមានស្សាតិ ឬវេត្វា
វត្ថុមានស្ស។ តទហុចោសថេតិអាទិ មហាសុទស្សនេ វុត្ថំ។

៩០. សមតេនាតិ អត្តនោ មតិយា។ សុទន្តិ និចាតមត្តំ។ បសាសតីតិ
អនុសាសតិ។ ៩៨ វុត្ថំ ហោតិ - ចោរាណាកំ រាជវំសំ រាជបវេណី រាជធម្មំ
បហាយ អត្តនោ មតិមត្ត ឫត្វា ជនបទំ អនុសាសតិ។ ឯវមយំ
មយនេវំសស្ស កឡារជនកោរិយ ទន្ធនេមិវំសស្ស ឧបច្ឆេនកោ
អន្តិមបុរិសោ ហុត្វា ឧប្បន្នោ។ បុព្វេនាបរន្តិ បុព្វកាលេន សទិសា ហុត្វា
អបរកាលំ។ ជនបទាន បព្វន្តិ ធន វុត្ថុន្តិ។ យថា តំ បុព្វកានន្តិ យថា បុព្វកានំ
រាជ្ជនំ បុព្វេ ច បច្ឆា ច សទិសាយេវ ហុត្វា បញ្ជីសុ, តថា ន បព្វន្តិ។ កត្តចិ សុញ្ញា
ហោន្តិ ហតវិលុត្តា, តេលមធុដាលីតាទីសុ ចេវ យាគុកត្តាទីសុ ច ឱជាបិ
បរិហាយិត្តាតិ អត្តោ។

អមច្ឆា ចារិសង្ខាតិ អមច្ឆា ចេវ បរិសាវចរា ច។ គណកមហាមត្តាតិ
អច្ឆិទ្ធកាទិចាវគណកា ចេវ មហាអមច្ឆា ច។ អនិកជ្ជាតិ
ហត្ថិអាចរិយាទយោ។ នោវារិកាតិ ធារក្ខិណោ។ មន្តស្សជីវិនោតិ មន្តា វុច្ឆតិ
បញ្ញា, តំ និស្សយំ កត្វា យេ ជីវន្តិ បណ្ឌិតា មហាមត្តា, តេសំ ឯតំ នាមំ។

អាយុវណ្ណាទិបរិហានិកថាវណ្ណា

៩១. នោ ច ខោ អធនានន្តិ ពលវលោភត្តា បន អធនានំ ទលិទ្ធមនុស្សានំ
ធនំ នានុប្បធាសិ។ នានុប្បធិយមាទេតិ អនុប្បធិយមាទេ, អយមេវ វា ចាហោ។
ទាលិទ្ធិយន្តិ ទលិទ្ធការោ។ អត្តនា ច ជីវាហិតិ សយញ្ចា ជីវំ យាបេហិតិ អត្តោ។
ឧទុគ្គិកក្កិអាទិសុ ឧបរូបរិក្ខមីសុ ជលទានវសេន ឧទ្ធមគ្គមស្សាតិ ឧទុគ្គិកា។
សគ្គស្ស ហិតា តត្រុបបត្តិជននតោតិ សោវគ្គិកា។ និព្ពត្តជ្ជានេ សុខោវិចារកោ
អស្សាតិ សុខវិចារកា។ សុដ្ឋ អគ្គានំ ទិព្វវណ្ណាទិនំ ទសន្នំវិសេសានំ និព្ពត្តនតោ
សគ្គសំវត្ថនិកា។ ឯវរូបំ ទក្ខិណំ ទានំ បតិជ្ឈបេតិ អត្តោ។

៩២. បវឡិស្សតីតិ វឡិស្សតិ ពហំ ភវិស្សតិ។ សុនិសេធំ និសេធយ្យន្តិ សុដ្ឋ
និសិទ្ធិំ និសេធយ្យំ។ មូលយច្ឆន្តិ មូលហតំ។ ខវស្សវេនាតិ ជរុសសទ្កេន។
បណាវេនាតិ វជ្ឈកេរិយា។

៩៣. សីសានិ នេសំ ធិន្តិស្សាមាតិ យេសំ អន្តមសោ មូលកម្មដ្ឋិម្បិ
ហរិស្សាម, តេសំ តថេវ សីសានិ ធិន្តិស្សាម, យថា កោចិ ហជការម្បិ ន
ជាទិស្សតិ, អម្ពាភំ ទានិ កិមេត្ត រាជាបិ ឯវំ ឧដ្ឋាយ បរំ មារេតីតិ អយំ នេសំ
អធិប្បាយោ។ ឧបក្កមីស្សតិ អារភីសុ។ បន្តុទុហានន្តិ បន្តុយាតំ, បន្តេ វត្វា
ចោរកម្មំ។

៩៤. ន ហិ, ទេវាតិ សោ កិវ ចិន្តេសិ - “អយំ រាជា សច្ចំ ទេវាតិ មុខបដិញ្ញាយ
ទិន្នាយ មារាបេតិ, ហន្តាហំ មុសាវាទំ ករោមី”តិ, មរណភយា “ន ហិ ទេវា”តិ
អវោច។

៩៦. ឯកិទន្តិ ឯត្ថ ឥទន្តិ និចាតមត្តំ, ឯកេ សត្តាតិ អត្តោ។ ចារិត្តន្តិ
មិច្ឆាចារិ។ អភិជ្ឈាព្យាបាទាតិ អភិជ្ឈា ច ព្យាបាទោ ច។ មិច្ឆាទិដ្ឋតិ នត្ថិ
ទិន្នន្តិអាទិកា អន្តក្កាហិកា បច្ឆនីកទិដ្ឋិ។

១០១. អធម្មរកោតិ មាតា មាតុច្ឆា បិតុច្ឆា មាតុលាជិតិអាទិកេ
អយុត្តជ្ជានេ រកោ។ វិសមលោកោតិ បរិភោគយុត្តសុបិ ហ្មនេសុ
អតិពលវលោកោ។ មិច្ឆាធម្មោតិ បុរិសានំ បុរិសេសុ ឥត្ថិនញ្ច ឥត្ថិសុ ធន្ទរកោ។

អមត្តយ្យតាតិអាទិសុ មាតុ ហិរោ មត្តយ្យេ, តស្ស ភារោ មត្តយ្យតា,
មាតិវិ សម្មា បដិបត្តិយា ឯតំ នាមំ។ តស្ស អភារោ ចេវ តប្បដិបក្ខតា ច
អមត្តយ្យតា។ អបេត្តយ្យតាទិសុបិ ឯសេវ នយោ។ ន កុលេ
ដេជ្ជាបចាយិតាតិ កុលេ ដេជ្ជានំ អបចិតិយា និច្ចត្តិយា អករណភារោ។

ធនវស្សយុកសមយវណ្ណានា

១០៣. យំ ឥមេសន្តិ យស្មី សមយេ ឥមេសំ។ អលំបតេយ្យាតិ បតិនោ ធាតុំ
យុត្តា។ ឥមាទិវសាជិតិ ឥមាទិ លោកេ អគ្គរសាទិ។ អតិព្យាទិប្បិស្សន្តិ
អតិវិយ ទិប្បិស្សន្តិ, អយមេវ វា ចាហោ។ កុសលន្តិបិ ន ភវិស្សតិ កុសលន្តិ
នាមម្បិ ន ភវិស្សតិ, បញ្ញត្តិមត្តម្បិ ន បញ្ញាយិស្សតិ អត្តោ។ បុដ្ឋា ច
ភវិស្សន្តិ ចាសំសា ចាតិ បូជារហា ច ភវិស្សន្តិ បសំសារហា ច។ តទា កិរ
មនុស្ស “អសុកេន នាម មាតា បហតា, បិតា បហតោ, សមណាព្រាហ្មណា
ជីវិតា វេរោបិតា, កុលេ ដេជ្ជានំ អត្ថិភាវម្បិ ន ជាតាតិ, អហោ បុរិសោ” តិ
តមេវ បូជេស្សន្តិ ចេវ បសំសិស្សន្តិ ច។

ន ភវិស្សតិ មាតាតិ វាតិ អយំ មយ្ហំ មាតាតិ គរុចិត្តំ ន ភវិស្សតិ។ គេហ
មាតុកាមំវិយ នាធាវិធំ អសត្តិកចំ កថយមាតា អការុបចារេន
ឧបសង្កមិស្សន្តិ។ មាតុច្ឆាទិសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឯតុ ច មាតុច្ឆាតិ មាតុភគិនិ។
មាតុលាជិតិ មាតុលភរិយា។ អាចរិយភរិយាតិ សិប្បាយតនាទិ សិក្ខាបកស្ស

អាចរិយស្ស ភរិយា។ គរុនំ ធារាតិ ចូឡបិ តុមហាបិ តុអាធិនំ ភរិយា។ សម្តេចន្តិ
មិស្សីការំ, មរិយាធកេធំ វា។

តិញ្ចោ អាឃាតោ បច្ចុបដ្ឋិតោ ភរិស្សតីតិ ពលវកោចោ បុនប្បុនំ
ឧប្បត្តិវសេន បច្ចុបដ្ឋិតោ ភរិស្សតិ។ អបរាជិ ទ្វេ ឯតស្សេវ វេវចនាជិ។ កោចោ
ហិ ជិត្តំ អាឃាតេតីតិ អាឃាតោ។ អត្ថនោ ច បរស្ស ច ហិតសុខំ ព្យាចាទេតីតិ
ព្យាចាទោ។ មនោបទូសនតោ មនោបទោសោតិ វុច្ចតិ។ តិព្ពំ វេកកចិត្តន្តិ
បិយមានស្សាបិ បរំ មារណត្ថាយ វេកកចិត្តំ។ តស្ស វត្ថុ ទស្សេតុំ មាតុបិ
បុត្តម្ហីតិអាធិ វត្ថុំ។ មាភរិកស្សាតិ មិគលុទ្ធកស្ស។

១០៤. សត្តន្តរកប្បោតិ សត្តន អន្តរកប្បោ។ សំវដ្តកប្បំ អប្បត្វា អន្តរា
លោកវិនាសោ។ អន្តរកប្បោ ច នាមេស ទុត្តិក្ខន្តរកប្បោ រោគន្តរកប្បោ
សត្តន្តរកប្បោតិ តិវិជោ។ តត្ថ លោភុស្សនាយ បដាយ ទុត្តិក្ខន្តរកប្បោ
ហោតិ។ មោហុស្សនាយ រោគន្តរកប្បោ។ ទោសុស្សនាយ សត្តន្តរកប្បោ។ តត្ថ
ទុត្តិក្ខន្តរកប្បោន ទដ្ឋា យេតុយ្យេន បេត្តិវិសយេ ឧបបដ្ឋន្តិ។ កស្មា?
អាហារនិកន្តិយា ពលវត្ថុ។ រោគន្តរកប្បោន ទដ្ឋា យេតុយ្យេន សគ្គេ និព្ពត្តន្តិ
កស្មា? តេសញ្ចំ “អហោ វតញ្ចេសំ សត្តានំ ឯវុចោ រោគោ ន ភវេយ្យ” តិ
មេត្តចិត្តំ ឧប្បដ្ឋតីតិ។ សត្តន្តរកប្បោន ទដ្ឋា យេតុយ្យេន និរយេ ឧបបដ្ឋន្តិ។
កស្មា? អញ្ញមញ្ញំ ពលវាយាតតាយ។

មិគសញ្ញន្តិ “អយំ មិគោ, អយំ មិគោ” តិ សញ្ញំ។ តិណ្ហានិ សត្តានិ ហត្ថេសុ
ចាតុភរិស្សន្តិ តេសំ កិវ ហត្ថេន ដុដ្ឋមត្តំ យំកិញ្ចំ អន្តមសោ តិណាបណ្ណំ
ឧទាទាយ អាវុធមេវ ភរិស្សតិ។ មា ច មយំ កញ្ចីតិ មយំ កញ្ចី ឯកបុរិសម្បិ
ជីវិតា មា វោរោបយិម្ហ។ មា ច អម្ពេ កោចិតិ អម្ពេបិ កោចិ ឯកបុរិសោ ជីវិតា
មា វោរោបយិត្ត។ យំនួន មយន្តិ អយំ លោកវិនាសោ បច្ចុបដ្ឋិតោ, ន សក្កា ធ្វើហិ

ឯកជ្ជានេ បិតេហិ ជីវិតំ លទុន្តិ មញ្ញមាណ ឯវំ ចិន្តយីសុ។ វេនគហានន្តិ
វេនសម្ព័ន្ធតេហិ តិណគុម្ភលតាធិហិ គហនំ ទុប្បវេសជ្ជានំ។ រុក្ខគហានន្តិ រុក្ខេហិ
គហនំ ទុប្បវេសជ្ជានំ។ នទីវិទុគ្គន្តិ នទីនំ អន្តរទីចាធិសុ ទុគ្គមនជ្ជានំ។
បព្ពតវិសមន្តិ បព្ពតេហិ វិសមំ, បព្ពតេសុបិ វា វិសមជ្ជានំ។ សភាគាយិស្សន្តិតិ
យថា អហំ ជីវាមិ ទិដ្ឋា ភោ សត្តា, តូម្បិ តថា ជីវសីតិ ឯវំ សម្មោទនកថាយ
អត្តនា សភាគេ ករិស្សន្តិ។

អាយុវណ្ណាធិវឌ្ឍនកថាវណ្ណានា

១០៥. អាយតន្តិ មហន្តំ។ ចាណាតិចាតាវិរមេយ្យមាតិ
ចាណាតិចាតតោ ឌីសក្កេយ្យម។ ចាណាតិចាតំ វិរមេយ្យមាតិបិ
សជ្ឈាយន្តិ, តត្ថ ចាណាតិចាតំ បដិហេយ្យមាតិ អត្តោ។ វីសតិវស្សយុកាតិ
មាតាបិតរោ ចាណាតិចាតា បដិវិរតា, បុត្តា កស្មាវីសតិវស្សយុកា
អហេសុន្តិ ខេត្តវីសុទ្ធិយា។ តេសញ្ញិ មាតាបិតរោ សីលវន្តោ ជាតា។ ឥតិ
សីលគព្ពេ វឌ្ឍិតត្តា ឥមាយ ខេត្តវីសុទ្ធិយា ធិយាយុកា អហេសុំ។ យេ បនេត្ត
កាលំ កត្វា តត្ថេវ និព្ពត្តា, តេ អត្តនោវ សីលសម្មត្តិយា ធិយាយុកា
អហេសុំ។

អស្សមាតិ ភវេយ្យម។ ចត្តាវីសវស្សយុកាតិអាទយោ កោដ្ឋាសា
អទិន្នាធានាធិហិ បដិវិរតានំ វសេន វេទិតញ្ញា។

សម្ព័ន្ធរាជឧប្បត្តិវណ្ណានា

១០៦. ឥន្ទ្រាតិ មយ្ហំ ភត្តំ ទេថាតិ ឯវំ ឧប្បជ្ឈនកតណ្ហា។ អនសន្តិ ន អសនំ
អវិច្ឆារិកភារោ កាយាលសិយំ, ភត្តំ ភុត្តានំ ភត្តសម្មទបច្ចយា
និបជ្ជិតុកាមតាជនកោ កាយទុព្ពលភារោតិ អត្តោ។ ជរាតិ ចាកជជរា។

កុក្កុជសម្បត្តិកាតិ ឯកកាមស្ស ធននបិដ្ឋតោ ឧប្បតិកា ឥតរកាមស្ស
ធននបិដ្ឋ បតនសម្ពាតោ កុក្កុជសម្បតោ។ ឯតាសុ អត្ថិតិ
កុក្កុជសម្បតិកា។ “កុក្កុជសម្បតិកា” តិបិ ចាថា, កាមន្តរតោ កាមន្តរ
កុក្កុជានំ បទសា គមនសម្ពាតោ កុក្កុជសម្បតោ ឯតាសុ អត្ថិតិ អត្ថោ។
ឧភយម្បតំ យននិវាសតំយេវ ជីវេតិ។ អវិចិ មញ្ញេ ដុដា ភវិស្សតិ
អវិចិមហានិរយោរិយ និរន្តរបូរិតោ ភវិស្សតិ។

១០៧. “អសីតិវស្សសហស្សយុកេសុ, ភិក្ខុវេ, មនុស្សេសុ មេត្តេយ្យា នាម
ភគវា លោកេ ឧប្បជ្ឈិស្សតិ” តិ ន វឌ្ឍមានកវសេន វុត្ថំ។ ន ហិ ពុទ្ធា វឌ្ឍមានេ
អាបុម្ពិ និព្ពត្តន្តិ, ហាយមានេ បន និព្ពត្តន្តិ។ តស្មា យទា តំ អាបុ វឌ្ឍិតា
អសម្ព័យ្យតំ បត្វា បុន ហាយមាមំ អសីតិវស្សសហស្សកាលេ វស្សតិ, តទា
ឧប្បជ្ឈិស្សតិ អត្ថោ។ បរិហវិស្សតិ ឥទំ បន បរិវារេត្វា វិចរន្តានំ វសេន វុត្ថំ។
យូរោតិ ចាសាទោ។ រញ្ញោ មហាបនាទេន កាវបិតោតិ រញ្ញោ ហេតុក្ខតេន
តស្សត្ថាយ សក្កេន ទេវរាជេន វិស្សកម្មទេវបុត្ថំ បេសេត្វា កាវបិតោ។ បុព្វេ
កិវ ទ្វេ បិតាបុត្តា នឡ កាវា បច្ឆេកពុទ្ធស្ស នឡេហិ ច ឧទុម្ពរេហិ ច
បណ្ណាសាលំ កាវាបេត្វា តំ តត្ថ វាសាបេត្វា ចត្វហិ បច្ឆយេហិ ឧបជ្ឈហីសុ។ តេ
កាលំ កត្វា ទេវលោកេ និព្ពត្តា។ តេសុ បិតា ទេវលោកេយេវ អដ្ឋាសិ។ បុត្តោ
ទេវលោកា ចរិត្វា សុវុចិស្ស រញ្ញោ ទេវិយា សុមេធាយ កុច្ឆិស្មី និព្ពត្តោ។
មហាបនាទោ នាម កុមារោ អហោសិ។ សោ អបរកាគេ ធន្តំ ឧស្សាបេត្វា
មហាបនាទោ នាម រាជា ជាតោ។ អថស្ស បុញ្ញានុភាវេន សក្កោ ទេវរាជា
វិស្សកម្មទេវបុត្ថំ រញ្ញោ ចាសាទំ ករោហិតិ បហិណ្ឌិ សោ តស្ស ចាសាទំ និម្មិនិ
បញ្ចវិសតិយោជនុព្ពេធំ សត្តរតនមយំ សតក្ខមកំ។ យំ សន្ធាយ ជាតកេ វុត្ថំ -

“បនាទោ នាម សោ រាជា, យស្ស យូរោ សុវណ្ណាយោ;

តិរិយំ សោឡសុត្តោនោ, ឧទ្ទមាហុ សហស្សធា។

សហស្សកណ្តោ សតកណ្តោ, ធជាលុ ហរិតាមយោ;
អនច្ចំ តត្ថ គន្ធព្ពា, ធិ សហស្សានិ សត្តធា។

ឯវមេតំ តទា អាសី, យថា ភាសសិ ភទ្ទជិ;
សក្កោ អហំ តទា អាសី, វេយ្យាវច្ឆករោ តវា"តិ។ (ជា. ៥.៣.៤២);

សោ រាជា តត្ថ យាវតាយុកំ វសិត្វា កាលំ កត្វា ទេវលោកេ និព្ពត្តិ។ តស្មី
ទេវលោកេ និព្ពត្តេ សោ ចាសាទោ មហាគង្គាយ អនុសោតំ បតិ។ តស្ស
ធុរសោចានសម្មុទ្ពានេ បយាគបតិជ្ជានំ នាម នករំ មាបិតំ។
ដុបិ កាសម្មុទ្ពានេ កោដិកាមោ នាម។ អបរភាគេ អម្ពាភំ ភគវតោ កាលេ
សោ នឡការទេវបុត្តោ ទេវលោកតោ ចរិត្វា មនុស្សបថេ ភទ្ទជិសេដ្ឋិ នាម
ហុត្វា សត្តុ សន្តិកេ បព្ពជិត្វា អរហត្តំ ចាបុណី។ សោ នាវាយ
គង្គាតរណធិវសេ ភិក្ខុសង្ឃស្ស តំ ចាសាទំ ទស្សេតីតិ វត្ថុ វិត្តាវេតព្ពំ។ កស្មា
បនេស ចាសាទោ ន អន្តរបិកោតិ? ឥតរស្ស អានុភាវា។ តេន សទ្ធិ បុព្វំ កត្វា
ទេវលោកេ និព្ពត្តកុលបុត្តោ អនាគតេ សង្ខោ នាម រាជា ភរិស្សតិ។ តស្ស
បរិភោគត្ថាយ សោ ចាសាទោ ឧដ្ឋហិស្សតិ, តស្មា ន អន្តរបិកោតិ។

៣០៨. ឧស្សបេត្វាតិ តំ ចាសាទំ ឧដ្ឋាបេត្វា។ អដ្ឋាវសិត្វាតិ តត្ថ វសិត្វា។ តំ
ទត្វាវិស្សជ្ជិត្វាតិ តំ ចាសាទំ ទានវសេន ទត្វា និវេក្កោ បរិច្ចាគវសេន ច
វិស្សជ្ជិត្វា។ កស្ស ច ឯវំ ទត្វាតិ? សមណាទីនំ។ តេនាហ -
“សមណាព្រាហ្មណកបណាទិករំនិព្ពកយាចកានំ ទានំ ទត្វា”តិ។ កថំ បន
សោ ឯកំ ចាសាទំ ពហុនំ ទស្សេតីតិ? ឯវំ កិរស្ស ចិត្តំ ឧប្បជ្ជិស្សតិ “អយំ
ចាសាទោ វិប្បកិរិយត្ថ”តិ។ សោ ខណ្ឌាខណ្ឌាសោ វិប្បកិរិស្សតិ។ សោ តំ

អលក្កមាធាវ ហុត្វា “យោ យត្ថកំ ឥធូតិ, សោ តត្ថកំ គណ្ហាតូ” តិ ទានវសេន
វិស្សជ្ជិស្សតិ។ តេន វុត្ថំ - “ទានំ ទត្វា មេត្តេយ្យស្ស ភគវតោ... បេ....
វិហរិស្សតី” តិ។ ឯត្ថកេន ភគវា វដ្ឋកាមិកុសលស្ស អនុសន្និ ទស្សេតិ។

១០៩. ឥទានិ វិវដ្ឋកាមិកុសលស្ស អនុសន្និ ទស្សេន្តោ បុន អត្ថដីចា, ភិក្ខុវេ,
វិហារថាតិអាទិមាហ។

ភិក្ខុនោ អាយុវណ្ណាធិវឌ្ឍនកថាវណ្ណនា

១១០. ឥទំ ខោ, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុនោ អាយុស្មិន្តិ ភិក្ខុវេ យំ វោ អហំ អាយុនាបិ
វឌ្ឍិស្សថាតិ អវោចំ, តត្ថ ឥទំ ភិក្ខុនោ អាយុស្មី ឥទំ អាយុការណ៍ន្តិ អត្តោ។
តស្មា តុម្ពេហិ អាយុនា វឌ្ឍិតុកាមេហិ ឥមេ ចត្តារោ ឥទ្ធិចាទា ភាវេតព្ពាតិ
ទស្សេតិ។

វណ្ណាស្មិន្តិ យំ វោ អហំ វណ្ណនបិ វឌ្ឍិស្សថាតិ អវោចំ, ឥទំ តត្ថ
វណ្ណាការណំ។ សីលវតោ ហិ អវិប្បជិសារាទីនំ វសេន សរីរវណ្ណាបិ
កិត្តិវសេន គុណវណ្ណាបិ វឌ្ឍិតិ។ តស្មា តុម្ពេហិ វណ្ណន វឌ្ឍិតុកាមេហិ
សីលសម្បន្នេហិ ភវិតព្ពន្ធិ ទស្សេតិ។

សុខស្មិន្តិ យំ វោ អហំ សុខេនបិ វឌ្ឍិស្សថាតិ អវោចំ, ឥទំ តត្ថ វិវេកជំ
បីតិសុខាទិនានប្បការកំ ឈានសុខំ។ តស្មា តុម្ពេហិ សុខេន វឌ្ឍិតុកាមេហិ
ឥមាទិ ចត្តារិ ឈានាទិ ភាវេតព្ពានិ។

ភោគស្មិន្តិ យំ វោ អហំ ភោគេនបិ វឌ្ឍិស្សថាតិ អវោចំ, អយំ សោ
អប្បមាណានំ សត្តានំ អប្បជិក្ខុលតាវហោ សុខសយនាទិ

ឯកាធិសាទិសំសោ សព្ពុទ្ធិសាវិជ្ជាវិចិត្រប្បវិហារកោតោ។ តស្មា តុម្កេហិ
កោតេន វឌ្ឍិតុកាមេហិ ឥមេ ប្រប្បវិហារា ភាវេតញ្ចា។

ពលស្មិន្តិ យំ វោ អហំ ពលេនបិ វឌ្ឍិស្សថាតិ អវោចំ, ឥទំ
អាសវក្ខយបរិយោសានេ ឧប្បន្នំ អវហត្ថជលសម្ព័ន្ធតំ ពលំ។ តស្មា តុម្កេហិ
ពលេន វឌ្ឍិតុកាមេហិ អវហត្ថប្បត្តិយា យោគោ ករណីយោ។

យថយិទំ, ភិក្ខុវេ, មារពលន្តិ យថា ឥទំ ទេវបុត្តមារមច្ចុមារកិលេសមារាទំ
ពលំ ឧប្បសហំ ធុរភិសម្ពុរំ, ឯវំ អញ្ញំ លោកេ ឯកពលម្បិ ន សមនុបស្សមិ។
តម្បិ ពលំ ឥទមេវ អវហត្ថជលំ បសហតិ អភិកវតិ អជ្ឈោត្តរតិ។ តស្មា ឯត្រូវ
យោគោ ករណីយោតិ ទស្សេតិ។

ឯវមិទំ បុញ្ញន្តិ ឯវំ ឥទំ លោកុត្តរបុញ្ញម្បិ យាវ អាសវក្ខយា បវឌ្ឍតីតិ
វិវដ្តតាមិកុសលានុសន្និ និដ្ឋបន្តោ អវហត្ថនិក្ខុជេន ទេសនំ និដ្ឋបេសិ។
សុត្តបរិយោសានេ វីសតិ ភិក្ខុសហស្សនិ អវហត្ថំ ចាបុណ្ណីសុ។ ចតុរាសីតិ
ចាណាសហស្សនិ អមតចានំ បិរីស្វតិ។

សុមម្ព័លវិលាសិនិយា ធីយនិកាយជ្ជកថាយ

ចក្កវត្ថិសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. អគ្គញ្ញសុត្តវណ្ណានា

វាសេដ្ឋការទ្វាជវណ្ណានា

១១១. ឯវំ មេ សុតន្តិ អគ្គញ្ញសុត្តំ។ តត្រាយមនុត្តានបទវណ្ណានា -
បុញ្ញារាមេ មិការមាតុចាសាទេតិ ឯត្ថ អយំ អនុបុត្តិកថា។ អតីតេ

សតសហស្សកប្បមត្តកេ ឯកា ឧបាសិកា បទុមុត្តរំ ភក្កវន្តំ និមន្តត្វា
ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសតសហស្សស្ស ធានំ ទត្វា ភក្កវតោ ចាទមូលេ និបដ្ឋិត្វា
“អនាគតេ តុម្ហាទិសស្ស ពុទ្ធស្ស អគ្គបដ្ឋាយិកា ហោមី”តិ បត្តនំ អកាសិ។
សា កប្បសតសហស្សំ ទេវេសុ ចេវ មនុស្សេសុ ច សំសិវិត្វា អម្ហាកំ ភក្កវតោ
កាលេ ភទ្ទិយនកវេ មេណ្ឌាកសេដ្ឋិបុត្តស្ស ជនញ្ចយសេដ្ឋិនោ គេហេ
សុមនទេវិយា កុច្ឆិម្ហិ បដិសន្ធិ កល្យាណំ។ ជាតកាលេ តស្សវិសាខាតិ នាមំ
អកំសុ។ សាយនា ភក្កវា ភទ្ទិយនកំ អាគមាសិ, តនា បញ្ចនាសិសតេហិ សន្ធិ
ភក្កវតោ បច្ចុគ្គមនំ កត្វា បឋមទស្សនម្ហិយេវ សោតាបន្នា អហោសិ។

អបរភាគេ សាវត្ថិយំ មិការសេដ្ឋិបុត្តស្ស បុណ្ណាវឌ្ឍនកុមារស្ស គេហំ
គតា។ តត្ថ នំ មិការសេដ្ឋិ មាតុដ្ឋានេ ឋបេសិ។ តស្មា មិការមាតាតិ វុច្ឆតិ។
បតិកុលំ កច្ឆន្តិយា ចស្ស បិតា មហាលតាបិឡន្ធនំ នាម កាវាបេសិ។ តស្មី
បិឡន្ធនេ ចតស្ស្យា វជិរនាឡិយោ ឧបយោគំ អគមំសុ, មុត្តានំ ឯកាទស
នាឡិយោ, បវាឡស្ស ឡាវីសតិ នាឡិយោ, មណីនំ តេត្ថិស នាឡិយោ។ ឥតិ
ឯតេហិ ច អញ្ញេហិ ច សត្តហិ រតនេហិ និដ្ឋានំ អគមាសិ។ តំ សីសេ បដិមុក្កំ
យាវ ចាទបិដ្ឋិយា ភស្សតិ។ បញ្ចន្នំ ហត្ថិនំ ពលំ ជារយមាណាវ នំ ឥត្ថិ ជារេតុ
សក្កោតិ។ សា អបរភាគេ ទសពលស្ស អគ្គបដ្ឋាយិកា ហុត្វា តំ បសាធនំ
វិស្សន្តត្វា នវហិ កោដិហិ ភក្កវតោ វិហារំ ការយមាណា កវីសមត្តេ ភូមិភាគេ
ចាសាទំ កាវេសិ។ តស្ស ឧបវិភូមិយំ បញ្ច គព្ពសតានិ ហោន្តិ, ហេដ្ឋិមភូមិយំ
បញ្ចាតិ គព្ពសហស្សប្បដិមណ្ឌិតោ អហោសិ។ សា “សុទ្ធចាសាទោវ ន
សោភតិ”តិ តំ បរិវារេត្វា បញ្ច ធុវឌ្ឍគេហសតានិ, បញ្ច ចូឡចាសាទសតានិ,
បញ្ច ធិយសាលសតានិ ច កាវាបេសិ។ វិហារមហោ ចត្វហិ មាសេហិ និដ្ឋានំ
អគមាសិ។

មាតុភាគត្រូវ ឋិតាយ វិសាខាយ វិយ អញ្ញស្ស ពុទ្ធសាសនេ
ធនបរិច្ចាគោ នាម នត្ថិ, បុរិសត្តភាវេ ឋិតស្ស អនាថបិណ្ឌិកស្ស វិយ
អញ្ញស្សតិ។ សោ ហិ ចតុបណ្ណាសកោជិយោ វិស្សជ្ជេត្វា សាវត្ថិយា
ទក្ខិណភាគេ អនុរាជបុរស្ស មហាវិហារសទិសេ ឋានេ ជេតវនមហាវិហារ
នាម កាវេសិ។ វិសាខា សាវត្ថិយា ចាប័នភាគេ ឧត្តរទេវិយា វិហារសទិសេ
ឋានេ បុព្វារាមំ នាម កាវេសិ។ ភគវា ឥមេសំ ធ្វិទ្ធី កុលានំ អនុកម្មាយ សាវត្ថិ
និស្សាយ វិហារន្តោ ឥមេសុ ធ្វិសុ វិហារេសុ និពទ្ធវាសំ វេសិ។ ឯកំ អន្តោវស្សំ
ជេតវនេ វេសតិ, ឯកំ បុព្វារាមេ។ តស្មី សមយេ បនភគវា បុព្វារាមេ វិហារតិ។
តេន វុត្ថំ “បុព្វារាមេ មិការមាតុចាសានេ” តិ។

វាសេជ្ជការទ្វាជាតិ វាសេជ្ជោ ច សាមណេរោ ភារទ្វាជា ច។ ភិក្ខុសុ
បរិវេសន្តិ តេ នេវ តិត្ថិយបរិវាសំ វេសន្តិ, ន អាបត្តិបរិវាសំ។
អបរិបុណ្ណាវស្សត្តា បនភិក្ខុភារំ បត្តយមាណ វេសន្តិ។ តេនេវាហ “ភិក្ខុភារំ
អាកម្ពមាណ” តិ។ ឧភោបិ ហោតេ ឧទិច្ចព្រាហ្មណមហាសាលកុលេ និព្ពត្តា,
ចត្តាលីស ចត្តាលីស កោជិវិភវា តិណ្ណំ វេទានំ ចារគូ មជ្ឈិមនិកាយេ
វាសេជ្ជសុត្ថំ សុត្វា សរណំ ភតា, តេវិជ្ជសុត្ថំ សុត្វា បព្ពជិត្វា ឥមស្មី កាលេ
ភិក្ខុភារំ អាកម្ពមាណ បរិវេសន្តិ។ អព្ពោកាសេ ចង្គមតិ ឧត្តរទក្ខិណេន
អាយតស្ស ចាសាទស្ស បុរតិមទិសភាគេ ចាសាទច្ឆាយាយំ យន្តវដ្ឋហិ
អាកឡិយមាណំ រតនសតុព្ពេធំ សុវណ្ណអគ្និកំ វិយ អនិលបថេ វិជារន្តិហិ
ធព្ពណ្ណហិ ពុទ្ធរស្មីហិ សោភមាណោ អបរាបរំ ចង្គមតិ។

១១៣. អនុចង្គមីសូតិ អញ្ញលី បគ្គយ្ហ ឱនតសីរិកា ហុត្វា អនុវត្តមាណ
ចង្គមីសុ។ វាសេជ្ជអាមន្តេសីតិ សោ តេសំ បណ្ឌិតតរោ គហោតព្វំ
វិស្សជ្ជេតព្ពហា ជាតាតិ, តស្មា តំ អាមន្តេសិ។ តុម្ពេ ខុត្តាតិ តុម្ពេ ខោ អត្ថ។

ព្រាហ្មណ៍ជន្ទាតិ, ព្រាហ្មណ៍ជាតិកា។ ព្រាហ្មណ៍កុលីនាតិ ព្រាហ្មណ៍សុ
កុលីនា កុលសម្បជ្ជា។ ព្រាហ្មណ៍កុលាតិ ព្រាហ្មណ៍កុលតោ,
កោតាទិសម្បជ្ជំ ព្រាហ្មណ៍កុលំ បហាយាតិ អត្ថោ។ ន អក្កោសន្តិទិ
ទសវិជេន អក្កោសវត្ថុនា ន អក្កោសន្តិ។ ន បរិភាសន្តិទិ នាធាវិជាយ
បរិភវកថាយ ន បរិភាសន្តិទិ អត្ថោ។ ឥតិ ភគវា “ព្រាហ្មណា ឥមេ
សាមណេវ អក្កោសន្តិ បរិភាសន្តិ” តិ ជាធមាធាវ បុច្ឆតិ។ កស្មា? ឥមេ មយា
អបុច្ឆិតា បឋមតវំ ន កថេស្សន្តិ, អកថិតេ កថា ន សមុជ្ឈាតិទិ
កថាសមុជ្ឈាបនត្ថាយ។ តគ្សាតិ ឯកំសវចនេ និចាតោ, ឯកំសេនេវ នោ, ភន្តេ,
ព្រាហ្មណា អក្កោសន្តិ បរិភាសន្តិទិ វុត្ថំ ហោតិ។ អត្ថរូបាយាតិ អត្ថនោ
អនុរូបាយ។ បរិបុណ្ណាយាតិ យថាវុចិ បទព្យញ្ញនាទិ អាហេបេត្វា អាហេបេត្វា
បរិបូរិតាយ។ នោ អបរិបុណ្ណាយាតិ អន្តរា អជ្ជបិតាយ និរន្តរំ បវត្ថាយ។

កស្មា បន ព្រាហ្មណា ឥមេ សាមណេវ អក្កោសន្តិទិ? អប្បតិជ្ជតាយ។
ឥមេ ហិ សាមណោ អគ្គព្រាហ្មណានំ បុត្តា តិណ្ណំ វេទានំ ចារត្វ ជម្ពុទិបេ
ព្រាហ្មណានំ អន្តវេ ចាកជា សម្ភារីតា តេសំ បព្ពជិតត្វា អញ្ជោ ព្រាហ្មណាបុត្តា
បព្ពជីសុ។ អថ ខោ ព្រាហ្មណា “អបតិជ្ជា មយំ ជាតា” តិ ឥមាយ
អប្បតិជ្ជតាយ តាមទ្វារេបិ អន្តោតាមេបិ តេ ទិស្វា “តុម្កេហិ
ព្រាហ្មណសមយោ ភិន្នោ, មុណ្ឌាសមណាកស្ស បច្ឆតោ បច្ឆតោ វសគិទ្វា
ហុត្វាវិចរថា” តិ អាទិទិ ចេវ ចាឡិយំ អាគតានិ “ព្រាហ្មណោវ សេដ្ឋោ
វល្លោ” តិ អាទិទិ ច វត្វា អក្កោសន្តិ។ សាមណោ តេសុ អក្កោសន្តេសុបិ កោបំ
វា អាយាតំ វា អកត្វា កេវលំ ភគវតា បុជ្ជា “តគ្ស នោ, ភន្តេ, ព្រាហ្មណា
អក្កោសន្តិ បរិភាសន្តិ” តិ អាហេបេសុំ។ អថ នេ ភគវា អក្កោសនាភារំ បុច្ឆន្តោ
យថា កមំ បន វោតិ បុច្ឆតិ។ តេ អាទិកត្វា ព្រាហ្មណា ភន្តេតិ អាទិមាហំសុ។

តត្ថ សេដ្ឋាវណ្ណាតិ ជាតិគោត្តាធិនំ បញ្ញាបនដ្ឋានេ ព្រាហ្មណោវ
សេដ្ឋាតិ ធិស្សន្តិ។ ហីនាអញ្ញោ វណ្ណាតិ ឥតវេ តយោ វណ្ណា ហីនាលាមកាតិ
វេន្តិ។ សុក្កោតិ បណ្ណារោ។ កណ្ណោតិ កាឡកោ។ សុដ្ឋន្តិ ជាតិគោត្តាធិនំ
បញ្ញាបនដ្ឋានេ សុដ្ឋន្តិ។ ព្រាហ្មនោ បុត្តាតិ មហាព្រាហ្មនោ បុត្តា។ ឱវសា
មុខតោ ជាតាតិ ឧវេ វសិត្វា មុខតោ និក្ខត្តា, ឧវេ កត្វា សំវឱតាតិ វា ឱវសា។
ព្រាហ្មជាតិ ព្រាហ្មតោ និព្ពត្តា។ ព្រាហ្មនិម្មិតាតិ ព្រាហ្មនា និម្មិតា។
ព្រាហ្មនាយាទាតិ ព្រាហ្មនោ នាយាទា។ ហីនមត្ត វណ្ណំ អដ្ឋបគតាតិ ហីនំ វណ្ណំ
អដ្ឋបគតា អត្ថ។ មុណ្ណាកេ សមណាកេតិ និទ្ទត្តា ជិតុច្ឆត្តា វេន្តិ, ន
មុណ្ណាកមត្តញ្ចោវ សមណាមត្តញ្ច សន្ទាយ។ ឥព្ពេតិ គហបតិកេ។ កណ្ណោតិ
កាឡកេ។ ពន្ធាតិ មារស្ស ពន្ធក្ខតេ មារបក្ខិកេ។ ចាទាបច្ឆេតិ មហាព្រាហ្មនោ
ចាទានំ អបច្ឆក្ខតេ ចាទតោ ជាតេតិ អធិប្បាយោ។

១១២. “តគ្គ វោ, វាសេដ្ឋ, ព្រាហ្មណា ចោរាណំ អស្សរន្តា ឯវមាហំសូ” តិ
ឯត្ថ វោតិ និចាតមត្តំ, សាមីវេនំ វា, តុម្ហាកំ ព្រាហ្មណាតិ អត្ថោ។ ចោរាណន្តិ
ចោរាណាកំ អគ្គញំ លោកុប្បត្តិចរិយវំសំ។ អស្សរន្តាតិ អស្សរមាណា។ ឥនំ វុត្តំ
ហោតិ, ឯកំសេន វោ, វាសេដ្ឋ, ព្រាហ្មណា ចោរាណំ លោកុប្បត្តិ អននុស្សរន្តា
អជាទន្តា ឯវំ វេន្តិតិ។ “ធិស្សន្តិ ខោ បនា” តិ ឯវមាទិ តេសំ លទ្ធិភិទ្ធនត្ថាយ
វុត្តំ។ តត្ថ ព្រាហ្មណិយោតិ ព្រាហ្មណានំ បុត្តប្បជីលាភត្ថាយ
អាវាហាវិវាហាវសេន កុលំ អានីតា ព្រាហ្មណិយោ ធិស្សន្តិ។ តា ខោ បនេតា
អបវេន សមយេន ឧតុនិយោបិ ហោន្តិ, សញ្ញាតបុច្ឆាតិ អត្ថោ។ គព្ពិនិយោតិ
សញ្ញាតគព្ពា។ វិជាយមាណាតិ បុត្តជីតរោ ជនយមាណា។ ចាយមាណាតិ ទារកេ
ចញ្ចំ ចាយន្តិយោ។ យោនិជារ សមាណាតិ ព្រាហ្មណីនំ បស្សាវមគ្គេន ជាតា
សមាណា។ ឯវមាហំសូតិ ឯវំ វេន្តិ។ កេមំ? “ព្រាហ្មណោវ សេដ្ឋា វណ្ណា... បេ...
ព្រាហ្មនាយាទា” តិ។ យទិ បន នេសំ តំ សច្ចវេនំ សិយា, ព្រាហ្មណីនំ កុច្ឆិ

មហាព្រហ្មស្ស ឧរោ ភវេយ្យ, ព្រាហ្មណ៍នំ បស្សវមគ្គោ មហាព្រហ្មនោ មុខំ
ភវេយ្យ, ន ខោ បនេតំ ឯវំ ទដ្ឋង្គំ។ តេនាហ “តេ ច ព្រហ្មនព្វោវ
អព្ពាចិត្តង្គី” តិអាទិ។

ចតុវណ្ណាសុទ្ធិវណ្ណានា

ឯត្តាវតា “មយំ មហាព្រហ្មនោ ឧរេ វសិត្វា មុខតោ និត្តង្គាតិ វត្ថុំ មា
លភន្ធិ” តិ ឥមំ មុខច្នេនកវាទំ វត្វា បុន ចត្តារោមិ វណ្ណា កុសលេ ធម្ម
សមាធាយ វត្តង្គាវ សុជ្ឈង្គីតិ ទស្សនត្ថំ ចត្តារោមេ, វាសេដ្ឋ, វណ្ណាតិអាទិមាហ។
អកុសលសម្ពាតាតិ អកុសលាតិ សម្ពាតា អកុសលកោដ្ឋាសភូតា វា។ ឯស
នយោ សព្ពត្ថ។ ន អលមរិយាតិ អរិយភាវេ អសមត្ថា។ កណ្ណាតិ
បកតិកាឡ កា។ កណ្ណាវិចាកាតិ វិចាកោមិ នេសំ កណ្ណោ ធុក្ខាតិ អត្ថោ។
ខត្តិយេមិ តេតិ ខត្តិយម្ហិមិ តេ។ ឯកច្ឆេតិ ឯកស្មី។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។

សុក្កាតិ និត្តិលេសភាវេន បណ្ណារ។ សុក្កាវិចាកាតិ វិចាកោមិ នេសំ
សុក្កោ សុខោតិ អត្ថោ។

១១៦. ឧភយវោកិណ្ណោសុ វត្តមាទេសូតិ ឧភយេសុ វោកិណ្ណោសុ
មិស្សីភូតេសុ ហុត្វា វត្តមាទេសុ។ កតមេសុ ឧភយេសូតិ? កណ្ណាសុក្កេសុ
ធម្មេសុ វិញ្ញាគរហិតេសុ ចេវ វិញ្ញាប្បសត្តេសុ ច។ យទេត្ថ ព្រាហ្មណា
ឯវមាហំសូតិ ឯត្ថ ឯតេសុ កណ្ណាសុក្កធម្មេសុ វត្តមាទាមិ ព្រាហ្មណា យទេតំ
ឯវំ វទន្តិ “ព្រាហ្មណោវ សេដ្ឋោ វណ្ណា” តិអាទិ។ តំ នេសំ វិញ្ញា នាទុជានន្តិ យេ
លោកេ បណ្ឌិតា, តេ នាទុមោទន្តិ, ន បសំសន្តិ អត្ថោ។ តំ កិស្ស ហេតុ?
ឥមេសញ្ញា វាសេដ្ឋាតិអាទិម្ហិ អយំ សង្ខេបត្ថោ។ យំ វុត្ថំ នាទុជានន្តិ, តំ កស្មាតិ

ចេ? យស្មា ឥមេសំ ចតុន្ទំ វណ្ណានំ យោ ភិក្ខុ អរហំ... បេ... សម្មទញ្ញាវិមុត្តោ,
សោតេសំ អគ្គមក្ខាយតិ, តេ ច ន ឯវវ្យាចា។ តស្មា នេសំ វិញ្ញាណនុជានន្តិ។

អរហន្តិអាទិបទេសុ ចេត្ត កិលេសានំ អារកត្តាធិបា ការណេបា អរហំ។
អាសវានំ ជីណាត្តា ជីណាសវោ។ សត្ត សេក្ខា បុប្ផជ្ជនកល្យាណកា ច
ព្រាហ្មចរិយវាសំ វសន្តិ នាម។ អយំ បន វុត្តវាសោតិ វុសិតវា។ ចត្វាបិ មគ្គេបិ
ចត្វសុ សច្ចេសុ បរិជាននាទិករណីយំ កតំ អស្សាតិ កតករណីយោ។
កិលេសកាពេ ច ខន្ធភាពេ ច ឱបិតោ អស្សាតិ ឱបិតកាពេ។ ឱបិតោតិ
ឱហារិតោ។ សុន្ទរេ អត្តោ, សកោ វា អត្តោ សទត្តោ, អនុប្បត្តោ សទត្តោ
ឯតេនាតិ អនុប្បត្តសទត្តោ។ ភវសំយោជនំ វុច្ឆតិ តណ្ហា, សា បរិក្ខីណា
អស្សាតិ បរិក្ខីណាភវសំយោជនោ។ សម្មទញ្ញាវិមុត្តោតិ សម្មា ហេតុនា
ការណេន ជានិត្វាវិមុត្តោ។ ជនេតស្មិន្តិ ជនេ ឯតស្មី, ឥមស្មី លោកេតិ អត្តោ។
ទិដ្ឋេ ចេវ ធម្មេ អភិសម្បរាយញាតិ ឥធនត្ថកាវេ ច បរត្ថកាវេ។

១១៧. អនន្តរាតិ អន្តរិវហិតា, អត្តនោ កុលេន សទិសាតិ អត្តោ។
អនុយុត្តាតិ វសវត្តិនោ។ និបច្ចការន្តិ មហាល្លកតរា និបច្ចការំ ទស្សេន្តិ។
ឧបាវតរា អភិវាទនាទីនិ ករោន្តិ។ តត្ថ សាមីចិកម្មន្តិ តំតំវត្តករណាទិ
អនុច្ឆរិកកម្មំ។

១១៨. និវិជ្ជាតិ អភិនិវិជ្ជា អចលដ្ឋិតា។ កស្ស បន ឯវវ្យាចា សទ្ធា ហោតីតិ?
សោតាបន្នស្ស។ សោ បិ និវិជ្ជសទ្ធា អសីនា សីសេ ធរដ្ឋមាទេបិ ពុទ្ធា
អពុទ្ធាតិ វា, ធម្មោ អធម្មាតិ វា, សង្ខោ អសង្ខោតិ វា ន វទតិ។ បតិដ្ឋិតសទ្ធា
ហោតិ សូរម្ហុជ្ជាវិយ។

សោ ក៏រ សត្វ ធម្មទេសនំ សុត្វា សោតាបន្នោ ហុត្វា គេហំ អគមាសិ។ អថ
មារោ ទុត្តិសវរលក្ខណប្បដិមណ្ឌិតំ ពុទ្ធរូបំ មាបេត្វា តស្ស យរទ្វារេ វេត្វា
“សត្តា អាគតោ” តិ សាសនំ បហិណិ។ សូរម្ពជ្ជោ ចិន្តេសិ “អហំ ឥនានេវ សត្ត
សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា អាគតោ, កី នុ ខោ ភវិស្សតី” តិ ឧបសង្កមិត្វា សត្តសញ្ញាយ
វន្តិត្វា អដ្ឋាសិ។ មារោ អាហា - “អម្ពជ្ជ, យំ តេ មយា រូបំ អនិច្ចំ... បេ... វិញ្ញាណំ
អនិច្ចន្តិ កចិតំ, តំ ទុក្ខចិតំ។ អនុបធារេត្វាវ ហិ មយា ឯវំ វុត្តំ។ តស្មា ត្វំ រូបំ
និច្ចំ... បេ... វិញ្ញាណំ និច្ចន្តិ គណ្ណាហិ” តិ។ សោ ចិន្តេសិ - “អដ្ឋានមេតំ យំ ពុទ្ធា
អនុបធារេត្វា អបច្ចក្ខំ កត្វា កិញ្ចិ កថេយ្យំ, អទ្វា អយំ មយ្ហំ វិច្ឆិទ្ធដននត្តំ
មារោ អាគតោ” តិ។ តតោ នំ “ត្វំ មារោសី” តិ អាហា។ សោ មុសាវាធំ កាតុំ
នាសក្ខិ។ “អាម មារោសី” តិ បដិជាតាតិ។ “កស្មា អាគតោសី” តិ? តវ
សទ្ធាចាលនត្តន្តិ អាហា។ “កណ្ណា ចាបិម, ត្វំ តាវ ឯកោ តិជ្ជ, តាធិសានំ មារានំ
សតម្បិ សហស្សម្បិ សតសហស្សម្បិ មម សទ្ធិំ ចាលេតុំ អសមត្តំ, មគ្គេន
អាគតសទ្ធា នាម ជិវា សិលាបថវិយំ បតិជ្ជិតសិនេវ វិយ អចលា ហោតិ, កី ត្វំ
ឯត្តា” តិ អច្ឆរំ បហរិ។ សោ ថាតុំ អសក្កោន្តោ តត្ថវ អន្តរធាយិ។ ឯវរូបំ សទ្ធិំ
សទ្ធាយេតំ វុត្តំ “និវិជ្ជា” តិ។

មូលជាតា បតិជ្ជិតាតិ មគ្គមូលស្ស សញ្ញាតត្តា តេន មគ្គមូលេន
បតិជ្ជិតា។ ទទ្ធភាតិ ជិវា។ អសំហារិយាតិ សុនិខាតឥន្ទឺលោវិយ កេនចិ
ចាលេតុំ អសក្កលោយ្យា។ តស្សេតំ កល្លំ វេចនាយាតិ តស្ស អរិយសាវកស្ស
យុត្តមេតំ វុត្តំ។ កិណ្ឌិ? “ភគវតោម្ហិ បុត្តោ ឱវសោ” តិ ឯវមាធិ។ សោ ហិ ភគវន្តំ
និស្សាយ អរិយភូមិយំ ជាតោតិ ភគវតោ បុត្តោ។ ឧវេ វសិត្វា មុខតោ
និក្ខន្តធម្មយោសវសេន មគ្គដលេសុ បតិជ្ជិតត្តា ឱវសោ មុខតោ ជាតោ។
អរិយធម្មតោ ជាតត្តា អរិយធម្មេន ច និម្មិតត្តា ធម្មដោ ធម្មនិម្មិតោ។
នវលោកុត្តរធម្មធាយជ្ជំ អវហតីតិ ធម្មធាយាធា។ តំ កិស្ស ហេតុតិ យទេតំ

“ភគវតោម្ហិ បុត្តោ” តិ វត្ថា “ធម្មជា ធម្មនិម្មិតោ” តិ វុត្ថំ, តំ កស្មាតិ ថេ?
ឥនានិស្ស អត្ថំ ទស្សន្តោ តថាគតស្ស ហេតុន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ “ធម្មកាយោ
ឥតិបី” តិ កស្មា តថាគតោ “ធម្មកាយោ” តិ វុត្តោ? តថាគតោ ហិ តេបិដកំ
ពុទ្ធវចនំ ហធិយេន ចិន្តេត្វា វាចាយ អភិនិហរិ។ តេនស្ស កាយោ ធម្មមយត្តា
ធម្មោ។ ឥតិ ធម្មោ កាយោ អស្សតិ ធម្មកាយោ។ ធម្មកាយត្តា ឯវ
ព្រហ្មកាយោ។ ធម្មោ ហិ សេដ្ឋត្ថេន ព្រហ្មាតិ វុច្ចតិ។ ធម្មភូតោតិ ធម្មសភារោ។
ធម្មភូតត្តា ឯវ ព្រហ្មភូតោ។

១១៩. ឯត្តាវតា ភគវា សេដ្ឋច្នៃកកវាទំ ទស្សត្វា ឥនានិ អបរេនបិ នយេន
សេដ្ឋច្នៃកកវាទមេវ ទស្សត្ថំ ហោតិ ខោសោ, វាសេដ្ឋ, សមយោតិអាទិមាហ។
តត្ថ សំវដ្តវិវដ្តកថា ព្រហ្មជាលេ វិត្តាវតាវ។ ឥត្ថត្ថំ អាគច្ឆន្តិ ឥត្ថភាវំ
មនុស្សត្ថំ អាគច្ឆន្តិ។ តេធម្មោន្តិ មនោមយាតិ តេ ឥធម មនុស្សលោកេ
និព្ពត្តមាធាបិ ឌីបចាតិកា ហុត្វា មនេនេវ និព្ពត្តាតិ មនោមយា។ ព្រហ្មលោកេ
វិយ ឥធាបិ នេសំ បីតិយេវ អាហារកិច្ចំ សាធនីតិ បីតិភក្ខា។ ឯតេនេវ នយេន
សយំបភាទិនិបិ វេទិតញ្ញានីតិ។

រសបដវិចាតុការវណ្ណានា

១២០. ឯកោទកីភូតន្តិ សព្វំ ចក្កវាឡំ ឯកោទកមេវ ភូតំ។ អន្ធការោតិ
តមោ។ អន្ធការតិមិសាតិ ចក្កវិញ្ញាណុប្បត្តិនិវារណេន អន្ធកាវករណំ
ពហលតមំ។ សមតនីតិ បតិជ្ជហិ សមន្តតោ បត្តិវ។ បយសោ តត្ថស្សតិ
តត្ថស្ស ឌីវស្ស។ វណ្ណសម្បន្នាតិ វណ្ណេន សម្បន្នា។ កណិការបុប្ផសធិសោ
ហិស្ស វណ្ណា អហោសិ។ គន្ធសម្បន្នាតិ គន្ធនេន សម្បន្នា ធិព្ពគន្ធិ វាយតិ។
រសសម្បន្នាតិ រសេន សម្បន្នា បក្ខិត្តនិព្ពោជា វិយ ហោតិ។ ខុទ្ទមធុន្តិ
ខុទ្ទកមក្ខិកាហិ កតមជ្ជំ។ អនេឡកន្តិ និធាសំ មក្ខិកណ្ណាករិវហិតំ។

លោលជាតិកោតិ លោលសភាវោ។ អតីតានន្តរេបិ កប្បេ លោលោយេវ។
អម្ពោតិ អច្ឆរិយជាតោ អាហា។ កិមេវិទំ ភវិស្សតីតិ វណ្ណោបិស្សា មនាថា
គន្លោបិ, រសោ បនស្សា កិទិសោ ភវិស្សតីតិ អត្តោ។ យោ តត្ថ ឧប្បន្នលោកោ,
សោ រសបថវី អង្គុលិយា សាយិ, អង្គុលិយា គហេត្វា ជីវ្ហក្កេ វេបេសិ។

អដ្ឋានេសីតិ ជីវ្ហក្កេ វេបិតមត្តា សត្ត រសហរណីសហស្សនិ ជវិត្វា មនាថា
ហុត្វា តិដ្ឋតិ។ តណ្ហា ចស្ស ឡិក្កមីតិ តត្ថ ចស្ស តណ្ហា ឧប្បជ្ជិ។

ចន្ទិមស្វរិយាទិចាតុភាវវណ្ណាធា

១២១. អាណុប្បការកំ ឧបក្កមីសុ បរិភុញ្ញតុន្តិ អាណោបំ កត្វា បិណ្ឌោ
បិណ្ឌោ ធិន្ទិត្វា បរិភុញ្ញតុំ អារភីសុ។ ចន្ទិមស្វរិយាទិ ចន្ទិមា ច ស្វរិយោ ច។
ចាតុរហេសុន្តិ ចាតុភវីសុ។

កោ បនតេសំ បឋមំ ចាតុភវិ, កោ កស្មី វេសតិ, កស្ស កី បមាណំ, កោ
ឧបរិ, កោ សីយំ គច្ឆតិ, កតិ នេសំ វិចិយោ, កថំ ចរន្តិ, កិត្តកេ វោនេ អាណោកំ
ករោន្តិតិ? ឧកោ ឯកតោ ចាតុភវន្តិ។ ស្វរិយោ បឋមតរំ បញ្ញាយតិ។ តេសញ្ញា
សត្តានំ សយំបកាយ អន្តរហិតាយ អន្ធការោ អហោសិ។ តេ ភីតតសិតា
“ភទ្ទកំ វតស្ស សចេ អាណោកោ ចាតុភវេយ្យ”តិ ចិន្តយីសុ។ តតោ
មហាជនស្ស សូរការំ ជនយមាទំ ស្វរិយមណ្ឌលំ ឧដ្ឋហិ។ តេនេវស្ស ស្វរិយោទិ
នាមំ អហោសិ។ តស្មី ទិវេសំ អាណោកំ កត្វា អត្ថផ្ដុតេ បុន អន្ធការោ
អហោសិ។ តេ “ភទ្ទកំ វតស្ស សចេ អញ្ញោ អាណោកោ ឧប្បជ្ជេយ្យ”តិ
ចិន្តយីសុ។ អថ នេសំ ធន្តំ ញាត្វា ចន្ទិមណ្ឌលំ ឧដ្ឋហិ។ តេនេវស្ស ចន្លោតិ នាមំ
អហោសិ។

តេសុ ចន្ទោ អន្តោមណីវិមាណេ វសតិ។ តំ ពហិ រជតេន បរិក្ខត្តំ។ ឧភយម្បិ
សីតលមេវ អហោសិ។ សូរិយោ អន្តោកណកវិមាណេ វសតិ។ តំ ពហិវ
ជលិកបរិក្ខត្តំ ហោតិ។ ឧភយម្បិ ឧណ្ហាមេវ។

បមាណតោ ចន្ទោ ឧដុកំ ឯកូនបញ្ញាសយោជនោ។ បរិមណ្ឌលតោ តីហិ
យោជនេហិ ឧនទិយឡសតយោជនោ។ សូរិយោ ឧដុកំ បញ្ញាសយោជនោ,
បរិមណ្ឌលតោ ទិយឡសតយោជនោ។

ចន្ទោ ហេដ្ឋា, សូរិយោ ឧបរិ, អន្តរា នេសំ យោជនំ ហោតិ។ ចន្ទស្ស
ហេដ្ឋិមន្តតោ សូរិយស្ស ឧបរិមន្តតោ យោជនសតំ ហោតិ។

ចន្ទោ ឧដុកំ សណិកំ គច្ឆតិ, តិរិយំ សីយំ។ ទ្វីសុ បស្សេសុ នក្ខត្តតារកា
គច្ឆន្តិ។ ចន្ទោ ធនុរិយ វច្ឆំ តំ តំ នក្ខត្តំ ឧបសង្កមតិ។ នក្ខត្តានិ បន អត្តនោ
ហំនំ នវិជហន្តិ។ សូរិយស្ស ឧដុកំ គមនំ សីយំ, តិរិយំ គមនំ ទន្ធិ។ សោ
កាឡបក្ខុឧចាសថតោ ចាជិបទទិវសេ យោជនានំ សតសហស្សំ ចន្ទមណ្ឌលំ
ឱហាយ គច្ឆតិ។ អថ ចន្ទោ លេខារិយ បញ្ញាយតិ។ បក្ខុស្ស ទុតិយាយ
សតសហស្សន្តិ ឯវំ យាវ ឧចាសថទិវសា សតសហស្សំ សតសហស្សំ
ឱហាយ គច្ឆតិ។ អថ ចន្ទោ អនុក្កមេន វឡិក្ខា ឧចាសថទិវសេ បរិបុណ្ណា
ហោតិ។ បុន ចាជិបទទិវសេ យោជនានំ សតសហស្សំ ធាវិក្ខា គណ្ណាតិ។
ទុតិយាយ សតសហស្សន្តិ ឯវំ យាវ ឧចាសថទិវសា សតសហស្សំ
សតសហស្សំ ធាវិក្ខា គណ្ណាតិ។ អថ ចន្ទោ អនុក្កមេន ហាយិក្ខា
ឧចាសថទិវសេ សព្ពសោ ន បញ្ញាយតិ។ ចន្ទំ ហេដ្ឋា កត្វា សូរិយោ ឧបរិ
ហោតិ។ មហាតិយា ចាតិយា ឧទ្ធកកកាជនំ រិយ ចន្ទមណ្ឌលំ បិដិយតិ។
មជ្ឈន្តិកេ គេហាច្ឆាយារិយ ចន្ទស្ស ឆាយា ន បញ្ញាយតិ។ សោ ឆាយាយ
អបញ្ញាយមាឆាយ ទូរេ បីតានំ ទិវា បទីចោរិយ សយម្បិ ន បញ្ញាយតិ។

កតិ នេសំវីចិយោតិ ឯត្ថ បន អជីវីចិ, នាគវីចិ, គោវីចិ តិស្សោវីចិយោ
ហោតិ។ តត្ថ អជានំ ឧទកំ បដិក្ខលំ ហោតិ, ហត្ថិនាគានំ មនាបំ។ គុន្នំ
សីតុណ្ហាសមតាយ ជាសុ ហោតិ។ តស្មា យំ កាលំ ចន្ទិមស្វរិយា អជីវីចិ
អាវុហន្តិ, តទា ទេវោ ឯកពិន្ទុម្យិ ន វស្សតិ។ យទា នាគវីចិ អាវេហន្តិ, តទា ភិក្ខុ
វិយ នកំ បក្សវតិ។ យទា គោវីចិ អាវេហន្តិ, តទា ឧតុសមតា សម្មជ្ជតិ។
ចន្ទិមស្វរិយា ធមាសេ សិនេរុតោ ពហំ និក្ខមន្តិ, ធមាសេ អន្តោវិចរន្តិ។ តេ ហិ
អាសាឡិមាសេ សិនេរុសមីបេនវិចរន្តិ។ តតោ បវេ ទ្វេ មាសេ និក្ខមិត្វា ពហំ
វិចរន្តា បឋមកត្តិកមាសេ មជ្ឈេន គច្ឆន្តិ។ តតោ ចក្កវាឡិភិមុខា គន្ធា តយោ
មាសេ ចក្កវាឡិសមីបេន ចរិត្វា បុន និក្ខមិត្វា ចិត្រមាសេ មជ្ឈេន គន្ធា តតោ
ទ្វេ មាសេ សិនេរុភិមុខា បក្ខន្ធិត្វា បុន អាសាឡិ សិនេរុសមីបេន ចរន្តិ។

កិត្តកេ ហ្វានេ អាលោកំ ករោត្តិកិ? ឯកប្បហារេន តីសុ ធិបេសុ អាលោកំ
ករោត្តិ។ កថំ? ឥមស្មិញ្ចា ធិបេ ស្វរិយុគ្គមនកាលោ បុព្វវិទេហោ មជ្ឈន្តិកោ
ហោតិ, ឧត្តរក្សសុ អត្ថដ្ឋមនកាលោ, អបរកោយានេ មជ្ឈិមយាមោ។
បុព្វវិទេហាម្ហិ ឧត្តមនកាលោ ឧត្តរក្សសុ មជ្ឈន្តិកោ, អបរកោយានេ
អត្ថដ្ឋមនកាលោ, ឥធម មជ្ឈិមយាមោ។ ឧត្តរក្សសុ ឧត្តមនកាលោ
អបរកោយានេ មជ្ឈន្តិកោ, ឥធម អត្ថដ្ឋមនកាលោ, បុព្វវិទេហោ មជ្ឈិមយាមោ។
អបរកោយានេធិបេ ឧត្តមនកាលោ ឥធម មជ្ឈន្តិកោ, បុព្វវិទេហោ
អត្ថដ្ឋមនកាលោ, ឧត្តរក្សសុ មជ្ឈិមយាមោតិ។

នក្ខត្តានិ តារក្សចានីតិ កត្តិកាធិនក្ខត្តានិ ចេវ សេសតារក្សចានិ ច
ចន្ទិមស្វរិយេហិ សធូរិយេវ ចាតុរហេសុំ។ វត្ថិន្ទិវាតិ តតោ ស្វរិយត្ថដ្ឋមនតោ
យាវ អរុណុគ្គមនា វត្ថិ, អរុណុគ្គមនតោ យាវ ស្វរិយត្ថដ្ឋមនា ធិវាតិ ឯវំ វត្ថិន្ទិវា
បញ្ញាយីសុ។ អថ បញ្ចទស វត្ថិយោ អឡមាសោ, ទ្វេ អឡមាសា មាសោតិ ឯវំ

មានឡឧសា បញ្ចាយីសុ។ អថ ចត្តារោ មាសា ឧតុ, តយោ ឧតុ សំវដ្តរោតិ ឯវំ
ឧតុសំវដ្តរា បញ្ចាយីសុ។

១២២. វណ្ណវេវណ្ណតា ចាតិ វណ្ណស្ស វិវណ្ណភារោ។ តេសំ
វណ្ណាតិមានបច្ចយាតិ តេសំ វណ្ណំ អារព្ព ឧប្បន្នអតិមានបច្ចយា។
មាណាតិមានជាតិកានន្តិ បុនប្បនំ ឧប្បជ្ឈមាណាតិមានសភារានំ។ រសាយ
បថវិយាតិ សម្បន្នរសត្តា រសាតិ លទ្ធាមាយ បថវិយា។ អនុត្ថន្តិសូតិ
អនុកាសីសុ។ អហោ រសន្តិ អហោ អម្ពាភំ មធុរសំ អន្តរហិតំ។ អគ្គញ្ញំ
អក្ខរន្តិ លោកុប្បត្តិវិសកមំ។ អនុសរន្តិ អនុគប្បន្តិ។

ភូមិបប្បជកចាតុភារាធិវណ្ណា

១២៣. ឯវមេវ ចាតុរហោសីតិ ឯទិសោ ហុត្វា ឧជ្ឈហិ, អន្តោវាបិយំ ឧទកេ
និរន្នេ សុក្ខកលលបដលំ វិយ ច ឧជ្ឈហិ។

១២៤. បទាលតាតិ ឯកា មធុរសា ភទ្ទាលតា។ កលម្ពកាតិ នាឡិកា។
អហុ វត នោតិ មធុរសា វត នោ បទាលតា អហោសិ។ អហាយិ វត នោតិ
សា នោ ឯតរហិ អន្តរហិតាតិ។

១២៥. អកជ្ជចាកោតិ អកជ្ជយេវ ភូមិភាគេ ឧប្បន្នោ។ អកណោតិ
និក្កណ្ឌាកោ។ អដុសោតិ និត្តសោ។ សុគន្ធាតិ ទិព្ពគន្ធ�ំ វាយតិ។
តណ្ហាលប្បលោតិ សុបរិសុទ្ធិំ បណ្ណំ តណ្ហាលមេវ ដលតិ។ បក្កំ បដិវ្យាដ្ឋន្តិ
សាយំ គហិតជ្ជានំ ចាតោ បក្កំ ហោតិ, បុនវិវ្យាដ្ឋំ បដិចាកតិកមេវ
គហិតជ្ជានំ ន បញ្ចាយតិ។ នាបទានំ បញ្ចាយតិ អលាយិតំ ហុត្វា អន្ធនមេវ
បញ្ចាយតិ។

ឥត្តិបុរិសលិដ្ឋាធិបាតុការវណ្ណានា

១២៦. ឥត្តិយា បាតិ យា បុព្វេ មនុស្សកាលេ ឥត្តិ, តស្ស ឥត្តិលិដ្ឋំ
បាតុកវតិ, បុព្វេ បុរិសស្ស បុរិសលិដ្ឋំ។ មាតុកាមោ នាម ហិ បុរិសត្តការំ
លកន្តោ អនុបុព្វេន បុរិសត្តបច្ចយេ ធម្មេ បូរេត្វាលភតិ។ បុរិសោ ឥត្តត្តការំ
លកន្តោ កាមេសុមិច្ឆាចារំ និស្សាយ លភតិ។ តទា បន បកតិយា
មាតុកាមស្ស ឥត្តិលិដ្ឋំ, បុរិសស្ស បុរិសលិដ្ឋំ បាតុរហោសិ។ ឧបនិជ្ឈាយតន្តិ
ឧបនិជ្ឈាយន្តានំ ឌីលោកេន្តានំ។ បរិឡាហោតិ រាគបរិឡាហោ។ សេដ្ឋិន្តិ ធារិកំ។
និព្វយ្យមាណយាតិ និយ្យមាណយ។

១២៧. អធម្មសម្មតន្តិ តំ បំសុខិបនាធិ អធម្មោតិ សម្មតំ។ តទេតវហិ
ធម្មសម្មតន្តិ តំ ឥនានិ ធម្មោតិ សម្មតំ, ធម្មោតិ តំ គហេត្វារិចរន្តិ។ តថា ហិ
ឯកច្ឆេសុ ជានបទេសុ កលហំ កុរុមាណ ឥត្តិយោ “តុំ កស្មា កថេសិ? យា
គោមយបិណ្ឌាមត្តម្យំ នាលត្ថា”តិ វេទន្តិ។ បាតព្យតន្តិ សេវិតព្ពតំ។
សន្និធិការកន្តិ សន្និធិ កត្វា។ អបនានំ បញ្ញាយិត្ថាតិ និន្នដ្ឋានំ ឧនមេវ ហុត្វា
បញ្ញាយិត្ថ។ សណ្ឋាសណ្ឋាតិ ឯកេកស្មី ហនេ កលាបពន្ធាវិយ គុម្ពគុម្ពា
ហុត្វា។

១២៨. មរិយាធំ វេបេយ្យាមាតិ សីមំ វេបេយ្យាម។ យត្រ ហិ នាមាតិ យោ ហិ
នាម។ ចាណិណា បហរិស្វតិ តយោ វារេ វេចនំ អគណ្ណាន្តំ ចាណិណា បហរិសុ។
តទគ្គេ ខោតិ តំ អគ្គំ កត្វា។

មហាសម្មតរាជវណ្ណានា

១៣០. ឌីយិតតព្ពំ ឌីយេយ្យាតិ បកាសេតព្ពំ បកាសេយ្យ ឌីបិតតព្ពំ ឌីបេយ្យ,
ហារេតព្ពំ ហារេយ្យាតិ វុត្តំ ហោតិ។ យោ នេសំ សត្តោតិ យោ តេសំ សត្តោ។

កោ បន សោតិ? អម្ពាភំ ពោធិសត្តោ។ សាលីនំ ភាគំ អនុបទស្សមាតិ មយំ
ឯកេកស្ស ខេត្តតោ អម្ពណម្ពណំ អាហរិទ្ធា តុយ្ហំ សាលីភាគំ ទស្សម, តយា
កិញ្ចិ កម្មំ ន កាតព្វំ, តុំ អម្ពាភំ ជេដ្ឋកដ្ឋានេ តិដ្ឋាតិ។

១៣១. អក្ខរំ ឧបនិព្វត្តន្តិ សង្ខា សមញ្ញា បញ្ញត្តិ វេហារោ ឧប្បន្នោ។
ខត្តិយោ ខត្តិយោត្រូវ ទុតិយំ អក្ខរន្តិ ន កេវលំ អក្ខរមេវ, តេ បនស្ស
ខេត្តសាមិនោ តិហិ សង្ខេហិ អភិសេកម្មិ អកំសុ។ រញ្ជេតិ តិ សុខេតិ បិនេតិ។
អគ្គញោនាតិ អគ្គន្តិ ញាតេន, អគ្គេ វា ញាតេន លោកុប្បត្តិសមយេ ឧប្បន្នេន
អភិនិព្វត្តិ អហោសីតិ។

ព្រាហ្មណមណ្ឌលាធិវណ្ណានា

១៣២. វិគង្គារវិគង្គមាតិ បចិត្តា ខាធិតញ្ញភាវតោ វិគតង្គមង្គារា។
បន្ទមុសលាតិ កោដ្ឋេត្វា បចិតញ្ញភាវតោ បតិទមុសលា។ យាសមេសមាណាតិ
ភិក្ខាចរិយវសេន យាគុកត្តំ បរិយេសន្តា។ តមេនំ មនុស្សា ទិស្វាតិ តេ ឯតេ
មនុស្សា បស្សិទ្ធា។ អនភិសម្ពុណាមាណាតិ អសហមាណា អសក្កោន្តា។ គន្លេ
ករោន្តាតិ តយោ វេទេ អភិសង្ខារោ ចេវ វាចេន្តា ច។ អច្ឆន្តិ វសន្តិ,
“អច្ឆន្តិ” តិបិ ចាហោ។ ឯសេវត្ថោ។ ហីនសម្មតន្តិ “មន្តេ ធារេន្តិ មន្តេ វាចេន្តិ” តិ
ខោ, វាសេជ្ឈ, ឥទំ តេន សមយេន ហីនសម្មតំ។ តទេតវហិ សេជ្ឈសម្មតន្តិ តំ
ឥនានិ “ឯត្ថកេ មន្តេ ធារេន្តិ ឯត្ថកេ មន្តេ វាចេន្តិ” តិ សេជ្ឈសម្មតំ ជាតំ។
ព្រាហ្មណមណ្ឌលស្សាតិ ព្រាហ្មណគណស្ស។

១៣៣. មេដុនំ ធម្មំ សមាធាយាតិ មេដុនធម្មំ សមាធិយិទ្ធា។ វិសុកម្ពន្តេ
បយោជេសុន្តិ គោរក្ខ វាលិជកម្មាធិកេ វិស្សតេ ឧគ្គតេ កម្ពន្តេ បយោជេសុន្តិ។

១៣៤. សុទ្ធា សុទ្ធាតិ តេន លុទ្ធាចារកម្មុខុទ្ធាចារកម្មុនា សុទ្ធី សុទ្ធី លហំ
លហំ កុដ្ឋិតំ គដ្ឋន្តិ, វិនស្សន្តិតិ អត្ថោ។ អហុ ខោតិ ហោតិ ខោ។

១៣៥. សកំ ធម្មំ គរហមាណាតិ ន សេតច្ឆត្តំ ឧស្សបនមត្តេន សុដ្ឋិតុំ
សក្កាតិ ឯវំ អត្ថនោ ខត្តិយធម្មំ និទ្ទមាណោ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថុ។ “ឥមេហិ ខោ,
វាសេដ្ឋ, ចត្វហិ មណ្ឌាលេហិ” តិ ឥមីនា ឥមំ ទស្សេតិ “សមណមណ្ឌាលំ នាម
វិសុំ នត្ថិ, យស្មា បន ន សក្កា ជាតិយា សុដ្ឋិតុំ, អត្ថនោ អត្ថនោ
សម្មាបដិបត្តិយា វិសុទ្ធិ ហោតិ។ តស្មា ឥមេហិ ចត្វហិ មណ្ឌាលេហិ
សមណមណ្ឌាលស្ស អភិនិព្វត្តិ ហោតិ។ ឥមា និ មណ្ឌលានិ សមណមណ្ឌាលំ
អនុវត្តន្តិ, អនុវត្តន្តានិ ច ធម្មេនេវ អនុវត្តន្តិ, នោ អធម្មេន។ សមណមណ្ឌាលញ្ចិ
អាគម្ម សម្មាបដិបត្តី បូរេត្វា សុទ្ធិ ចាបុណន្តី” តិ។

ទុដ្ឋវិភាទិកថាវណ្ណានា

១៣៦. ឥនានិ យថាជាតិយា ន សក្កា សុដ្ឋិតុំ, សម្មាបដិបត្តិយាវ សុដ្ឋិត្តិ,
តមត្ថំ ចាកជំ ករោត្តោ ខត្តិយោបិ ខោ, វាសេដ្ឋាតិ ទេសនំ អារាភិ។ តត្ថ
មិច្ឆាទិដ្ឋិកម្មសមាទានហេតុតិ មិច្ឆាទិដ្ឋិវសេន សមាទិន្នកម្មហេតុ,
មិច្ឆាទិដ្ឋិកម្មស្ស វា សមាទានហេតុ។

១៣៧. ធូយការីតិ កាលេន កុសលំ ករោតិ, កាលេន អកុសលន្តិ ឯវំ
ឧភយការី។ សុខទុក្ខក្ខប្បជិសំវេទី ហោតិ ឯកក្ខណោ ឧភយវិចាកទានដ្ឋានំ
នាម នត្ថិ។ យេន បន អកុសលំ ពហុំ កតំ ហោតិ, កុសលំ មន្តំ, សោ តំ កុសលំ
និស្សាយ ខត្តិយកុលេ វា ព្រាហ្មណកុលេ វា និព្វត្តតិ។ អថ នំ អកុសលកម្មំ
កាលាម្បិ ករោតិ ខុដ្ឋម្បិ បីឋសប្បិម្បិ។ សោ វជ្ជស្ស វា អនរហោ ហោតិ,
អភិសិទ្ធកាលេ វា ឯវំភូតោ ភោគេ បរិភូត្ថិតុំ ន សក្កាតិ។ អបរស្ស

មរណកាល ធ្វើ ពលវមណ្ឌវិយ តេ ធ្វើបិ កុសលាកុសលកម្មានិ ឧបជ្ជហន្តិ។
តេសុ អកុសលំ ពលវតំ ហោតិ, តំ កុសលំ បដិពាហិត្វា តិរច្ឆានយោនិយំ
និព្ពត្តាបេតិ។ កុសលកម្មម្យំ បវត្តិវេទនិយំ ហោតិ។ តមេនំ មជ្ឈលហត្ថី វា
ករោន្តិ មជ្ឈលអស្សំ វា មជ្ឈលឧសភំ វា។ សោ សម្មត្ថី អនុភវតិ។ ឥទំ សន្ធាយ
វុត្តំ “សុខទុក្ខប្បជិសំវេទី ហោតី” តិ។

ពោធិបក្ខិយការវណ្ណានា

១៣៨. សត្តន្តំ ពោធិបក្ខិយានន្តិ “ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា” តិ
អាទិកោដ្ឋាសវសេន សត្តន្តំ, បដិចាជិយា បន សត្តតីសាយ ពោធិបក្ខិយានំ
ធម្មានំ។ ការ្គនមន្ធាយាតិ ការ្គនំ អនុគន្ធា, បដិបដ្ឋិត្វាតិ អត្តោ។ បរិនិព្វាយតីតិ
កិលេសបរិនិព្វានេន បរិនិព្វាយតិ។ ឥតិ ភគវា ចត្តារោ វណ្ណោ ទស្សេត្វា
វិនិវត្តេត្វា បដិវិទូចតុសច្ចំ ឪណាសវមេវ ទេវមនុស្សេសុ សេដ្ឋំ កត្វា
ទស្សេសិ។

១៤០. ឥទានិ តមេវត្ថំ លោកសម្មតស្ស ព្រហ្មុនោបិ វចនទស្សនានុសារេន
ទន្ទំ កត្វា ទស្សេត្តោ ឥមេសញ្ញា វាសេដ្ឋ ចតុន្តំ វណ្ណានន្តិអាទិមាហ។
“ព្រហ្មុនាបេសា” តិអាទិ អម្ពជ្ជសុត្តេ វិត្តាវតំ។ ឥតិ ភគវា ឯត្ថកេន ឥមិនា
កថាមគ្គេន សេដ្ឋេនកវាទមេវ ទស្សេត្វា សុត្តន្តំ វិនិវត្តេត្វា អរហត្តនិក្ខេជេន
ទេសនំ និដ្ឋាបេសិ។ អត្តមនា វាសេដ្ឋការទ្វាជាតិ វាសេដ្ឋការទ្វាជ សាមណោរាបិ
ហិ សកមនា តុដ្ឋមនា “សាធុ, សាធូ” តិ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទិសុ។ ឥទមេវ
សុត្តន្តំ អារជ្ជន្តា អនុមជ្ជន្តា សហ បដិសម្ពិទាហិ អរហត្ថំ ចាបុណីសូតិ។

សុមជ្ឈលវិលាសិនិយា ធីយនិកាយជ្ជកថាយ

អគ្គញ្ញាសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. សម្បសាទនីយសុត្តន្ត

សាវត្ថុសីហនាទវណ្ណា

១៤១. ឯវំ មេ សុតន្តិ សម្បសាទនីយសុត្តំ។ តត្រាយមនុត្តានបទវណ្ណា -
នាឡន្ទាយន្តិ នាឡន្ទាតិ ឯវំនាមកេ នគរេ, តំ នគរំ កោចរកាមំ កត្វា។
ចារាវិកម្ហវនេតិ ទុស្សចារាវិកសេដ្ឋិនោ អម្ហវនេ។ តំ កិរ តស្ស ឧយ្យានំ
អហោសិ។ សោ ភគវតោ ធម្មទេសនំ សុត្វា ភគវតិ បសន្នោ តស្មី ឧយ្យានេ
កុដិលេណាមណ្ឌាចាទិបដិមណ្ឌតំ ភគវតោ វិហារំ កត្វា និយ្យាតេសិ។ សោ
វិហារោ ជីវកម្ហវនំវិយ “ចារាវិកម្ហវន”ន្ទេវ សន្និជំ គតោ, តស្មី ចារាវិកម្ហវនេ
វិហារីតិ អត្ថោ។ ភគវន្តំ ឯតទវោច - “ឯវំបសន្នោ អហំ, ភន្តេ, ភគវតី”តិ។
កស្មា ឯវំ អវោច? អត្ថនោ ឧប្បន្នសោមនស្សបវេទនត្ថំ។

តត្រាយមនុបុត្តិកថា - ថេរោ កិរ តំទិវសំ កាលស្សេវ សរីរឃ្មដិជគ្គនំ
កត្វា សុនិវត្តនិវាសនោ បត្តចីវរមាធាយ ចាសាទិកេហិ អភិក្កន្តាទីហិ
នេវមនុស្សានំ បសាទំ អារហន្តោ នាឡន្ទវាសីនំ ហិតសុខមនុព្រហ្មាយន្តោ
បិណ្ឌាយ បរិសិទ្ធា បន្ទាភត្តំ បិណ្ឌាចាតបដិក្កន្តោ វិហារំ គន្ធា សត្តុ វត្តំ
នស្សេត្វា សត្តិវ គន្ធកុដិ បរិដ្ឋេ សត្តារំ វន្តិត្វា អត្ថនោ ទិវាជ្ជានំ អគមាសិ។ តត្ថ
សន្ធិវិហារិកន្តេវាសិកេសុ វត្តំ នស្សេត្វា បដិក្កន្តេសុ ទិវាជ្ជានំ សម្មជ្ជិត្វា
ចម្មក្ខណ្ឌំ បញ្ញាបេត្វា ឧទកតុម្ហតោ ឧទកេន ហត្ថចាទេ សីតលេ កត្វា
តិសន្ធិបល្លង្គំ អាភុជិត្វា កាលបរិច្ឆេទំ កត្វា ជលសមាបត្តិ សមាបន្និ។

សោ យថាបរិច្ឆេទកាលវសេន សមាបត្តិតោ វុដ្ឋាយ អត្ថនោ គុណា
អនុស្សវិគុមារន្ទោ។ អថស្ស គុណា អនុស្សវតោ សីលំ អាចាថមាគតំ។ តតោ
បដិចាជិយាវ សមាធិ បញ្ញាវិមុត្តិ វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនំ បឋមំ ឈានំ ទុតិយំ

ឈានំ តតិយំ ឈានំ ចតុត្ថំ ឈានំ អាភាសានញ្ញាយតនសមាបត្តិ
វិញ្ញាណញ្ញាយតនសមាបត្តិ អាភិញ្ញាញ្ញាយតនសមាបត្តិ
នេវសញ្ញាណសញ្ញាយតនសមាបត្តិ វិបស្សនាញ្ញាណំ មនោមយិទ្ធិញ្ញាណំ
ឥទ្ធិវិធាញ្ញាណំ ធិត្ថសោតញ្ញាណំ ចេតោបរិយញ្ញាណំ
បុព្ពេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណំ ធិត្ថចក្កញ្ញាណំ... បេ... សោតាបត្តិមគ្គោ
សោតាបត្តិដលំ... បេ... អរហត្តមគ្គោ អរហត្តដលំ អត្ថបដិសម្ពិទ្ធា
ធម្មបដិសម្ពិទ្ធា និរុត្តិបដិសម្ពិទ្ធា បដិភានបដិសម្ពិទ្ធា សាវកចារមីញ្ញាណំ។
ឥតោ បដ្ឋាយ កប្បសតសហស្សាធិកស្ស អសង្ខ្យយ្យស្ស ឧបរិ
អនោមទស្សីពុទ្ធស្ស ចាទមូលេ កតំ អភិនិហារំ អាធិ កត្វា អត្តនោ គុណោ
អនុស្សរតោ យាវ និសិន្ទបល្លង្គា គុណា ឧបជ្ឈហីសុ។

ឯវំ ថេរោ អត្តនោ គុណោ អនុស្សរមាណោ គុណានំ បមាណំ វា បរិច្ឆេទំ វា
ទដ្ឋំ នាសត្វិ។ សោ ចិន្តេសិ - “មយ្ហំ តាវ បទេសញ្ញាណោ វិភស្ស សាវកស្ស
គុណានំ បមាណំ វា បរិច្ឆេទោ វា នត្ថិ។ អហំ បន យំ សត្តារំ ឧទ្ទិស្ស បព្ពជិតោ,
កិទិសា នុ ខោ តស្ស គុណា” តិ ទសពលស្ស គុណោ អនុស្សរិតុំ អារទ្ធោ។ សោ
ភគវតោ សីលំ និស្សាយ, សមាធិ បញ្ញាវិមុត្តិវិមុត្តិញ្ញាណាទស្សនំ និស្សាយ,
ចត្តារោ សតិបដ្ឋានេ និស្សាយ, ចត្តារោ សម្មប្បធានេ ចត្តារោ ឥទ្ធិចារេ ចត្តារោ
មគ្គេ ចត្តារិ ផលានិ ចតស្សោ បដិសម្ពិទ្ធា ចតុយោនិបរិច្ឆេទកញ្ញាណំ ចត្តារោ
អរិយវំសេ និស្សាយ ទសពលស្ស គុណោ អនុស្សរិតុមារទ្ធោ។

តថា បញ្ចា បដានិយដ្ឋានិ, បញ្ចាឌីកំសម្មាសមាធិ, បញ្ចាទ្រិយានិ, បញ្ចា
ពលានិ, បញ្ចា និស្សរណិយា ធាតុយោ, បញ្ចាវិមុត្តាយតនានិ, បញ្ចា
វិមុត្តិបរិចាចនិយា បញ្ញា, ធន សារណីយេ ធម្មេ, ធន អនុស្សតិដ្ឋានានិ, ធន ការវេ, ធន
និស្សរណិយា ធាតុយោ, ធន សតតវិហារេ, ធន អនុត្តរិយានិ, ធន និព្វេជភាគិយា

បញ្ញា, ធម៌ អភិញ្ញា, ធម៌ អសាធារណាញាណានិ, សត្វ អបរិហានិយេ ធម្មេ, សត្វ
អរិយធនានិ, សត្វ ពោជ្ឈវ្យុដ្ឋេ, សត្វ សប្បវិសធម្មេ, សត្វ និជ្ឈវវត្ថុនិ, សត្វ បញ្ញា,
សត្វ ទក្ខិណោយ្យបុគ្គលេ, សត្វ ឡីណាសវពលានិ, អដ្ឋ បញ្ញាបដិលាភហេតុ,
អដ្ឋ សម្មត្តានិ, អដ្ឋ លោកធម្មាតិក្កមេ, អដ្ឋ អារម្ភវត្ថុនិ, អដ្ឋ អក្ខណទេសនា,
អដ្ឋ មហាបុរិសវិគត្តេ, អដ្ឋ អភិកាយតនានិ, អដ្ឋ វិមោក្ខេ, នវ
យោនិសោមនសីការមូលកេ ធម្មេ, នវ ចារិសុទ្ធិបធានិយដ្ឋានិ, នវ
សត្តាវាសទេសនា, នវ អាយាតប្បដិវិនយេ, នវ បញ្ញា, នវ នានត្តានិ, នវ
អនុបុព្វវិហារេ, ទស នាថករណោ ធម្មេ, ទស កសិណាយតនានិ, ទស
កុសលកម្មបថេ, ទស តថាគតពលានិ, ទស សម្មត្តានិ, ទស អរិយវាសេ, ទស
អសេក្ខធម្មេ, ឯកាទស មេត្តានិសំសេ, ឆ្ងាទស ធម្មចក្កាការេ, តេរស
ធុតង្គគុណោ, ធុទ្ទស ពុទ្ធភ្រាណានិ, បញ្ចទស វិមុត្តិបរិចាចនិយេ ធម្មេ,
សោឡសវិធំ អាណាចានស្សតី, អដ្ឋាវស ពុទ្ធជម្ពេ, ឯក្ខនីសតិ
បច្ឆវេក្ខណាញាណានិ, ចតុចត្តាលីស ញាណាវត្ថុនិ, បរោបណ្ណាស
កុសលធម្មេ, សត្វសត្វតិ ញាណាវត្ថុនិ,
ចតុរិសតិកោដិសតសហស្សសមាបត្តិសញ្ញាមហាវជិរញ្ញាណំ និស្សាយ
ទសពលស្ស គុណោ អនុស្សវិតុំ អារភិ។

តស្មីយេវ ច ទិវាជ្ជានេ និសិន្នាយេវ ឧបរិ “អបរំ បន, ភន្តេ,
ឯតទានុត្តរិយ”ន្តិ អាគមិស្សន្តិ សោឡស អបរម្បរិយធម្មា, តេបិ និស្សាយ
អនុស្សវិតុំ អារភិ។ សោ “កុសលបញ្ញាត្តិយំ អនុត្តរេ មយ្ហំ សត្តា,
អាយតនបញ្ញាត្តិយំ អនុត្តរេ, គញ្ញាវក្កន្តិយំ អនុត្តរេ, អាទេសនាវិធាសុ
អនុត្តរេ, ទស្សនសមាបត្តិយំ អនុត្តរេ, បុគ្គលបញ្ញាត្តិយំ អនុត្តរេ, បធានេ
អនុត្តរេ, បដិបទាសុ អនុត្តរេ, ភស្សសមាចារេ អនុត្តរេ,
បុរិសសីលសមាចារេ អនុត្តរេ, អនុសាសនីវិធាសុ អនុត្តរេ,

បរមុត្តរវិមុត្តិញ្ញាណោ អនុត្តរោ, សស្សតវាទេសុ អនុត្តរោ,
 បុព្វេនិវាសញ្ញាណោ អនុត្តរោ, ទិព្វចក្ខុញ្ញាណោ អនុត្តរោ, ឥន្ទ្រិយេ អនុត្តរោ,
 ឥមិនា ច ឥមិនា ច អនុត្តរោ” តិ ឯវំ ទសពលស្ស គុណោ អនុស្សរន្តោ ភគវតោ
 គុណានំ នេវ អន្តំ, ន បមាណំ បស្សី។ បេរោ អត្តនោបិ តាវ គុណានំ អន្តំ វា
 បមាណំ វា នាទ្គស, ភគវតោ គុណានំ កី បស្សីស្សតិ? យស្ស យស្ស ហិ បញ្ញា
 មហតី ញ្ញាណំ វិសទំ, សោ សោ ពុទ្ធកុណោ មហន្តតោ សទ្ធិហតិ។
 លោកិយមហាជនោ ឧក្កាសិត្វាបិ ទិបិត្វាបិ “នមោ ពុទ្ធាន” ន្តិ អត្តនោ អត្តនោ
 ឧបនិស្សយេ វត្វា ពុទ្ធានំ គុណោ អនុស្សរតិ។ សព្វលោកិយមហាជនតោ
 ឯកោ សោតាបន្នោ ពុទ្ធកុណោ មហន្តតោ សទ្ធិហតិ។ សោតាបន្នានំ សតតោបិ
 សហស្សតោបិ ឯកោ សកទាគាមី។ សកទាគាមីនំ សតតោបិ
 សហស្សតោបិ ឯកោ អនាគាមី។ អនាគាមីនំ សតតោបិ សហស្សតោបិ
 ឯកោ អរហា ពុទ្ធកុណោ មហន្តតោ សទ្ធិហតិ។ អវសេសអរហន្តេហិ អសីតិ
 មហាថេរោ ពុទ្ធកុណោ មហន្តតោ សទ្ធិហតិ។ អសីតិមហាថេរេហិ ចត្តារោ
 មហាថេរោ។ ចត្វាហិ មហាថេរេហិ ទ្វេ អគ្គសាវកោ។ តេសុបិ សាវិបុត្តត្ថោ, សាវិបុត្តត្ថោ
 តោបិ ឯកោ បច្ឆេកពុទ្ធា ពុទ្ធកុណោ មហន្តតោ សទ្ធិហតិ។ សចេ
 បន សកលចក្កវាឡ គព្ពេ សង្ឃាជិកណ្ណាន សង្ឃាជិកណ្ណំ បហវិយមាណា
 និសិទ្ធា បច្ឆេកពុទ្ធា ពុទ្ធកុណោ អនុស្សរេយ្យំ, តេហិ សព្វេហិបិ ឯកោ
 សព្វញ្ញាពុទ្ធាវ ពុទ្ធកុណោ មហន្តតោ សទ្ធិហតិ។

សេយ្យថាបិ នាម មហាជនោ “មហាសមុទ្ពោ គម្ពីរោ ឧត្តានោ” តិ ជាននត្ថំ
 យោត្តានិ វដ្ឋេយ្យ, តត្ថ កោចិ ព្យាមប្បមាណំ យោត្ថំ វដ្ឋេយ្យ, កោចិ ទ្វេ ព្យាមំ,
 កោចិ ទសព្យាមំ, កោចិ វីសតិព្យាមំ, កោចិ តីសព្យាមំ, កោចិ ចត្តាលីសព្យាមំ,
 កោចិ បញ្ញាសព្យាមំ, កោចិ សតព្យាមំ, កោចិ សហស្សព្យាមំ, កោចិ
 ចតុរាសីតិព្យាមសហស្សំ។ តេ នាវំ អារុយ្ហ, សមុទ្ធមជ្ឈេ ឧត្តតបព្ពតាទិម្ហំ វា

ឋត្វា អត្តនោ អត្តនោ យោត្តំ ឌីតារយ្យំ, តេសុ យស្ស យោត្តំ ព្យាមមត្តំ, សោ
ព្យាមមត្តជ្ជានេយេវ ឧទកំ ជានាតិ... បេ... យស្ស ចតុរាសីតិព្យាមសហស្សំ,
សោ ចតុរាសីតិព្យាមសហស្សជ្ជានេយេវ ឧទកំ ជានាតិ។ បរតោ ឧទកំ
ឯត្តកន្តិន ជានាតិ។ មហាសមុទ្ទេ បន ន តត្ថកំយេវ ឧទកំ, អថ ខោ
អនន្តមបរិមាណំ។ ចតុរាសីតិយោជនសហស្សំ គម្ពីរោ ហិ មហាសមុទ្ទោ,
ឯវមេវ ឯកព្យាមយោត្តតោ បដ្ឋាយ នវព្យាមយោត្តន ញាតឧទកំវិយ
លោកិយមហាជនេន ទិដ្ឋពុទ្ធកុណា វេទិតញ្ចា។ ទសព្យាមយោត្តន
ទសព្យាមជ្ជានេ ញាតឧទកំវិយ សោតាបន្នេន ទិដ្ឋពុទ្ធកុណា។
វីសតិព្យាមយោត្តន វីសតិព្យាមជ្ជានេ ញាតឧទកំវិយ សកទាគាមិនា
ទិដ្ឋពុទ្ធកុណា។ តីសព្យាមយោត្តន តីសព្យាមជ្ជានេ ញាតឧទកំវិយ
អនាគាមិនា ទិដ្ឋពុទ្ធកុណា។ ចត្តាលីសព្យាមយោត្តន ចត្តាលីសព្យាមជ្ជានេ
ញាតឧទកំវិយ អរហតា ទិដ្ឋពុទ្ធកុណា។ បញ្ញាសព្យាមយោត្តន
បញ្ញាសព្យាមជ្ជានេ ញាតឧទកំវិយ អសីតិមហាថេរេហិ ទិដ្ឋពុទ្ធកុណា។
សតព្យាមយោត្តន សតព្យាមជ្ជានេ ញាតឧទកំវិយ ចត្វហិ មហាថេរេហិ
ទិដ្ឋពុទ្ធកុណា។ សហស្សព្យាមយោត្តន សហស្សព្យាមជ្ជានេ ញាតឧទកំវិយ
មហាមោគ្គល្លានត្ថេវេន ទិដ្ឋពុទ្ធកុណា។ ចតុរាសីតិព្យាមសហស្សយោត្តន
ចតុរាសីតិព្យាមសហស្សជ្ជានេ ញាតឧទកំវិយ ធម្មសេនាបតិនា
សារិបុត្តត្ថេវេន ទិដ្ឋពុទ្ធកុណា។ តត្ថ យថា សោ បុរិសោ មហាសមុទ្ទេ ឧទកំ
នាម ន ឯត្តកំយេវ, អនន្តមបរិមាណាន្តិ គល្លាតិ, ឯវមេវ អាយស្មា សារិបុត្តោ
ធម្មន្ទយេន អន្ទយពុទ្ធិយា អនុមាណេន នយគ្គាហេន សាវកចារមីញ្ញាលោ ឋត្វា
ទសពលស្ស គុណោ អនុស្សវន្តោ “ពុទ្ធកុណា អនន្តា អបរិមាណា” តិ សទ្ធិហិ។

ថេរេន ហិ ទិដ្ឋពុទ្ធកុណាហិ ធម្មន្ទយេន គហេតព្ពពុទ្ធកុណាយេវ ពហុតរា។
យថា កង្ខវិយ? យថា ឥតោ នវ ឥតោ នវាតិ អជ្ឈាស យោជនានិ អវត្តិវត្វា

គន្ធន្តិយា ចន្ទភាគាយ មហានទិយា បុរិសោ សូចិតាសេន ឧទកំ គណ្ណោយ្យ,
សូចិតាសេន គហិតឧទកតោ អគ្គហិតមេវ ពហុ ហោតិ។ យថា វា បន បុរិសោ
មហាបថវិតោ អង្គុលិយា បំសុំ គណ្ណោយ្យ, អង្គុលិយា គហិតបំសុតោ
អវសេសបំសុយេវ ពហុ ហោតិ។ យថា វា បន បុរិសោ មហាសមុទ្ធាភិមុទ្ធី
អង្គុលី ករេយ្យ, អង្គុលីអភិមុខឧទកតោ អវសេសំ ឧទកំយេវ ពហុ ហោតិ។
យថា ច បុរិសោ អាកាសាភិមុទ្ធី អង្គុលី ករេយ្យ, អង្គុលីអភិមុខអាកាសតោ
សេសអាកាសប្បនេសោវ ពហុ ហោតិ។ ឯវំ ថេវេន ទិដ្ឋពុទ្ធកុណេហិ អទិដ្ឋា
គុណាវ ពហុតិ វេទិតញ្ញា។ វុត្ថម្បិ ចេតំ -

“ពុទ្ធាបិ ពុទ្ធស្ស កណោយ្យ វណ្ណំ,
កប្បម្បិ ច អញ្ញមភាសមាធនា;
ទីយេថ កប្បោ ចិរទីយមន្តរេ,
វណ្ណោ ន ទីយេថ តថាគតស្ស”តិ។

ឯវំ ថេវេស្ស អត្ថនោ ច សត្ត ច គុណោ អនុស្សរតោ
យមកមហានទីមហោយោវិយ អព្ពន្ធរេ បីតិសោមនស្សំ អវត្ថរមាធំ វាតោ
វិយ ភស្តំ, ឧត្តិដ្ឋិតា ឧគ្គតឧទកំវិយ មហារហធំ សកលសរីរំ បូរេតិ។ តតោ
ថេវេស្ស “សុបត្តិតា វត មេ បត្តនា, សុលទ្ធា មេ បព្ពដ្ឋា, យោហំ ឯវំវិធស្ស សត្តុ
សន្តិកេ បព្ពជិតោ”តិ អវជ្ជន្តស្ស ពលវតំ បីតិសោមនស្សំ ឧប្បដ្ឋិ។

អថ ថេវោ “កស្សហំ ឥមំ បីតិសោមនស្សំ អាហោចយ្យ”ន្តិ ចិន្តេន្តោ អញ្ញោ
កោចិ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា ទេវោ វា មារោ វា ព្រហ្មា វា មម ឥមំ បសាធំ
អនុច្ឆិកំ កត្វា បដិគ្គហេតុំ ន សក្ខិស្សតិ, អហំ ឥមំ សោមនស្សំ សត្តនោយេវ
បវេទេយ្យមិ, សត្តាវ មេ បដិគ្គណ្ឌិតុំ សក្ខិស្សតិ, សោ ហិ តិដ្ឋតុ មម
បីតិសោមនស្សំ, មាទិសស្ស សមណាសតស្ស វា សមណាសហស្សស្ស វា

សមណសតសហស្សស្ស វា សោមនស្សំ បវេនេន្តស្ស សព្វេសំ មនំ គណ្ណាន្តោ
 បជិត្តហេតុំ សក្កោតិ។ សេយ្យថាបិ នាម អដ្ឋារស យោជនានិ អវត្ថរមាណំ
 គច្ឆន្តិ ចន្ទភាគមហានិធិ កុសុម្ពា វា កន្ទរា វា សម្មជិដ្ឋតុំ ន សក្កោន្តិ,
 មហាសមុទ្ទោរំ តំ សម្មជិដ្ឋតិ។ មហាសមុទ្ទោ ហិ តិដ្ឋតុ ចន្ទភាគា, វេរុចានំ
 ននីនំ សតម្បិ សហស្សម្បិ សតសហស្សម្បិ សម្មជិដ្ឋតិ, ន ចស្ស តេន ឧនត្ថំ វា
 បូរត្ថំ វា បញ្ញាយតិ, វេរមេវ សត្តា មាទិសស្ស សមណសតស្ស
 សមណសហស្សស្ស សមណសតសហស្សស្ស វា បីតិសោមនស្សំ
 បវេនេន្តស្ស សព្វេសំ មនំ គណ្ណាន្តោ បជិត្តហេតុំ សក្កោតិ។ សេសា
 សមណាព្រាហ្មណានយោ ចន្ទភាគំ កុសុម្ពកន្ទរាវិយ មម សោមនស្សំ
 សម្មជិដ្ឋតុំ ន សក្កោន្តិ។ ហន្តាហំ មម បីតិសោមនស្សំ សត្តនោរំ អាហោចេមីតិ
 បល្លង្គំវិនិព្វជិត្វា ចម្មក្ខណ្ឌំ បច្ឆោជេត្វា អាទាយ សាយន្តសមយេ បុច្ឆានំ
 វណ្ណតោ ជិដ្ឋិត្វា បគ្បរណាកាលេ សត្តារំ ឧបសង្កមិត្វា អត្តនោ សោមនស្សំ
 បវេនេន្តោ វេរុចានោ អហំ, កន្តេតិអាទិមាហ។ តត្ថ វេរុចានោតិ វេរុ
 ឧប្បន្នសន្ធា, វេរុ សទ្ធិហាមីតិ អត្តោ។ ភិយ្យោភិញ្ញតរោតិ ភិយ្យតរោ
 អភិញ្ញតោ, ភិយ្យតរោភិញ្ញោ វា, ឧត្តរិវត្តាណោតិ អត្តោ។ សម្ពោធិយន្តិ
 សត្តញ្ញតញ្ញាណោ អរហត្តមគ្គញ្ញាណោ វា, អរហត្តមគ្គនេវ ហិ ពុទ្ធកុណា
 និប្បនេសា គហិតា ហោន្តិ។ ទេ ហិ អគ្គសាវកា អរហត្តមគ្គនេវ
 សាវកចារមីញ្ញាណំ បដិលភន្តិ។ បច្ឆេកពុទ្ធា បច្ឆេកពោធិញ្ញាណំ។ ពុទ្ធា
 សត្តញ្ញតញ្ញាណោញោវ សកលេ ច ពុទ្ធកុណោ។ សត្តញ្ញា នេសំ អរហត្តមគ្គនេវ
 ត្បដ្ឋតិ។ តស្មា អរហត្តមគ្គញ្ញាណំ សម្ពោធិ នាម ហោតិ។ តេន ឧត្តរិវត្តោ
 ភគវតា នត្ថិ។ តេនាហ “ភគវតា ភិយ្យោភិញ្ញតរោ យទិទំ សម្ពោធិយ”ន្តិ។

១៤២. ឧទ្យាភតិ សេដ្ឋា។ អយញ្ញិ ឧទ្យាវសន្តោ “ឧទ្យាភតិ ខាទនីយានិ
 ខាទន្តិ”តិអាទិសុ (ម. និ. ១.៣៦៦) មដុវេ អាគច្ឆតិ។ “ឧទ្យាភាយ ខលុ ភវំ,

វត្តោយនោ, សមណំ គោតមំ បសំសាយ បសំសតី" តិអាទីសុ (ម. និ. ៣.២៨០)
សេដ្ឋេ។ "អប្បមាលោក ឧទ្ធការោ ឧទ្ធការោ" តិអាទីសុ (ធិ. និ. ២.៣២) វិបុលេ។
ស្វាយមិធ សេដ្ឋេ អាគតោ។ តេន វុត្តំ - "ឧទ្ធការោ តិ សេដ្ឋោ" តិ។ អាសភីតិ
ឧសភស្ស វាចាសទិសី អចលា អសម្បវេធិ។ ឯកំសោ គហិតោ តិ អនុស្សវេន វា
អាចរិយបរម្បរាយ វា ឥតិកិរាយ វា បិដកសម្បទានេន វា អាការបរិវិតក្កេន
វា ទិដ្ឋិនិដ្ឋានក្ខត្តិយា វា តក្កហេតុ វា នយហេតុ វា អកថេត្វា បច្ចក្កតោ
ញាណេន បដិវដ្ឋិត្វា វិយ ឯកំសោ គហិតោ, សន្និដ្ឋានកថាវ កថិតាតិ
អត្ថោ។

សីហនាទោតិ សេដ្ឋនាទោ, នេវ ទន្ទាយន្តេន ន គគ្គរាយន្តេន សីហនេវិយ
ឧត្តមនាទោ នទិតោតិ អត្ថោ។ កីតេ សារិបុត្តាតិ ឥមំ ទេសនំ កស្មា អារភីតិ?
អនុយោគធាបនត្ថំ។ ឯកោច្ឆា ហិ សីហនាទំ នទិត្វា អត្តនោ សីហនាទេ
អនុយោគំ ធាតុំ ន សក្កោតិ, និយំសនំ នក្ខមតិ, លេបេ បតិវត្តមក្កដាវិយ
ហោតិ។ យថា ធម្មមាទំ អបរិសុទ្ធលោហំ ឈាយិត្វា ឈាមអង្គារោ ហោតិ, ឯវំ
ឈាមង្គារោវិយ ហោតិ។ ឯកោ សីហនាទេ អនុយោគំ ធាបិយមាទោ ធាតុំ
សក្កោតិ, និយំសនំ ឧមតិ, ធម្មមាទំ និទ្ទោសជាត្រូបំវិយ អធិកតវំ សោភតិ,
តាទិសោ ថេរោ។ តេន នំ ភគវា "អនុយោគក្ខមោ អយ" ត្ថិញ្ញាត្វា សីហនាទេ
អនុយោគធាបនត្ថំ ឥមម្បិ ទេសនំ អារភី។

តត្ថ សព្វេតេតិ សព្វេតេ តយា។ ឯវំសីលាតិអាទីសុ
លោកិយលោកុត្តរវសេន សីលាទីនិ បុច្ឆតិ។ តេសំ វិត្តាវកថា មហាបទានេ
កថិតាវ។

កី បនតេ, សារិបុត្ត, យេ តេ ភវិស្សន្តីតិ អតីតា ច តាវ និរុទ្ធា,
អបណ្ណាត្តិកភាវំ គតា ទីបសិទ្ធាវិយ និព្ពតា, ឯវំ និរុទ្ធេ អបណ្ណាត្តិកភាវំ គតេ

ត្ង់ កង់ ជានិស្សសិ, អនាគតពុទ្ធានំ បន គុណា កិច្ច តយា អត្តនោ ចិត្តន
បរិច្ឆ័ទ្ធាវិទិតាតិ បុច្ឆន្តោ ឯវមាហា។ ក៏ បន តេ, សាវិបុត្ត, អហំ ឯតរហិតិ
អនាគតាបិ ពុទ្ធា អជាតា អនិព្ពត្តា អនុប្បន្នា, តេបិ កង់ ត្ង់ ជានិស្សសិ?
តេសញ្ញា ជាននំ អបទេ អាកាសេ បទទស្សនំ វិយ ហោតិ។ ឥទានិ មយា សទ្ធិ
ឯកវិហារេ វសសិ, ឯកតោ ភិក្ខុយ ចរសិ, ធម្មទេសនាកាលេ ទក្ខិណបស្សេ
និសីទសិ, ក៏ បន មយ្ហំ គុណា អត្តនោ ចេតសា បរិច្ឆ័ទ្ធាវិទិតា តយាតិ
អនុយុញ្ញន្តោ ឯវមាហា។

ថេរោ បន បុច្ឆិតេ បុច្ឆិតេ “នោ ហេតំ, ភន្តេ” តិ បដិក្ខបតិ។ ថេរស្ស ច
វិទិតម្បិ អត្ថិ អវិទិតម្បិ អត្ថិ, ក៏ សោ អត្តនោ វិទិតជ្ជានេ បដិក្ខេបំ ករោតិ,
អវិទិតជ្ជានេតិ? វិទិតជ្ជានេ ន ករោតិ, អវិទិតជ្ជានេយេវ ករោតីតិ។ ថេរោ កិរ
អនុយោគេ អារទ្ធកេយេវ អញ្ញាសិ។ ន អយំ អនុយោគោ សាវកចារមីញ្ញាលោ,
សព្ពញ្ញតញ្ញាលោ អយំ អនុយោគោតិ អត្តនោ សាវកចារមីញ្ញាលោ បដិក្ខេបំ
អកត្វា អវិទិតជ្ជានេ សព្ពញ្ញតញ្ញាលោ បដិក្ខេបំ ករោតិ។ តេន ឥទម្បិ ធិបេតិ
“ភគវា មយ្ហំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នានំ ពុទ្ធានំ
សីលសមាធិបញ្ញាវិមុត្តិការណាជាននសមត្ថំ សព្ពញ្ញតញ្ញាណំ នត្ថិ” តិ។

ឯត្ថាតិ ឯតេសុ អតីតាទិភេទេសុ ពុទ្ធសុ។ អថ កិញ្ញវហិតិ អថ កស្មា ឯវំ
ញ្ញាលោ អសតិ តយា ឯវំ កង់តន្តិ វទតិ។

១៤៣. ធម្មនុយោតិ ធម្មស្ស បច្ចក្ខតោ ញ្ញាណស្ស អនុយោគំ អនុគន្ធា
ឧប្បន្នំ អនុមាណញ្ញាណំ នយគ្គាហោ វិទិតោ។ សាវកចារមីញ្ញាលោ ឋត្វាវ
ឥមិនាវ អាការេន ជាធមិ ភគវាតិ វទតិ។ ថេរស្ស ហិ នយគ្គាហោ
អប្បមាលោ អបរិយន្តោ។ យថា សព្ពញ្ញតញ្ញាណស្ស បមាណំ វា បរិយន្តោ វា
នត្ថិ, ឯវំ ធម្មសេនាបតិនោ នយគ្គាហស្ស។ តេន សោ “ឥមិនា ឯវិវិដោ, ឥមិនា

អនុត្តរោសត្តា"តិ ជាធាតុ។ ថេរស្ស ហិ នយគ្គាហោ សព្ពញ្ញតញ្ញាណគតិកោ
ឯវ។ ឥធានិ តំ នយគ្គាហំ ចាកដំ កាតុំ ឧបមាយ ទស្សន្តោ សេយ្យថាបិ,
កន្តេតិអាទិមាហ។ តត្ថ យស្មា មជ្ឈិមបទេសេ នគរស្ស ឧទ្ទាបចាការាជិនិ
ចិរានិ វា ហោន្តុ, ឧត្តលានិ វា, សព្ពសោ វា បន មា ហោន្តុ, ចោរាសន្តា ន ហោតិ,
តស្មា តំ អគ្គហេតុា បច្ឆន្តិមនគរន្តិ អាហ។ ទន្ធាបន្តិ ជីវចាការចាទំ។
ទន្ធាចាការតោរណន្តិ ជីវចាការព្យោវ ជីវបិដ្ឋសង្ឃាជញ្ញា។ ឯកទ្វារន្តិ កស្មា
អាហ។ ពហុទ្វារេ ហិ នគរេ ពហុហិ បណ្ឌិតនោវារិកេហិ ភវិតតំ។ ឯកទ្វារេ
ឯកោវ វុដ្ឋតិ។ ថេរស្ស ច បញ្ញាយ សទិសោ អញ្ញោ នតិ។ តស្មា អត្ថនោ
បណ្ឌិតភាវស្ស ឱបម្មតំ ឯកំយេវ នោវារិកំ ទស្សតុំ ឯកទ្វារ"ន្តិ អាហ។
បណ្ឌិតោតិ បណ្ឌិតេន សមន្មាគតោ។ ព្យត្តោតិ វេយ្យត្តិយេន សមន្មាគតោ
វិសទញ្ញាណោ។ មេធាវីតិ ហិ នុប្បត្តិកបញ្ញាសម្ពាសាយ មេធាយ
សមន្មាគតោ។ អនុបរិយាយបថន្តិ អនុបរិយាយនាមកំ ចាការមគ្គំ។
ចាការសន្តិ ទិដ្ឋំ ឥដ្ឋកានំ អបគតដ្ឋានំ។ ចាការវិវរន្តិ ចាការស្ស ជិន្នដ្ឋានំ។

ចេតសោ ឧបក្កិលេសេតិ បញ្ច នីវរណានិ ចិត្តំ ឧបក្កិលេសេន្តិ កិលិដ្ឋំ
ករោន្តិ ឧបតាបេន្តិវិពាធន្តិ, តស្មា "ចេតសោ ឧបក្កិលេសោ"តិ វុច្ឆន្តិ។ បញ្ញាយ
ឧត្តលីករណេតិ នីវរណា ឧប្បជ្ជមានា អនុប្បន្នាយ បញ្ញាយ ឧប្បជ្ជិតុំ ន ទេន្តិ,
ឧប្បន្នាយ បញ្ញាយ វុឡិតុំ ន ទេន្តិ, តស្មា "បញ្ញាយ ឧត្តលីករណា"តិ វុច្ឆន្តិ។
សុប្បតិដ្ឋិតចិត្តាតិ ចតុសុ សតិបដ្ឋានេសុ សុដ្ឋ ឋបិតចិត្តា ហុត្វា។ សត្វ
ពោជ្ឈង្គេយថាភូតន្តិ សត្វ ពោជ្ឈង្គេយថាសភាវេន ភាវេត្វា។ អនុត្តរំ
សម្មាសម្ពោធន្តិ អរហត្តំ សព្ពញ្ញតញ្ញាណំ វា បដិវិជ្ជីសូតិ ទស្សតិ។

អបិចេត្ត សតិបដ្ឋានាតិ វិបស្សនា។ សម្ពោជ្ឈង្គា មគ្គោ។
អនុត្តរាសម្មាសម្ពោធិ អរហត្តំ។ សតិបដ្ឋានាតិ វា មគ្គាតិ វា ពោជ្ឈង្គមិស្សកា។

សម្មាសម្ពោធិអរហន្តមេវ។ ជ័យកាលាកមហាសីវត្ថុរោ បនាហ
“សតិបដ្ឋានេវិបស្សនាតិ គហេត្វា ពោជ្ឈន្តេ មគ្គោ ច សត្តញ្ញតញ្ញាណញ្ញាតិ
គហិតេ សុន្ទរោ បញ្ញោ ភវេយ្យ, ន បនេវំ គហិត”ន្តិ។ ឥតិ ថេរោ សត្តញ្ញតុទ្ធានំ
នីវរណាប្បហានេ សតិបដ្ឋានការំនាយ សម្ពោធិយញ្ច មជ្ឈេ
ភិន្នសុវណ្ណាវជតានំវិយ នានត្តាការំ ទស្សេតិ។

ឥធ ឋត្វា ឧបមា សំសន្នេតញ្ញា - អាយស្មា ហិ សារិបុត្តោ បច្ចន្តនគរំ
ទស្សេសិ, ចាការំ ទស្សេសិ, បរិយាយបថំ ទស្សេសិ, ទ្វារំ ទស្សេសិ,
បណ្ឌិតនោវារិកំ ទស្សេសិ, នគរំ បវេសនកនិក្ខមនកេ ឌីឡារិកេ ចាលោ
ទស្សេសិ, បណ្ឌិតនោវារិកស្ស តេសំ ចាលានំ ចាកជភារំញ្ញា ទស្សេសិ។ តត្ថ
កី កេន សទិសន្តិ ចេ។ នគរំវិយ ហិ និព្វានំ, ចាការោវិយ សីលំ,
បរិយាយបថោវិយ ហិវ, ទ្វារំវិយ អរិយមគ្គោ, បណ្ឌិតនោវារិកោវិយ
ធម្មសេនាបតិ, នគរប្បវិសនកនិក្ខមនកឌីឡារិកចាលាវិយ
អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នា តុទ្ធា, នោវារិកស្ស តេសំ ចាលានំ ចាកជភារោវិយ
អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នតុទ្ធានំ សីលសមថាធិហិ
ចាកជភារោ។ ឯត្តារតា ថេរេន ភគវា ឯវមហំ សាវកចារមីញ្ញាលោ ឋត្វា
ធម្មន្ទយេន នយគ្គាហេន ជាធម៌តិ អត្តនោ សីហនាទស្ស អនុយោគោ ធិន្នោ
ហោតិ។

១២២. ឥធាហំ, ភន្តេ, យេន ភគវាតិ ឥមំ ទេសនំ កស្មា អារភិ?
សាវកចារមីញ្ញាណស្ស និប្ពត្តិទស្សនត្ថំ។ អយព្ពោត្ថ អធិប្បាយោ, ភគវា អហំ
សាវកចារមីញ្ញាណំ បដិលភន្តោ បញ្ចនុតិចាសន្នោ ន អញ្ញំ ឯកម្មិ សមណំ
វា ព្រាហ្មណំ វា ឧបសង្កមិត្វា សាវកចារមីញ្ញាណម្បិ បដិលភី, តុម្ពេយេវ
ឧបសង្កមិត្វា តុម្ពេ បយិរុចាសន្នោ បដិលភិន្តិ។ តត្ថ ឥធាតិ និចាតមត្ថំ។

ឧបសគ្គមី ធម្មសុវណ្ណាយាតិ តុម្ពេ ឧបសគ្គមន្តោ បនាហំ ន ចីវរាទិហេតុ
ឧបសគ្គមន្តោ, ធម្មសុវណ្ណាយា ឧបសគ្គមន្តោ។ ឯវំ ឧបសគ្គមិត្វា
សាវកចារមីញ្ញាណំ បដិលភីតិ។ កថា បន ថេរោ ធម្មសុវណ្ណាយ
ឧបសគ្គមន្តោតិ។ សូករខតលេណោ ភាគិនេយ្យធីយនឧបវិញ្ញាជកស្ស
វេទនាបរិគ្គហសុត្តន្តកថនទិវសេ (ម. និ. ២.២០៥) ឧបសគ្គមន្តោ, តទាយេវ
សាវកចារមីញ្ញាណំ បដិលភីតិ។ តំទិវសញ្ញា ថេរោ តាលវណ្ណំ គហេត្វា ភគវន្តំ
តំជមាណោ បិតោ តំ ទេសនំ សុត្វា តត្ថេវ សាវកចារមីញ្ញាណំ ហត្ថគតំ
អកាសិ។ ឧត្តរុត្តរំ បណ្ឌិតបណ្ឌិតន្តិ ឧត្តរុត្តរញ្ជោវ បណ្ឌិតបណ្ឌិតញ្ច កត្វា
ទេសេសិ។ កណ្ណាសុក្កសប្បជីភាគន្តិ កណ្ណាញោវ សុក្កញ្ច។ តញ្ច ខោ
សប្បជីភាគំ សរិបក្ខំ កត្វា។ កណ្ណំ បដិពាហិត្វា សុក្កំ, សុក្កំ បដិពាហិត្វា
កណ្ណន្តិ ឯវំ សប្បជីភាគំ កត្វា កណ្ណាសុក្កំ ទេសេសិ, កណ្ណំ ទេសេន្តោបិ ច
សឧស្សហំ សរិចាកំ ទេសេសិ, សុក្កំ ទេសេន្តោបិ សឧស្សហំ សរិចាកំ
ទេសេសិ។

តស្មី ធម្មេ អភិញ្ញា ឥធមកច្ចំ ធម្មំ ធម្មេសុ និជ្ជមគមន្តិ តស្មី ទេសិតេ ធម្មេ
ឯកច្ចំ ធម្មំ នាម សាវកចារមីញ្ញាណំ សញ្ញានិត្វា ធម្មេសុ និជ្ជមគមំ។
កតមេសុ ធម្មេសូតិ? ចតុសច្ចធម្មេសុ។ ឯត្ថាយំ ថេរសល្លាហោ, កាឡិវល្លវាសី
សុមត្ថេរោ តាវ វទតិ “ចតុសច្ចធម្មេសុ ឥទានិ និជ្ជមគមនការណំ នត្ថិ។
អស្សជិមហាសាវកស្ស ហិ និជ្ជទិវសេយេវ សោ បឋមមគ្គេន ចតុសច្ចធម្មេសុ
និជ្ជំ គតោ, អបរភាគេ សូករខតលេណោ ឧបវិ តីហិ មគ្គហិ
ចតុសច្ចធម្មេសុ និជ្ជំ គតោ, ឥមស្មី បន ហ្មានេ ‘ធម្មេសូ’តិ ពុទ្ធកុណេសុ និជ្ជំ
គតោ”តិ។ លោកន្តវាសី ចូឡសីវត្ថេរោ បន “សត្តំ តថេវ វត្វា ឥមស្មី បន ហ្មានេ
‘ធម្មេសូ’តិ អវហត្ថេ និជ្ជំ គតោ”តិ អាហ។
ធីយភាណាកតិបិជកមហាសីវត្ថេរោ បន “តថេវ បុរិមវាទំ វត្វា ឥមស្មី បន

ថាទេ ‘ធម្មសូត្រ’ គឺ សាវកចារមីញ្ញាណា និដ្ឋំ គតោ” គឺ វត្ថុ “ពុទ្ធុគុណា បទ
នយតោ អាគតា” គឺ អាហារ។

សត្វិ បសីទិន្នំ វរំ សាវកចារមីញ្ញាណាធម្មសុ និដ្ឋំ កត្វា
ភិយ្យោសោមត្តាយ “សម្មាសម្ពុទ្ធា វត សោ ភគវា” គឺ សត្វិ បសីទី។
ស្វាគ្គាតោ ភគវតា ធម្មាតិ សុដ្ឋុ អក្ខាតោ សុកមិតោ និយ្យានិកោ មត្តោ
ជលត្តាយ និយ្យាតិ វាគទោសមោហានិម្មទនសមត្តោ។

សុប្បដិបន្នោ សង្ឃោតិ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ សាវកសង្ឃាបិ
វត្តាទិនោសវិរបាតំ សម្មាបដិបទំ បដិបន្នត្តា សុប្បដិបន្នោតិ បសន្នោម្ហិ
ភគវតីតិ ទស្សេតិ។

កុសលធម្មទេសនាវណ្ណាថា

១៤៥. ឥទានិ ទិវាជ្ជានេ និសីទិទ្វា សមាបជ្ជិតេ សោឡស អបរាបរិយធម្ម
ទស្សេតុំ អបរំ បទ កន្លេ ឯតទានុត្តរិយន្តិ ទេសនំ អារភិ។ តត្ថ អនុត្តរិយន្តិ
អនុត្តរភារោ។ យថា ភគវា ធម្មំ ទេសេតីតិ យថា យេនាការេន យាយ
ទេសនាយ ភគវា ធម្មំ ទេសេតិ, សា តុម្ហាកំ ទេសនា អនុត្តរាតិ វទេតិ។
កុសលេសុ ធម្មសូតិ តាយ ទេសនាយ ទេសិតេសុ កុសលេសុ ធម្មសុបិ
ភគវាវ អនុត្តរេតិ ទីបេតិ។ យា វា សា ទេសនា, តស្សា ភូមិ ទស្សេន្តោបិ
“កុសលេសុ ធម្មសូតិ” គឺ អាហារ។ តត្រិមេ កុសលា ធម្មាតិ តត្រ កុសលេសុ
ធម្មសូតិ វុត្តបទេ ឥមេ កុសលា ធម្មា នាមាតិ វេទិតញ្ញា។ តត្ថ អាហារគ្យជ្ជន,
អនវជ្ជជ្ជន, កោសល្យសម្ពុតជ្ជន, និទ្ទវជ្ជន, សុខិចាកជ្ជនាតិ បញ្ចាជា
កុសលំ វេទិតញ្ញំ។ តេសុ ជាតកបរិយាយំ បត្វា អាហារគ្យជ្ជន កុសលំ វជ្ជតិ។
សុត្តន្តបរិយាយំ បត្វា អនវជ្ជជ្ជន។ អភិធម្មបរិយាយំ បត្វា

កោសល្យសម្ពត្តិនិទ្ទរថសុខវិចារកដ្ឋេន។ ឥមស្មី បន ហ្នានេ
ពាហិតិកសុត្តន្តបរិយាយេន (ម. និ. ២.៣៥៨) អនវដ្ឋដ្ឋេន កុសលំ ទដ្ឋព្ភំ។

ចត្តារោសតិបដ្ឋានាតិ ចុទ្ធសរិរេន កាយានុបស្សនាសតិបដ្ឋានំ, នវរិរេន
វេទនានុបស្សនាសតិបដ្ឋានំ, សោធុសរិរេន ចិត្តានុបស្សនាសតិបដ្ឋានំ,
បញ្ចរិរេន ធម្មានុបស្សនាសតិបដ្ឋានន្តិ វរំ នាធានយេហិវិភជិត្វា
សមថវិបស្សនាមគ្គវសេន លោកិយលោកុត្តរមិស្សកា ចត្តារោសតិបដ្ឋានា
ទេសិតា។ ជលសតិបដ្ឋានំ បន ឥធ អនធិប្បេតំ។ ចត្តារោសម្ពប្បធានាតិ
បគ្គហដ្ឋេន ឯកលក្ខណា, កិច្ចវសេន នាធាកិច្ចា។ “ឥធ ភិក្ខុ អនុប្បដ្ឋានំ
ចាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ អនុប្បាធាយា” តិអាទិនា នយេន
សមថវិបស្សនាមគ្គវសេន លោកិយលោកុត្តរមិស្សកាវ ចត្តារោ
សម្ពប្បធានា ទេសិតា។ ចត្តារោ ឥទ្ធិចាទាតិ ឥជ្ឈនដ្ឋេន ឯកសង្កហា,
ធន្ទាទិវសេន នាធាសភាវា។ “ឥធ ភិក្ខុ ធន្ទសមាធិបធានសម្ពាសម្ពាគតំ
ឥទ្ធិចាទំ ភាវេតី” តិអាទិនា នយេន សមថវិបស្សនាមគ្គវសេន
លោកិយលោកុត្តរមិស្សកាវ ចត្តារោ ឥទ្ធិចាទា ទេសិតា។

បញ្ចវគ្គិយានីតិ អាធិបតេយ្យដ្ឋេន ឯកលក្ខណានិ,
អធិមោក្ខាទិសភាវវសេន នាធាសភាវានិ។ សមថវិបស្សនាមគ្គវសេនេវ ច
លោកិយលោកុត្តរមិស្សកានិ សទ្ធាទីនិ បញ្ចវគ្គិយានិ ទេសិតានិ។ បញ្ច
ពាលានីតិ ឧបត្ថម្ភនដ្ឋេន អកម្មិយដ្ឋេន វា ឯកសង្កហានិ, សលក្ខណេន
នាធាសភាវានិ។ សមថវិបស្សនាមគ្គវសេនេវ លោកិយលោកុត្តរមិស្សកានិ
សទ្ធាទីនិ បញ្ច ពាលានិ ទេសិតានិ។ សត្ត ពោជ្ឈដ្ឋាតិ និយ្យនដ្ឋេន ឯកសង្កហា,
ឧបដ្ឋានាទិនា សលក្ខណេន នាធាសភាវា។ សមថវិបស្សនា មគ្គវសេនេវ
លោកិយលោកុត្តរមិស្សកា សត្ត ពោជ្ឈដ្ឋា ទេសិតា។

អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោតិ ហេតុជ្ជន ឯកសង្កហោ, ទស្សនាទិដ្ឋា
សលក្ខណោ នាសកាវោ។ សមថវិបស្សនាមគ្គវសេនេវ
លោកិយលោកុត្តរមិស្សកោ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ ទេសិតោតិ អត្តោ។

ឥធន, កន្លែ, ភិក្ខុ អាសវានំ ខយាតិ ឥទំ កិមត្ថំ អារទ្ធី? សាសនស្ស
បរិយោសានទស្សនត្ថំ។ សាសនស្ស ហិ ន កេវលំ មគ្គេនេវ បរិយោសានំ
ហោតិ, អរហត្តជលេន បន ហោតិ។ តស្មា តំ ទស្សេតុំ ឥទមារទ្ធី វេទិតព្ធី។
ឯតទានុត្តរិយំ, កន្លែ, កុសលេសុ ធម្មេស្វតិ កន្លែ យា អយំ កុសលេសុ ធម្មេសុ
ឯវំទេសនា, ឯតទានុត្តរិយំ។ តំ ភគវាតិ តំ ទេសនំ ភគវា អសេសំ សកលំ
អភិជានាតិ។ តំ ភគវតោតិ តំ ទេសនំ ភគវតោ អសេសំ អភិជានតោ។ ឧត្តរិ
អភិញ្ញេយ្យំ នត្ថិតិ តទុត្តរិ អភិជានិតព្ធី នត្ថិ, អយំ នាម ឥតោ អញ្ញោ ធម្មោ វា
បុគ្គលោ វា យំ ភគវា ន ជាតាតិ ឥទំ នត្ថិ។ យទភិជានំ អញ្ញោ សមណោ វាតិ
យំ តុម្កេហិ អនភិញ្ញាតំ, តំ អញ្ញោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា អភិជានតោ
ភគវតោ ភិយ្យេភិញ្ញាតោ អស្ស, អធិកតរបញ្ញោ ភវេយ្យ។ យទិទំ កុសលេសុ
ធម្មេស្វតិ ឯត្ថ យទិទន្តិ និចាតមត្ថំ, កុសលេសុ ធម្មេសុ ភគវតោ ឧត្តរិតោ
នត្ថិតិ អយមេត្តត្ថោ។ ឥតិ ភគវា កុសលេសុ ធម្មេសុ អនុត្តរោតិ ទស្សនោ
“ឥមិនាថិ ការណោ ឯវំបសន្នោ អហំ, កន្លែ, ភគវតី”តិ ធិបេតិ។ ឥតោ បរេសុ
អបរំ បនាតិអាទិសុ វិសេសមត្តមេវ វណ្ណាយិស្សាម។ បុរិមវាសទិសំ បន
វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ធី។

អាយតនបណ្ណាត្តិទេសនាវណ្ណនា

១៤៦. អាយតនបណ្ណាត្តិស្វតិ អាយតនបញ្ញាបនាសុ។ ឥទានិ តា
អាយតនបញ្ញាត្តិយោ ទស្សនោ ធម៌មាទិ, កន្លែតិអាទិមាហ។ អាយតនកថា

បនេសាវីសុទ្ធិមគ្គវិគ្គារេន កថិតា, តេន ន តំ វិគ្គារយិស្សាម, តស្មា តត្ថ
វុត្តនយេនេវ សាវិគ្គារតោ វេទិតញ្ច។

ឯតទានុត្តរិយំ, កន្តេ, អាយតនបណ្ណាត្ថិស្វតិ យាយំ អាយតនបណ្ណាត្ថិសុ
អជ្ឈត្ថិកតាហិរវវត្តានាទិវសេន ឯវំ ទេសនា, ឯតទានុត្តរិយំ។ សេសំ
វុត្តនយមេវ។

គញ្ញាវក្កន្តិទេសនាវណ្ណានា

១៤៧. គញ្ញាវក្កន្តិស្វតិ គញ្ញាវក្កមនេសុ។ តា គញ្ញាវក្កន្តិយោ ទស្សន្តោ
ចតស្សោ ឥមា, កន្តេតិអាទិមាហ។ តត្ថ អសម្មជាតោតិ អជាតន្តោ សម្មុទ្ពោ
ហុត្វា។ មាតុកុច្ឆិ ឡិក្កមតីតិ បដិសន្ធិវសេន បរិសតិ។ ហីតីតិ វសតិ។
និក្ខមតីតិ និក្ខមន្តោបិ អសម្មជាតោ សម្មុទ្ពោវ និក្ខមតិ។ អយំ បឋមាតិ អយំ
បកតិលោកិយមនុស្សានំ បឋមា គញ្ញាវក្កន្តិ។

សម្មជាតោ មាតុកុច្ឆិ ឡិក្កមតីតិ ឡិក្កមន្តោ សម្មជាតោ អសម្មុទ្ពោ ហុត្វា
ឡិក្កមតិ។

អយំ ទុតិយាតិ អយំ អសីតិមហាថេរានំ សាវកានំ ទុតិយា គញ្ញាវក្កន្តិ។ តេ
ហិ បរិសន្តាវ ជានន្តិ, វសន្តា ច និក្ខមន្តោ ច ន ជានន្តិ។

អយំ តតិយាតិ អយំ ទ្វិន្ទញ្ច អគ្គសាវកានំ បច្ចេកពោធិសត្តានញ្ច តតិយា
គញ្ញាវក្កន្តិ។ តេ កិវ កម្មជេហិ វាតេហិ អនោសិក ឧទ្ធិចាទា
អនេកសតចោរិសេ បចាតេ វិយ យោនិមុខេ ឱត្តា តាឡិច្ឆិគ្គឡេន ហត្ថិវិយ
សម្ពាធន យោនិមុខេន និក្ខមមាទា អនន្តំ ទុក្ខំ ចាបុណ្ណន្តិ។ តេន នេសំ “មយំ

និក្ខមម្ចាស់" តិ សម្បជានតា ន ហោតិ។ ឯវំ បូរិតចារមីនម្បិ ច សត្តានំ ឯវំ រូបេ
ហ្នានេ មហន្តំ ធុក្កំ ធុប្បជ្ជតិ តិ អលមេវ គញ្ញាវាសេ និព្វិន្ទតុំ អលំ វិវឌ្ឍតុំ។

អយំ ចតុត្ថាតិ អយំ សព្វញ្ញពោធិសត្តានំ វសេន ចតុត្ថា គញ្ញាវក្កន្តិ។
សព្វញ្ញពោធិសត្តា ហិ មាតុកុច្ឆិស្មី បដិសន្ធិ គណ្ណាឆ្លាបិ ជានន្តិ, តត្ថ វសន្តាបិ
ជានន្តិ, និក្ខមន្តាបិ ជានន្តិ, និក្ខមនកាលេបិ ច តេ កម្មជវាតា ធុទ្ធិចារេ
អធាសិវេ កត្វា ឱបិ តុំ ន សក្កាន្តិ, ទ្វេ ហត្ថេ បសាវេ ត្វា អក្ខិនិ ធុម្ពិលេ ត្វា
បិតការំ និក្ខមន្តិ។ ភវក្កំ ធុចារាយ អវិចិអន្តវេ អញ្ញោ ភីសុ កាលេសុ
សម្បជានោ នាម នត្ថិ វេ បេ ត្វា សព្វញ្ញពោធិសត្តេ។ តេនេវ នេសំ មាតុកុច្ឆិ
ធុក្កមនកាលេ ច និក្ខមនកាលេ ច ធនសសហស្សិលោកធាតុ កម្មតិ តិ។
សេសមេត្ត វុត្ថនយេនេវ វេទិតព្ពំ។

អាទេសនវិធាទេសនាវណ្ណានា

១៤៨. អាទេសនវិធាសូតិ អាទេសនកោដ្ឋាសេសុ។ ឥទានិ តា
អាទេសនវិធា ធនស្សន្តោ ចតស្សោ ឥមាតិ អាទិមាហ។ និមិត្តេន អាទិសតិ តិ
អាគតនិមិត្តេន គតនិមិត្តេន បិតនិមិត្តេន វា ឥទំ នាម ភវិស្សតិ តិ កថេតិ។

តត្ថិទំ វុត្ថុ - ឯកោ រាជា តិស្សោ មុត្តា គហេត្វា បុរោហិតំ បុច្ឆិ “កី មេ,
អាចរិយ, ហត្ថេ” តិ? សោ ឥតោ ចិតោ ច ឱលោកេសិ។ តេន ច សមយេន ឯកា
សរព្វ “មក្ខិកំ គហេស្សមី” តិ បក្ខន្ធិ, គហណាកាលេ មក្ខិកា បលាតា, សោ
មក្ខិកាយ មុត្តត្ថា “មុត្តា មហារាជា” តិ អាហ។ មុត្តា តាវ ហោតុ, កតិ
មុត្តាតិ? សោ បុន និមិត្តំ ឱលោកេសិ។ អថ អវិទូវេ កុក្កុដោ តិក្ខត្តំ សទ្ធិ
និច្ឆារេសិ។ ព្រាហ្មណោ “តិស្សោ មហារាជា” តិ អាហ។ ឯវំ ឯកេន្ទោ
អាគតនិមិត្តេន កថេតិ។ ឯតេនុចាយេន គតបិតនិ មិត្តេហិ បិ កថនំ វេទិតព្ពំ។

អមនុស្សនង្គិយ ក្លែងសាបាដឹង។ ទេវតានង្គិយ ចាតុមហារាជិកាដឹង។ សង្ខំ
សុត្វាតិ អញ្ញាស្ស ចិត្តំ ញាត្វា កថេន្តានំ សង្ខំ សុត្វា។ វិតក្កវិជ្ជាវសន្តន្តិ
វិតក្កវិជ្ជាវសេន ឧប្បន្នំ វិប្បលបន្តានំ សុត្តបមត្តាដឹង សង្ខំ។ សុត្វាតិ តំ សង្ខំ
សុត្វា។ យំ វិតក្កយតោ តស្ស សោ សន្នោ ឧប្បន្នោ, តស្ស វសេន “ឯវម្បិ តេ
មនោ” តិ អាទិសតិ។ មនោសង្ខារា បណិហិតាតិ ចិត្តសង្ខារា សុដ្ឋបិតា។
វិតក្កេស្សតីតិ វិតក្កយិស្សតិ បវត្តេស្សតីតិ បជាធាតិ។ ជានន្តោ ច
អាគមនេន ជាធាតិ, បុព្វភាគេន ជាធាតិ, អន្តោសមាបត្តិយំ ចិត្តំ ឱលោកេត្វា
ជាធាតិ។ អាគមនេន ជាធាតិ ឆាម កសិណាបរិកម្មកាលយេវ យេនាការេន
ឯស កសិណាភាវំ អារទ្ធា បឋមជ្ឈានំ វា... បេ... ចតុត្ថជ្ឈានំ វា
អដ្ឋសមាបត្តិយោ វា និព្វត្តេស្សតីតិ ជាធាតិ។ បុព្វភាគេន ជាធាតិ ឆាម
សមថវិបស្សនាយ អារទ្ធាយេវ ជាធាតិ, យេនាការេន ឯស វិបស្សនំ អារទ្ធា
សោតាបត្តិមគ្គំ វា និព្វត្តេស្សតិ, សកទាគាមិមគ្គំ វា និព្វត្តេស្សតិ,
អនាគាមិមគ្គំ វា និព្វត្តេស្សតិ, អរហត្តមគ្គំ វា និព្វត្តេស្សតីតិ ជាធាតិ។
អន្តោសមាបត្តិយំ ចិត្តំ ឱលោកេត្វា ជាធាតិ ឆាម យេនាការេន ឥមស្ស
មនោសង្ខារា សុដ្ឋបិតា, ឥមស្ស ឆាម ចិត្តស្ស អនន្តរា ឥមំ ឆាម វិតក្កំ
វិតក្កេស្សតិ។ ឥតោ វុដ្ឋិតស្ស ឯតស្ស ហានភាគិយោ វា សមាធិភវិស្សតិ,
បិទិតភាគិយោ វា វិសេសភាគិយោ វា និព្វេជភាគិយោ វា អភិញ្ញាយោ វា
និព្វត្តេស្សតីតិ ជាធាតិ។

តត្ថ បុព្វជ្ឈនោ ចេតោបរិយញ្ញាណលាភី បុព្វជ្ឈនានំយេវ ចិត្តំ ជាធាតិ, ន
អរិយានំ។ អរិយេសុបិ ហេដ្ឋិមោ ហេដ្ឋិមោ ឧបរិមស្ស ឧបរិមស្ស ចិត្តំ ន ជាធាតិ,
ឧបរិមោ បនហេដ្ឋិមស្ស ជាធាតិ។ ឯតេសុ ច សោតាបន្នោ
សោតាបត្តិជលសមាបត្តិ សមាបន្នតិ។ សកទាគាមី, អនាគាមី, អរហា,
អរហត្តជលសមាបត្តិ សមាបន្នតិ។ ឧបរិមោ ហេដ្ឋិមំ ន សមាបន្នតិ។ តេសញ្ញា

ហេដ្ឋីមា ហេដ្ឋីមា សមាបត្តិ តត្រុបបត្តិយេវ ហោតិ។ តថេវ តំ ហោតីតិ ឥទំ
ឯកំសេន តថេវ ហោតិ។ ចេតោបរិយញ្ញាណវសេន ញ្ញាតញ្ញា អញ្ញាថាភាវី
នាម នត្តិ។ សេសំ បុរិមនយេនេវ យោជេតត្ថំ។

ទស្សនសមាបត្តិទេសនាវណ្ណានា

១៤៩. អាតប្បមន្ទាយាតិអាទិ ព្រហ្មជាលេ វិត្តាវិតមេវ។ អយំ បនេត្ត
សន្នេហោ, អាតប្បន្តិវីរិយំ។ តទេវ បទហិតត្ថតោ បធានំ។ អនុយុញ្ញិតត្ថតោ
អនុយោគោ។ អប្បមាទន្តិ សតិអវិប្បវាសំ។ សម្មាមនសិការន្តិ អនិច្ច
អនិច្ចន្តិអាទិវសេន បវត្តំ ឧបាយមនសិការំ។ ចេតោសមាធិន្តិ
បឋមជ្ឈានសមាធិ។ អយំ បឋមា ទស្សនសមាបត្តិ អយំ ទូត្តិ សាការំ
បដិកូលតោ មនសិកត្វា បដិកូលទស្សនវសេន ឧប្បាទិតា
បឋមជ្ឈានសមាបត្តិ បឋមា ទស្សនសមាបត្តិ នាម, សចេ បន តំ ឈានំ ចាទកំ
កត្វា សោតាបន្នោ ហោតិ, អយំ និប្បវិយាយេនេវ បឋមា ទស្សនសមាបត្តិ។

អតិក្កម្ម ចាតិ អតិក្កមិត្វា ច។ ធូរិមំសលោហិតន្តិ ធូរិញ្ច មំសញ្ច
លោហិតញ្ច។ អដ្ឋិ បច្ចវេក្ខតីតិ អដ្ឋិ អដ្ឋិតិ បច្ចវេក្ខតិ។ អដ្ឋិ អដ្ឋិតិ បច្ចវេក្ខិត្វា
ឧប្បាទិតា អដ្ឋិអារម្មណា ទិព្ពចក្ខុចាទកជ្ឈានសមាបត្តិ ទុតិយា
ទស្សនសមាបត្តិ នាម។ សចេ បន តំ ឈានំ ចាទកំ កត្វា សកទាគាមិមគ្គំ
និព្ពត្តតិ។ អយំ និប្បវិយាយេន ទុតិយា ទស្សនសមាបត្តិ។ កាឡវល្លវាសី
សុមត្ថេរោ បន “យាវ តតិយមគ្គាវដ្ឋតី”តិ អាហា។

វិញ្ញាណសោតន្តិ វិញ្ញាណមេវ។ ឧភយតោ អញ្ចោច្ឆន្តិ ជ្ជិហិបិ ភាគេហិ
អច្ឆន្តិ។ ឥធ លោកេ បតិជ្ជិតញ្ញាតិ ធន្តរាគវសេន ឥមស្មិញ្ច លោកេ បតិជ្ជិតំ។
ទុតិយបទេបិ ឯសេវ នយោ។ កម្មំ វា កម្មតោ ឧបគច្ឆន្តិ ឥធ លោកេ បតិជ្ជិតំ

នាម។ កម្មករ អាកឡន្ត បរលោកេ បតិជ្ជិតំ នាម។ ឥមិនា កី កជិតំ?
សេក្ខបុប្ផនានំ បេតោបរិយញ្ញាណំ កជិតំ។ សេក្ខបុប្ផនានញ្ញា
បេតោបរិយញ្ញាណំ តតិយា ទស្សនសមាបត្តិ នាម។

ឥធលោកេ អប្បតិជ្ជិតញ្ញាតិ និច្ឆន្តរាគត្តា ឥធលោកេ ច អប្បតិជ្ជិតំ។
ទុតិយបទេបិ ឯសេវ នយោ។ កម្មំ វា កម្មតោ ន ឧបគច្ឆន្តំ ឥធលោកេ
អប្បតិជ្ជិតំ នាម។ កម្មករ អនាកឡន្ត បរលោកេ អប្បតិជ្ជិតំ នាម។ ឥមិនា កី
កជិតំ? ខីណាសវស្ស បេតោបរិយញ្ញាណំ កជិតំ។ ខីណាសវស្ស ហិ
បេតោបរិយញ្ញាណំ ចតុត្ថា ទស្សនសមាបត្តិ នាម។

អបិច ទុត្តិសាការេ អារទ្ធវិបស្សនាបិ បឋមា ទស្សនសមាបត្តិ។
អដ្ឋិអារម្មណេ អារទ្ធវិបស្សនា ទុតិយា ទស្សនសមាបត្តិ។ សេក្ខបុប្ផនានំ
បេតោបរិយញ្ញាណំ ខីណាសវស្ស បេតោបរិយញ្ញាណាន្តិ ឥទំ បទទ្ធយំ
និច្ឆលមេវ។ អបរោ នយោ បឋមជ្ឈានំ បឋមា ទស្សនសមាបត្តិ។ ទុតិយជ្ឈានំ
ទុតិយា។ តតិយជ្ឈានំ តតិយា។ ចតុត្ថជ្ឈានំ ចតុត្ថា ទស្សនសមាបត្តិ។ តថា
បឋមមគ្គោ បឋមា ទស្សនសមាបត្តិ។ ទុតិយមគ្គោ ទុតិយា។ តតិយមគ្គោ
តតិយា។ ចតុត្ថមគ្គោ ចតុត្ថា ទស្សនសមាបត្តិតិ។ សេសមេត្ត បុរិមនយេនេវ
យោជេតព្ពំ។

បុគ្គលបណ្ណាតិទេសនាវណ្ណានា

១៥០. បុគ្គលបណ្ណាតិសូតិ លោកវោហារវសេន “សត្តោ បុគ្គលោ នរោ
ចោសោ”តិ ឯវំ បញ្ញាបេតញ្ញាសុ លោកបញ្ញាតិសុ។ ពុទ្ធានញ្ញា ទ្វេ កថា
សម្មតិកថា, បរមត្ថកថាតិ ចោដ្ឋចាទសុត្ត (ធី. និ. អដ្ឋ. ១.៤៣៩-៤៤៣)
វិត្តាវតា។

តត្ថ បុគ្គលបណ្ណាត្តិសូតិ អយំ សម្មតិកថា។ ឥនាទិ យេ បុគ្គលេ បញ្ញាបេន្តោ
បុគ្គលបណ្ណាត្តិសុ ភគវា អនុត្តរោ ហោតិ, តេ ធនេស្សន្តោ សត្តិមេ ភន្តេ បុគ្គលា។
ឧកតោភាគវិមុត្តោតិ អាទិមាហ។ តត្ថ ឧកតោភាគវិមុត្តោតិ ធ្វើហិ ភាគេហិ
វិមុត្តោ, អរូបសមាបត្តិយា រូបកាយតោ វិមុត្តោ, មគ្គេន នាមកាយតោ។ សោ
ចតុន្នំ អរូបសមាបត្តិនំ ឯកេកតោ វុដ្ឋាយ សម្ព័ន្ធេ សម្មសិទ្ធា អរហត្តប្បត្តានំ,
ចតុន្នំ, និរោធា វុដ្ឋាយ អរហត្តប្បត្តិអនាគាមិនោ ច វសេន បញ្ចវិជោ ហោតិ។

ចាឡិ បនេត្ថ “កតមោ ច បុគ្គលោ ឧកតោភាគវិមុត្តោ? ឥនេកច្ឆោ
បុគ្គលោ អដ្ឋវិមោក្ខេ កាយេន ដុសិទ្ធាវិហរតិ, បញ្ញាយ ចស្ស ទិស្វា អាសវា
បរិក្ខិណោ ហោន្តិ” តិ (ធាតុ. ២៤) ឯវំ អដ្ឋវិមោក្ខលាភិនោ វសេន អាគតា។
បញ្ញាយ វិមុត្តោតិ បញ្ញាវិមុត្តោ។ សោ សុក្ខវិបស្សកោ ច, ចត្វហិ ឈានេហិ
វុដ្ឋាយ អរហត្តំ បត្តា ចត្តារោ ចាតិ ឥមេសំ វសេន បញ្ចវិជោ ហោតិ។

ចាឡិ បនេត្ថ អដ្ឋវិមោក្ខបដិក្ខេបវសេនេវ អាគតា។ យថាហ “ន ហេវ ខោ
អដ្ឋវិមោក្ខេ កាយេន ដុសិទ្ធាវិហរតិ។ បញ្ញាយ ចស្ស ទិស្វា អាសវា
បរិក្ខិណោ ហោន្តិ។ អយំ វុច្ចតិ បុគ្គលោ បញ្ញាវិមុត្តោ” តិ (ធាតុ. ២៥)។

ដុដ្ឋន្តំ សច្ចិ ករោតីតិ កាយសក្ខិ។ សោ ឈានជស្សំ បឋមំ ដុសតិ, បច្ឆា
និរោធ�ំ និព្វានំ សច្ចិករោតិ, សោ សោតាបត្តិជលដ្ឋំ អាទិ កត្វា យាវ
អរហត្តមគ្គជ្ជា ធិត្ថិជោ ហោតីតិ វេទិតញ្ចោ។ តេនេវាហ “ឥនេកច្ឆោ បុគ្គលោ
អដ្ឋវិមោក្ខេ កាយេន ដុសិទ្ធាវិហរតិ, បញ្ញាយ ចស្ស ទិស្វា ឯកច្ឆេ អាសវា
បរិក្ខិណោ ហោន្តិ។ អយំ វុច្ចតិ បុគ្គលោ កាយសក្ខិ” តិ (ធាតុ. ២៦)។

ទិដ្ឋន្តំ បត្តោតិ ទិដ្ឋិប្បត្តោ។ តត្រិទំ សង្ខេបលក្ខណំ, ទុក្ខា សម្ព័ន្ធោ សុខោ
និរោធាតិ ញាតំ ហោតិ ទិដ្ឋិវិទិតំ សច្ចិកតំ បស្សិតំ បញ្ញាយាតិ ទិដ្ឋិប្បត្តោ។

វិញ្ញាណតោ បនេសោបិ កាយសក្ខិវិយ ឆត្ថិជោ ហោតិ។ តេនេវាហ - “ឥធនកោត្តោ បុគ្គលោ ឥទំ ទុក្ខន្តិយថាភូតំ បជាធាតិ... បេ... អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទាតិ យថាភូតំ បជាធាតិ, តថាគតប្បវេទិតា ចស្ស ធម្មា បញ្ញាយ វោទិដ្ឋា ហោន្តិ វោចរិតា, បញ្ញាយ ចស្ស ទិស្វា ឯកច្ឆេ អាសវា បរិក្ខិណា ហោន្តិ។ អយំ វុច្ឆតិ បុគ្គលោ ទិដ្ឋិប្បត្តោ” តិ (ធាតុ. ២៧)។

សទ្ធាយ វិមុត្តាតិ សទ្ធាវិមុត្តោ។ សោបិ វុត្តនយេនេវ ឆត្ថិជោ ហោតិ។ តេនេវាហ - “ឥធនកោត្តោ បុគ្គលោ ឥទំ ទុក្ខន្តិយថាភូតំ បជាធាតិ, អយំ ទុក្ខសមុទយោតិ យថាភូតំ បជាធាតិ, អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី យថាភូតំ បជាធាតិ, អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទាតិ យថាភូតំ បជាធាតិ, តថាគតប្បវេទិតា ចស្ស ធម្មា បញ្ញាយ វោទិដ្ឋា ហោន្តិ វោចរិតា, បញ្ញាយ ចស្ស ទិស្វា ឯកច្ឆេ អាសវា បរិក្ខិណា ហោន្តិ នោ ច ខោ យថា ទិដ្ឋិប្បត្តស្ស។ អយំ វុច្ឆតិ បុគ្គលោ សទ្ធាវិមុត្តោ” តិ (ធាតុ. ២៨)។ ឯតេសុ ហិ សទ្ធាវិមុត្តស្ស បុព្វភាគមគ្គកូលោ សទ្ធិហន្តស្ស វិយ, ឌីកប្បន្តស្ស វិយ, អធិមុច្ឆន្តស្ស វិយ ច កិលេសកូលោ ហោតិ។ ទិដ្ឋិប្បត្តស្ស បុព្វភាគមគ្គកូលោ កិលេសច្នេនកំ ញាណំ អទន្ធិ តិច្ចិណំ សូរំ ហុត្វា វហតិ។ តស្មា យថា នាម នាតិ តិច្ចិណោន អសិនា កទលី ជិន្ធជ្នាណំ ន មជ្ឈំ ហោតិ, អសិ ន សីយំ វហតិ, សន្នោ សុយ្យតិ, ពលវតោ វាយាមោ កាតត្តោ ហោតិ, ឯវរុចា សទ្ធាវិមុត្តស្ស បុព្វភាគមគ្គភាវនា។ យថា បន អតិនិសិតេន អសិនា កទលី ជិន្ធជ្នាណំ ន មជ្ឈំ ហោតិ, អសិ សីយំ វហតិ, សន្នោ ន សុយ្យតិ, ពលវតោ វាយាមកិច្ចំ ន ហោតិ, ឯវរុចា បញ្ញាវិមុត្តស្ស បុព្វភាគមគ្គភាវនា វេទិតញា។

ធម្មំ អនុស្សវតីតិ ធម្មានុសារី។ ធម្មោតិ បញ្ញា, បញ្ញាបុព្វជ្ជមំ មគ្គំ ភាវេតីតិ អត្តោ។ សទ្ធានុសារីម្ហិបិ ឯសេវ នយោ, ឧភោបេតេ សោតាបត្តិមគ្គដ្ឋាយេវ។

វុត្តម្មី ចេតំ “យស្ស បុគ្គលស្ស សោតាបត្តិជលសង្ខតិវិយាយ បដិបន្នស្ស
បញ្ញាទ្រិយំ អធិមត្តំ ហោតិ, បញ្ញាវាហី បញ្ញាបុព្វង្គមំ អរិយមគ្គំ ភាវេតិ។ អយំ
វុច្ចតិ បុគ្គលោ ធម្មានុសារី”តិ។

តថា “យស្ស បុគ្គលស្ស សោតាបត្តិជលសង្ខតិវិយាយ បដិបន្នស្ស
សទ្ធិទ្រិយំ អធិមត្តំ ហោតិ, សទ្ធាវាហី សទ្ធាបុព្វង្គមំ អរិយមគ្គំ ភាវេតិ។ អយំ
វុច្ចតិ បុគ្គលោ សទ្ធានុសារី”តិ។ អយមេត្ត សង្ខេបោ, វិត្តារតោ បនេសា
ឧភតោភាគវិមុត្តាទិកថាវិសុទ្ធិមគ្គេ បញ្ញាភាវនាធិការេ វុត្តា។ តស្មា តត្ថ
វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ចា។ សេសមិធាបិ បុរិមនយេនេវ យោជេតញ្ចំ។

បធានទេសនាវណ្ណានា

១៥១. បធានេស្វតិ ឥធិ បទហនវសេន “សត្ត ពោជ្ឈង្គោ បធានា”តិ វុត្តា។
តេសំ វិត្តារកថា មហាសតិបដ្ឋានេ វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ចា។ សេសមិធាបិ
បុរិមនយេនេវ យោជេតញ្ចំ។

បដិបទានទេសនាវណ្ណានា

១៥២. ទុក្ខបដិបទានីសុ អយំ វិត្តារនយោ - “តត្ថ កតមា ទុក្ខបដិបទា
ទន្ធាភិញ្ញា បញ្ញា? ទុក្ខេន កសិវេន សមាធិ ឧប្បាទេន្តស្ស ទន្ធិ តំ ឋានំ
អភិជានន្តស្ស យា បញ្ញា បដាននា...បេ.... អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ,
អយំ វុច្ចតិ ទុក្ខបដិបទា ទន្ធាភិញ្ញា បញ្ញា។ តត្ថ កតមា ទុក្ខបដិបទា
ឱប្បាភិញ្ញា បញ្ញា? ទុក្ខេន កសិវេន សមាធិ ឧប្បាទេន្តស្ស ឱប្បំ តំ ឋានំ
អភិជានន្តស្ស យា បញ្ញា បដាននា...បេ.... សម្មាទិដ្ឋិ, អយំ វុច្ចតិ ទុក្ខបដិបទា
ឱប្បាភិញ្ញា បញ្ញា។ តត្ថ កតមា សុខបដិបទា ទន្ធាភិញ្ញា បញ្ញា? អកិច្ឆេន
អកសិវេន សមាធិ ឧប្បាទេន្តស្ស ទន្ធិ តំ ឋានំ អភិជានន្តស្ស យា បញ្ញា

បដាននា...បេ... សម្មាទិដ្ឋិ, អយំ វុច្ចតិ សុខបដិបទា ទន្ធាភិញ្ញា បញ្ញា។ តត្ថ
កតមា សុខបដិបទា ឱប្បាភិញ្ញា បញ្ញា? អភិច្ឆេន អកសិវេន សមាធិ
ឧប្បាទេន្តស្ស ឱប្បំ តំ ហំនំ អភិជានន្តស្ស យា បញ្ញា បដាននា...បេ... សម្មាទិដ្ឋិ,
អយំ វុច្ចតិ សុខបដិបទា ឱប្បាភិញ្ញា បញ្ញា"តិ (វិភ. ៨០១)។ អយមេត្ត សង្ខេបោ,
វិត្តារោ បន វិសុទ្ធិមគ្គេ វុត្តោ។ សេសមិធាបិ បុរិមនយេនេវ យោជេតត្ថំ។

ភស្តុតាងសមាចារាធិវណ្ណានា

១៥៣. ន ចេវ មុសាវាទូបសញ្ញាតន្តិ ភស្តុតាងសមាចារេ ឋិតោបិ កថាមគ្គំ
អនុបច្ឆិទ្ធិត្វា កថេន្តោបិ ឥនេកេច្ឆា ភិក្ខុ ន ចេវ មុសាវាទូបសញ្ញាតំ ភាសតិ។
អដ្ឋ អនិយវោហារេ វុត្តេត្វា អដ្ឋ អនិយវោហារយុត្តមេវ ភាសតិ។ ន ច
វេក្ខតិយន្តិ ភស្តុតាងសមាចារេ ឋិតោបិ ភេទករវាចំ ន ភាសតិ។ ន ច
បេសុណិយន្តិ តស្សយេវេតំ វេវចនំ។ វេក្ខតិយវាចា ហិ បិយការស្ស
សុញ្ញករណតោ “បេសុណិយ”ន្តិ វុច្ចតិ។ នាមមេវស្ស ឯតន្តិ មហាសីវត្តោ
អវោច។ ន ច សារម្ពជន្តិ សារម្ពជា ច យា វាចា, តញ្ច ន ភាសតិ។ “ត្វំ
ទុស្សីលោ”តិ វុត្តេ, “ត្វំ ទុស្សីលោ តវាចរិយោ ទុស្សីលោ”តិ វា, “តុយ្ហំ អាបត្តិ”តិ
វុត្តេ, “អហំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា ចាជលិបុត្តំ គតោ”តិអាទិនា នយេន ពហិទ្ធា
វិត្តេបកថាបវត្តំ វា ករណុត្តរិយវាចំ ន ភាសតិ។ ជយាបេក្ខោតិ
ជយបុរេក្ខារោ ហុត្វា, យថា ហត្ថកោ សក្យបុត្តោ តិត្តិយា នាម ធម្មេនបិ
អធម្មេនបិ ជេតញ្ញាតិ សច្ចាលិកំ យំកិញ្ចិ ភាសតិ, វេ ជយាបេក្ខោ
ជយបុរេក្ខារោ ហុត្វា ន ភាសតីតិ អត្ថោ។ មន្តា មន្តា ច វាចំ ភាសតីតិ ឯត្ថ
មន្តាតិ វុច្ចតិ បញ្ញា, មន្តាយ បញ្ញាយ។ បុន មន្តាតិ ឧបបរិក្ខិត្វា។ ឥទំ វុត្តំ
ហោតិ, ភស្តុតាងសមាចារេ ឋិតោ ធិវសភាគម្បិ កថេន្តោ បញ្ញាយ ឧបបរិក្ខិត្វា

យុត្តកថាមេវ កថេតីតិ។ និទានវតីន្តិ ហនយេបិ និទហិតព្ពយុត្តំ។ កាលេនាតិ
យុត្តបត្តកាលេន។

ឯវំ ភាសិតា ហិ វាចា អមុសា ចេវ ហោតិ អបិសុណា ច អជុសា ច អសថា
ច អសម្មប្បលាថា ច។ ឯវុចា ច អយំ វាចា ចតុសច្ចនិស្សិតាតិបិ
សិក្ខត្តយនិស្សិតាតិបិ ទសកថាវត្ថុនិស្សិតាតិបិ តេរសបុត្តនិស្សិតាតិបិ
សត្តត្ថិសពោធិបក្ខិយធម្មនិស្សិតាតិបិ មគ្គនិស្សិតាតិបិ វុច្ចតិ។ តេនាហ
ឯតទានុត្តរិយំ, ភន្តេ, ភស្សសមាចារេតិ តំ បុរិមនយេនេវ យោជេតព្ពំ។

សទ្ធា ចស្ស សទ្ធា ចាតិ សីលាចារេ បិតោ ភិក្ខុ សទ្ធា ច ភវេយ្យ
សច្ចកថា សទ្ធា ច សទ្ធាសម្បជ្ឈោ។ ននុ ហោជ្ជា សច្ចំ កថិតមេវ, ឥធ កស្មា បុន
វុត្តន្តិ? ហោជ្ជា វាចាសច្ចំ កថិតំ។ សីលាចារេ បិតោ បន ភិក្ខុ អន្តមសោ
ហសនកថាយបិ មុសាវាទំ ន ករោតីតិ ទស្សេតុំ ឥធ វុត្តំ។ ឥទានិ សោ ធម្មន
សមេន ជីវិតំ កប្បេតីតិ ទស្សនត្ថំ ន ច កុហាកោតិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ
“កុហាកោ”តិអាទិនិ ព្រហ្មជាលេ វិត្តារិតានិ។

ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារោ, ភោជនេ មត្តញ្ញតិ ធនុ ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារោ
ភោជនេបិ បមាណញ្ញំ។ សមការីតិ សមចារី, កាយេន វាចាយ មនសា ច
កាយវត្ថ្មានិ បហាយ សមំ ចរតីតិ អត្ថោ។ ជាគិរិយានុយោកមនុយុត្តោតិ
វត្តិន្ទិរំ ធន កោដ្ឋាសេ កត្វា “ទិវសំ ចម្ពេន និសង្ខាយា”តិ វុត្តនយេនេវ
ជាគិរិយានុយោកំ យុត្តប្បយុត្តោវិហរតិ។ អតន្តតោតិ និត្តន្តិ
កាយាលសិយវិហិតោ។ អារទ្ធវិរិយោតិ កាយិកវិរិយេនាបិ អារទ្ធវិរិយោ
ហោតិ, គណសង្គណិកំ វិនោទេត្វា ចតុសុ ឥរិយាបថេសុ អដ្ឋអារត្តវសេន
ឯកវិហារី។ ចេតសិកវិរិយេនាបិ អារទ្ធវិរិយោ ហោតិ, កិលេសសង្គណិកំ
បហាយ វិនោទេត្វា អដ្ឋសមាបត្តិវសេន ឯកវិហារី។ អបិ ច យថា តថា

កិលេសុប្បត្តិ និវាទន្តោ ចេតសិករិយេន អារទ្ធវិយោ ហោតិ។ ឈាយីតិ
អារម្មណលក្ខណូបនិជ្ឈានវសេន ឈាយី។ សតិមាតិ
ចិរកតាទិអនុស្សវណាសមត្ថាយ សតិយា សមន្នាគតោ។

កល្យាណបដិកាណោតិ វាក្ករណាសម្បន្នោ ចេវ ហោតិ បដិកានសម្បន្នោ
ច។ យុត្តបដិកាណោ ខោ បន ហោតិ នោ មុត្តបដិកាណោ។ សីលសមាចារស្ម័ញ្ញិ
បិតភិក្ខុ មុត្តបដិកាណោ ន ហោតិ, យុត្តបដិកាណោ បន ហោតិ វដ្តិសត្តរោ
វិយ។ គតិមាតិ គមនសមត្ថាយ បញ្ញាយ សមន្នាគតោ។ ធិតិមាតិ
ធារណាសមត្ថាយ បញ្ញាយ សមន្នាគតោ។ មតិមាតិ ឯត្ថ បន មតីតិ បញ្ញាយ
នាមមេវ, តស្មា បញ្ញាវាតិ អត្តោ។ ឥតិ តីហិបិ ឥមេហិ បទេហិ បញ្ញាវ កថិតា។
តត្ថ ហោជ្ជា សមណធម្មករណវិរិយំ កថិតំ, ឥធ ពុទ្ធវចនគណ្ណានវិរិយំ។ តថា
ហោជ្ជាវិបស្សនាបញ្ញា កថិតា, ឥធ ពុទ្ធវចនគណ្ណានបញ្ញា។ ន ច កាមេសុ
គិទ្ធោតិ វត្ថុកាមកិលេសកាមេសុ អគិទ្ធោ។ សតោ ច និបកោ ចាតិ
អភិក្កន្តបដិក្កន្ធាទិសុ សត្តសុ ហានេសុ សតិយា ចេវ ញ្ញាណោ ច សមន្នាគតោ
ចរីតីតិ អត្តោ។ នេបក្កន្តិ បញ្ញា, តាយ សមន្នាគតត្ថា និបកោតិ វុត្តោ។
សេសមិធាបិ បុរិមនយេនេវ យោជេតព្ពំ។

អនុសាសនវិធាទិវណ្ណានា

១៥៤. បច្ចុត្ថំ យោនិសោ មនសិកាវាតិ អត្តនោ ឧបាយមនសិកាវេន។
យថាទុស្តិជ្ជំ តថា បដិបទ្គមាណោតិ យថា មយា អនុសិទ្ធិំ អនុសាសនី ធិន្នា, តថា
បដិបទ្គមាណោ។ តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយាតិអាទិ វុត្តត្ថមេវ។ សេសមិធាបិ
បុរិមនយេនេវ យោជេតព្ពំ។

១៥៥. បរមុគ្គលវិមុត្តិញ្ញាណោតិ សោតាបន្នាជីនំ បរមុគ្គលានំ តេន តេន
មគ្គេន កិលេសវិមុត្តិញ្ញាណោ។ សេសមិធាបិ បុរិមនយេនេវ យោជេតព្ពំ។

១៥៦. អមុត្រាសី វរំនាមោតិ ឯកោ បុព្វេនិវាសំ អនុស្សវន្តោ នាមគោត្តំ
បរិយាធិយមាណោ គច្ឆតិ។ ឯកោ សុទ្ធខន្ធយេវ អនុស្សវតិ, ឯកោ ហិ សក្កោតិ,
ឯកោ ន សក្កោតិ។ តត្ថ យោ សក្កោតិ, តស្ស វសេន អគ្គហេត្វា
អសក្កាន្តស្ស វសេន គហិតំ។ អសក្កាន្តោ បន កី ករោតិ? សុទ្ធខន្ធយេវ
អនុស្សវន្តោ គច្ឆា អនេកជាតិសតសហស្សមគ្គកេ វត្ថុ នាមគោត្តំ
បរិយាធិយមាណោ ធុតរតិ។ តំ ទស្សន្តោ វរំនាមោតិ អាធិមាហ។ សោ
វរំមាហាតិ សោ ធិដ្ឋិតតិកោ វរំមាហ។ តត្ថ កិញ្ចាបិ សស្សតោតិ វត្ថុ “តេ ច
សត្តា សំសរន្តិ” តិ វទន្តស្ស វចនំ បុព្វាបរិវុទ្ធិ ហោតិ។ ធិដ្ឋិតតិកត្តា បនេស
ឯតំ ន សល្លក្ខេសិ។ ធិដ្ឋិតតិកស្ស ហិ ឯនំ វា និយមោ វា នត្ថិ។ ឥមំ គហេត្វា
ឥមំ វិស្សជ្ជេតិ, ឥមំ វិស្សជ្ជេត្វា ឥមំ គណ្ណាតិ តិ ព្រហ្មជាលេ វិត្តាវតមេវេតំ។
អយំ តតិយោ សស្សតវាទោតិ បេរោ លាភិស្សេវ វសេន តយោ សស្សតវាទេ
អាហ។ ភកវតា បន តក្កិវាធម្មិ គហេត្វា ព្រហ្មជាលេ ចត្តារោ វុត្តា។ ឯតេសំ
បន តិណ្ណំ វាទានំ វិត្តាវកថា ព្រហ្មជាលេ (ធិ. និ. អដ្ឋ. ១.៣០) វុត្តនយេនេវ
វេទិតព្ពំ។ សេសមិធាបិ បុរិមនយេនេវ វិត្តាវេតព្ពំ។

១៥៧. គណនាយ វាតិ បិណ្ឌាគណនាយ។ សម្ព័ន្ធនេនាតិ អច្ឆិទ្កកវសេន
មនោគណនាយ។ ឧភយថាបិ បិណ្ឌាគណនមេវ ទស្សេតិ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ,
វស្សនំ សតវសេន សហស្សវសេន សតសហស្សវសេន កោដិវសេន បិណ្ឌំ
កត្វាបិ ឯត្តកានិ វស្សសតានីតិ វា ឯត្តកា វស្សកោដិយោតិ វា វរំ សម្ព័ន្ធតំ ន
សក្កា។ តុម្ពេ បន អត្តនោ ទសន្តំ ចារមីនំ បុរិសត្តា សព្ពញ្ញតញ្ញាណស្ស
សុប្បដិវុត្តា យស្មា វោ អនាវរណញ្ញាណំ ស្សំ វហាតិ។ តស្មា

ទេសនាញាណកុសលតំ បុរក្ខត្វាវស្សគណនាយបិ បរិយន្តិកំ កត្វា
កប្បគណនាយបិ បរិច្ឆិន្ទិត្វា ឯត្តកន្ត្តិ ទស្សេថាតិ ធីបេតិ។ ចាឡិយត្ថោ
បនេត្ត វុត្តនយោយេវ។ សេសមិធាបិ បុរិមនយេនេវ យោជេតព្ពំ។

១៥៨. ឯតទានុត្តរិយំ, កន្តេ, សត្តានំ ចុត្តបចាតញ្ញាណោតិ កន្តេ យាបិ អយំ
សត្តានំ ចុតិបដិសន្ធិវសេន ញ្ញាណទេសនា, សាបិ តុម្ហាកំយេវ អនុត្តរា។
អតីតពុទ្ធាបិ ឯវមេវ ទេសេសុំ។ អនាគតាបិ ឯវមេវ ទេសេស្សន្តិ។ តុម្ហេ តេសំ
អតីតានាគតពុទ្ធានំ ញ្ញាណោន សំសន្និត្វាវ ទេសយិត្ត។ “ឥមិនាបិ ការណោន
ឯវំបសន្នោ អហំ កន្តេ ភកវតី” តិ ធីបេតិ។ ចាឡិយត្ថោ បនេត្ត វិត្តារតោយេវ។

១៥៩. សាសវា សឧបដិកាតិ សនោសា សឧចារម្ហា។ នោ អរិយាតិ វុច្ឆតីតិ
អរិយិធ្វិតិ ន វុច្ឆតិ។ អនាសវា អនុបដិកាតិ និទ្ទោសា អនុចារម្ហា។ អរិយាតិ
វុច្ឆតីតិ អរិយិធ្វិតិ វុច្ឆតិ។ អប្បដិកូលសញ្ញិ តត្ថ វិហារតីតិ កដំ
អប្បដិកូលសញ្ញិ តត្ថ វិហារតីតិ? បដិកូលេ សត្តេ មេត្តំ ជរតិ, សង្ខារេ
ធាតុសញ្ញំ ឧបសំហារតិ។ យថាហ “កដំ បដិកូលេ អប្បដិកូលសញ្ញិ វិហារតិ
(បដិ. ម. ៣.៩៧)? អនិជ្ឈស្មី វត្ថុស្មី មេត្តាយ វា ជរតិ, ធាតុតោ វា ឧបសំហារតី” តិ។
បដិកូលសញ្ញិ តត្ថ វិហារតីតិ អប្បដិកូលេ សត្តេ អសុភសញ្ញំ ជរតិ, សង្ខារេ
អនិច្ចសញ្ញំ ឧបសំហារតិ។ យថាហ “កដំ អប្បដិកូលេ បដិកូលសញ្ញិ វិហារតិ?
ឥជ្ឈស្មី វត្ថុស្មី អសុភាយ វា ជរតិ, អនិច្ចតោ វា ឧបសំហារតី” តិ។ ឯវំ
សេសបទេសុបិ អត្ថោ វេទិតព្ពោ។

ឧបេក្ខកោ តត្ថ វិហារតីតិ ឥដ្ឋេ អវដ្ឋន្តោ អនិដ្ឋេ អនុស្សន្តោ យថា អញ្ញោ
អសមបេក្ខនេន មោហំ ឧប្បាទេន្តិ, ឯវំ អនុប្បាទេន្តោ ធនុ អារម្មណេសុ
ធម្មត្ថេបេក្ខាយ ឧបេក្ខកោ វិហារតិ។ ឯតទានុត្តរិយំ, កន្តេ, ឥទ្ធិវិធាស្វតិ, កន្តេ,
យា អយំ ធ្វិសុ ឥធ្វិសុ ឯវំទេសនា, ឯតទានុត្តរិយំ។ តំ ភកវតី តំ ទេសនំ ភកវា

អសេសំ សកលំ អភិជាតិតិ។ តំ ភគវតោតិ តំ ទេសនំ ភគវតោ អសេសំ
អភិជានតោ។ ឧត្តរិ អភិញ្ញេយ្យំ នត្ថិតិ ឧត្តរិ អភិជានិតតំ នត្ថិតិ។ អយំ នាម
ឥតោ អញ្ញោ ធម្មោ វា បុគ្គលោ វា យំ ភគវា ន ជាតិតិ ឥទំ នត្ថិតិ។ យទភិជានំ
អញ្ញោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វាតិ យំ តុម្កេហិ អនភិញ្ញាតំ អញ្ញោ
សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា អភិជានន្តោ ភគវតោ ភិយ្យោភិញ្ញាតោ អស្ស,
អធិកតរបញ្ញោ ភវេយ្យ។ យទិទំ ឥទ្ធវិជានុតិ ឯត្ថ យទិទន្តិ និចាតមត្តំ។
ឥទ្ធវិជានុ ភគវតោ ឧត្តរិតោ នត្ថិតិ។ អតីតពុទ្ធាបិ ហិ ឥមា ទ្វេ ឥទ្ធិយោ ទេសេសុំ,
អនាគតាបិ ឥមា ទេសេស្សន្តិ។ តុម្កេហិ តេសំ ញាណោ ន សំសន្និទ្ធា ឥមា
ទេសយិត្តំ។ ឥតិ ភគវា ឥទ្ធវិជានុ អនុត្តរោតិ ទស្សន្តោ “ឥមិនាបិ ការណោ
ឯវំបសន្នោ អហំ, ភន្តេ, ភគវតី”តិ ធិបេតិ។ ឯត្តាវតោ យេ ធម្មសេនាបតិ
ធិវាជ្ជានេ និស័ទិទ្ធា សោឡស អបរម្បិយធម្មេ សម្មសិ, តេវ ទស្សិតោ ហោន្តិ។

អញ្ញាថាសត្តុគុណទស្សនាទិវណ្ណា

១៦០. ឥទានិ អបរេនបិ អាការេន ភគវតោ គុណ ទស្សន្តោ យំ តំ
ភន្តេតិអាទិមាហា។ តត្ថ សទ្ធនេ កុលបុត្តេនាតិ សទ្ធា កុលបុត្តា នាម
អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នា ពោធិសត្តា។ តស្មា យំ សព្វញ្ញពោធិសត្តេន បត្តព្ពន្ធិ
វុត្តំ ហោតិ។ កី បន តេន បត្តព្ពំ? នវ លោកុត្តរធម្មា។ អារទ្ធវិវិយេនាតិអាទិសុ
“វិវិយំ ថាមោ”តិអាទិនិ សព្វានេវ វិវិយវេចនាទិ។ តត្ថ អារទ្ធវិវិយេនាតិ
បគ្គហិតវិវិយេន។ ថាមវតោតិ ថាមសម្បន្នេន ជិវិវិយេន។ បុរិសថាមេនាតិ
តេន ថាមវតោ យំ បុរិសថាមេន បត្តព្ពន្ធិ វុត្តំ ហោតិ។ អនន្តរបទទ្ធយេបិ ឯសេវ
នយោ។ បុរិសធារយ្យេនាតិ យា អសមធុរេហិ ពុទ្ធវិវា វិហិតញ្ញា ធុរា, តំ ធុរំ
វហនសមត្តេន មហាបុរិសេន។ អនុប្បត្តំ តំ ភគវតោតិ តំ សព្វំ
អតីតានាគតពុទ្ធវិវា បត្តព្ពំ, សព្វមេវ អនុប្បត្តំ, ភគវតោ ឯកគុណោបិ ឡនោ

នត្តិតិ ធនេស្យតិ។ កាមេសុ កាមសុខល្អិកានុយោគន្តិ វត្ថុកាមេសុ
កាមសុខល្អិកានុយោគំ។ យថា អញ្ញោ កេណិយជជិលាធយោ
សមណាព្រាហ្មណា “កោ ជាឆាតិ បរលោកំ។ សុខោ ឥមិស្សា បរិព្ពាជិកាយ
មុទុកាយ លោមសាយ ពាហាយ សម្មសេស្យា” តិ មោឡិពន្ធាហិ បរិព្ពាជិកាហិ
បរិចារេន្តិ សម្មត្ថំ សម្មត្ថំ រូចាធិអារម្មណំ អនុភវមាឆា កាមសុខមនុយុត្តា, ន
ឯវមនុយុត្តោតិ ធនេស្យតិ។

ហីនន្តិ លាមកំ។ ភម្មន្តិ កាមវាសីនំ ធម្មំ។ ចោដុដ្ឋនិកន្តិ បុដុដ្ឋនេហិ
សេវិតត្ថំ។ អនិយន្តិ ន និទ្ទោសំ។ ន វា អរិយេហិ សេវិតត្ថំ។ អនត្ថសញ្ញិតន្តិ
អនត្ថសំយុត្តំ។ អត្ថកិលមថានុយោគន្តិ អត្ថនោ
អាតាបនបរិតាបនានុយោគំ។ ទុក្ខន្តិ ទុក្ខយុត្តំ, ទុក្ខមំ វា។ យថា ឯកេ
សមណាព្រាហ្មណា កាមសុខល្អិកានុយោគំ បរិវេជ្ជេស្សមាតិ កាយកិលមថំ
អនុធាវន្តិ, តតោ មុញ្ញេស្សមាតិ កាមសុខំ អនុធាវន្តិ, ន ឯវំ ភគវា។ ភគវា បន
ឧកោ ឯតេ អន្តេ វេជ្ជេត្វាយាសា “អត្ថិ, ភិក្ខុវេ, មជ្ឈិមា បដិបទា តថាគតេន
អភិសម្ពុទ្ធា ចក្កករណី” តិ ឯវំ វុត្តា សម្មាបដិបត្តិ, តមេវ បដិបន្នោ។ តស្មា “ន
ច អត្ថកិលមថានុយោគ” តិ អាធិមាហ។

អភិចេតសិកានន្តិ អភិចេតសិកានំ, កាមាវចរចិត្តានិ អតិក្កមិត្វា
បិតានន្តិ អត្តោ។ ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារានន្តិ ឥមស្មីយេវ អត្ថកាវេ សុខវិហារានំ។
ចោដ្ឋចាទសុត្តន្តស្មិត្តិ សប្បីតិកទុតិយជ្ឈានដលសមាបត្តិ កថិតា (ធី. និ.
១.៤៣២)។ ចាសាទិកសុត្តន្តេ សហ មគ្គេនវិបស្សនាចាកជ្ឈានំ។
ទសុត្តវសុត្តន្តេ ចតុត្ថជ្ឈានិកដលសមាបត្តិ។ ឥមស្មី សម្មសាទនីយេ
ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារជ្ឈានានិ កថិតានិ។ និកាមលាភីតិ យថាកាមលាភី។
អកិច្ឆលាភីតិ អទុក្ខលាភី។ អកសិវលាភីតិ វិបុលលាភី។

អនុយោគទានប្បការវណ្ណានា

១៦១. ឯកិស្សា លោកធាតុយាតិ ធនសសហស្សីលោកធាតុយា។ តីណិ ហិ
ខេត្តានិ - ជាតិខេត្តំ អាណាខេត្តំ វិសយខេត្តំ។ តត្ថ ជាតិខេត្តំ នាម
ធនសសហស្សី លោកធាតុ។ សា ហិ តថាគតស្ស មាតុកុច្ឆិ ឡិក្ខមនកាលេ
និក្ខមនកាលេ សម្ពោធិកាលេ ធម្មចក្កប្បវត្តនេ អាយុសន្ធារោស្សន្ធនេ
បរិនិព្វានេ ច កម្មតិ។ កោជិសតសហស្សចក្កវាឡំ បន អាណាខេត្តំ នាម។
អាជានាជិយមោរបរិត្តធនគ្គបរិត្តរតនបរិត្តាធិនញ្ចំ ឯត្ថ អាណា វត្តតិ។
វិសយខេត្តស្ស បន បរិមាណំ នត្ថិ, ពុទ្ធានញ្ចំ “យាវតកំ ព្រាណំ, តាវតកំ
ព្រោយ្យំ, យាវតកំ ព្រោយ្យំ តាវតកំ ព្រាណំ, ព្រាណាបរិយន្តិកំ ព្រោយ្យំ,
ព្រោយ្យបរិយន្តិកំ ព្រាណា”ន្តិ (មហានិ. ៥៥) វចនតោ អវិសយោ នាម នត្ថិ។

ឥមេសុ បន តីសុ ខេត្តេសុ វេបេត្វា ឥមំ ចក្កវាឡំ អញ្ញាស្មី ចក្កវាឡេ ពុទ្ធា
ឧប្បជ្ឈន្តិ តិ សុត្ថំ នត្ថិ, ធុប្បជ្ឈន្តិ តិ បន អត្ថិ។ តីណិ បិដកានិ វិនយបិដកំ,
សុត្តន្តបិដកំ អភិធម្មបិដកំ។ តិស្សោ សន្តិទិយោ មហាកស្សបត្ថេរស្ស សន្តិទិ,
យសត្ថេរស្ស សន្តិទិ, មោគ្គលិបុត្តតិស្សត្ថេរស្ស សន្តិទិ តិ។ ឥមា តិស្សោ
សន្តិទិយោ អារុឡេ តេបិដកេ ពុទ្ធវចនេ “ឥមំ ចក្កវាឡំ មុញ្ចត្វា អញ្ញាត្ថ ពុទ្ធា
ឧប្បជ្ឈន្តិ” តិ សុត្ថំ នត្ថិ, ធុប្បជ្ឈន្តិ តិ បន អត្ថិ។

អបុព្វំ អចរិមន្តិ អបុរេ អបច្ឆា ឯកតោ ធុប្បជ្ឈន្តិ, បុរេ វា បច្ឆា វា ឧប្បជ្ឈន្តិ តិ
វុត្ថំ ហោតិ។ តត្ថ ពោធិបល្លង្កេ “ពោធិ អបច្ឆា ន ឧដ្ឋហិស្សនមី” តិ
និសិន្នកាលតោ បដ្ឋាយ យាវ មាតុកុច្ឆិស្មី បជិសន្តិគ្គហណំ, តាវ បុព្វេតិ ន
វេទិតញ្ចំ។ ពោធិសត្វស្ស ហិ បជិសន្តិគ្គហណោ
ធនសសហស្សចក្កវាឡំ កម្មនេនេវ ខេត្តបរិត្តហោ កតោ។ អញ្ញាស្ស ពុទ្ធស្ស
ឧប្បត្តិបិ និវាវិតា ហោតិ។ បរិនិព្វានតោ បដ្ឋាយ ច យាវ សាសបមត្តាបិ

ធាតុយោ តិជ្ជន្តិ, តាវ បដ្ឋាតិ ន វេទិតតំ។ ធាតុសុ ហិ វិភាសុ ពុទ្ធាបិ វិភាវ
ហោន្តិ។ តស្មា ឯត្ថន្តរេ អញ្ញាស្ស ពុទ្ធស្ស ឧប្បត្តិ និវាវិតាវ ហោតិ។
ធាតុបរិនិព្វានេ បន ជាតេ អញ្ញាស្ស ពុទ្ធស្ស ឧប្បត្តិ ន និវាវិតា។

តិបិដកអន្តរធានកថា

តីណិ អន្តរធានា នាម បរិយត្តិអន្តរធានំ, បដិវេទអន្តរធានំ,
បដិបត្តិអន្តរធានន្តិ។ តត្ថ បរិយត្តិតិ តីណិ បិដកានិ។ បដិវេទោតិ
សច្ចប្បដិវេទោ។ បដិបត្តិតិ បដិបទា។ តត្ថ បដិវេទោ ច បដិបត្តិ ច ហោតិបិ ន
ហោតិបិ។ ឯកស្ម័ញ្ញិ កាលេ បដិវេទករា ភិក្ខុ ពហូ ហោន្តិ, ឯស ភិក្ខុ
បុព្វជ្ជនោតិ អង្គុលី បសាវេត្វា ឧស្សេតញ្ចោ ហោតិ។ ឥមស្មីយេវ ធិបេ ឯកវារំ
បុព្វជ្ជនភិក្ខុ នាម នាហោសិ។ បដិបត្តិបូរកាបិ កធានិ ពហូ ហោន្តិ, កធានិ
អប្បា។ ឥតិ បដិវេទោ ច បដិបត្តិ ច ហោតិបិ ន ហោតិបិ។ សាសនដ្ឋិតិយា បន
បរិយត្តិ បមាណំ។ បណ្ឌិតោ ហិ តេបិដកំ សុត្វា ទ្វេបិ បូរេតិ។

យថា អម្ពាភំ ពោធិសត្តោ អាឡាវស្ស សន្តិកេ បញ្ចាភិញ្ញា សត្ត ច
សមាបត្តិយោ និព្វត្តេត្វា នេវសញ្ញាណសញ្ញាយតនសមាបត្តិយា បរិកម្មំ បុច្ឆិ,
សោ ន ជាតាមីតិ អាហា។ តតោ ឧទកស្ស សន្តិកំ គន្ធា អធិគតវិសេសំ
សំសន្និទ្ធា នេវសញ្ញាណសញ្ញាយតនស្ស បរិកម្មំ បុច្ឆិ, សោ អាចិត្តិ, តស្ស
វេទនសមនន្តរមេវ មហាសត្តោ តំ ឈានំ សម្មាទេសិ, ឯវមេវ បញ្ចវា ភិក្ខុ
បរិយត្តិ សុត្វា ទ្វេបិ បូរេតិ។ តស្មា បរិយត្តិយា វិភាយ សាសនំ វិភំ ហោតិ។
យទា បន សា អន្តរធាយតិ, តទា បឋមំ អភិធម្មបិដកំ នស្សតិ។ តត្ថ បដ្ឋានំ
សត្តបឋមំ អន្តរធាយតិ។ អនុក្កមេន បដ្ឋា ធម្មសង្គហោ, តស្មី អន្តរហិតេ
ឥតវេសុ ទ្វីសុ បិដកេសុ វិភេសុបិ សាសនំ វិភមេវ ហោតិ។

តត្ថ សុត្តន្តបិដកេ អន្តរាយមាណេ បឋមំ អង្គត្ថវនិកាយោ
ឯកាទសកតោ បដ្ឋាយ យាវ ឯកកា អន្តរាយតិ, តទនន្តំ សំយុត្តនិកាយោ
ចក្កបេយ្យាលតោ បដ្ឋាយ យាវ ឡឹយតរណា អន្តរាយតិ។ តទនន្តំ
មជ្ឈិមនិកាយោ ឥន្ទ្រិយភាវនតោ បដ្ឋាយ យាវ មូលបរិយាយា អន្តរាយតិ។
តទនន្តំ ធិយនិកាយោ ទសុត្ថរតោ បដ្ឋាយ យាវ ព្រហ្មជាលា អន្តរាយតិ។
ឯកិស្សបិ ទ្វិន្ទម្យិ កាថានំ បុច្ឆា អន្ធានំ គច្ឆតិ, សាសនំ ធារេតុំ ន សក្កាតិ,
សភិយបុច្ឆា អាឡវកបុច្ឆាវិយ ច។ ឯតា កិរ កស្សបពុទ្ធកាលិកា អន្តរា
សាសនំ ធារេតុំ ឆាសក្ខីសុ។

ទ្វីសុ បន បិដកេសុ អន្តរហិតេសុបិ វិនយបិដកេ បិតេ សាសនំ តិដ្ឋតិ។
បរិវារកូន្ធកេសុ អន្តរហិតេសុ ឧកតោវិកង្កេ បិតេ បិតមេវ ហោតិ។
ឧកតោវិកង្កេ អន្តរហិតេ មាតិកាយបិ បិតាយ បិតមេវ ហោតិ។ មាតិកាយ
អន្តរហិតាយ ចាតិមោក្ខបព្ពដ្ឋាឧបសម្បទាសុ បិតាសុ សាសនំ តិដ្ឋតិ។ លិង្គំ
អន្ធានំ គច្ឆតិ។ សេតវត្ថុសមណាសោ បន កស្សបពុទ្ធកាលតោ បដ្ឋាយ
សាសនំ ធារេតុំ ឆាសក្ខី។ បដិសម្ពិទាបត្តេហិ វស្សសហស្សំ អដ្ឋាសិ។
ធម្មភិញ្ញេហិ វស្សសហស្សំ។ តេវិជ្ជេហិ វស្សសហស្សំ។ សុត្តវិបស្សកេហិ
វស្សសហស្សំ។ ចាតិមោក្ខេហិ វស្សសហស្សំ អដ្ឋាសិ។ បច្ឆិមកស្ស បន
សច្ចប្បដិវេធតោ បច្ឆិមកស្ស សីលភេទតោ បដ្ឋាយ សាសនំ ឱសក្កតំ ឆាម
ហោតិ។ តតោ បដ្ឋាយ អញ្ញាស្ស ពុទ្ធស្ស ឧប្បត្តិ ន និវាវិតា។

សាសនអន្តរហិតវណ្ណា

តីណិ បរិនិព្វានានិ ឆាម កិលេសបរិនិព្វានំ ខន្ធបរិនិព្វានំ ធាតុបរិនិព្វានន្តិ។
តត្ថ កិលេសបរិនិព្វានំ ពោធិបល្លង្កេ អហោសិ។ ខន្ធបរិនិព្វានំ កុសិនារាយំ។
ធាតុបរិនិព្វានំ អនាគតេ ភវីស្សតិ។ សាសនស្ស កិរ ឱសក្កនកាលេ ឥមស្មី

តម្លាបណ្តើរដើម ឆាតុយោ សន្និបតិក្ខា មហាចេតិយំ គមិស្សន្តិ។
មហាចេតិយតោ នាគដើម រាជាយតនចេតិយំ។ តតោ មហាពោធិបល្ល័ង្ក
គមិស្សន្តិ។ នាគកវនតោបិ ទេវលោកតោបិ ព្រហ្មលោកតោបិ ឆាតុយោ
មហាពោធិបល្ល័ង្កមេវ គមិស្សន្តិ។ សាសបមត្តាបិ ឆាតុយោ ន អន្តរា
នស្សិស្សន្តិ។ សព្វឆាតុយោ មហាពោធិបល្ល័ង្ក រាសីភូតា សុវណ្ណាភូតោវិយ
ឯកគ្បនា ហុត្វា ធឮត្តណ្ណាវស្មិយោវិស្សន្តិស្សន្តិ។

តា ទសសហស្សិលោកឆាតុំ ជិវស្សន្តិ, តតោ
ទសសហស្សចក្កវាឡទេវតា សន្និបតិក្ខា “អដ្ឋ សត្តា បរិនិព្វាតិ, អដ្ឋ សាសនំ
ឱសក្កតិ, បច្ឆិមទស្សនំ ទានិ ៩ទំ អម្ពាភ” ន្តិ ទសពលស្ស បរិនិព្វតទិវសតោ
មហាន្តតវំ ការុញ្ញំ ករិស្សន្តិ។ វេបេត្វា អនាគាមិធិណាសវេ អវសេសា
សកភាវេន សន្ធាវេតុំ ន សក្ខិស្សន្តិ។ ឆាតុសុ តេជោឆាតុ ឧដ្ឋហិត្វា យាវ
ព្រហ្មលោកា ឧត្តច្ឆិស្សតិ។ សាសបមត្តាយបិ ឆាតុយា សតិ ឯកជាលា
ភវិស្សតិ។ ឆាតុសុ បរិយាទានំ គតាសុ ឧបច្ឆិដ្ឋិស្សតិ។ ឯវំ មហន្តំ អាទុភាវំ
ទស្សេត្វា ឆាតុសុ អន្តរហិតាសុ សាសនំ អន្តរហិតំ នាម ហោតិ។

យាវ ន ឯវំ អន្តរឆាយតិ, តាវ អចរិមំ នាម ហោតិ។ ឯវំ អបុព្វំ អចរិមំ
ឧប្បជ្ឈេយ្យំ, នេតំ ហំនំវិជ្ជតិ។ កស្មា បន អបុព្វំ អចរិមំ ទុប្បជ្ឈន្តិតិ?
អនច្ឆរិយត្តា។ ពុទ្ធា ហិ អច្ឆរិយមនុស្សា។ យថាហ - “ឯកបុគ្គលោ, ភិក្ខុវេ,
លោកេ ឧប្បជ្ឈមា នោ ឧប្បជ្ឈតិ អច្ឆរិយមនុស្សា។ កតមោ ឯកបុគ្គលោ?
តថាគតោ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ” តិ (អ. និ. ១.១៧២)។ យទិ ច ទ្វេ វា ចត្តារោ វា
អដ្ឋ វា សោឡស វា ឯកតោ ឧប្បជ្ឈេយ្យំ, អនច្ឆរិយា ភវេយ្យំ។ ឯកស្មិត្តាវិហារេ
ទ្វិន្នំ ចេតិយានម្បិ លាភសក្ការោ ឧទ្យារោ ន ហោតិ។ ភិក្ខុបិ ពហុតាយ ន
អច្ឆរិយា ជាតា, ឯវំ ពុទ្ធាបិ ភវេយ្យំ, តស្មា ទុប្បជ្ឈន្តិ។ ទេសនាយ ច

វិសេសភាវតោ។ យញ្ញំ សតិបជ្ជានាទិភេទំ ធម្មំ ឯកោ ទេសេតិ។ អញ្ញោន
ឧប្បជ្ឈិត្វាបិ សោវ ទេសេតញ្ញោ សិយា, តតោ អនច្ឆិយោ សិយា។ ឯកស្មី បន
ធម្មំ ទេសេន្តេ ទេសនាបិ អច្ឆិយា ហោតិ, វិវាទភាវតោ ច។ ពហូសុ ហិ ពុទ្ធសុ
ឧប្បន្នេសុ ពហុនំ អាចរិយានំ អន្តេវាសិកា វិយ អម្ពាភំ ពុទ្ធា ចាសាទិកោ,
អម្ពាភំ ពុទ្ធា មធុរស្សរោ លាភី បុញ្ញវាតិ វិវេទេយ្យំ។ តស្មាបិ ឯវំ នុប្បជ្ឈន្តិ។ អបិ
ចេតំ ការណំ មិលិន្ទរញ្ញាបិ បុដ្ឋេន នាគសេនត្ថេវេន វិត្តាវិតមេវ។ វុត្តញ្ញំ តត្ថ -

កន្តេ, នាគសេន, ភាសិតម្យិ ហេតុ ភគវតា “អជ្ឈានមេតំ, ភិក្ខុវេ,
អនវកាសោ, យំ ឯកិស្សា លោកធាតុយា ទ្វេ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា
អបុព្វំ អចរិមំ ឧប្បជ្ឈេយ្យំ, នេតំ ឋានំ វិជ្ជតី” តិ។ ទេសយញ្ញោ ច, កន្តេ
នាគសេន, សព្វេបិ តថាគតា សត្តតីស ពោធិបក្ខិយេ ធម្មេ ទេសេន្តិ,
កថយមាណា ច ចត្តាវិ អរិយសច្ចានិ កថេន្តិ, សិក្ខាបេន្តា ច តីសុ
សិក្ខាសុ សិក្ខាបេន្តិ, អនុសាសមាណា ច អប្បមាទប្បដិបត្តិយំ
អនុសាសន្តិ។ យទិ, កន្តេ នាគសេន, សព្វេសម្យិ តថាគតានំ ឯកោ
ទេសនា ឯកោ កថា ឯកសិក្ខា ឯកានុសាសនី, កេន ការណេន ទ្វេ
តថាគតា ឯកក្ខណោ នុប្បជ្ឈន្តិ។ ឯកេនបិ តាវ ពុទ្ធប្បនេន អយំ
លោកោ ឱភាសជាតោ, យទិ ទុតិយោ ពុទ្ធា ភវេយ្យ, ទ្វិន្នំ បកាយ អយំ
លោកោ ភិយ្យេសោមត្តាយ ឱភាសជាតោ ភវេយ្យ, ឱវេទមាណា ច ទ្វេ
តថាគតា សុខំ ឱវេទេយ្យំ, អនុសាសមាណា ច សុខំ អនុសាសេយ្យំ, តត្ថ មេ
ការណំ ទេសេហិ, យថាហំ និស្សំសយោ ភវេយ្យ” ន្តិ។

អយំ, មហាវាជ, ទសសហស្សី លោកធាតុ ឯកពុទ្ធជារណី,
ឯកស្សេវ តថាគតស្ស គុណំ ជារេតិ, យទិ ទុតិយោ ពុទ្ធា ឧប្បជ្ឈេយ្យ,
នាយំ ទសសហស្សី លោកធាតុ ជារេយ្យ, ចលេយ្យ, កម្មេយ្យ, នមេយ្យ,

ឡិណមេយ្យ, វិនមេយ្យ, វិកិរេយ្យ, វិជមេយ្យ, វិទ្ធិសេយ្យ, ន
ហ្មឺនមុបគន្ធូយ្យ។

យថា, មហារាជ, នាវា ឯកបុរិសសន្ធារណី ភវេយ្យ, ឯកបុរិស
អភិរុទ្ធ្យ សា នាវា សមុបាទិកា ភវេយ្យ, អថ ទុតិយោ បុរិសោ
អាគន្ធូយ្យ តាទិសោ អាយុនា វណ្ណាន វាយេន បមាណេន កិសដ្ឋលេន
សត្តុប្បដ្ឋន, សោ តំ នាវំ អភិរុហេយ្យ, អថ នុ សា, មហារាជ, នាវា
ទិទ្ធម្បិ ជារេយ្យាតិ? ន បិ, ភន្តេ, ចលេយ្យ, កម្មេយ្យ, នមេយ្យ,
ឡិណមេយ្យ, វិនមេយ្យ, វិកិរេយ្យ, វិជមេយ្យ, វិទ្ធិសេយ្យ, ន
ហ្មឺនមុបគន្ធូយ្យ ឌីសីទេយ្យ ឧទកេតិ។ ឯវមេវ ខោ, មហារាជ, អយំ
ទសសហស្សី លោកធាតុ ឯកពុទ្ធជារណី, ឯកស្សេវ តថាគតស្ស
គុណំ ជារេតិ, យទិ ទុតិយោ ពុទ្ធា ឧប្បន្នេយ្យ, នាយំ ទសសហស្សី
លោកធាតុ ជារេយ្យ... បេ... ន ហ្មឺនមុបគន្ធូយ្យ។

យថា វា បន, មហារាជ, បុរិសោ យាវទត្ថំ កោជនំ ភុព្វេយ្យ ជានេន្តំ
យាវ កណ្ណមភិប្បយិទ្ធា, សោ ជាតោ បីណីតោ បរិបុណ្ណា និរន្តរោ
តន្តិកតោ អនោណមិតទណ្ឌជាតោ បុនទេវ តាវតកំ កោជនំ
ភុព្វេយ្យ, អថ នុ ខោ សោ, មហារាជ, បុរិសោ សុខិតោ ភវេយ្យាតិ? ន បិ,
ភន្តេ, សកី ភុត្តោវ មរេយ្យាតិ; ឯវមេវ ខោ, មហារាជ, អយំ ទសសហស្សី
លោកធាតុ ឯកពុទ្ធជារណី ... បេ... ន ហ្មឺនមុបគន្ធូយ្យាតិ។

កី នុ ខោ, ភន្តេ នាគសេន, អតិធម្មការេន បដិវី ចលតីតិ? ឥធន,
មហារាជ, ទ្វេសកជា រតនបុរិសា ភវេយ្យំ យាវ មុខសមា, ឯកស្មា
សកជតោ រតនំ គហេត្វា ឯកស្មី សកជេ អាកិរេយ្យំ, អថ នុ ខោ តំ,
មហារាជ, សកជំ ទិទ្ធម្បិ សកជានំ រតនំ ជារេយ្យាតិ? ន បិ, ភន្តេ, នាភិបិ

តស៊ូ ជលេយ្យ, អរាបិ តស៊ូ ភិដ្ឋេយ្យំ, នេមិបិ តស៊ូ ឌីបតេយ្យ, អក្ខោបិ
តស៊ូ ភិដ្ឋេយ្យាតិ។ កី នុ ខោ, មហារាជ, អតិរតនភារេន សកដំ
ភិដ្ឋតីតិ? អាម, ភន្តេ, តិ។ ឯវមេវ ខោ, មហារាជ, អតិធម្មភារេន បជីវី
ចលតិ។

អបិច, មហារាជ, ឥមំ ការណំ ពុទ្ធពលបរិធិបនាយ ឌីសារិតំ អញ្ញម្យ
តត្ថ អតិរូបំ ការណំ សុណោហិ, យេន ការណេន ទ្វេ សម្មាសម្ពុទ្ធា
ឯកក្ខណេ នុប្បជ្ឈន្តិ។ យទិ, មហារាជ, ទ្វេ សម្មាសម្ពុទ្ធា ឯកក្ខណេ
ឧប្បជ្ឈេយ្យំ, តេសំ បរិសាយ វិវាទោ ឧប្បជ្ឈេយ្យ “តុម្កាកំ ពុទ្ធា អម្កាកំ
ពុទ្ធា” តិ, ឧភតោ បក្ខជាតា ភវេយ្យំ។ យថា, មហារាជ, ទ្វិន្នំ ពលវាមច្ឆានំ
បរិសាយ វិវាទោ ឧប្បជ្ឈេយ្យ “តុម្កាកំ អមទ្វោ អម្កាកំ អមទ្វោ” តិ,
ឧភតោ បក្ខជាតា ហោន្តិ; ឯវមេវ ខោ, មហារាជ, យទិ ទ្វេ សម្មាសម្ពុទ្ធា
ឯកក្ខណេ ឧប្បជ្ឈេយ្យំ, តេសំ បរិសាយ វិវាទោ ឧប្បជ្ឈេយ្យ “តុម្កាកំ
ពុទ្ធា, អម្កាកំ ពុទ្ធា” តិ, ឧភតោ បក្ខជាតា ភវេយ្យំ, ឥទំ តាវ, មហារាជ,
ឯកំ ការណំ, យេន ការណេន ទ្វេ សម្មាសម្ពុទ្ធា ឯកក្ខណេ នុប្បជ្ឈន្តិ។

អបរម្មិ, មហារាជ, ឧត្តរី ការណំ សុណោហិ, យេន ការណេន ទ្វេ
សម្មាសម្ពុទ្ធា ឯកក្ខណេ នុប្បជ្ឈន្តិ។ យទិ, មហារាជ, ទ្វេ សម្មាសម្ពុទ្ធា
ឯកក្ខណេ ឧប្បជ្ឈេយ្យំ, “អក្កោ ពុទ្ធា” តិ យំ វចនំ, តំ មិច្ឆា ភវេយ្យ,
“ជេដ្ឋោ ពុទ្ធា” តិ, សេដ្ឋោ ពុទ្ធាតិ, វិសិដ្ឋោ ពុទ្ធាតិ, ឧត្តមោ ពុទ្ធាតិ, បវរោ
ពុទ្ធាតិ, អសមោ ពុទ្ធាតិ, អសមសមោ ពុទ្ធាតិ, អប្បដិមោ ពុទ្ធាតិ,
អប្បដិកាកោ ពុទ្ធាតិ, អប្បដិបុគ្គលោ ពុទ្ធាតិ យំ វចនំ, តំ មិច្ឆា
ភវេយ្យ។ ឥមម្មិ ខោ ត្វំ, មហារាជ, ការណំ អត្ថតោ សម្បជិច្ឆ, យេន
ការណេន ទ្វេ សម្មាសម្ពុទ្ធា ឯកក្ខណេ នុប្បជ្ឈន្តិ។

អបិច ខោ, មហារាជ, ពុទ្ធានំ ភក្កវន្តានំ សភាវបកតិ ឯសា, យំ
 ឯកាយេវ ពុទ្ធា លោកេ ឧប្បជ្ជតិ។ កស្មា ការណា? មហន្តតាយ
 សព្វញ្ញពុទ្ធកុណានំ, យំ អញ្ញម្បិ, មហារាជ, មហន្តំ ហោតិ, តំ ឯកាយេវ
 ហោតិ។ បថី, មហារាជ, មហន្តិ, សា ឯកាយេវ។ សាគរោ មហន្តោ, សោ
 ឯកាយេវ។ សិនេរុ គិរិរាជា មហន្តោ, សោ ឯកាយេវ។ អាគាសោ
 មហន្តោ, សោ ឯកាយេវ។ សក្កោ មហន្តោ, សោ ឯកាយេវ។ មារោ
 មហន្តោ, សោ ឯកាយេវ។ មហាព្រហ្មា មហន្តោ, សោ ឯកាយេវ។
 តថាគតោ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធា មហន្តោ, សោ ឯកាយេវ លោកស្មី។
 យត្ថ តេ ឧប្បជ្ជន្តិ, តត្ថ អញ្ញេសំ ឱកាសោ ន ហោតិ។ តស្មា, មហារាជ,
 តថាគតោ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធា ឯកាយេវ លោកេ ឧប្បជ្ជតិ។
 សុកដិតោ, កន្តេ នាគសេន, បញ្ញោ ឱបម្មេហិ ការណេហិតិ (មិ. ប.
 ៥.១.១)។

ធម្មស្ស ចានុធម្មន្តិ នវិធស្ស លោកុត្តរធម្មស្ស អនុធម្មំ បុព្វភាគប្បដិបទំ។
 សហធម្មិកោតិ សភាវណា។ វាទានុវាទោតិ វាទាយេវ។

អច្ឆរិយអព្ពតវណ្ណា

១៦២. អាយស្មា ឧទាយីតិ តយោ ថេរា ឧទាយី នាម - លាឡាទាយី,
 កាឡាទាយី, មហាឧទាយីតិ។ ឥធម មហាឧទាយី អធិប្បតោ។ តស្ស កិរ ឥមំ
 សុត្តំ អាទិតោ បដ្ឋាយ យាវ បរិយោសាធា សុណាន្តស្ស អព្ពតវេ បញ្ចវណ្ណា បីតិ
 ឧប្បជ្ជិតា ចាទបិដ្ឋិតោ សីសមត្ថកំ គច្ឆតិ, សីសមត្ថកតោ ចាទបិដ្ឋិ អាគច្ឆតិ,
 ឧកតោ បដ្ឋាយ មជ្ឈំ ឱតរតិ, មជ្ឈតោ បដ្ឋាយ ឧកតោ គច្ឆតិ។ សោ និរន្តរំ
 បីតិយា ជុដសរិរោ ពលវសោមនស្សេន ទសពលស្ស គុណំ កថេន្តោ អច្ឆរិយំ
 កន្តេតិអាទិមាហ។ អប្បិច្ឆតាតិ និត្តល្អាតា។ សន្តជ្ជិតាតិ ចតុសុ បច្ឆយេសុ

តីហាការេហិ សន្តោសោ។ សល្លេខតាតិ សត្តកិលេសានំ សល្លិខិតកាវោ។
យត្រ ហិ នាមាតិ យោ នាម។ ន អត្តានំ ចាតុករិស្សតីតិ អត្តនោ គុណោ ន អារិ
ករិស្សតិ។ បដាក់ំ បរិហរេយ្យន្តិ “កោ អម្ពេហិ សទិសោ អត្ថី”តិ វេទន្តា បដាក់ំ
ឧត្តិបិទ្វា នាឡន្តំ វិចរេយ្យំ។

បស្ស ខោ ភូំ, ឧទាយិ, តថាគតស្ស អប្បិច្ឆតាតិ បស្ស ឧទាយិ យាទិសី
តថាគតស្ស អប្បិច្ឆតាតិ ថេរស្ស វេចនំ សម្មជីច្ឆន្តោ អាហា។ កី បន ភកវា នេវ
អត្តានំ ចាតុករេតិ, ន អត្តនោ គុណំ កថេតីតិ ចេ? ន, ន កថេតិ។
អប្បិច្ឆតាធិហិ កថេតត្ថំ, បីវាទិហេតុំ ន កថេតិ។ តេនេវាហ - “បស្ស ខោ ភូំ,
ឧទាយិ, តថាគតស្ស អប្បិច្ឆតា”តិ អាទិ។ ពុជ្ឈនកសត្ថំ បន អាគម្ម
វេនេយ្យវសេន កថេតិ។ យថាហ -

“ន មេ អាចរិយោ អត្ថិ, សទិសោ មេ ន វិជ្ជតិ;
សនេវកស្មី លោកស្មី, នត្ថិ មេ បដិបុគ្គលោ”តិ។ (មហាវ. ១១);

ឯវំ តថាគតស្ស គុណធិបិកា ពហូ កាថាបិ សុត្តន្តាបិ វិត្តាវេតញ្ចា។

១៦៣. អភិក្ខណំ ភាសេយ្យាសីតិ បុនប្បុនំ ភាសេយ្យាសិ។ បុព្ពល្អាសមយេ
មេ កថិតន្តិ មា មជ្ឈន្តិកាធិសុ ន កថយិត្ត។ អជ្ជ វា មេ កថិតន្តិ មា
បរទិវសាធិសុ ន កថយិត្តាតិ អត្តោ។ បវេនេសីតិ កថេសិ។ ឥមស្ស
វេយ្យាករណស្សាតិ និក្ខាជកត្តា ឥទំ សុត្ថំ “វេយ្យាករណ”ន្តិ វុត្ថំ។ អធិវេចនន្តិ
នាមំ។ ឥទំ បន “ឥតិ ហិទ”ន្តិ បដ្ឋាយ បទំ សង្កឹតិការេហិ បរិបិទំ។ សេសំ សត្តត្ថ
ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

សុមម្ព័លវិលាសិនិយា ធិយនិកាយជ្ជកថាយ

សម្បសាទនីយសុត្តន្តបិដកនិងជ្ជិតា។

៦. ចាសាទិកសុត្តន្តបិដក

និកាយនាមបុត្តកាលនិកាយនាម

១៦៤. ឯវមេសុត្តន្តិចាសាទិកសុត្តន្ត។ តត្រាយមនុត្តានបទវន្តនាម -
វេជញ្ញនាមសក្យាទិ ជនុម្ពិ កតសិក្ខា វេជញ្ញនាមកា ឯកេសក្យា។ តេសំ
អម្ពវនេចាសាទេតិ តេសំ អម្ពវនេសិប្បំ ឧត្តន្តាត្ថាយ កតោទីយចាសាទោ
អត្ថិ, តត្ថវិហារតិ។ អប្បនា កាលន្តតោតិ សម្បតិ កាលន្តតោ។ ទ្វេដិកជាតាតិ
ទ្វេជ្ឈជាតា, ទ្វេភាគា ជាតា។ ភណ្ឌនាទិសុ ភណ្ឌនំ បុព្វភាគកលហោ, តំ
ទណ្ឌនាទានិវសេន បណ្ឌិត្តិវតិ ក្កមវសេន ច វឡិកំ កលហោ។ “ន ត្វំ ឥមំ
ធម្មវិនយំ អាជានាសី” តិអាទិនា នយេន វិរុទ្ធវចនំ វិវាទោ។ វិតុទន្តាតិ វិជ្ជន្តា។
សហិតំ មេតិ មម វចនំ អត្ថសញ្ញាតំ។ អធិចិណ្ឌំ តេ វិបរាវត្តន្តិយំ តវ អធិចិណ្ឌំ
ចិរកាលាសេវនវសេន បគុណំ, តំ មម វាទំ អាគម្ម និវត្តំ។ អាហេបិតោ តេ
វាទោតិ តុយ្ហំ ឧបរិ មយា ទោសោ អាហេបិតោ។ ចរ វាទប្បមោក្ខាយាតិ ភត្តបុជំ
អាទាយ តំ តំ ឧបសង្កមិត្វា វាទប្បមោក្ខត្ថាយ ឧត្តរិ បរិយេសមាណោវិចរ។
និព្ពេបេហិ វាតិ អថ វា មយា អាហេបិតោសតោ អត្តានំ មោចេហិ។ សចេ
បហោសីតិ សចេ សក្កោសិ។ វាទាយេវាតិ មរណមេវ។ នាជបុត្តិយេសូតិ
នាជបុត្តស្ស អន្តោវាសិកេសុ។ និព្ពិន្ទូចាតិ ឧត្តន្តាតិសភាវា អភិវាទនាទិនិបិ ន
ករោន្តិ។ វិត្តូចាតិ វិតតបេមា។ បដិវាទូចាតិ តេសំ សក្កច្ចកិរិយតោ
និវត្តនសភាវា។ យថា តន្តិ យថា ឧវក្ខាតាទិសភាវេ ធម្មវិនយេ
និព្ពិន្ទូវិត្តប្បដិវាទូបេហិ ភវិតព្ពំ, តថេវ ជាតាតិ អត្តោ។ ឧវក្ខាតេតិ
ឧក្កបិតេ។ ឧប្បវេទិតេតិ ឧវិញ្ញាបិតេ។ អនុបសមសំវត្តនិកេតិ វាគាទីនំ

ឧបសម័ កាតុំ អសមត្ថេ។ ភិទ្ធព្វបេតិ ភិទ្ធព្វតិដ្ឋេ។ ឯត្ថ ហិ នាជបុត្តោវ នេសំ
បតិដ្ឋេដ្ឋន ជូចោ។ សោ បន ភិទ្ធនោ មតោ។ តេន វុត្ថំ “ភិទ្ធព្វបេ”តិ។
អប្បជិសរណេតិ តស្សេវ អភាវេន បជិសរណាវិវហិតេ។

ននុ ចាយំ នាជបុត្តោ នាឡិទ្ធព្វាសិកោ, សោ កស្មា ចាវាយំ កាលន្តតោតិ?
សោ កិវ ឧចាលីនា គហបតិនា បជីវិទ្ធព្វសច្ចេន ទសហិ គាថាហិ ភាសិតេ
ពុទ្ធកុណេ សុត្វា ឧណ្ហំ លោហិតំ ធម្មេសិ។ អថ នំ អជាសុកំ គហេត្វា ចាវំ
អគម៌សុ។ សោ តត្ថ កាលមកាសិ។ កាលំ កុរុមាណោ ច ចិន្តេសិ - “មម លទ្ធិ
អនិយ្យានិកា សារវិវហិតា, មយំ តាវ នដ្ឋា, អវសេសជនោបិ មា
អចាយបូរកោ អហោសិ, សចេ បនាហំ ‘មម សាសនំ អនិយ្យានិក’ន្តិ វត្តាមិ, ន
សទ្ធិហិស្សន្តិ, យំនូនាហំ ទ្វេបិ ជនេ ន ឯកនីហារេន ឧគ្គណ្ហាបេយ្យំ, តេ
មមច្ចយេន អញ្ញមញ្ញំ វិវទិស្សន្តិ, សត្តា តំវិវាទំ បជិច្ឆ ឯកំ ធម្មកថំ កថេស្សតិ,
តតោ តេ សាសនស្ស មហាន្តការំ ជាទិស្សន្តិ”តិ។

អថ នំ ឯកោ អន្តេវាសិកោ ឧបសម្ព័មិត្វា អាហា - “ភន្តេ តុម្ពេ ទុព្ពលា,
មយ្ហម្បិ ឥមស្មី ធម្មេ សារំ អាចិក្ខេ, អាចិយប្បមាណា”ន្តិ។ “អាវុសោ, តុំ
មមច្ចយេន សស្សតន្តិ គណ្ហោយ្យាសី”តិ។ អថរោបិ ឧបសម្ព័មិ, តំ ឧច្ឆេទំ
គណ្ហាបេសិ។ ឯវំ ទ្វេបិ ជនេ ឯកលទ្ធិកេ អកត្វា ពហូ នាធានីហារេន
ឧគ្គណ្ហាបេត្វា កាលមកាសិ។ តេ តស្ស សរីរកិច្ចំ កត្វា សន្និបតិក្វា
អញ្ញមញ្ញំ បុច្ឆីសុ - “កស្សវុសោ, អាចិរិយោ សារំ អាចិក្ខី”តិ? ឯកោ ឧដ្ឋហិត្វា
មយ្ហន្តិ អាហា។ កី អាចិក្ខីតិ? សស្សតន្តិ។ អថរោ តំ បជិពាហិត្វា “មយ្ហំ សារំ
អាចិក្ខី”តិ អាហា។ ឯវំ សព្វេ “មយ្ហំ សារំ អាចិក្ខី, អហំ ជេដ្ឋកោ”តិ អញ្ញមញ្ញំ
វិវាទំ វឡេត្វា អក្កោសេ ចេវ បរិភាសេ ច ហត្ថចាទប្បហារាធិនិ ច បវត្តេត្វា
ឯកមគ្គេន ទ្វេ អគច្ឆន្តា នាធានីសាសុ បក្កមីសុ។

១៦៥. អថ ខោ ចុន្ទោ សមណុទ្ទេសោតិ អយំ ថេរោ ធម្មសេនាបតិស្ស
កនិជ្ជភាតិកោ។ តំ ភិក្ខុ អនុបសម្មន្នកាលេ “ចុន្ទោ សមណុទ្ទេសោ”តិ
សមុទាចរិទ្ធា ថេរកាលេបិ តថេវ សមុទាចរិសុ។ តេន វុត្ថំ - “ចុន្ទោ
សមណុទ្ទេសោ”តិ។

“ចារាយំ វស្សវុដ្ឋោ យេន សាមគាមោ, យេនាយស្មា អានន្ទោ
តេនុបសង្កមិ”តិ កស្មា ឧបសង្កមិ? នាជបុត្តេ កិរ កាលន្តតេ ជម្ពុទីបេ មនុស្សា
តត្ថ តត្ថ កថំ បវត្ថយីសុ “និគឈ្លោ នាជបុត្តោ ឯកោ សត្តាតិ បញ្ញាយិត្ថ,
តស្ស កាលន្តិរិយាយ សាវកានំ ឯវុទោ វិវាទោ ជាតោ។ សមណោ បន
គោតមោ ជម្ពុទីបេ ចន្ទោរិយ សូរិយោរិយ ច ចាកដោ, សាវកាបិស្ស
ចាកដាយេវ។ កីទិសោ នុ ខោ សមណោ គោតមេ បរិនិព្វតេ សាវកានំ វិវាទោ
ភវិស្សតី”តិ។ ថេរោ តំ កថំ សុទ្ធា ចិន្តេសិ - “ឥមំ កថំ គហេត្វា ទសពលស្ស
អាហេចស្សមិ, សត្តា ឯតំ អដ្ឋប្បត្តិ កត្វា ឯកំ ទេសនំ កថេស្សតី”តិ។ សោ
និក្ខមិទ្ធា យេន សាមគាមោ, យេនាយស្មា អានន្ទោ តេនុបសង្កមិ។

សាមគាមោតិ សាមាកានំ ឧស្សន្នត្តា តស្ស កាមស្ស នាមំ។ យេនាយស្មា
អានន្ទោតិ ឧដុមេវ ភគវតោ សន្តិកំ អគន្ធា យេនស្ស ឧបជ្ឈាយោ អាយស្មា
អានន្ទោ តេនុបសង្កមិ។

ពុទ្ធកាលេ កិរ សាវិបុត្តត្ថេរោ ច អានន្តត្ថេរោ ច អញ្ញមញ្ញំ មមាយីសុ។
សាវិបុត្តត្ថេរោ “មយា កាតព្វំ សត្តុ ឧបជ្ឈានំ ករោតី”តិ អានន្តត្ថេរំ មមាយិ។
អានន្តត្ថេរោ “ភគវតោ សាវកានំ អគ្គោ”តិ សាវិបុត្តត្ថេរំ មមាយិ។ កុលទារកេ
ច បញ្ចាដេត្វា សាវិបុត្តត្ថេរស្ស សន្តិកេ ឧបជ្ឈំ គណ្ណាបេសិ។ សាវិបុត្តត្ថេរោបិ
តថេវ អកាសិ។ ឯវំ ឯកមេកេន អត្ថនោ បត្តចីវរំ ទត្វា បញ្ចាដេត្វា ឧបជ្ឈំ

គណ្ណាបិតានិ បញ្ចា បញ្ចា ភិក្ខុសតានិ អហោសុំ។ អាយស្មា អានន្ទោ បណ្ឌិតានិ
ចីវរាធិនិបិ លភិត្វា ថេរស្ស អនាសិ។

ធម្មរតនបូជា

ឯកោ កិរ ព្រាហ្មណោ ចិន្តេសិ - “តុទ្ធវរតនស្ស ច សង្ឃវរតនស្ស ច បូជា
បញ្ញាយតិ, កងំ នុ ខោ ធម្មរតនំ បូជិតំ ហោតី”តិ? សោ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា
ឯតមត្ថំ បុច្ឆិ។ ភគវា អាហា - “សចេបិ ព្រាហ្មណា ធម្មរតនំ បូជេតុកាមោ, ឯកំ
ពហុស្សុតំ បូជេហី”តិ។ ពហុស្សុតំ, ភន្តេ, អាចិក្ខជាតិ។ ភិក្ខុសង្ឃំ បុច្ឆាតិ។ សោ
ភិក្ខុសង្ឃំ ឧបសង្កមិត្វា “ពហុស្សុតំ, ភន្តេ, អាចិក្ខជា”តិ អាហា។ អានន្ទត្ថរោ
ព្រាហ្មណាតិ។ ព្រាហ្មណោ ថេរំ សហស្សគ្បនិកេន តិចីវរេន បូជេសិ។ ថេរោ
តំ គហេត្វា ភគវតោ សន្តិកំ អគមាសិ។ ភគវា “កុតោ, អានន្ទ, លទ្ធ”ន្តិ អាហា?
ឯកេន, ភន្តេ, ព្រាហ្មណេន ទិន្នំ, ឥទំ បធាហំ អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស
នាតុកាមោតិ។ ទេហិ, អានន្ទាតិ។ ចារិកំ បក្កន្តោ ភន្តេតិ។ អាគតកាលេ
ទេហីតិ, សិក្ខាបទំ ភន្តេ, បញ្ញត្តន្តិ។ កថា បន សារិបុត្តោ អាគមិស្សតីតិ?
ទសាហាមត្តេន ភន្តេតិ។ “អនុជាធាមិ, អានន្ទ, ទសាហាបរមំ អតិរេកចីវរំ
និក្ខិបិតុ”ន្តិ សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេសិ។

សារិបុត្តត្ថរោបិ តថេវ យំ កិញ្ចិ មធាបំ លភតិ, តំ អានន្ទត្ថរស្ស ទេតិ។
សោ ឥមម្បិ អត្តនោ កនិជ្ជភាតិកំ ថេរស្សេវ សន្និវិហារិកំ អនាសិ។ តេន វុត្ថំ -
“យេនស្ស ឧបជ្ឈាយោ អាយស្មា អានន្ទោ តេនុបសង្កមី”តិ។ ឯវំ កិរស្ស
អហោសិ - “ឧបជ្ឈាយោ មេ មហាបញ្ញោ, សោ ឥមំ កងំ សត្តុ អាហោចេស្សតិ,
អថ សត្តា តទន្ធរំ ធម្មំ ទេសេស្សតី”តិ។ កថាចាកតន្តិ កថាយ មូលំ។ មូលញ្ចិ
“ចាកត”ន្តិ វុច្ឆតិ។ យថាហា -

“អប្បកេនាបិ មេធាវី, ចាកតេនវិចក្ខណោ;
សមុដ្ឋាបេតិ អត្តានំ, អណ្ណំ អគ្គីវ សន្ទម” ឆ្លើយ (ជា. ១.១.៤);

កកវន្តំ ទស្សនាយាតិ កកវន្តំ ទស្សនត្ថាយ។ កិ បនានេន កកវា ន
ទិដ្ឋបុព្វោតិ? នោ ន ទិដ្ឋបុព្វោ។ អយព្វំ អាយស្មា ទិវា នវ វារេ, រត្តិ នវ វារេតិ
ឯកាហំ អដ្ឋារស វារេ ឧបដ្ឋានមេវ គច្ឆតិ។ ទិវសស្ស បន សតវារំ វា
សហស្សវារំ វា គន្ធកាមោ សមាធាបិ ន អការណា គច្ឆតិ, ឯកំ បញ្ចុទ្ធាវ
គហេត្វាវ គច្ឆតិ។ សោ តំ ទិវសំ តេន កថាចាកតេន គន្ធកាមោ ឯវមាហា។

អសម្មាសម្ពុទ្ធប្បវេទិតធម្មវិនយវណ្ណានា

១៦៦. ឯវព្រោតំ, ចុន្ទ, ហោតីតិ កកវា អានន្ទត្ថេវេន អាហេចិតេបិ យស្មា ន
អានន្ទត្ថេវេ ឥមិស្សា កថាយ សាមិកោ, ចុន្ទត្ថេវេ បន សាមិកោ។ សោវ តស្សា
អាទិមជ្ឈបរិយោសានំ ជាតាតិ។ តស្មា កកវា តេន សទ្ធិ កថេន្តោ “ឯវព្រោតំ,
ចុន្ទ, ហោតី” តិអាទិមាហា។ តស្សត្ថោ - ចុន្ទ ឯវព្រោតំ ហោតិ
នុវត្តាតាទិសភាវេ ធម្មវិនយេ សាវកា ទ្វេធិកជាតា កណ្ណានាទិនិ កត្វា
មុខសត្តិហិ វិតុទន្តាវិហារន្តិ។

ឥតានិ យស្មា អនិយ្យានិកសាសនេនេវ និយ្យានិកសាសនំ ចាកជំ ហោតិ,
តស្មា អាទិតោ អនិយ្យានិកសាសនមេវ ទស្សន្តោ ឥធ ចុន្ទ សត្តា ច ហោតិ
អសម្មាសម្ពុទ្ធាតិអាទិមាហា។ តត្ថ វោក្ខម្ម ច តម្កា ធម្មា វត្ថុតីតិ ន និវន្តំ
បូរេតិ, ឌីក្ខមិត្វា ឌីក្ខមិត្វា អន្តរន្តំ កត្វា វត្ថុតីតិ អត្ថោ។ តស្ស តេ, អាវុសោ,
លាភាតិ តស្ស តុប្បំ ឯតេ ធម្មានុធម្មប្បជិបត្តិអាទយោលាភា។ សុលទ្ធីន្តិ
មនុស្សត្ថម្បិ តេ សុលទ្ធី។ តថា បជិបជ្ជត្វតិ ឯវំ បជិបជ្ជតុ។ យថា តេ សត្តារា
ធម្មោ ទេសិតោតិ យេន តេ អាការេន សត្តារា ធម្មោ កថិតោ។ យោ ច

សមាធិបេតិកិ យោ ច អាចរិយោ សមាធិបេតិ។ យញ្ច សមាធិបេតិកិ យំ
អន្តោវាសី សមាធិបេតិ។ យោ ច សមាធិបិតោតិ យោ ច ឯវំ សមាធិបិតោ
អន្តោវាសិកោ។ យថា អាចរិយេន សមាធិបិកំ, តថត្ថាយ បដិបជ្ជតិ។ សព្វេ តេតិ
តយោបិ តេ។ ឯត្ថ បិ អាចរិយោ សមាធិបិកត្តា អបុញ្ញំ បសវតិ,
សមាធិន្តោវាសិកោ សមាធិន្តត្តា, បដិបន្តកោ បដិបន្តត្តា។ តេន វុត្ថំ - “សព្វេ
តេ ពហុំ អបុញ្ញំ បសវន្តី”តិ។ ឯតេនុចាយេន សព្វាវរេសុ អត្តោ វេទិតត្តោ។

១២៧. អបិចេត្ត ញ្ញាយប្បដិបន្នោតិ ការណប្បដិបន្នោ។
ញ្ញាយមារាជេស្សតីតិ ការណំ និច្ឆានេស្សតិ។ វីរិយំ អារកតីតិ អត្តនោ
ទុក្ខនិព្វត្តកំ វីរិយំ ករោតិ។ វុត្ថញ្ញោតំ “ទុក្ខក្ខាតេ, ភិក្ខុវេ, ធម្មវិនយេ យោ
អារទ្ធវីរិយោ, សោ ទុក្ខំ វិហារតិ។ យោ កុសីតោ, សោ សុខំ វិហារតី”តិ (អ. និ.
១.៣១៨)។

សម្មាសម្ពុទ្ធប្បវេទិតធម្មវិនយាធិវណ្ណានា

១២៨. ឯវំ អនិយ្យានិកសាសនំ ទស្សេត្វា ឥនានិ និយ្យានិកសាសនំ
ទស្សេត្តោ ឥធម៌ បន, ចុន្ទ, សត្តា ច ហោតិ សម្មាសម្ពុទ្ធនោតិ អាធិមាហា។ តត្ថ
និយ្យានិកោតិ មគ្គត្ថាយ ជលត្ថាយ ច និយ្យាតិ។

១២៩. វីរិយំ អារកតីតិ អត្តនោ សុខនិច្ឆាទកំ វីរិយំ អារកតិ។ វុត្ថញ្ញោតំ
“ស្វាក្ខាតេ, ភិក្ខុវេ, ធម្មវិនយេ យោ កុសីតោ, សោ ទុក្ខំ វិហារតិ។ យោ
អារទ្ធវីរិយោ, សោ សុខំ វិហារតី”តិ (អ. និ. ១.៣១៩)។

១៣០. ឥតិ ភគវា និយ្យានិកសាសនេ សម្មាបដិបន្នេស្ស កុលបុត្តស្ស បសំសំ
ទស្សេត្វា បុន ទេសនំ វង្សេត្តោ ឥធម៌, ចុន្ទ, សត្តា ច លោកេ ឧទទាធិតិ អាធិមាហា។
តត្ថ អវិញ្ញាបិតត្តាតិ អពោធិតត្តា។ សព្វសង្គាហបទកតន្តិ

សព្វសង្គ្រាមបាបទេហិ កតំ, សព្វសង្គ្រាមិកំ កតំ ន ហោតីតិ អត្ថោ។
“សព្វសង្គ្រាមបាបទេហិ”ន្តិបិ ចាថោ, ន សព្វសង្គ្រាមបាបទេសុ គតំ, ន
ឯកសង្គ្រាមជាតន្តិ អត្ថោ។ សប្បាដិហីរកតន្តិ និយ្យានិកំ។ យាវ
ទេវមនុស្សហិ ទេវលោកតោ យាវ មនុស្សលោកា សុប្បកាសិតំ។
អនុតប្បោ ហោតីតិ អនុតាបករោ ហោតិ។ សត្តា ច នោ លោកេតិ ឥទំ តេសំ
អនុតាបការទស្សនត្ថំ វុត្ថំ។ នានុតប្បោ ហោតីតិ សត្តារំ អាគម្ម សាវកេហិ
យំ បត្តព្វំ, តស្ស បត្តត្តា អនុតាបករោ ន ហោតិ។

១៧២. ថេរោតិ ថិរោថេរការកេហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ។ “វត្តញ្ញូ”តិអាទីនិ
វុត្តត្តានេវ។ ឯតេហិ ថេ បីតិ ឯតេហិ ហេជ្ជា វុត្តេហិ។

១៧៣. បត្តយោគក្ខេមាតិ ចត្វាហិ យោគេហិ ខេមត្តា អរហន្តំ ឥធ
យោគក្ខេមំ នាម, តំ បត្តាតិ អត្ថោ។ អលំ សមក្ខាតុំ សទ្ធម្មស្សាតិ សម្មា
គហិតត្តា អស្ស សទ្ធម្មំ សម្មា អាចិក្ខិតុំ សមត្តា។

១៧៤. ព្រហ្មចារិនោតិ ព្រហ្មចរិយវាសំ វសមាធា អរិយសាវកា។
កាមភោគិនោតិ គិហិសោតាបន្នា។ “ឥទ្ធព្យោវា”តិអាទីនិ មហាបរិទិញ្ញានេ
វិត្តារិតានេវ។ លាភគ្គយសគ្គបត្តន្តិ លាភគ្គញោវ យសគ្គញោ បត្តំ។

១៧៥. សន្តិខោ បនមេ, ចុន្ទ, ឯតរហិ ថេរាភិក្ខុ សាវកាតិ
សារិបុត្តមោគ្គល្លាណាទយោ ថេរា។ ភិក្ខុនិយោតិ
ខេមាថេរីឧប្បលវណ្ណាថេរីអាទយោ។ ឧបាសកា សាវកា គិហិ ឌីនាតវត្តវសនា
ព្រហ្មចារិនោតិ ចិត្តគហបតិហត្ថកអាឡវកាទយោ។ កាមភោគិនោតិ
ចូឡ្យអនាថបិណ្ឌិកមហាអនាថបិណ្ឌិកាទយោ។ ព្រហ្មចារិនិយោតិ
នន្ទមាតាទយោ។ កាមភោគិនិយោតិ ឧដ្ឋត្ថរាទយោ។

១៧៦. សព្វការសម្បទន្តិ សព្វការណសម្បទន្តិ។ ឥនមេវ តន្តិ ឥនមេវ ព្រហ្មចរិយំ, ឥមមេវ ធម្មំ សម្មា ហេតុនា នយេន វឌ្ឍនា នាវ ទេយ្យ។ ឧទកាស្សន្តិ ឧទកោ សុទ្ធំ។ បស្សំ ន បស្សតីតិ បស្សន្តោ ន បស្សតិ។ សោ កិវ ឥមំ បញ្ចំ មហាជនំ បុច្ឆិ។ តេហិ “ន ជាតាម, អាចរិយ, កថេហិ នោ” តិ វុត្តោ សោ អាហ - “គម្ពីរោ អយំ បញ្ញោ អាហារសម្បាយេ សតិ ថោកំ ចិន្តេត្វា សក្កា កថេតុ” តិ។ តតោ តេហិ ចត្តារោ មាសេ មហាសក្ការេ កតេ តំ បញ្ចំ កថេន្តោ កិញ្ច បស្សំ ន បស្សតីតិ អាទិមាហ។ តត្ថ សាធុនិសិតស្សាតិ សុដ្ឋនិសិតស្ស តិច្ឆិណស្ស, សុនិសិតខុរស្ស កិវ តលំ បញ្ញាយតិ, ធារា ន បញ្ញាយតីតិ អយមេត្ថ អត្តោ។

សង្គាយិតព្ពជម្មាទិវណ្ណានា

១៧៧. សង្កម្ម សមាគម្មាតិ សង្កន្ធា សមាគន្ធា។ អត្តេន អត្ថំ, ព្យញ្ញេន ព្យញ្ញន្តិ អត្តេន សហ អត្ថំ, ព្យញ្ញេន បិ សហ ព្យញ្ញំ សមាទេន្តេហិតិ អត្តោ។ សង្គាយិតព្ពន្តិ វាចេតព្ពំ សង្គាយិតព្ពំ។ យថយិទំ ព្រហ្មចរិយន្តិ យថា ឥទំ សកលំ សាសនព្រហ្មចរិយំ។

១៧៨. តត្រ ចេតិ តត្រ សង្ឃមជ្ឈេ, តស្ស វា ភាសិតេ។ អត្តព្យោវ មិច្ឆា គណ្ហាតិ, ព្យញ្ញានិ ច មិច្ឆា រោបេតីតិ “ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា” តិ ឯត្ថ អារម្មណំ “សតិបដ្ឋាន” តិ អត្ថំ គណ្ហាតិ។ “សតិបដ្ឋានានី” តិ ព្យញ្ញំ រោបេតិ។ ឥមស្ស នុ ខោ, អារុសោ, អត្តស្សាតិ “សតិយេវ សតិបដ្ឋាន” តិ។ អត្តស្ស “ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា” តិ កី នុ ខោ ឥមានិ ព្យញ្ញានិ, ឧទាហុ ចត្តារិ សតិបដ្ឋានានី” តិ ឯតានិ វា ព្យញ្ញានិ។ កតមានិ ឱចាយិកតរាជីតិ ឥមស្ស អត្តស្ស កតមានិ ព្យញ្ញានិ ឧបបន្នតរាជិ អល្លីនតរាជិ។ ឥមេសញ្ច ព្យញ្ញានន្តិ “ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា” តិ ព្យញ្ញានំ “សតិយេវ សតិបដ្ឋាន” តិ កី នុ ខោ អយំ អត្តោ,

ឧទាហរណ៍ “អារម្មណ៍ សតិបដ្ឋាន”នៃ ឯសោ អត្ថោតិ? ឥមស្ស ខោ, អារុសោ,
អត្ថស្សាតិ “អារម្មណ៍ សតិបដ្ឋាន”នៃ ឥមស្ស អត្ថស្ស។ យា ចេវ ឯតានីតិ យានិ
ចេវ ឯតានិ មយា វុត្តានិ។ យា ចេវ ឯសោតិ យោ ចេវ ឯស មយា វុត្តោ។ សោ នេវ
ឧស្សាទេតព្ពោតិ តុម្ពហិ តាវ សម្មា អត្ថេ ច សម្មា ព្យញ្ញនេ ច ហិតព្ពំ។ សោ បន
នេវ ឧស្សាទេតព្ពោ, ន អបសាទេតព្ពោ។ សញ្ញាបេតព្ពោតិ ជាតាបេតព្ពោ។
តស្ស ច អត្ថស្សាតិ “សតិយេវ សតិបដ្ឋាន”នៃ អត្ថស្ស ច។ តេសញ្ញា
ព្យញ្ញនាននៃ “សតិបដ្ឋាន”តិ ព្យញ្ញនានំ។ និសន្និយាតិ និសាមនត្ថំ ជារណត្ថំ។
ឥមីនា នយេន សត្តវារេសុ អត្ថោ វេទិតព្ពោ។

១៨១. តាទិសន្តិ តុម្ពាទិសំ។ អត្ថបេតន្តិ អត្ថេន ឧបេតំ អត្ថស្ស វិញ្ញាតារំ។
ព្យញ្ញនុបេតន្តិ ព្យញ្ញនេហិ ឧបេតំ ព្យញ្ញនានំ វិញ្ញាតារំ។ ឯវំ ឯតំ ភិក្ខុំ បសំសថ។
ឯសោ ហិ ភិក្ខុំ ន តុម្ពាកំ សារកោ នាម, ពុទ្ធា នាម ឯស ចុន្ទាតិ។ ឥតិ ភគវា
ពហុស្សតំ ភិក្ខុំ អត្ថនោ ហីនេ វេបេសិ។

បច្ចយានុញ្ញាតការណាទិវណ្ណានា

១៨២. ឥទានិ តតោបិ ឧត្តរិតំ ទេសនំ វឡេន្តោ ន វោ អហំ,
ចុន្ទាតិអាទិមាហា។ តត្ថ ទិដ្ឋជម្ពិកា អាសវា នាម ឥធលោកេ បច្ចយហេតុ
ឧប្បជ្ឈនកា អាសវា។ សម្បរាយិកា អាសវា នាម បរលោកេ ភណ្ឌានហេតុ
ឧប្បជ្ឈនកា អាសវា។ សំវរាយាតិ យថា តេ ន បរិសន្តិ, ឯវំ បិទហនាយ។
បដិយាតាយាតិ មូលយាតេន បដិហាននាយ។ អលំ វោ តំ យាវទេវ សីតស្ស
បដិយាតាយាតិ តំ តុម្ពាកំ សីតស្ស បដិយាតាយ សមត្ថំ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ, យំ
វោ មយា ជីវំ អនុញ្ញាតំ, តំ ចារុបិទ្វា ទប្បំ វា មាណំ វា កុរុមាណាវិហរិស្សថាតិ ន
អនុញ្ញាតំ, តំ បន ចារុបិទ្វា សីតប្បដិយាតាទីនិ កត្វា សុខំ សមណធម្មំ
យោនិសោ មនសិការំ ករិស្សថាតិ អនុញ្ញាតំ។ យថា ច ជីវំ, ឯវំ

បីឈ្មោះតាធម្មយោបិ។ អនុបទសំវណ្ណានា បនេត្តវិសុទ្ធិមគ្គ វុត្តនយេនេវ
វេទិតញ្ច។

សុខល្លិកានុយោគាធិវណ្ណានា

១៨៣. សុខល្លិកានុយោគន្តិ សុខល្លិយនានុយោកំ, សុខសេវនាធិមុត្តន្តិ
អត្តោ។ សុខេត្តិតិ សុខិតំ ករោតិ។ បីណេត្តិតិ បីណិតំ ដូលំ ករោតិ។

១៨៤. អដ្ឋិតធម្មាតិ នដ្ឋិតសភាវា។ ជីវ្ហា នោ អត្ថិតិ យំ យំ ឥច្ឆន្តិ, តំ តំ
កថេន្តិ, កថាចិ មគ្គំ កថេន្តិ, កថាចិ ដលំ កថាចិ និព្វានន្តិ អធិប្បាយោ។
ជាតតាតិ សព្វញ្ញតញ្ញាលោន ជាតន្តេន។ បស្សតាតិ បញ្ចហិ ចក្ខុហិ
បស្សន្តេន។ គម្ពីរនេមោតិ គម្ពីរភូមិ អនុបវិដ្ឋោ។ សុនិទាតោតិ សុដ្ឋនិទាតោ។
ឯវមេវ ខោ, អារុសោតិ ឯវំ ឱណាសវោ អភព្វោ នវ ហេនាធិ អដ្ឋាចរិតុំ។ តស្មី
អនដ្ឋាចារោ អចលោ អសម្បវេដី។ តត្ថ សញ្ញាច្ច ចាលំ ជីវិតា វោរោបនាធិសុ
សោតាបន្នាធម្មោបិ អភព្វា។ សន្និធិការកំ កាមេ បរិភូត្តិតុន្តិ វុត្តកាមេ ច
កិលេសកាមេ ច សន្និធិ កត្វា បរិភូត្តិតុំ។ សេយ្យថាបិ បុព្វេ អភាវិកក្ខតោតិ
យថា បុព្វេ គិហិក្ខតោ បរិភូត្តិតិ, ឯវំ បរិភូត្តិតុំ អភព្វោ។

បញ្ចព្យាករណវណ្ណានា

១៨៥. អភាវមជ្ឈេ វសន្តា ហិ សោតាបន្នាធម្មោ យាវជីវំ គិហិព្យញ្ញនេន
តិដ្ឋន្តិ។ ឱណាសវោ បន អរហត្តំ បត្វាវ មនុស្សក្ខតោ បរិនិព្វាតិ វា បព្វជតិ វា។
ចាតុមហារាជិកាធិសុ កាមាវចរទេវេសុ មុហុត្តម្យំ ន តិដ្ឋតិ។ កស្មា?
វិវេកដ្ឋានស្ស អភាវា។ ភុម្មនេវត្តភាវេ បន បីតោ អរហត្តំ បត្វាបិ តិដ្ឋតិ។
តស្ស វសេន អយំ បញ្ចោ អាគតោ។ ភិន្ននោសត្តា បនស្ស ភិក្ខុភាវោ
វេទិតញ្ចោ។ អតីរកន្តិ អតីរំ អបរិច្ឆេទំ មហន្តំ។ នោ ច ខោ អនាគតន្តិ អនាគតំ

បន អន្ទាន់ អារព្ព ឃ្លាំង បញ្ចេតិ, អតីតមេរ មញ្ញេ សមណោ គោតមោ
ជាតាតិ, ន អនាគតំ។ តថា ហិស្ស អតីតេ អឱ្យនជ្ជសតជាតកានុស្សរណំ
បញ្ចាយតិ។ អនាគតេ ឃ្លាំង ហិស្ស អនុស្សរណំ ន បញ្ចាយតិ ឥតមមត្តំ
មញ្ញេមាណា ឃ្លាំង វេទេយ្យំ។ តយំទំ កីស្វតិ អនាគតេ អបញ្ចាបនំ កីនុខោ?
កេនិស្វតិ កេន នុខោ ការណោ អជានន្តោយេវ នុខោ អនាគតំ នានុស្សរតិ,
អនុស្សរិតុកាមតាយ នានុស្សរតិ។ អញ្ញវិហិតកេន ញាណទស្សនេនាតិ
បច្ចុក្ខំវិយ កត្វា ទស្សនសមត្ថតាយ ទស្សនភូតេន ញាណោ
អញ្ញវិហិតកេន ញាណោ អញ្ញំ អារព្ព បរត្ថេន, អញ្ញវិហិតកំ អញ្ញំ អារព្ព
បរត្ថមាណំ ញាណទស្សនំ សង្គាហោតព្ពំ បញ្ចេតព្ពំ មញ្ញេន្ទិ។ តេ ហិ ចរតោ ច
តិជ្ជតោ ច សុត្តស្ស ច ជាគរស្ស ច សតតំ សមិតំ ញាណទស្សនំ បច្ចុប្បត្តំ
មញ្ញេន្ទិ, តាទិសញ្ញា ញាណំ នាម នត្តិ។ តស្មា យថាវ ពាលា អព្យត្តា, ឃ្លាំង
មញ្ញេន្ទិ វេទិតញ្ញោ។

សតានុសារីតិ បុព្វេនិវាសានុស្សតិសម្មយុត្តកំ។ យាវតកំ អាកម្ព័តិ
យត្តកំ ញាតុំ ឥច្ឆតិ, តត្ថកំ ជាទិស្សមីតិ ញាណំ បេសេសិ។ អថស្ស
ទុព្ពលបត្តបុដេ បក្ខន្ធនាវាចារិយ អប្បដិហាតំ អនិវាទំ ញាណំ គច្ឆតិ, តេន
យាវតកំ អាកម្ព័តិ តាវតកំ អនុស្សរតិ។ ពោធិជន្តិ ពោធិមូលេ ជាតំ។ ញាណំ
ឧប្បជ្ជតិ ចតុមគ្គញាណំ ឧប្បជ្ជតិ។ អយមន្តិមា ជាតិ តេន ញាណោ
ជាតិមូលស្ស បហីនត្តា បុន អយមន្តិមា ជាតិ។ នត្តិនាទិ បុនព្ពរោតិ អបរម្បិ
ញាណំ ឧប្បជ្ជតិ។ អនត្តសំហិតន្តិ ន ឥន្ទលោកត្តំ វា បរលោកត្តំ វា និស្សិតំ។ ន
តំ តថាគតោ ព្យាករោតិ តំ ការតយុទ្ធសីតាហរណាសទិសំ
អនិយ្យានិកកម្មំ តថាគតោ ន កថេតិ។ ភូតំ តច្ឆំ អនត្តសំហិតន្តិ
រាជកថាទិទិវច្ឆានកម្មំ។ កាលញ្ញ តថាគតោ ហោតិ កាលំ ជាតាតិ។
សហេតុកំ សការណំ កត្វា យុត្តបត្តកាលេយេវ កថេតិ។

១៨៨. តស្មា តថាគតោតិ វុច្ចតីតិ យថា យថា គធិតត្ថំ, តថា តថេវ
គទនតោ ធការស្ស តការំ កត្វា តថាគតោតិ វុច្ចតីតិ អត្ថោ។ ធិដ្ឋន្តិ
រូបាយតនំ។ សុតន្តិ សធាយតនំ។ មុតន្តិ មុត្វា បត្វា គហេតត្ថតោ គន្ធាយតនំ
រសាយតនំ ដោដ្ឋញ្ញាយតនំ។ វិញ្ញាតន្តិ សុខទុក្ខាធិធម្មាយតនំ។ បត្តន្តិ
បរិយេសិត្វា វា អបរិយេសិត្វា វា បត្តំ។ បរិយេសិតន្តិ បត្តំ វា អបត្តំ វា
បរិយេសិតំ។ អនុវិចិតំ មនសាតិ ចិត្តន អនុសញ្ញវិតំ។ “តថាគតេន
អភិសម្ពុទ្ធ”ន្តិ ឥមិនា ឯតំ ធស្សេតិ, យញ្ញា អបរិមាណាសុ លោកធាតុសុ
ឥមស្ស សនេវកស្ស លោកស្ស នីលំ បីតកត្តិអាធិ រូបារម្មណំ ចក្ខុទ្វារ
អាចាថមាគច្ឆតិ, “អយំ សត្តោ ឥមស្មី ខណោ ឥមំ នាម រូបារម្មណំ ធិស្វា
សុមនោ វា ទុម្ពនោ វា មជ្ឈត្តោ វា ជាតោ”តិ សត្ថំ តំ តថាគតស្ស វេ
អភិសម្ពុទ្ធំ។ តថា យំ អបរិមាណាសុ លោកធាតុសុ ឥមស្ស សនេវកស្ស
លោកស្ស ភេរិសន្នោ មុទិដ្ឋសន្នោតិអាធិ សន្ធារម្មណំ សោតទ្វារ
អាចាថមាគច្ឆតិ។ មូលគន្លោ តចគន្លោតិអាធិ គន្ធារម្មណំ យានទ្វារ
អាចាថមាគច្ឆតិ។ មូលរសោ ខន្ធរសោតិអាធិ រសារម្មណំ ជីវ្ហាទ្វារ
អាចាថមាគច្ឆតិ។ កក្ខុឡំ មុទុកត្តិអាធិ បថវីធាតុតេជោធាតុវាយោធាតុកេទំ
ដោដ្ឋញ្ញារម្មណំ កាយទ្វារ អាចាថមាគច្ឆតិ។ “អយំ សត្តោ ឥមស្មី ខណោ ឥមំ
នាម ដោដ្ឋញ្ញារម្មណំ ដុសិត្វា សុមនោ វា ទុម្ពនោ វា មជ្ឈត្តោ វា ជាតោ”តិ សត្ថំ
តំ តថាគតស្ស វេ អភិសម្ពុទ្ធំ។ តថា យំ អបរិមាណាសុ លោកធាតុសុ
ឥមស្ស សនេវកស្ស លោកស្ស សុខទុក្ខាធិកេទំ ធម្មារម្មណំ មនោទ្វារស្ស
អាចាថមាគច្ឆតិ, “អយំ សត្តោ ឥមស្មី ខណោ ឥទំ នាម ធម្មារម្មណំ វិជានិត្វា
សុមនោ វា ទុម្ពនោ វា មជ្ឈត្តោ វា ជាតោ”តិ សត្ថំ តំ តថាគតស្ស វេ
អភិសម្ពុទ្ធំ។

យញ្ញី, ចុន្ទ, ឥមេសំ សត្វានំ ទិដ្ឋំ សុតំ មុតំ វិញ្ញាតំ តត្ថ តថាគតេន អទិដ្ឋំ វា
អសុតំ វា អមុតំ វា អវិញ្ញាតំ វា នត្ថិ។ ឥមស្ស មហាជនស្ស បរិយេសិត្វា
បត្តម្មិ អត្ថិ, បរិយេសិត្វា អប្បត្តម្មិ អត្ថិ។ អបរិយេសិត្វា បត្តម្មិ អត្ថិ,
អបរិយេសិត្វា អប្បត្តម្មិ អត្ថិ។ សព្ពម្មិ តំ តថាគតស្ស អប្បត្តំ នាម នត្ថិ,
ញ្ញាលោន អសន្និកតំ នាម។ “តស្មា តថាគតោតិ វុច្ចតិ” តិ។ យំ យថា
លោកេន គតំ តស្ស តថេវ គតត្តា “តថាគតោ” តិ វុច្ចតិ។ ចាឡិយំ បន
អភិសម្ពុទ្ធី វុត្ថំ, តំ គតសទ្ធន ឯកត្ថំ។ ឥមិនា នយេន សព្ពវាវេសុ
“តថាគតោ” តិ និគមនស្ស អត្តោ វេទិតញ្ញោ, តស្ស យុត្តិ ព្រហ្មជាលេ
តថាគតសទ្ធីវត្តោវ វុត្តាយេវ។

អព្យាកតដ្ឋានវណ្ណានា

១៨៩. ឯវំ អត្តនោ អសមតំ អនុត្តរតំ សព្ពញ្ញតំ ធម្មរាជការំ កថេត្វា ឥទានិ
“បុព្វសមណាព្រាហ្មណានំ លទ្ធិសុ មយា អញ្ញាតំ អទិដ្ឋំ នាម នត្ថិ, សព្ពំ មម
ញ្ញាណស្ស អន្តោយេវ បរិវត្តតិ” តិ សីហនាទំ ននន្តោ ហំនំ ខោ បនេតំ, ចុន្ទ,
វិជ្ជតិ តិ អាទិមាហ។ តត្ថ តថាគតោតិ សត្តោ។ ន ហោតំ, អាវុសោ, អត្តសំហិតន្តិ
ឥធលោកបរលោកអត្តសំហិតំ ន ហោតិ។ ន ច ធម្មសំហិតន្តិ
នវលោកុត្តរធម្មនិស្សិតំ ន ហោតិ។ ន អាទិព្រហ្មចរិយកន្តិ
សិក្ខត្តយសង្កហិតស្ស សកលសាសនព្រហ្មចរិយស្ស អាទិភូតំ ន ហោតិ។

១៩០. ឥទំ ទុក្ខន្តិ ខោតិ អាទីសុ តណ្ហំ ឋបេត្វា អវសេសា តេភុម្មកា ធម្មា
ឥទំ ទុក្ខន្តិ ព្យាកតំ។ តស្សេវ ទុក្ខស្ស បភាវិកា ជនិកា តណ្ហា
ទុក្ខសមុទយោតិ ព្យាកតំ។ ទុក្ខំ អប្បវត្តិ ទុក្ខនិរោធាតិ ព្យាកតំ។
ទុក្ខបរិជាននោ សមុទយបជហនោ និរោធសន្និករណោ អរិយមគ្គោ
ទុក្ខនិរោធភាមិនី បដិបទាតិ ព្យាកតំ។ “ឯតញ្ញី, អាវុសោ,

អត្ថសំហិត"ន្តិអាទិស្ស ឯតំ ឥធលោកបរលោកអត្ថនិស្សិតំ
នវលោកុត្តរធម្មនិស្សិតំ សកលសាសនព្រាហ្មចរិយស្ស អាទិ បធានំ បុព្ពង្គមន្តិ
អយមត្ថោ។

បុព្ពន្ធសហគតទិដ្ឋិនិស្សយវណ្ណានា

១៩១. ឥនានិ យំ តំ មយា ន ព្យាកតំ, តំ អជានន្តេន ន ព្យាកតន្តិ មា ឯវំ
សញ្ញមកំសុ។ ជានន្តោវ អហំ ឯវំ “ឯតស្មី ព្យាកតេបិ អត្ថោ នត្ថិ” តិ ន ព្យាករី។
យំ បន យថា ព្យាកាតត្ថំ, តំ មយា ព្យាកតមេវា តិ សីហនាទំ ននន្តោ បុន យេបិ
តេ, ចុន្ទាតិអាទិមាហ។ តត្ថ ទិដ្ឋិយោវ ទិដ្ឋិនិស្សយា, ទិដ្ឋិនិស្សិតកា
ទិដ្ឋិតតិកាតិ អត្ថោ។ ឥនមេវ សច្ចន្តិ ឥនមេវ ទស្សនំ សច្ចំ។ មោយមញ្ញន្តិ
អញ្ញេសំ វចនំ មោយំ។ អសយំកាពោតិ អសយំ កតោ។

១៩២. តត្រាតិ តេសុ សមណាព្រាហ្មណេសុ។ អត្ថិ នុ ខោ ឥទំ អាវុសោ
វុច្ចតីតិ, អាវុសោ, យំ តុម្ភេហិ សស្សតោ អត្តា ច លោកោ ចាតិ វុច្ចតិ, ឥនមត្ថិ
នុ ខោ ឧទាហុ នត្ថិ ឯវមហំ តេ បុច្ឆាមីតិ អត្ថោ។ យញ្ញ ខោ តេ ឯវមហំសូតិ
យំ បន តេ “ឥនមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញ” ន្តិ វទន្តិ, តំ តេសំ នានុជាជាមិ។
បញ្ញត្តិយាតិ ទិដ្ឋិបញ្ញត្តិយា។ សមសមន្តិ សមេន ញ្ញាណេន សមំ។ យទិទំ
អធិបញ្ញត្តិ យា អយំ អធិបញ្ញត្តិ នាម។ ឯតុ អហមេវ ភិយ្យេ ឧត្តរិតរោ ន
មយា សមោ អត្ថិ។ តត្ថ យញ្ញ វុត្ថំ “បញ្ញត្តិយាតិ យញ្ញ អធិបញ្ញត្តិ” តិ
ឧភយមេតំ អត្ថតោ ឯកំ។ ភេទតោ ហិ បញ្ញត្តិ អធិបញ្ញត្តិ ទ្វយំ ហោតិ។ តត្ថ
បញ្ញត្តិ នាម ទិដ្ឋិបញ្ញត្តិ។ អធិបញ្ញត្តិ នាម ខន្ធបញ្ញត្តិ ធាតុបញ្ញត្តិ
អាយតនបញ្ញត្តិ ឥន្ទ្រិយបញ្ញត្តិ សច្ចបញ្ញត្តិ បុគ្គលបញ្ញត្តិ ឯវំ វុត្ថា ធ
បញ្ញត្តិយោ។ ឥធបន បញ្ញត្តិយាតិ ឯត្ថាបិ បញ្ញត្តិ ចេវ អធិបញ្ញត្តិ ច
អធិប្បតា, អធិបញ្ញត្តិ ឯត្ថាបិ។ ភគវា ហិ បញ្ញត្តិយាបិ អនុត្តរោ,

អធិបញ្ញត្តិយាបិ អនុត្តរោ។ តេនាហ - “អហមេវ តត្ថ ភិយ្យោ យទិទំ
អធិបញ្ញត្តិ” តិ។

១៩៦. បហាឆាយាតិ បដហនត្ថំ។ សមតិក្កមាយាតិ តស្សេវ វេវចនំ។
ទេសិតាតិ កថិតា។ បញ្ញត្តាតិ វេបិតា។ សតិបដ្ឋានការ្យោយ ហិ យនវិនិច្ឆ័យំ
កត្វា សព្វធម្មេសុ យាថាវតោ ទិដ្ឋេសុ “សុទ្ធសម្ពាវបុញ្ញោយំ នយិធ
សត្វបលព្ភតិ” តិ សន្និដ្ឋានតោ សព្វទិដ្ឋិនិស្សយានំ បហានំ ហោតីតិ។ តេន
វុត្ថំ។ ទិដ្ឋិនិស្សយានំ បហាឆាយ សមតិក្កមាយ វេ មយា ឥមេ ចត្តារោ
សតិបដ្ឋាន ទេសិតា បញ្ញត្តា” តិ។ សេសំ សព្វត្ថ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

សុមន្តលវិលាសិនិយា ទីយនិកាយជ្ជកថាយ

ចាសាទិកសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. លក្ខណសុត្តវណ្ណានា

ទុត្តិសមហាបុរិសលក្ខណវណ្ណានា

១៩៩. វេ មេ សុតន្តិ លក្ខណសុត្ថំ។ តត្រាយមនុត្តានបទវណ្ណានា។
ទុត្តិសិមាទីតិ ទុត្តិស ឥមាទិ។ មហាបុរិសលក្ខណាទីតិ មហាបុរិសព្យញ្ញានាទិ
មហាបុរិសនិមិត្តានិ “អយំ មហាបុរិសោ” តិ សញ្ញាននការណាទិ។ “យេហិ
សមន្នាគតស្ស មហាបុរិសស្ស” តិអាទិ មហាបទានេវិត្តារិគនយេនេវ
វេទិតព្ភំ។

“ពាហិរកាបិ ឥសយោ ឆារេន្តិ, នោ ច ខោ ជានន្តិ ‘ឥមស្ស កម្មស្ស កតត្តា
ឥមំ លក្ខណំ បដិលភតី’ តិ” កស្មា អាហា? អដ្ឋប្បត្តិយា អនុបត្តា។ ឥទញ្ចិ សុត្ថំ

សអដ្ឋប្បត្តិកំ។ សា បនស្ស អដ្ឋប្បត្តិ កត្ត សមុជ្ជតា? អន្តោកាមេ មនុស្សនំ
អន្តរេ។ តទា កិរ សាវត្ថិវាសិនោ អត្តនោ អត្តនោ គេហេសុ ច គេហាធារេសុ ច
សន្តាភារាធិសុ ច និសីទិត្វា កថំ សមុជ្ជាបេសុំ - “ភគវតោ
អសីតិអនុព្យញ្ញនាធិ ព្យាមប្បកា ទ្វត្តិសមហាបុរិសលក្ខណាធិ, យេហិ ច
ភគវតោ កាយោ, សព្ពដាលិដុល្លោ វិយ ចារិច្ចត្តកោ, វិកសិតមិវ កមលវនំ,
នាធារតនវិចិត្តំ វិយ សុវណ្ណាភោរណំ, តារាមវិចិវិរោចមិវ គគនតលំ, ឥតោ
ចិតោ ច វិជាវមាធាវិប្បន្នមាធា ធឮត្តណ្ណាស្មិយោ មុញ្ញោ អតិវិយ សោភតិ។
ភគវតោ ច ឥមិនា នាម កម្មេន ឥទំ លក្ខណំ និព្ពត្តន្តិ កថិតំ នត្ថិ,
យាគុធុន្តមត្តម្យិ បន កជ្ជកត្តមត្តំ វា បុព្វេ ទិន្នបច្ចយា ឯវំ ឧប្បជ្ជតីតិ
ភគវតា វុត្តំ។ កី នុ ខោ សត្តា កម្មំ អកាសិ, យេនស្ស ឥមាធិលក្ខណាធិ
និព្ពត្តន្តិ”តិ។

អថាយស្មា អានន្តោ អន្តោកាមេ ចរន្តោ ឥមំ កថាសល្លាបំ សុត្វា
កតកត្តកិច្ចាវិហារំ អាគន្ធា សត្ត វុត្តំ កត្វា វន្តិត្វា បិតោ “មយា, ភន្តេ,
អន្តោកាមេ ឯកា កថា សុតា”តិ អាហា។ តតោ ភគវតា “កី តេ, អានន្ត,
សុត”ន្តិ វុត្តេ សព្ពំ អាហោចេសិ។ សត្តា ថេរស្ស វេចនំ សុត្វា បរិវារេត្វា និសិន្នេ
ភិក្ខុ អាមន្តេត្វា “ទ្វត្តិសិមាធិ, ភិក្ខុវេ, មហាបុរិសស្ស
មហាបុរិសលក្ខណាធិ”តិ បដិចាជិយា លក្ខណាធិ ធស្សេត្វា យេន កម្មេន យំ
និព្ពត្តំ, តស្ស ធស្សនត្តំ ឯវមាហា។

សុប្បត្តិជ្ជតថាធិតាលក្ខណាវណ្ណាធា

២០០. បុរិមំ ជាតិន្តិអាធិសុ បុព្វេ និវុត្តក្ខន្ធា ជាតវសេន “ជាតី”តិ វុត្តា។ តថា
ភវនវសេន “ភវា”តិ, និវុត្តវសេន អាលយដ្ឋេន វា “និកេតោ”តិ។ តិណ្ណាម្យិ
បទានំ បុព្វេ និវុត្តក្ខន្ធសន្តានេ បិតោតិ អត្តោ។ ឥទានិ យស្មា តំ ខន្ធសន្តានំ

ទេវលោកាធិស្ឋបិ វត្តតិ។ លក្ខណៈនិព្វត្តនសមត្ថំ បន កុសលកម្មំ តត្ថ ន
សុករំ, មនុស្សក្ខតស្សេវ សុករំ។ តស្មា យថាភូតេន យំ កម្មំ កតំ, តំ
នស្សេន្តោ បុព្វេ មនុស្សក្ខតោ សមាធាតិ អាហា។ អការណំ វា ឯតំ។
ហត្ថិអស្សមិគមហីសវាណវិនិក្ខតោបិ មហាបុរិសោ ចារមិយោ បូរេតិយេវ។
យស្មា បន ឯវេវេ អត្តភារេ ឋិតេន កតកម្មំ ន សក្កា សុខេន ធិបេតុំ,
មនុស្សភារេ ឋិតេន កតកម្មំ បន សក្កា សុខេន ធិបេតុំ។ តស្មា “បុព្វេ
មនុស្សក្ខតោ សមាធា”តិ អាហា។

ទន្ទ្យសមាធានោតិ ជីវគហណោ។ កុសលេសុ ធម្មេសូតិ
នសកុសលកម្មបថេសុ។ អវត្តិតសមាធានោតិ និច្ចលគហណោ
អនិវត្តិតគហណោ។ មហាសត្តស្ស ហិ អកុសលកម្មតោ អគ្គី បត្វា
កុក្កជបត្តំ វិយ ចិត្តំ បដិកុដតិ, កុសលំ បត្វាវិតានំ វិយ បសាវិយតិ។ តស្មា
ទន្ទ្យសមាធានោ ហោតិ អវត្តិតសមាធានោ។ ន សក្កា កេនចិ សមណោ ន វា
ព្រាហ្មណោ ន វា ទេវេន វា មារេន វា ព្រហ្មណ វា កុសលសមាធានំ វិស្សជ្ជាបេតុំ។

តត្រិមាធិ វត្ថុនិ - បុព្វេ កិវ មហាបុរិសោ កលន្តកយោនិយំ និព្វត្តិ។ អថ
ទេវេ វុដ្ឋឌីយោ អាគន្ធា កុលាវកំ គហេត្វា សមុទ្ធមេវ បវេសេសិ។
មហាបុរិសោ “បុត្តកេ និហិរិស្សមី”តិ នង្គ្គំ តេមេត្វា តេមេត្វា សមុទ្ធតោ
ឧទកំ ពហិ ឱបិ។ សត្តមេ ធិវសេ សក្កោ អវជ្ជិត្វា តត្ថ អាគម្ម “កី ករោសី”តិ
បុច្ឆិ? សោ តស្ស អាហោចេសិ។ សក្កោ មហាសមុទ្ធតោ ឧទកស្ស
នុដ្ឋិហរណីយភារំ កថេសិ។ ពោធិសត្តោ តាធិសេន កុសីតេន សទ្ធិ កថេតុម្បិ
ន វត្តតិ។ “មា ឥធិ តិដ្ឋា”តិ អបសារេសិ។ សក្កោ “អនោមបុរិសេន
គហិតគហណំ ន សក្កាវិស្សជ្ជាបេតុំ”ន្តិ តុដ្ឋោ តស្ស បុត្តកេ អាធនេត្វា
អនាសិ។ មហាជនកកាលេបិ មហាសមុទ្ធិ តវមាធា “កស្មា មហាសមុទ្ធិ

តរសី"តិ ទេវតាយ បុដ្ឋា "ចារំ គន្ធា កុលសន្តកេ រដ្ឋេ រដ្ឋំ គហេត្វា ទានំ ទាតុំ
តរមី"តិ អាហា។ តតោ ទេវតាយ - "អយំ មហាសមុទ្ទោ គម្ពីរោ ចេវ បុព្វលោ
ច, ករណំ តវិស្សតី"តិ វុត្តេ សោ អាហា "តវេសោ មហាសមុទ្ទសទិសោ, មយ្ហំ
បន អជ្ឈាសយំ អាគម្ម ខុទ្ទកមាតិកាវិយ ខាយតិ។ ត្វយេវ មំ ទក្ខិស្សសិ
សមុទ្ទំ តវិត្វា សមុទ្ទចារតោ ជនំ អាហរិត្វា កុលសន្តកំ រដ្ឋំ គហេត្វា ទានំ
ទទមាន"ត្ថិ។ ទេវតា "អនោមបុរិសេន គហិតគហណំ ន សក្កាវិស្សជ្ជាបេតុ"ត្ថិ
ពោធិសត្តំ អាលិដ្ឋេត្វា ហរិត្វា ឧយ្យានេ និបជ្ជាបេសិ។ សោ ធន្តំ ឧស្សាបេត្វា
ទិវសេ ទិវសេ បញ្ចសតសហស្សបរិច្ឆាគំ កត្វា អបរភាគេ និក្ខម្ម បព្ពជិតោ។
ឯវំ មហាសត្តោ ន សក្កា កេនចិ សមណោ ន វា...បេ.... ព្រហ្មណ វា
កុសលសមាទានំ វិស្សជ្ជាបេតុ។ តេន វុត្តំ - "ទទ្ធិសមាទានោ អហោសិ
កុសលេសុ ធម្មេសុ អវត្តិតសមាទានោ"តិ។

ឥទានិ យេសុ កុសលេសុ ធម្មេសុ អវត្តិតសមាទានោ អហោសិ, តេ
ទស្សេតុំ កាយសុចរិតេតិអាទិមាហា។ ទានសំវិភាគេតិ ឯត្ថ ច ទានមេវ
ទិយ្យនវសេន ទានំ, សំវិភាគករណាវសេន សំវិភាគោ។ សីលសមាទានេតិ
បញ្ចសីលទសសីលចតុចារិសុទ្ធិសីលបូរណកាលេ។ ឧបោសថ្វបវាសេតិ
ចាតុទ្ទសិកាទិភេទស្ស ឧបោសថស្ស ឧបវសនកាលេ។ មត្តេយ្យតាយាតិ
មាតុកាតត្តវត្តេ។ សេសបទេសុបិ ឯសេវ នយោ។ អញ្ញាតវញ្ញាតវេសុ ចាតិ
អញ្ញេសុ ច ឯវរូបេសុ។ អធិកុសលេស្វតិ ឯត្ថ អត្ថិ កុសលា, អត្ថិ អធិកុសលា។
សព្វេបិ កាមាវចរា កុសលា កុសលា នាម, រូចាវចរា អធិកុសលា។ ឧភោមិ តេ
កុសលា នាម, អរូចាវចរា អធិកុសលា។ សព្វេបិ តេ កុសលា នាម,
សាវកចារមីបដិលាភបច្ចយា កុសលា អធិកុសលា នាម។ តេបិ កុសលា នាម,
បច្ចេកពោធិបដិលាភបច្ចយា កុសលា អធិកុសលា។ តេបិ កុសលា នាម,
សព្វញ្ញាតញ្ញាណាយ្យដិលាភបច្ចយា បន កុសលា ឥធិ "អធិកុសលា"តិ

អធិប្បតា។ តេសុ អធិកុសលេសុ ធម្មេសុ ទន្ធិសមាទានោ អហោសិ
អវត្តិតសមាទានោ។

កដត្តា ឧបចិតត្តាតិ ឯត្ថ សកិម្បិ កតំ កតមេវ, អភិណ្ណាករណេន បន
ឧបចិតំ ហោតិ។ ឧស្សន្ទត្តាតិ បិណ្ឌិកតំ រាសីកតំ កម្មំ ឧស្សន្ទន្តិ វុច្ចតិ។ តស្មា
“ឧស្សន្ទត្តា”តិ វេទន្តោ មយា កតកម្មស្ស ចក្កវាជ្យំ អតិសម្ពាធំ, ភវក្កំ អតិនិចំ,
ឯវំ មេ ឧស្សន្ទំ កម្មន្តិ ទស្សេតិ។ វិបុលត្តាតិ អប្បមាណាត្តា។ ឥមំ ឆា “អនន្តំ
អបរិមាណំ មយា កតំ កម្ម”ន្តិ ទស្សេតិ។ អធិគ្គណ្ណាតិ អធិភវតិ, អញ្ជេហិ
ទេវេហិ អតិវេកំ លភតីតិ អត្ថោ។ បដិលភតីតិ អធិគច្ឆតិ។

សព្ពាវន្តេហិ ចាទតលេហិតិ ឥទំ “សមំ ចាទំ ភូមិយំ និក្ខិបតី”តិ ឯតស្ស
វិត្តាវចនំ។ តត្ថ សព្ពាវន្តេហិតិ សព្ពបទេសវន្តេហិ, ន ឯកេន បទេសេន បឋមំ
ដុសតិ, ន ឯកេន បច្ឆា, សព្ពេហោវ ចាទតលេហិ សមំ ដុសតិ, សមំ ឧទ្ទរតិ។
សចេបិ ហិ តថាគតោ “អនេកសតចារិសំ នរកំ អក្កមិស្សមី”តិ ចាទំ
អភិនិហារតិ។ តាវនេវ និន្ទជ្ជានំ វាតប្បវិសិយ កម្មារភស្តា ឧន្ទមិទ្ធា បថវិសមំ
ហោតិ។ ឧន្ទតជ្ជានម្បិ អន្តោ បវិសតិ។ “ទូរេ អក្កមិស្សមី”តិ អភិនិហារន្តស្ស
សិនេរុប្បមាលោហិ បព្ពតោ សុសេទិតវេត្តន្តុរោ វិយ ឱនមិទ្ធា ចាទសមីបំ
អាគច្ឆតិ។ តថា ហិស្ស យមកថាជិហារិយំ កត្វា “យុគន្ទរបព្ពតំ
អក្កមិស្សមី”តិ ចាទេ អភិនិហារេ បព្ពតោ ឱនមិទ្ធា ចាទសមីបំ អាគតោ។
សោបិ តំ អក្កមិទ្ធា ទុតិយចាទេន តាវតីសភវនំ អក្កមិ។ ន ហិ
ចក្កលក្ខណេន បតិជ្ជាតព្ពជ្ជានំ វិសមំ ភវិតុំ សក្កោតិ។ ខាណុ វា កណ្ណាកោ វា
សក្ខរា វា កថលា វា ឧទ្ធារបស្សវខេជ្ឈសិដ្ឋាណិកាធិនិ វា បុរិមតវំ វា
អបគច្ឆន្តិ, តត្ថ តត្ថេវ វា បថវី បវិសន្តិ។ តថាគតស្ស ហិ សីលតេជេន

បុញ្ញតេជេន ធម្មតេជេន ទសន្តំ ចារមីនំ អានុកាវេន អយំ មហាបជីវី សម្មា
មុទុបុច្ឆាភិកិណ្ណាហោតិ។

២០២. សាគរបរិយន្តន្តិ សាគរសីមំ។ ន ហិ តស្ស រដ្ឋំ ករោន្តស្ស អន្តរា វុត្តោ
វា បព្ពតោ វា នទី វា សីមា ហោតិ មហាសមុទ្ទោវ សីមា។ តេន វុត្តំ
“សាគរបរិយន្ត”ន្តិ។ អទិលមនិមិត្តមកណ្តាកន្តិ និច្ចារំ។ ចោរា ហិ
ខរសម្មស្សដ្ឋេន ទិលា, ឧបទ្ទវបច្ចយដ្ឋេន និមិត្តា, វិជ្ឈនដ្ឋេន កណ្តាកាតិ វុច្ចន្តិ។
ឥន្ទន្តិ សមិទ្ធិ។ ជីតន្តិ សព្ពសម្មត្តិជាលិដុល្លំ។ ខេមន្តិ និព្វយំ។ សិវន្តិ និរុបទ្ទវំ។
និរព្ពន្តិ អព្ពន្ធវិហិតំ, គុម្ពំ គុម្ពំ ហុត្វា ចរន្តេហិ ចោរេហិ វិហិតន្តិ អត្ថោ។
អក្ខម្ពិយោតិ អវិក្ខម្ពនិយោ។ ន នំ កោចិ ហនតោ ចាលេតុំ សក្កោតិ។
បច្ចតិកេនាតិ បដិបក្ខំ ឥច្ឆន្តេន។ បច្ចាមិត្តេនាតិ បដិវិរុទ្ធន អមិត្តេន។
ឧភយម្បេតំ សបត្តវេវចនំ។ អព្ពន្ធវេហិតិ អន្តោ ឧដ្ឋិតេហិ រាគាធិហិ។

ពាហិវេហិតិ សមណាធិហិ។ តថា ហិ នំ ពាហិរា
នេវទត្តកោកាលិកាធម្មោ សមណាបិ សោណទណ្ឌាក្ខដទណ្ឌាធម្មោ
ព្រាហ្មណាបិ សក្កសទិសា នេវតាបិ សត្ត វស្សានិ អនុពន្ធមានោ មារោបិ
ពកាធម្មោ ព្រាហ្មានោបិ វិក្ខម្ពេតុំ នាសក្ខីសុ។

ឯត្តាវតា ភគវតា កម្មញ្ញា កម្មសិក្ខកញ្ញា លក្ខណញ្ញា លក្ខណានិសំសោ
ច វុត្តោ ហោតិ។ កម្មំ នាម សតសហស្សកប្បាធិកានិ ចត្តាវិ អសង្ខ្យយ្យានិ
ទន្ធិវីរិយេន ហុត្វា កតំ កម្មំ។ កម្មសិក្ខកំ នាម ទន្ធូន ហុត្វា កតការំ
សនេវកោ លោកោ ជានាតូតិ សុប្បតិដ្ឋិតចាធមហាបុរិសលក្ខណំ។ លក្ខណំ
នាម សុប្បតិដ្ឋិតចាធិតា។ លក្ខណានិសំសោ នាម បច្ចតិកេហិ
អវិក្ខម្ពនិយតា។

២០៣. តត្ថតំ វុច្ចតិ តត្ថ វុត្ថ កម្មាទិភេទេ អបរម្បំ វុច្ចតិ, គាថាពន្លំ
សន្ធាយ វុត្ថំ។ ឯតា បន គាថា ចោរណាកត្តរា “អានន្តត្ថេវេន ឋបិតា
វណ្ណានាគាថា” តិ វត្ថា គតា។ អបរភាគេ ថេរា “ឯកបទិកោ អត្តទ្វារោ” តិ
អាហំសុ។

តត្ថ សច្ចេតិ វចីសច្ចេ។ ធម្មេតិ ទសកុសលកម្មបថធម្មេ។ ទមេតិ
ត្រ្យាយទមនេ។ សំយមេតិ សីលសំយមេ។ “សោចយ្យសីលាលយ្យចោសថេសុ
ចា” តិ ឯត្ថ កាយសោចយ្យាទិ តិវិធំ សោចយ្យំ។ អាលយភូតំ សីលមេវ
សីលាលយោ។ ឧចោសថកម្មំ ឧចោសថោ។ អហីសាយាតិ អវិហីសាយ។
សមត្ថមាថវីតិ សកលំ អថវី។

អនុភីតិ អនុភវី។ វេយ្យញ្ញនិកាតិ លក្ខណាចាបកា។ បរាភិក្ខុតិ បរេ
អភិក្ខវេនសមត្ថោ។ សត្តភីតិ សបត្ថេហិ អក្ខម្ពិយោ ហោតិ។

ន សោ គច្ឆតិ ជាតុ ខម្ពនន្តិ សោ ឯកំសេនេវ អគ្គបុគ្គលោវិក្ខម្ពេតព្ពតំ ន
គច្ឆតិ។ ឯសា ហិ តស្ស ធម្មតាតិ តស្ស ហិ ឯសា ធម្មតា អយំ សភារោ។

ចានតលចក្កលក្ខណវណ្ណានា

២០៤. ឧព្ពេគឧត្តាសកយន្តិ ឧព្ពេគភយញ្ជោវ ឧត្តាសកយញ្ជា។ តត្ថ ចោរតោ
វា រាជតោ វា បច្ចត្តិកតោ វាវិលោបនពន្ធនាទិនិស្សយំ ភយំ ឧព្ពេគោ នាម,
តំមុហុត្តិកំ ចណ្ឌហត្តិអស្សាទីនិ វា អហិយក្ខាទយោ វា បដិច្ច
លោមហំសនករំ ភយំ ឧត្តាសកយំ នាម។ តំ សព្វំ អបនុទិតា វុបសមេតា។
សំវិធាតាតិ សំវិទហិតា។ កថំ សំវិទហិតិ? អដិវិយំ សាសន្ត្រដ្ឋានេសុ ធានសាលំ
កាវេត្វា តត្ថ អាគតេ កោដេត្វា មនុស្សេ ទត្វា អតិវាហេតិ, តំ ហំនំ បរិសិទ្ធី
អសក្កោន្តានំ មនុស្សេ បេសេត្វា បវេសេតិ។ នគរាទីសុបិ តេសុ តេសុ ហំនេសុ

អារក្ខំ ២២២តិ, ២២២ សំរិទ្ធិហតិ។ សបរិវារញ្ចា ទានំ អនាសិទិ អន្តំ ចានន្តិ ទសវិធំ
ទានវត្ថុ។

តត្ថ អន្តន្តិ យាគុកត្ថំ។ តំ ទទន្តោ ន ធារេ ២២២ត្វា អនាសិ, អថ ខោ
អន្តោនិវេសនេ ហរិវត្ថបលិត្តដ្ឋានេ លាជា ចេវ បុត្តានិ ច វិកិរិត្វា អាសនំ
បញ្ញាបេត្វា វិតានំ ពន្ធិត្វា កន្ធិធូមាធិហិ សក្ការំ កត្វា ភិក្ខុសង្ឃំ និសីទាបេត្វា
យាគុំ អនាសិ។ យាគុំ ទេន្តោ ច សព្វញ្ញនំ អនាសិ។ យាគុចាធាវសានេ ចាទេ
ឆោវិត្វា តេលេន មក្ខេត្វា នានប្បការកំ អនន្តំ ខន្ធកំ ទត្វា បរិយោសានេ
អនេកសូបំ អនេកព្យញ្ញនំ បណ្ឌិតកោជនំ អនាសិ។ ចានំ ទេន្តោ
អម្ពចាធាធិអដ្ឋវិធំ ចានំ អនាសិ, តម្បិ យាគុកត្ថំ ទត្វា។ វត្ថំ ទេន្តោ ន
សុទ្ធវត្ថមេវ អនាសិ, ឯកបដ្ឋុបដ្ឋាធិបហោនកំ បន ទត្វា សុចិម្បិ អនាសិ,
សុត្តម្បិ អនាសិ, សុត្ថំ វដ្តេសិ, សុចិកម្មករណាដ្ឋានេ ភិក្ខុនំ អាសនានិ,
យាគុកត្ថំ, ចាទមក្ខនំ, បិដ្ឋមក្ខនំ, វជនំ, បណ្ឌាបលាសំ, វជនទោណិកំ,
អន្តមសោ ចីវរវជនកំ កប្បិយការកម្បិ អនាសិ។

យានន្តិ ឧចាហានំ។ តំ ទទន្តោបិ ឧចាហានត្ថវិកំ ឧចាហានទណ្ឌកំ
មក្ខនតេលំ ហេដ្ឋា វុត្តានិ ច អន្តាធិនិ តស្សេវ បរិវារំ កត្វា អនាសិ។ មាលំ
ទេន្តោបិ ន សុទ្ធមាលមេវ អនាសិ, អថ ខោ នំ គន្ធមិ មិស្សេត្វា ហេដ្ឋិមាធិ
ចត្តារិ តស្សេវ បរិវារំ កត្វា អនាសិ។
ពោធិចេតិយអាសនទោត្ថកាធិបូជនត្ថាយ ចេវ ចេតិយយរធូបនត្ថាយ ច គន្ធា
ទេន្តោបិ ន សុទ្ធគន្ធមេវ អនាសិ, គន្ធិសនកនិសទាយ ចេវ
បក្ខិបនកកាជនេន ច សទ្ធិ ហេដ្ឋិមាធិ បញ្ចា តស្ស បរិវារំ កត្វា អនាសិ។
ចេតិយបូជាធិនំ អត្ថាយ ហរិវាលមនោសិលាចិនបិដ្ឋាធិវិលេបនំ ទេន្តោបិ ន
សុទ្ធឱវិលេបនមេវ អនាសិ, វិលេបនកាជនេន សទ្ធិ ហេដ្ឋិមាធិ ច តស្ស បរិវារំ

កត្វា អនាសិ។ សេយ្យាតិ មញ្ចបីបំ។ តំ ទេន្តោបិ ន សុទ្ធកមេវ អនាសិ,
កោជវកម្ពលបច្ចត្តរណមញ្ចប្បជិចាទកេហិ សទ្ធិ អន្តមសោ
មង្គលសោធននណ្ឌាកំ ហេដ្ឋីមាធិ ច សត្ត តស្ស បរិវារំ កត្វា អនាសិ។ អារសំ
ទេន្តោបិ ន គេហមត្តមេវ អនាសិ, អថ ខោ នំ មាលាកម្ពលតាកម្មបដិមណ្ឌិតំ
សុបញ្ញត្តំ មញ្ចបីបំ កាវេត្វា ហេដ្ឋីមាធិ អដ្ឋ តស្ស បរិវារំ កត្វា អនាសិ។
បទីបេយ្យន្តិ បទីបតេលំ។ តំ ទេន្តោ ចេតិយផ្កុណោ ពោធិយផ្កុណោ ធម្មស្សវនគ្គ
វសនគេហោ ចាត្តកវាចនដ្ឋានេ ឥមិនា ធីបំ ជាលាបេថាតិ ន សុទ្ធតេលមេវ
អនាសិ, វដ្ឋិ កបល្លកតេលភាជនាធិហិ សទ្ធិ ហេដ្ឋីមាធិ នវ តស្ស បរិវារំ កត្វា
អនាសិ។ សុរិកត្តន្តរាធិតិ សុរិកត្តអន្តរាធិ។

រាជាធាតិ អភិសិក្ខា។ ភោគិយាតិ ភោជកា កុមារាតិ រាជកុមារា។ ឥធន
កម្មំ នាម សបរិវារំ ទានំ។ កម្មសិក្ខកំ នាម សបរិវារំ កត្វា ទានំ អនាសិតិ
ឥមិនា ការណេន សនេវកោ លោកោ ជាតាត្វតិ និព្ពត្តំ ចក្កលក្ខណំ។
លក្ខណំ នាម តនេវ ចក្កលក្ខណំ។ អានិសំសោ មហាបរិវារតា។

២០៥. តត្ថតំ វុច្ចតីតិ ឥមា តទត្ថបរិធិបនា កាថា វុច្ចន្តិ។ ធុរិជា ហិ កាថា
ហោន្តិ - តទត្ថបរិធិបនា ច វិសេសត្ថបរិធិបនា ច។ តត្ថ ចាឡិអាកតមេវ អត្ថំ
បរិធិបនា តទត្ថបរិធិបនា នាម។ ចាឡិយំ អនាគតំ បរិធិបនា
វិសេសត្ថបរិធិបនា នាម។ ឥមា បន តទត្ថបរិធិបនា។ តត្ថ បុរេតិ បុព្វេ។
បុរត្ថាតិ តស្សវេ វេវចនំ។ បុរិមាសុ ជាតិស្វតិ ឥមិស្សា ជាតិយា
បុព្វេកតកម្មបដិក្ខេបទីបនំ។ ឧព្ពេកឧត្តាសកយាបន្ទននោតិ ឧព្ពេកភយស្ស ច
ឧត្តាសកយស្ស ច អបន្ទននោ។ ឧស្សុកោតិ អធិមុត្តោ។

សតបុញ្ញលក្ខណាន្តិ សតេន សតេន បុញ្ញកម្មេន និព្ពត្តំ ឯកេកំ លក្ខណំ។
ឯវំ សន្តេយោ កោចិ ពុទ្ធា ភវេយ្យាតិ ន រោចយីសុ, អនន្តេសុ បន ចក្កវាឡេសុ

សព្វេសត្តា ឯកកំ កម្មំ សតក្ខត្តំ ករេយ្យំ, ឯត្ថកេហិ ជនេហិ កតំ កម្មំ
ពោធិសត្តោ ឯកោវ ឯកកំ សតគុណំ កត្វា និព្វត្តោ។ តស្មា
“សតបុញ្ញលក្ខណោ”តិ ឥមមត្តំ រោចយីសុ។ មនុស្សសុវសក្ករក្ខសាតិ
មនុស្ស ច អសុរា ច សក្កា ច រក្ខសា ច។

អាយតបណ្ឌិតាធិតិលក្ខណវណ្ណោ

២០៦. អន្តរាតិ បដិសន្ធិតោ សវសចុតិយា អន្តរេ។ ឥធ កម្មំ នាម
ចាណាតិចាតាវិរតិ។ កម្មសិក្ខកំ នាម ចាណាតិចាតំ ករោត្តោ
បទសទ្ទសវនកយា អគ្គគ្គចាទេហិ អក្កមន្តា គន្ធា បរំ ចាតេន្តិ។ អថ តេ ឥមិនា
ការណោ តេសំ តំ កម្មំ ជនោ ជាតាតូតិ អន្តោវដ្ឋចាទា វា ពហិវដ្ឋចាទា វា
ឧក្កដិកចាទា វា អគ្គកោណ្ឌា វា បណ្ឌិកោណ្ឌា វា ភវន្តិ។ អគ្គចាទេហិ គន្ធា
បរស្ស អមាវិតភាវំ បន តថាគតស្ស សនេវកោ លោកោ ឥមិនា ការណោ
ជាតាតូតិ អាយតបណ្ឌិ មហាបុរិសលក្ខណំ និព្វត្តតិ។ តថា បរំ ឃាតេន្តា
ឧន្ទតកាយេន គច្ឆន្តា អញ្ញោ បស្សិស្សន្តិ ឌីនតា គន្ធា បរំ ឃាតេន្តិ។ អថ តេ
ឯវមិមេ គន្ធា បរំ ឃាតយីសូតិ នេសំ តំ កម្មំ ឥមិនា ការណោ បរោ ជាតាតូតិ
ឧជ្ជា វា វាមនា វា បីឋសប្បិ វា ភវន្តិ។ តថាគតស្ស បន ឯវំ គន្ធា បរេសំ
អយាតិតភាវំ ឥមិនា ការណោ សនេវកោ លោកោ ជាតាតូតិ
ព្រហ្មដុកត្តមហាបុរិសលក្ខណំ និព្វត្តតិ។ តថា បរំ ឃាតេន្តា អាវុធំ វា មុគ្គំ វា
គណ្ឌិត្វា មុដ្ឋិកតហត្ថា បរំ ឃាតេន្តិ។ តេ ឯវំ តេសំ បរស្ស យាតិតភាវំ ឥមិនា
ការណោ ជនោ ជាតាតូតិ រស្សផ្កលី វា រស្សហត្ថា វា វដ្ឋផ្កលី វា ជណហត្ថកា
វា ភវន្តិ។ តថាគតស្ស បន ឯវំ បរេសំ អយាតិតភាវំ សនេវកោ លោកោ
ឥមិនា ការណោ ជាតាតូតិ ធិយផ្កលីមហាបុរិសលក្ខណំ និព្វត្តតិ។ ឥធមេត្ត

កម្មសិក្ខកំ។ ឥឡូវ បនលក្ខណត្ថយំ លក្ខណំ នាម។ ធីយាយុកកាវោ
លក្ខណានិសំសោ។

២០៧. មរណាវធភយត្ថនោតិ ឯត្ថ មរណាសម្ព័ត្តោ វេទោ មរណាវេទោ,
មរណាវេទោ ភយំ មរណាវធភយំ, តំ អត្ថនោ ជានិត្វា។ បដិវរតោ
បរំមារណាយាតិ យថា មឃ្ហំ មរណាតោ ភយំ មម ជីវិតំ បិយំ, ឯវំ បរេសម្បីតិ
ញត្វា បរំ មារណាតោ បដិវរតោ អហោសិ។ សុចរិតេនាតិ សុចិណ្ឌោន។
សគ្គមគមាតិ សគ្គំ គតោ។

ចរិយ បុនិធាគតោតិ ចរិត្វា បុន ឥធាគតោ។ ធីយចាសណ្ឌិកោតិ
ធីយបណ្ឌិកោ។ ព្រហ្មាវ សុដ្ឋតិ ព្រហ្មាវិយ សុដ្ឋ ឧដ្ឋ។

សុត្ថុដោតិ សុន្ទរត្ថុដោ។ សុស្វតិ មហាល្អកកាលេបិ តុណ្ហាវចោ។
សុសណ្ឌិតោតិ សុសណ្ឌានសម្បជ្ជោ។ មុទុតលុនផ្គុលិយស្សាតិ មុទុ ច តលុនា
ច អផ្គុលិយោ អស្ស។ តីភីតិ តីហិ។ បុរិសវរគ្គលក្ខណេហិតិ បុរិសវរស្ស
អគ្គលក្ខណេហិ។ ចិរយបនាយាតិ ចិរំ យាបនាយ, ធីយាយុកកាវាយ។

ចិរំ យេវេតីតិ ចិរំ យាបេតិ។ ចិរតំ បព្ពជតិ យទិ តតោតិ តតោ ចិរតំ
យាបេតិ, យទិ បព្ពជតីតិ អត្ថោ។ យាបយតិ ច វសិទ្ធិការនាយាតិ វសិប្បត្ថោ
ហុត្វា ឥទ្ធិការនាយ យាបេតិ។

សត្តស្សនតាលក្ខណវណ្ណានា

២០៨. វសិតានន្តិ វសសម្បជ្ជានំ។ “ខាធនីយាន”ន្តិអាធិសុ ខាធនីយានិ នាម
បិដ្ឋខដ្ឋកាធនិ។ ភោជនីយានីតិ បញ្ច ភោជនានិ។ សាយនីយានីតិ សាយិតញ្ញានិ

សប្បុរសធម៌តាមទីនេះ។ លេហនីយានីតិ និងល្បែហិតត្តានិ បិដ្ឋចាយាសានីតិ។
ចានានីតិ អដ្ឋចានកានិ។

ឥធិ កម្មំ នាម កប្បសតសហស្សដិកានិ ចត្តារិ អសម្ព័យ្យានិ ទិន្នំ ឥទំ
បណ្ឌិតភោជនទានំ។ កម្មសិក្ខកំ នាម លូខភោជនេ កុច្ឆិតតេ លោហិតំ
សុស្សតិ, មំសំ មិលាយតិ។ តស្មា លូខធាយកា សត្តា ឥមិនា ការណេន នេសំ
លូខភោជនស្ស ទិន្នការំ ជនោ ជាតាតូតិ អប្បមំសា អប្បលោហិតា
មនុស្សបេតាវិយ ទុល្លភន្នចានា ភវន្តិ។ បណ្ឌិតភោជនេ បន កុច្ឆិតតេ
មំសលោហិតំ វឡតិ, បរិបុណ្ណាកាយា ចាសានិកា អភិរូបទស្សនា ហោន្តិ។
តស្មា តថាគតស្ស ធីយវត្ថំ បណ្ឌិតភោជនធាយកត្ថំ សនេវកោ លោកោ
ឥមិនា ការណេន ជាតាតូតិ សត្តស្សនមហាបុរិសលក្ខណំ និព្វត្តតិ។
លក្ខណំ នាម សត្តស្សនលក្ខណមេវ។ បណ្ឌិតលាភិតា អានិសំសោ។

២០៩. ខន្ធភោជ្ជមថលេយ្យសាយិតន្តិ ខន្ធកញ្ច ភោជនញ្ច លេហនីយញ្ច
សាយនីយញ្ច។ ឧត្តមគ្គរសធាយកោតិ ឧត្តមោ អគ្គរសធាយកោ, ឧត្តមាធំ វា
អគ្គរសានំ ធាយកោ។

សត្ត បុស្សនេតិ សត្ត ច ឧស្សនេ។ តទត្ថជោតកន្តិ ខន្ធភោជ្ជាធិជោតកំ,
តេសំ លាភសំវត្ថនិកន្តិ អត្ថោ។ បព្ពជម្បិ ចាតិ បព្ពជមាណាបិ ច។
តទានិកច្ឆតិ តំ អនិកច្ឆតិ។ លាភិវត្ថមន្តិ លាភិ ឧត្តមំ។

ករចរណាទិលក្ខណាវណ្ណានា

២១០. ទានេនាតិអាទិសុ ឯកច្ឆោ ទានេនេវ សន្តិស្ថិតញ្ច ហោតិ, តំ ទានេន
សន្តិហេសិ។ បព្ពជិតានំ បព្ពជិតបរិក្ខារំ, គិហីនំ គិហិបរិក្ខារំ អទាសិ។

បេយ្យវដ្តនាតិ ឯកោច្ឆា ហិ “អយំ ឆាតត្ថំ នាម ទេតិ, ឯកេន បន វចនេន
សត្ថំ មក្ខេត្វា នាសេតិ, កី ឯតស្ស ឆាន” តិ វត្ថា ហោតិ។ ឯកោច្ឆា “អយំ
កិញ្ចាបិ ឆានំ ន ទេតិ, កថេន្តោ បន តេលេន វិយ មក្ខេតិ។ ឯសោ ទេតុ វា មា វា,
វចនេមេវ តស្ស សហស្សំ អគ្គតិ” តិ វត្ថា ហោតិ។ ឯវរុចោ បុគ្គលោ ឆានំ ន
បច្ឆាសីសតិ, បិយវចនេមេវ បច្ឆាសីសតិ។ តំ បិយវចនេន សង្កហេសិ។

អត្ថចរិយាយាតិ អត្ថសំវឿនកថាយ។ ឯកោច្ឆា ហិ នេវ ឆានំ, ន បិយវចនំ
បច្ឆាសីសតិ។ អត្ថនោ ហិតកថំ វឿតកថមេវ បច្ឆាសីសតិ។ ឯវរុបំ បុគ្គលំ
“ឥទំ តេ កាតត្ថំ, ឥទំ តេ ន កាតត្ថំ។ ឯវរុចោ បុគ្គលោ សេវិតញ្ចោ, ឯវរុចោ
បុគ្គលោ ន សេវិតញ្ចោ” តិ ឯវំ អត្ថចរិយាយ សង្កហេសិ។

សមាទត្តតាយាតិ សមាទសុខទុក្ខភាវេន។ ឯកោច្ឆា ហិ ឆានាធិសុ ឯកម្មំ
ន បច្ឆាសីសតិ, ឯកាសនេ និសង្កំ, ឯកបល្លង្កេ សយនំ, ឯកតោ ភោជនត្ថំ ឯវំ
សមាទសុខទុក្ខតំ បច្ឆាសីសតិ។ តត្ថ ជាតិយា ហីនោ ភោគេន អធិកោ
ទុស្សង្គហោ ហោតិ។ ន ហិ សក្កា តេន សទ្ធិ ឯកបរិភោគោ កាតុំ, តថា
អភិរិយមាទេ ច សោ កុដ្ឋតិ។ ភោគេន ហីនោ ជាតិយា អធិកោបិ
ទុស្សង្គហោ ហោតិ។ សោ ហិ “អហំ ជាតិមា” តិ ភោគសម្បន្នេន សទ្ធិ
ឯកបរិភោគំ ន ឥច្ឆតិ, តស្មី អភិរិយមាទេ កុដ្ឋតិ។ ឧភោហិបិ ហីនោ បន
សុសង្កហោ ហោតិ។ ន ហិ សោ ឥតវេន សទ្ធិ ឯកបរិភោគំ ឥច្ឆតិ, ន
អភិរិយមាទេ ច កុដ្ឋតិ។ ឧភោហិ សទិសោបិ សុសង្កហោយេវ។ ភិក្ខុសុ
ទុស្សីលោ ទុស្សង្គហោ ហោតិ។ ន ហិ សក្កា តេន សទ្ធិ ឯកបរិភោគោ កាតុំ,
តថា អភិរិយមាទេ ច កុដ្ឋតិ។ សីលវា សុសង្កហោ ហោតិ។ សីលវា ហិ
អធិយមាទេបិ អភិរិយមាទេបិ ន កុដ្ឋតិ។ អញ្ចំ អត្ថនា សទ្ធិ បរិភោគំ

អករោន្តម្យី ន ចាបកេន ចិត្តេន បស្សតិ។ បរិភោគោបិ តេន សទ្ធិំ សុករោ
ហោតិ។ តស្មា ឯវុបំ បុគ្គលំ ឯវំ សមាធិត្តតាយ សង្គហោសិ។

សុសង្កហិតាស្ស ហោន្តិតិ សុសង្កហិតា អស្ស ហោន្តិ។ ទេតុ វា មា វា ទេតុ,
ករោតុ វា មា វា ករោតុ, សុសង្កហិតាវ ហោន្តិ, ន ភិជ្ជន្តិ។ “យទាស្ស ទាតព្ពំ
ហោតិ, តទា ទេតិ។ ឥទានិ មញ្ញោ នត្ថិ, តេន ន ទេតិ។ កី មយំ ទទមានមេវ
ឧបជ្ឈហាម? អទេន្តំ អករោន្តំ ន ឧបជ្ឈហាមា”តិ ឯវំ ចិន្តេន្តិ។

ឥធ កម្មំ នាម ធីយរត្តំ កតំ ទានាទិសង្កហកម្មំ។ កម្មសិក្ខកំ នាម យោ
ឯវំ អសង្កាហកោ ហោតិ, សោ ឥមិនា ការណេនស្ស អសង្កាហកកាវំ ជនោ
ជាតាត្ថិតិ ឧទ្ធិហត្ថចាទោ ចេវ ហោតិ, វិសមជ្ជិតាវយវលក្ខណោ ច។
តថាគតស្ស បនធីយរត្តំ សង្កាហកកាវំ សនេវកោ លោកោ ឥមិនា
ការណេន ជាតាត្ថិតិ ឥមាទិ ទ្វេលក្ខណានិ និព្ពត្តន្តិ។ លក្ខណំ នាម ឥទមេវ
លក្ខណាទ្វយំ។ សុសង្កហិតបរិជនតា អានិសំសោ។

២០០. ភិរិយាតិ ភិរិក្ខា។ ចរិយាតិ ចរិក្ខា។ អនវមតេនាតិ អនវញ្ញាតេន។
“អនបមោទេនា”តិបិ ចាថោ, ន អប្បមោទេន, ន ធីនេន ន គព្ពិតេនាតិ អត្ថោ។

ចរិយាតិ ចរិក្ខា។ អតិរុចិរ សុវគ្គ ទស្សនេយ្យន្តិ អតិរុចិរញ្ច សុចាសាទិកំ
សុវគ្គ ច សុដ្ឋ នេកំ ទស្សនេយ្យញ្ច ទដ្ឋព្ពយុត្តំ។ សុសុ កុមារោតិ សុដ្ឋ
សុកុមារោ។

បរិជនស្សវោតិ បរិជនោ អស្សវោ វចនករោ។ វិធមយ្យាតិ
កត្តញ្ញាកត្តញ្ញេសុ យថារុចិ វិធាតញ្ញោ។ មហិមន្តិ មហី ឥមំ។ បិយវទ្ធិ ហិតសុខតំ
ជីតីសមាទោតិ បិយវទោ ហុត្វា ហិតញ្ច សុខញ្ច បរិយេសមាទោ។

វេទនបដិករស្សា ភិប្បសន្នាតិ វេទនបដិករា អស្ស អភិប្បសន្នា។ ធម្មានុធម្មន្តិ
ធម្មញ្ញា អនុធម្មញ្ញា។

ឧស្សន្ធវិចារិកកុណាវណ្ណានា

២៧២. អត្ថបសំហិតន្តិ ឥន្ទលោកបរលោកត្ថនិស្សិតំ។ ធម្មបសំហិតន្តិ
និសកុសលកម្មបដិស្សិតំ។ ពហុជនំ និទំសេសីតិ ពហុជនស្ស និទំសនកដំ
កថេសី។ ចាណ្ឌនន្តិ សត្តានំ។ “អគ្គោ”តិអាទិនិ សញ្ញានិ អញ្ញមញ្ញវេវេនានិ។
ឥន្ទ កម្មំ នាម ធីយរត្តំ ភាសិតា ឧទ្ធច្ចមនីយា អត្ថបសំហិតា វាចា។
កម្មសិក្ខកំ នាម យោ ឯវ្យបំ ឧត្តតវាចំ ន ភាសិតិ, សោ ឥមិនា ការណេន
ឧត្តតវាចាយ អភាសនំ ជនោ ជាតាត្ថតិ អនោសន្ធវិចារិកា ច ហោតិ
អនោតលោមោ ច។ តថាគតស្ស បន ធីយរត្តំ ឯវ្យចាយ ឧត្តតវាចាយ
ភាសិតការំ សនេវកោ លោកោ ឥមិនា ការណេន ជាតាត្ថតិ
ឧស្សន្ធវិចារិកកុណាញា ឧទ្ធច្ចលោមលកុណាញា និព្ពត្តតិ។ លកុណំ នាម
ឥនមេវ លកុណាទ្វយំ។ ឧត្តមភារោ អាទិសំសោ។

២៧៣. ឯវយន្តិ កុណាត្តោ។ ពហុជនំ និទំសយីតិ ពហុជនស្ស ហិតំ និស្សេតិ។
ធម្មយាគន្តិ ធម្មទានយញ្ញំ។

ឧត្តមុប្បតិកលោមវា សសោតិ សោ ឯស ឧទ្ធច្ចលោមវា ហោតិ។
ចាទគណ្ហិវហូតិ ចាទគោប្បកា អហោសុំ។ សាធុសណ្ហិតាតិ សុដ្ឋសណ្ហិតា។
មំសលោហិតាចិតាតិ មំសេន ច លោហិតេន ច អាចិតា។ តថោត្តតាតិ តថេន
បរិយោនន្ទា និគ្គុណ្ណំ។ វេទិតិ គច្ឆតិ។ អនោមនិក្កមោតិ អនោមរិហារី
សេដ្ឋិហារី។

ឯវណិជជ្ឈលកុណាវណ្ណានា

២៧៤. សិប្បំ វាតិអាទិសុ សិប្បំ នាម ទ្វេ សិប្បានិ - ហ្នឹងព្យា សិប្បំ, ឧក្កដ្ឋព្យា សិប្បំ។ ហ្នឹង នាម សិប្បំ នឿយការសិប្បំ, កុម្មការសិប្បំ បេសការសិប្បំ នហាបិតសិប្បំ។ ឧក្កដ្ឋ នាម សិប្បំ លេខា មុត្តា គណនា។ វិជ្ជាតិ អហិវិជ្ជាធិអនេកវិជា។ ចរណាន្តិ បញ្ចសីលំ ធនសីលំ ចាតិមោក្ខសំវរសីលំ។ កម្មន្តិ កម្មស្ស កតាជាននបញ្ញា។ កិលិស្សេយ្យន្តិ កិលមេយ្យំ។ អន្តេវាសិកវត្ថំ នាម ធុត្ថំ, តំ នេសំ មា ចិរមហោសីតិ ចិន្តេសិ។

រាជារហានីតិ រញ្ជោ អនុរូចានិ ហត្ថិអស្សាធិនិ, តានិយេវ រញ្ជោ សេនាយ អង្គកូតត្តា រាជផ្កានីតិ វុច្ឆន្តិ។ រាជូបភោគានីតិ រញ្ជោ ឧបភោគបរិភោគភណ្ឌានិ, តានិ ចេវ សត្តរតនានិ ច។ រាជានុច្ឆរិកានីតិ រញ្ជោ អនុច្ឆរិកានិ។ តេសំយេវ សព្វេសំ ឥទំ គហណំ។ សមណារហានីតិ សមណានំ អនុរូចានិ ចីវរាធិនិ។ សមណាផ្កានីតិ សមណានំ កោដ្ឋាសកូតា ចតស្សោ បរិសា។ សមណូបភោគានីតិ សមណានំ ឧបភោគបរិក្ខារា។ សមណានុច្ឆរិកានីតិ តេសំយេវ អធិវចនំ។

ឥធម បន កម្មំ នាម ធិយវត្ថំ សក្កច្ចំ សិប្បានិវាចនំ។ កម្មសិក្ខកំ នាម យោ ឯវំ សក្កច្ចំ សិប្បំ អវាចេន្តោ អន្តេវាសិកេ ឧក្កដិកាសនជង្គ្រេបេសនិកាធិហិ កិលមេតិ, តស្ស ជង្គ្រេមំសំ លិទិត្វា ចាតិតំ វិយ ហោតិ។ តថាគតស្ស បន សក្កច្ចំ វាចិតការំ សនេវកោ លោកោ ឥមិនា ការណេន ជាតាត្វតិ អនុបុព្វឧត្តតវដ្ឋិតំ ឯណិជង្គ្រេលក្ខណំ និព្ពត្តតិ។ លក្ខណំ នាម ឥធមេវ លក្ខណំ។ អនុច្ឆរិកលាភិតា អានិសំសោ។

២៧៥. យទ្ធិបយាតាយាតិ យំ សិប្បំ កស្សចិ ឧបយាតាយ ន ហោតិ។ កិលិស្សតីតិ កិលមិស្សតិ។ សុខុមត្តហោត្តតាតិ សុខុមត្តចេន បរិយោនធ្វា។ កី

បន អញ្ជ្រួន កម្មន អញ្ជ្រួន លក្ខណ៍ ធិត្តតិ ធិតិ? ន ធិត្តតិ។ យំ បន ធិត្តតិ, តំ
អនុញ្ញាតិ ហោតិ, តស្មា ឥធិ វុត្តិ។

សុខុមច្ឆរិលក្ខណវណ្ណានា

២០៦. សមណំ វាតិ សមិតចាបដ្ឋេន សមណំ។ ព្រាហ្មណំ វាតិ
ពាហិតចាបដ្ឋេន ព្រាហ្មណំ។

មហាបញ្ញាតិអាទិសុ មហាបញ្ញាទីហិ សមន្តាគតោ ហោតីតិ អត្ថោ។
តត្រិទំ មហាបញ្ញាទីនំ នានត្ថំ។

តត្ថ កតមា មហាបញ្ញា? មហាន្តេ សីលក្ខន្ធន្ថេ បរិគ្គណ្ណាតីតិ មហាបញ្ញា,
មហាន្តេ សមាធិក្ខន្ធន្ថេ បញ្ញាក្ខន្ធវិមុត្តិក្ខន្ធវិមុត្តិញ្ញាណទស្សនក្ខន្ធន្ថេ
បរិគ្គណ្ណាតីតិ មហាបញ្ញា។ មហន្តានិ វាណាវាណានិ មហន្តា
វិហារសមាបត្តិយោ មហន្តានិ អរិយសច្ចានិ មហាន្តេ សតិបដ្ឋានេ សម្មប្បធានេ
ឥទ្ធិចានេ មហន្តានិ ឥន្ទ្រិយានិ ពលានិ មហាន្តេ ពោជ្ឈង្គេ មហាន្តេ អរិយមគ្គេ
មហន្តានិ សាមញ្ញដលានិ មហន្តា អភិញ្ញាយោ មហន្តំ បរមត្ថំ និព្វានំ
បរិគ្គណ្ណាតីតិ មហាបញ្ញា។

កតមា បុគ្គបញ្ញា? បុគ្គនានាខន្ធនេសុ ញ្ញាណំ បរត្ថតិ បុគ្គបញ្ញា។
បុគ្គនានាធាតុសុ បុគ្គនានាអាយតនេសុ បុគ្គនានាបដិច្ចសមុប្បាទេសុ
បុគ្គនានាសុញ្ញតមនុបលព្រៀសុ បុគ្គនានាអត្ថេសុ ធម្មេសុ និរុត្តិសុ បដិភានេសុ។
បុគ្គនានាសីលក្ខន្ធនេសុ បុគ្គនានាសមាធិបញ្ញាវិមុត្តិវិមុត្តិញ្ញាណទស្សនក្ខន្ធនេសុ
បុគ្គនានាវាណាវាណេសុ បុគ្គនានាវិហារសមាបត្តិសុ បុគ្គនានាអរិយសច្ចេសុ
បុគ្គនានាសតិបដ្ឋានេសុ សម្មប្បធានេសុ ឥទ្ធិចានេសុ ឥន្ទ្រិយេសុ ពលេសុ
ពោជ្ឈង្គេសុ បុគ្គនានាអរិយមគ្គេសុ សាមញ្ញដលេសុ អភិញ្ញាសុ

បុព្វជនសាធារណៈ ធម្ម សមតិក្កម្ម បរមត្ថ និព្វាន ញាណំ បរត្ថតីតិ
បុព្វបញ្ញា។

កតមា ហាសបញ្ញា? ឥតកត្តា ហាសពហុលោ វេទពហុលោ
តុដ្ឋិពហុលោ ចាមោដ្ឋិពហុលោ សីលំ បរិបូរេតិ ឥន្ទ្រិយសំវរំ បរិបូរេតិ ភោជនេ
មត្តញ្ញតំ ជាគរិយានុយោគំ សីលក្ខន្ធនំ សមាធិក្ខន្ធនំ បញ្ញាក្ខន្ធវិមុត្តិក្ខន្ធនំ
វិមុត្តិញ្ញាណាទស្សនក្ខន្ធនំ បរិបូរេតីតិ ហាសបញ្ញា។ ហាសពហុលោ... បេ...
ចាមោដ្ឋិពហុលោ ឋានាឋានំ បដិវិជ្ឈតីតិ ហាសបញ្ញា។ ហាសពហុលោ
វិហារសមាបត្តិយោ បរិបូរេតីតិ ហាសបញ្ញា។ ហាសពហុលោ អរិយសច្ចានិ
បដិវិជ្ឈតីតិ ហាសបញ្ញា។ សតិបដ្ឋានេ សមុប្បធានេ ឥន្ទ្រិយានិ ឥន្ទ្រិយានិ
ពលានិ ពោជ្ឈង្គេ អរិយមគ្គំ ភាវេតីតិ ហាសបញ្ញា។ ហាសពហុលោ
សាមញ្ញដលានិ សង្ខារោតីតិ ហាសបញ្ញា។ អភិញ្ញាយោ បដិវិជ្ឈតីតិ
ហាសបញ្ញា។ ហាសពហុលោ វេទតុដ្ឋិចាមោដ្ឋិពហុលោ បរមត្ថំ និព្វានំ
សង្ខារោតីតិ ហាសបញ្ញា។

កតមា ជវនបញ្ញា? យំកិញ្ចំ រូបំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ យំ ទូរេ សន្តិកេ វា,
សត្តំ តំ រូបំ អនិច្ចតោ ឱប្បំ ជវតីតិ ជវនបញ្ញា។ ទុក្ខតោ ឱប្បំ អនត្តតោ ឱប្បំ
ជវតីតិ ជវនបញ្ញា។ យា កាចិ វេទនា... បេ... យំកិញ្ចំ វិញ្ញាណំ
អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ, សត្តំ តំ វិញ្ញាណំ អនិច្ចតោ ទុក្ខតោ អនត្តតោ ឱប្បំ
ជវតីតិ ជវនបញ្ញា។ ចក្ក... បេ... ជរាមរណំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អនិច្ចតោ
ទុក្ខតោ អនត្តតោ ឱប្បំ ជវតីតិ ជវនបញ្ញា។ រូបំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អនិច្ច
ខយដ្ឋេន ទុក្ខំ ភយដ្ឋេន អនត្តា អសារកដ្ឋេនាតិ តុលយិត្វា តិរយិត្វា
វិការយិត្វា វិភូតំ កត្វា រូបនិរោធ�េ និព្វានេ ឱប្បំ ជវតីតិ ជវនបញ្ញា។ វេទនា
សញ្ញា សង្ខារា វិញ្ញាណំ ចក្ក... បេ... ជរាមរណំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អនិច្ច

ឧបសគ្គនេះ...បេ...វិភូតំ កត្វា ជរាមរណានិរោធនិព្ពានេ ឱប្បំ ជវតីតិ ជវនបញ្ញា។
រូបំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ។ ចក្កំ...បេ... ជរាមរណំ អនិច្ចំ សង្ខតំ
បដិច្ចសមុប្បន្នំ ឧបសគ្គំ វយេ ឧប្បំ វិរាគធម្មំ និរោធធម្មន្តិ តុលយិត្វា តីរយិត្វា
វិការយិត្វាវិភូតំ កត្វា ជរាមរណានិរោធនិព្ពានេ ឱប្បំ ជវតីតិ ជវនបញ្ញា។

កតមា តិក្ខុបញ្ញា? ឱប្បំ កិលេសេ និន្ទតីតិ តិក្ខុបញ្ញា។ ឱប្បន្នំ កាមវិតក្កំ
នាធិវាសេតិ, ឱប្បន្នំ ព្យាបាទវិតក្កំ, ឱប្បន្នំ វិហាសាវិតក្កំ, ឱប្បន្នប្បន្នំ ចាបកេ
អកុសលេ ធម្មេ ឱប្បន្នំ រាគំ ទោសំ មោហំ កោដំ ឧបនាហំ មក្ខំ បឡាសំ ឥស្សំ
មជ្ជិយំ មាយំ សាវេយ្យំ ចម្អំ សារម្ហំ មាណំ អតិមាណំ មធំ បមាណំ សព្វេ កិលេសេ
សព្វេ ទុច្ចរិតេ សព្វេ អភិសង្ការេ សព្វេ ភវតាមិកម្មេ នាធិវាសេតិ បដហតិ
វិនោទេតិ ព្យន្តិ ករោតិ អនការំ គមេតីតិ តិក្ខុបញ្ញា។ ឯកស្មី អាសនេ ចត្តារោ
អរិយមគ្គា ចត្តារិ សាមញ្ញជលានិ ចតស្សោ បដិសម្ពិទ្ធាយោ ធម៌ អភិញ្ញាយោ
អធិគតា ហោន្តិ សង្ខិកតា ជស្សិតា បញ្ញាយាតិ តិក្ខុបញ្ញា។

កតមា និព្វេដិកបញ្ញា? ឥនេកក្ខោ សព្វសង្ការេសុ ឧព្ពេកពហុលោ ហោតិ
ឧត្តាសពហុលោ ឧត្តល្អានពហុលោ អរតិពហុលោ អនភិរតិពហុលោ
ពហិមុខោ ន រមតិ សព្វសង្ការេសុ, អនិព្វិទ្ធបុព្វំ អបទាលិតបុព្វំ លោកក្ខន្ធី
និព្វិជ្ឈតិ បទាលេតីតិ និព្វេដិកបញ្ញា។ អនិព្វិទ្ធបុព្វំ អបទាលិតបុព្វំ ទោសក្ខន្ធី
មោហក្ខន្ធី កោដំ ឧបនាហំ...បេ... សព្វេ ភវតាមិកម្មេ និព្វិជ្ឈតិ បទាលេតីតិ
និព្វេដិកបញ្ញាតិ (បដិ. ម. ៣.៣)។

២០៧. បព្ពជិតំ ឧបាសិតាតិ បណ្ឌិតំ បព្ពជិតំ ឧបសង្កមិត្វា បយិរុបាសិតា។
អត្ថន្តរោតិ យថា ឯកេ រន្ធកវេសិនោ ឧបាម្ពចិត្តតាយ ទោសំ អព្ពន្ធាំ ករិត្វា
និសាមយន្តិ, ឯវំ អនិសាមេត្វា អត្ថំ អព្ពន្ធាំ កត្វា អត្ថយុត្ថំ កថំ និសាមយិ
ឧបដារយិ។

បដិលាភគតេនាតិ បដិលាភត្ថាយ គតេន។ ឧប្បាទនិមិត្តកោវិទាតិ
ឧប្បាទេ ច និមិត្តេ ច ធរកា។ អវេច្ច ទក្ខិតិ ព្រាត្វា បស្សិស្សតិ។

អត្តានុសិដ្ឋសុ បរិគ្គហេសុ ចាតិ យេ អត្តានុសាសនេសុ បរិគ្គហា អត្តានត្ថំ
បរិគ្គហាកានិ ញាណានិ, តេសូតិ អត្តោ។

សុវណ្ណវណ្ណលក្ខណវណ្ណនា

២០៨. អក្កោជនោតិ ន អនាគាមិមគ្គេន កោដស្ស បប៉ានត្ថា, អថ ខោ
សចេបិ មេ កោដោ ឧប្បជ្ឈេយ្យ, ឱប្បមេវ នំ បដិវិនោទេយ្យន្តិ វេ
អក្កោជវសិកត្តា។ នាភិសដ្ឋិតិ កុដិលកណ្តាកោវិយ តត្ថ តត្ថ មម្ពំ តុទន្តោ
វិយ នលក្ខិ។ ន កុប្បិ ន ព្យាបដ្ឋិតិអាទីសុ បុព្វប្បត្តិកោ កោចោ។ តតោ
ពលវតរោ ព្យាចាទោ។ តតោ ពលវតរា បតិវត្តិយនា។ តំ សព្វំ អករោន្តោ ន
កុប្បិ ន ព្យាបដ្ឋិ ន បតិវត្តិយិ។ អប្បច្ចយន្តិ នោមនស្សំ។ ន ចាត្វាកាសីតិ ន
កាយវិការេន វា វចីវិការេន វា ចាកជមកាសិ។

ឥធិ កម្ពំ នាម ធីយវត្ថំ អក្កោជនតា ចេវ សុខុមត្ថរណាទិនានព្វា
កម្មសវិក្ខកំ នាម កោដនស្ស ជីវីវណ្ណោ អាវិលោ ហោតិ មុខំ ទុទ្ទសិយំ
វត្ថុច្ឆាននសទិសព្វា មណ្ឌានំ នាម នត្ថិ។ តស្មា យោ កោដនោ ចេវ
វត្ថុច្ឆាននានព្វា អនាតា, សោ ឥមិនា ការណេនស្ស ជនោ កោដនាទិការំ
ជាតាត្វតិ ទុព្ពណ្ណោ ហោតិ ទុស្សណ្ណោនោ។ អក្កោជនស្ស បន មុខំ វិរោចតិ,
ជីវីវណ្ណោ វិប្បសីទតិ។ សត្តា ហិ ចត្វហិ ការណេហិ ចាសាទិកា ហោន្តិ
អាមិសទានេន វា វត្ថុទានេន វា សម្មជ្ឈនេន វា អក្កោជនតាយ វា។ ឥមានិ
ចត្តាវិបិ ការណានិ ធីយវត្ថំ តថាគតេន កតានេវ។ តេនស្ស ឥមេសំ កតការំ
សនេវកោ លោកោ ឥមិនា ការណេន ជាតាត្វតិ សុវណ្ណវណ្ណំ

មហាបុរិសលក្ខណំ និព្វត្តតិ។ លក្ខណំ នាម ឥន្ទ្រេវ លក្ខណំ។
សុខុមត្ថរណាទិលាភិតា អានិសំសោ។

២១៩. អភិវិស្សជីតិ អភិវិស្សន្នេសិ។ មហិមិវ សុរោ អភិវិស្សន្តិ សុរោ វុច្ចតិ
ទេវោ, មហាបជីវី អភិវិស្សន្តោ ទេវោវិយ។

សុវរាតរោវិវ ឥន្ទ្រាតិ សុរាជំ វរាតរោ ឥន្ទ្រាវិយ។

អបព្ពន្ធមិច្ឆន្តិ អបព្ពន្ធន្នំ គិហិការំ ឥច្ឆន្តោ។ មហាតិមហិន្តិ មហិន្តិ បជីវី។

អច្ឆាទនវត្ថុមោក្ខចារុវណានន្តិ អច្ឆាទនានព្វោវ វត្ថានព្វា
ឧត្តមចារុវណានព្វា។ បនាសោតិ វិជាសោ។

កោសោហិតវត្ថុគុយ្យលក្ខណវណ្ណានា

២២០. មាតវម្បិ បុត្តេន សមាទេតា អហោសីតិ ឥមំ កម្មំ រដ្ឋេ បតិជ្ជិតេន
សក្កា កាតុំ។ តស្មា ពោធិសត្តោបិ រដ្ឋំ ការយមាទោ អន្តោនគរេ ចតុក្កាធិសុ
ចតុសុ នគរទ្វារេសុ ពហិនគរេ ចតុសុ ទិសាសុ ឥមំ កម្មំ ករោថាតិ មនុស្សេ
វេបេសិ។ តេ មាតវំ កុហិ មេ បុត្តោ បុត្តំ ន បស្សមីតិ វិលបន្តិ បរិយេសមាជំ
ទិស្វា ឯហិ, អម្ព, បុត្តំ ទក្ខសីតិ តំ អាទាយ គន្ធា នហាបេត្វា ភោជេត្វា
បុត្តមស្ស បរិយេសិត្វា ទស្សន្តិ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។

ឥធកម្មំ នាម ជីយវត្ថំ ញាតីនំ សមន្តិការករណំ។ កម្មសិក្ខកំ នាម
ញាតយោ ហិ សមន្តិក្ខតា អញ្ញមញ្ញស្ស រដ្ឋំ បដិច្ឆាទេន្តិ។ កិញ្ចាបិ ហិ តេ
កលហកាលេ កលហំ ករោន្តិ, ឯកស្ស បន ទោសេ ឧប្បន្នេ អញ្ញំ ជាតាបេតុំ ន
ឥច្ឆន្តិ។ អយំ នាម ឯតស្ស ទោសោតិ វុត្តេ សព្ពេ ឧជ្ឈហិត្វា កេន ទិដ្ឋំ កេន សុតំ,
អម្ពាភំ ញាតីសុ ឯវុបំ កត្តា នាម នត្តិតិ។ តថាគតេន ច តំ ញាតិសង្កហំ

ករោធន្តរ ធីយរត្តំ ឥទំ វជ្ជប្បជិច្ឆាទនកម្មំ នាម កតំ ហោតិ។ អថស្ស
សនេវកោ លោកោ ឥមិនា ការណោ ឯវរូបស្ស កម្មស្ស កតភារំ ជានាតូតិ
កោសោហិតវត្ថុគុយ្ហលក្ខណំ និព្ពត្តតិ។ លក្ខណំ នាម ឥនមេវលក្ខណំ។
បហូតបុត្តតា អានិសំសោ។

២២០. វត្ថុនាទិយន្តិ វត្ថេន នាទេតព្ពំ វត្ថុគុយ្ហំ។

អមិត្តតាបនាតិ អមិត្តានំ បតាបនា។ គិហិស្ស បីតិ ជននាតិ គិហិភូតស្ស
សតោ បីតិជននា។

បរិមណ្ឌលាទិលក្ខណាវណ្ណនា

២២២. សមំ ជានាតីតិ “អយំ តារុក្ខសមោ អយំ ចោក្ខរសាតិសមោ”តិ ឯវំ
តេន តេន សមំ ជានាតិ។ សាមំ ជានាតីតិ សយំ ជានាតិ។ បុរិសំ ជានាតីតិ
“អយំ សេដ្ឋសម្មតោ”តិ បុរិសំ ជានាតិ។ បុរិសវិសេសំ ជានាតីតិ មុត្តំ មាសេន
សមំ អកត្វា គុណវិសិដ្ឋស្ស វិសេសំ ជានាតិ។ អយមិទមរហាតីតិ អយំ បុរិសោ
ឥទំ នាម ធានសក្ការំ អរហតិ។ បុរិសវិសេសករោ អហោសីតិ បុរិសវិសេសំ
ព្រាត្វា ការកោ អហោសិ។ យោ យំ អរហតិ, តស្សេវ តំ អនាសិ។ យោ ហិ
កហាបណារហស្ស អឡំ ទេតិ, សោ បរស្ស អឡំ នាសេតិ។ យោ ទ្វេ
កហាបណោ ទេតិ, សោ អត្តនោ កហាបណំ នាសេតិ។ តស្មា ឥទំ ឧភយម្មិ
អកត្វា យោ យំ អរហតិ, តស្ស តនេវ អនាសិ។ សទ្ធាធនន្តិអាទិសុ
សម្បត្តិបដិលាភជ្ជេន សទ្ធាធីនំ ធនភាវោ វេទិតព្ពោ។

ឥធន កម្មំ នាម ធីយរត្តំ បុរិសវិសេសំ ព្រាត្វា កតំ សមសង្កហកម្មំ។
កម្មសិក្ខកំ នាម តទស្ស កម្មំ សនេវកោ លោកោ ឥមិនា ការណោ

ជាឆាត្វតិ ឥមាធិ ទ្វេលក្ខណាធិ និព្ពត្តន្តិ។លក្ខណំ នាម ឥន្ទមេវ
លក្ខណាធិយំ។ ធនសម្មត្តិ អាធិសំសោ។

២២៣. តុលិយាតិ តុលយិត្វា។ បដិវិចយាតិ បដិវិចិនិត្វា។
មហាជនសង្គ្គាហកន្តិ មហាជនសង្គ្គហណំ។ សមេក្ខមាណោតិ សមំ
បេក្ខមាណោ។ អតិនិបុណា មនុជាតិ អតិនិបុណា សុខុមបញ្ញា
លក្ខណាចាបកមនុស្សា។ ពហុវិវិធា គិហ្មំនំ អរហានតិ ពហុវិវិធានិ គិហ្មំនំ
អនុច្ឆរិកានិ បដិលភតិ។ ធម្មារោ សុសុ កុមារោ “អយំ ធម្មារោ កុមារោ
បដិលភិស្សតី”តិ ព្យាកំសុ មហិបតិស្សតិ រញ្ជោ។

សីហបុព្វទូកាយាធិលក្ខណវណ្ណានា

២២៤. យោគក្ខេមកាមោតិ យោគតោ ខេមកាមោ។ បញ្ញាយាតិ
កម្មស្សកតបញ្ញាយ។ ឥធម កម្មំ នាម មហាជនស្ស អត្តកាមតា។
កម្មសិក្ខកំ នាម តំ មហាជនស្ស អត្តកាមតាយ វឌ្ឍិមេវ បច្ឆាសីសិតភារំ
សនេវកោ លោកោ ឥមិនា ការណោ ជាឆាត្វតិ ឥមាធិ សមន្តបរិបូរានិ
អបរិហ័នានិ តីណិ លក្ខណាធិ និព្ពត្តន្តិ។លក្ខណំ នាម ឥន្ទមេវ
លក្ខណាធិយំ។ ធនាធិហិ ចេវ សន្ធាធិហិ ច អបរិហានិ អាធិសំសោ។

២២៥. សន្ធាយាតិ ឱកប្បនសន្ធាយ បសានសន្ធាយ។ សីលេនាតិ
បញ្ចាសីលេន ធនសីលេន។ សុតេនាតិ បរិយត្តិសវនេន។ ពុទ្ធិយាតិ ឯតេសំ
ពុទ្ធិយា, “កិន្តិ ឯតេហិ វឌ្ឍេយ្យ”ន្តិ ឯវំ ចិន្តេសីតិ អត្តោ។ ធម្មេនាតិ
លោកិយធម្មេន។ ពហុហិ សាធូហិតិ អញ្ញេហិបិ ពហុហិ ឧត្តមគុណេហិ។
អសហានធម្មតន្តិ អបរិហានធម្មំ។

រសគ្គសគ្គិតាលក្ខណវណ្ណានា

២២៦. សមាភិវាហិនិយោតិ យថា តិលជលមត្តម្យំ ជ្ឈីវគ្គេ ឋបិតំ សព្វត្ថ ជរតិ, ឯវំ សមា ហុត្វា វហន្តិ។ ឥធកម្មំ នាម អវិហេបនកម្មំ។ កម្មសិក្ខកំ នាម ចាណិអាទីហិ បហារំ លទ្ធស្ស តត្ថ តត្ថ លោហិតំ សណ្ឋាតិ, គណ្ហិ គណ្ហិ ហុត្វា អន្តោវ បុព្វំ គណ្ហាតិ, អន្តោវ ភិជ្ជតិ, ឯវំ សោ ពហុរោគោ ហោតិ។ តថាគតេន បន ជីយរត្តំ ឥមំ អាហេត្យករណកម្មំ កតំ។ តទស្ស សនេវកោ លោកោ ឥមិនា ការណេន ជាតាត្ថតិ អាហេត្យករំ វសគ្គសគ្គិលក្ខណំ និព្ពត្តតិ។ លក្ខណំ នាម ឥនមេវ លក្ខណំ។ អប្បាពាធតា អាទិសំសោ។

២២៧. មរណាវជេនាតិ “ឯតំ មារេប ឯតំ យាតេថា”តិ ឯវំ អាណាត្ថេន មរណាវជេន។ ឧត្តាធនាយាតិ ពន្ធនាគារប្បវេសនេន។

អភិនិលនេត្តាទិលក្ខណាវណ្ណានា

២២៨. ន ច វិសដន្តិ កក្កដកោវិយ អក្ខិនិ នីហិវិទ្វា ន កោធវសេន បេក្ខិតា អហោសិ។ ន ច វិសាដីតិ វដ្តក្ខិតោជិយា បេក្ខិតាបិ នាហោសិ។ ន ច បនវិចេយ្យ បេក្ខិតាតិ វិចេយ្យ បេក្ខិតា នាម យោ កុដ្ឋិវ្វា យទា នំ បរោ ឱលោកេតិ, តទា និម្មីលេតិ ន ឱលោកេតិ, បុន គច្ឆន្តំ កុដ្ឋិវ្វា ឱលោកេតិ, ឯវុរុចោ នាហោសិ។ “វិនេយ្យបេក្ខិតា”តិបិ ចាថា, អយមេវត្ថោ។ ឧដុំ តថា បសដមុដុមនោតិ ឧដុមនោ ហុត្វា ឧដុំ បេក្ខិតា ហោតិ, យថា ច ឧដុំ, តថា បសដំវិបុលំ វិត្ថតំ បេក្ខិតា ហោតិ។ បិយទស្សនោតិ បិយាយមាទេហិ បស្សិតត្តោ។

ឥធកម្មំ នាម ជីយរត្តំ មហាជនស្ស បិយចក្ខុនា ឱលោកនកម្មំ។ កម្មសិក្ខកំ នាម កុដ្ឋិវ្វា ឱលោកេន្តោ កាណោវិយ កាកក្ខិវិយ ហោតិ, វដ្តក្ខិ បន អាវិលក្ខិ ច ហោតិយេវ។ បសន្នចិត្តស្ស បន ឱលោកយតោ អក្ខិនំ

បញ្ចវណ្ណា បសាទោ បញ្ចាយតិ។ តថាគតោ ច តថា ឌីលោកេសិ។ អថស្ស តំ
ធិយរត្តំ បិយចក្កនា ឌីលោកិតភារំ សទេវកោ លោកោ ឥមិនា ការណោ
ជាតាតូតិ ឥមាទិ នេត្តសម្បត្តិករាទិ ទ្វេ មហាបុរិសលក្ខណាទិ និព្ពត្តន្តិ។
លក្ខណំ នាម ឥទមេវ លក្ខណាទ្វយំ។ បិយទស្សនតា អានិសំសោ។
អភិយោគិនោតិ លក្ខណាសត្តេ យុត្តា។

ឧណ្ហិសសីសលក្ខណវណ្ណា

២៣០. ពហុជនបុព្ពង្គមោ អហោសីតិ ពហុជនស្ស បុព្ពង្គមោ អហោសិ
គណាជេដ្ឋកោ។ តស្ស ទិដ្ឋាទុគតី អញ្ញោ អាបជ្ជីសុ។ ឥធ កម្មំ នាម បុព្ពង្គមតា។
កម្មសិក្ខកំ នាម យោ បុព្ពង្គមោ ហុត្វា ធានាទីនិ កុសលកម្មាទិ ករោតិ, សោ
អមង្គក្ខតោ សីសំ ឧត្តិបិទ្វា បីតិចាមោជ្ឈេន បរិបុណ្ណាសីសោវិចរតិ,
មហាបុរិសោ ច ហោតិ។ តថាគតោ ច តថា អកាសិ។ អថស្ស សទេវកោ
លោកោ ឥមិនា ការណោ ឥទំ បុព្ពង្គមកម្មំ ជាតាតូតិ ឧណ្ហិសសីសលក្ខណំ
និព្ពត្តន្តិ។ លក្ខណំ នាម ឥទមេវ លក្ខណំ។ មហាជនានុវត្តនតា អានិសំសោ។

២៣១. ពហុជនំ ហោស្សតីតិ ពហុជនស្ស ភវិស្សតិ។ បដិភោគិយាតិ
វេយ្យាវច្ឆករា, ឯតស្ស ពហូ វេយ្យាវច្ឆករា ភវិស្សន្តីតិ អត្ថោ។ អភិហារន្តិ
តទាតិ ឧហរកាលេយេវ តទា ឯវំ ព្យាករោន្តិ។ បដិហារកន្តិ
វេយ្យាវច្ឆករការំ។ វិសរីតិ ចិណ្ណាវសី។

ឯកេកលោមតាទិលក្ខណវណ្ណា

២៣២. ឧបវត្តតីតិ អជ្ឈាសយំ អនុវត្តតិ, ឥធ កម្មំ នាម ធិយរត្តំ
សច្ចកថនំ។ កម្មសិក្ខកំ នាម ធិយរត្តំ អទ្ធទ្បកថាយ បរិសុទ្ធកថាយ
កថិតភារមស្ស សទេវកោ លោកោ ឥមិនា ការណោ ជាតាតូតិ

ឯកេកលោមលក្ខណាញា ឧណ្ណាលក្ខណាញា និព្វត្តតិ។ លក្ខណំ នាម ឥន្ទមេវ
លក្ខណាទ្ធវិយំ។ មហាជនស្ស អន្លាសយានុក្ខលេន អនុវត្តនតា អានិសំសោ។
ឯកេកលោមបច្ចិតផ្កវាតិ ឯកេកេហិ លោមេហិ ឧបច្ចិតសរីរោ។

ចត្តាលីសាទិលក្ខណាវណ្ណានា

២៣៤. អភេជ្ជបរិសោតិ អភិន្តិតព្ភបរិសោ។ ឥធិ កម្មំ នាម ធីយរត្តំ
អបិសុណាវាចាយ កថនំ។ កម្មសរិក្ខកំ នាម បិសុណាវាចស្ស កិរ សមគ្គការំ
ភិន្ននតោ ធន្តា អបរិបុណ្ណា ចេវ ហោន្តិវិរឡា ច។ តថាគតស្ស បន ធីយរត្តំ
អបិសុណាវាចតំ សនេវកោ លោកោ ឥមិនា ការណោន ជាតាត្ថតិ ឥនំ
លក្ខណាទ្ធវិយំ និព្វត្តតិ។ លក្ខណំ នាម ឥន្ទមេវ លក្ខណាទ្ធវិយំ។ អភេជ្ជបរិសតា
អានិសំសោ។ ចតុរោ ធនាតិ ចត្តារោ ធន ចត្តាលីសំ។

បហូតជីវ្ហាទិលក្ខណាវណ្ណានា

២៣៥. អាទេយ្យវាចោ ហោតិ តិ គហោតព្ភវចនោ ហោតិ។ ឥធិ កម្មំ នាម
ធីយរត្តំ អជុស្សវាទិតា។ កម្មសរិក្ខកំ នាម យេ ជុស្សវាចា ហោន្តិ, តេ ឥមិនា
ការណោន នេសំ ជីវ្ហំ បរិវត្តេត្វា បរិវត្តេត្វា ជុស្សវាចាយ កថិតការំ ជនោ
ជាតាត្ថតិ ពទ្ធជីវ្ហា វា ហោន្តិ, គូឡ្យជីវ្ហា វា ទិជីវ្ហា វា មម្ពនា វា។ យេ បន ជីវ្ហំ
បរិវត្តេត្វា បរិវត្តេត្វា ជុស្សវាចំ ន វនន្តិ, តេ ពទ្ធជីវ្ហា គូឡ្យជីវ្ហា ទិជីវ្ហា ន ហោន្តិ។
មុទុ នេសំ ជីវ្ហា ហោតិ វត្តកម្ពលវណ្ណា។ តស្មា តថាគតស្ស ធីយរត្តំ ជីវ្ហំ
បរិវត្តេត្វា ជុស្សាយ វាចាយ អកថិតការំ សនេវកោ លោកោ ឥមិនា
ការណោន ជាតាត្ថតិ បហូតជីវ្ហាលក្ខណំ និព្វត្តតិ។ ជុស្សវាចំ កថេន្តានញា
សន្នោភិជ្ជតិ។ តេ សទ្ធកេទំ កត្វា ជុស្សវាចាយ កថិតការំ ជនោ ជាតាត្ថតិ
និទ្ទស្សរា វា ហោន្តិ ភិន្នស្សរា វា កាកស្សរា វា។ យេ បន សរកេទករំ ជុស្សវាចំ

ន កថេន្ត្រី, តេសំ សន្តោ មធុរោ ច ហោតិ បេមនីយោ។ តស្មា តថាគតស្ស
ធីយរត្តំ សរភេទករាយ ជរុសវាចាយ អកថិតការំ សនេវកោ លោកោ ឥមិនា
ការណោន ជាតាតូតិ ព្រហ្មស្សរលក្ខណំ និព្ពត្តតិ។ លក្ខណំ នាម ឥនមេវ
លក្ខណាធូយំ។ អាទេយ្យវចនតា អានិសំសោ។

២៣៧. ឧត្តាធិកន្ត្រី អក្កោសយុត្តត្តា អាពាធករី ពហុជនប្បមទ្គនន្ត្រី
ពហុជនានំ បមទ្គនំ អពាទ្ធាំ គិរំ សោ ន ភណ្ឌំ ជរុសន្តិ ឯត្ថ អកាហោ បរតោ
ភណ្ឌិសន្តេន យោជេតព្ពោ។ ពាទ្ធាន្ត្រី ពលរំ អតិជរុសំ។ ពាទ្ធាំ គិរំ សោ ន
អភណ្ឌិតិ អយមេត្ថ អត្ថោ។ សុសំហិតន្តិ សុដ្ឋ បេមសញ្ញាតំ។ សខិលន្តិ មុទុកំ។
វាចាតិ វាចាយោ។ កណ្ណាសុខាតិ កណ្ណាសុខាយោ។ “កណ្ណាសុខ”ន្តិបិ ចាថោ,
យថា កណ្ណានំ សុខំ ហោតិ, ឯវំ ឯវយតីតិ អត្ថោ។ វេទយថាតិ វេទយិត្ថ។
ព្រហ្មស្សរត្តន្តិ ព្រហ្មស្សរតំ។ ពហុនោ ពហុន្តិ ពហុជនស្ស ពហុំ។ “ពហុនំ
ពហុន្តិ”បិ ចាថោ, ពហុជនានំ ពហុន្តិ អត្ថោ។

សីហាបាណុលក្ខណវណ្ណានា

២៣៨. អប្បជំសិកោ ហោតីតិ គុណតោ វា ហំនតោ វា បជំសេតុំ ចាវេតុំ
អសក្កណោយេ្យ។ ឥន កម្មំ នាម បលាបកថាយ អកថនំ។ កម្មសិក្ខកំ នាម
យេ តំ កថេន្ត្រី, តេ ឥមិនា ការណោន នេសំ ហនុកំ ចាលេត្វា ចាលេត្វា
បលាបកថាយ កថិតការំ ជនោ ជាតាតូតិ អន្តោបរិជ្ជហនុកា វា វុត្តហនុកា វា
បញ្ញាហនុកា វា ហោន្តិ។ តថាគតោ បន តថា ន កថេសិ។ តេនស្ស ហនុកំ
ចាលេត្វា ចាលេត្វា ធីយរត្តំ បលាបកថាយ អកថិតការំ សនេវកោ លោកោ
ឥមិនា ការណោន ជាតាតូតិ សីហាបាណុលក្ខណំ និព្ពត្តតិ។ លក្ខណំ នាម
ឥនមេវ លក្ខណំ។ អប្បជំសិកតា អានិសំសោ។

២៣៩. អវិកិណ្ណាវចនព្យប្បថោ ចាតិ អវិកិណ្ណាវចនានំវិយ
បុរិមពោធិសត្តានំ វចនបថោ អស្សុតិ អវិកិណ្ណាវចនព្យប្បថោ។
ទិទុកមវរតរហនុត្តមលត្តាតិ ទិហិ ទិហិ គច្ឆតីតិ ទិទុកមោ, ទិហិ ទិហិតិ
ចត្វហិ, ចតុប្បធានំ វរតរស្ស សីហស្សេវ ហនុការំ អលត្តាតិ អត្ថោ។
មនុជាធិបតីតិ មនុជានំ អធិបតិ។ តថត្ថោតិ តថសភាវោ។

សមទន្ទាទិលក្ខណាវណ្ណាធា

២៤០. សុចិបរិវារោតិ បរិសុទ្ធបរិវារោ។ ឥធិ កម្មំ នាម សម្មាជីវតា។
កម្មសរិក្ខកំ នាម យោ វិសមេន សំកិលិដ្ឋាជីវេន ជីវិតំ កប្ប្រតិ, តស្ស ទន្ទាបិ
វិសមា ហោន្តិ ធាហិបិ កិលិដ្ឋា។ តថាគតស្ស បន សមេន សុទ្ធាជីវេន ជីវិតំ
កប្ប្រតិការំ សនេវកោ លោកោ ឥមិនា ការណោន ជាតាត្ថតិ
សមទន្ទលក្ខណាញា សុសុក្កធាហិលក្ខណាញា និព្ពត្តតិ។ លក្ខណំ នាម ឥនមេវ
លក្ខណាធុយំ។ សុចិបរិវារតា អានិសំសោ។

២៤១. អវស្សជីតិ បហាសិ តិទិវបុរវរសមោតិ តិទិវបុរវេន សក្កេន
សមោ។ លបនជន្តិ មុខជំ, ទន្តន្តិ អត្ថោ។ ទិជសមសុក្កសុចិសោភនទន្តោតិ ទ្វេ
វារេ ជាតត្ថា ទិជនាមកា សុក្កា សុចិ សោភនា ច ទន្ទា អស្សុតិ
ទិជសមសុក្កសុចិសោភនទន្តោ។ ន ច ជនបទតុទន្តិ យោ តស្ស
ចក្កវាឡបរិច្ឆិដ្ឋោ ជនបទោ, តស្ស អញ្ញោន តុទនំ បិដ្ឋា វា អាពាធា វា នត្ថិ។
ហិតមបិ ច ពហុជន សុខញា ចរន្តិ ពហុជនា សមាទសុខទុក្ខា ហុត្វា តស្មី
ជនបទេ អញ្ញមញ្ញស្ស ហិតញោវ សុខញា ចរន្តិ។ វិចាចោតិ វិគតចាចោ។
វិគតទរជកិលមថោតិ វិគតកាយិ កទរជកិលមថោ។
មលទិលកិលិកិលេសេ បនុទេហិតិ វាគាទិមលានញោវ វាគាទិទិលានញោ

នោសកលីនព្វា សព្វកិលេសានព្វា អបនុទេហិ។ សេសំ សព្វត្ថ
ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

សុមជ្ឈលវិលាសិនិយា ធិយនិកាយជ្ឈកថាយ

លក្ខណសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. សិដ្ឋាលសុត្តវណ្ណានា

និទានវណ្ណានា

២៤២. ឯវំ មេ សុតន្តិ សិដ្ឋាលសុត្តំ។ តត្រាយមនុត្តានបទវណ្ណានា -
វេឡូវនេ កលន្ទកនិវាចេតិ វេឡូវនន្តិ តស្ស ឧយ្យានស្ស នាមំ។ តំ កិវ វេឡូហិ
បរិក្ខត្តំ អហោសិ អជ្ឈាសហត្ថេន ច ចាការេន គោបុរដ្ឋាលកយុត្តំ
នីលោភាសំ មនោរមំ, តេន វេឡូវនន្តិ វុច្ចតិ។ កលន្ទកានព្វេត្ថ និវាបំ អទំសុ,
តេន កលន្ទកនិវាចោតិ វុច្ចតិ។

បុព្វេ កិវ អញ្ញាតរោ រាជា តត្ថ ឧយ្យានកីឡនត្តំ អាគតោ សុរាមទេន មត្តោ
ទិវា និទ្ទំ ឌីក្ខមិ។ បរិជនោបិស្ស “សុត្តោ រាជា”តិ បុប្ផជលាធិហិ
បលោភិយមាណោ ឥតោ ច បក្កាមិ។ អថ សុរាគន្ធន អញ្ញាតរស្មា
សុសិរុក្ខា កណ្តាសប្បោ និក្ខមិត្វា រញ្ជោ អភិមុខោ អាគច្ឆតិ, តំ ទិស្វា
រុក្ខទេវតា “រញ្ជោ ជីវិតំ ទម្មី”តិ កាឡកវេសេន អាគន្ធា កណ្តាមូលេ
សទ្ធមកាសិ។ រាជា បដិពុជ្ឈិ។ កណ្តាសប្បោ និវត្តោ។ សោ តំ ទិស្វា “ឥមាយ
កាឡកាយ មម ជីវិតំ ទិទ្ធុ”ន្តិ កាឡកានំ តត្ថ និវាបំ បដ្ឋបេសិ,
អភយឃោសព្វា ឃោសាបេសិ។ តស្មា តំ តតោ បកុតិ “កលន្ទកនិវាចោ”តិ
សន្និ គតំ។ កលន្ទកាតិ ហិ កាឡកានំ ឯតំ នាមំ។

តេជោ បនសមយេនាតិ យស្មី សមយេ ភគវា រាជគហំ គោជរតាមំ
កត្វា វេជ្ជវេនេ កលន្តកនិវាបេ វិហារតិ, តេជោ សមយេន។ សិដ្ឋាលកោ
គហបតិបុត្តោតិ សិដ្ឋាលកោតិ តស្ស ឆាមំ។ គហបតិបុត្តោតិ គហបតិស្ស
បុត្តោ គហបតិបុត្តោ។ តស្ស កិរ បិតា គហបតិមហាសាលោ, និទហិត្វា
ឋបិតា ចស្ស គេហោ ចត្តាលីស ធនកោដិយោ អត្ថិ។ សោ ភគវតិ និដ្ឋង្គតោ
ឧចាសកោ សោតាបន្នោ, ភិយាបិស្ស សោតាបន្នាយេវ។ បុត្តោ បនស្ស
អស្សន្ធា អប្បសន្នោ។ អថ នំ មាតាបិតរោ អភិក្ខណំ ឯវំ ឡីវទន្តិ - “តាត
សត្វាវំ ឧបសង្កម, ធម្មសេនាបតី មហាមោគ្គល្លានំ មហាកស្សបំ
អសីតិមហាសាវកេ ឧបសង្កមា”តិ។ សោ ឯវមាហា - “នត្ថិ មម តុម្ហាកំ
សមណានំ ឧបសង្កមនកិច្ចំ, សមណានំ សន្តិកំ កត្វា វន្តិតព្ពំ ហោតិ, ឡិនិច្ចា
វន្តន្តស្ស បិដ្ឋិ វុដ្ឋតិ, ជាណុកានិ ខរានិ ហោន្តិ, ភូមិយំ និសីទិតព្ពំ ហោតិ, តត្ថ
និសិន្នស្ស វត្តានិ កិលិស្សន្តិ ជីវន្តិ, សមីបេ និសិន្នកាលតោ បដ្ឋាយ
កថាសល្លាថោ ហោតិ, តស្មី សតិ វិស្សសោ ឧប្បជ្ជតិ, តតោ និមន្តេត្វា
ចីវរិបិណ្ឌាចាតាធិនិ ធាតព្ពានិ ហោន្តិ។ ឯវំ សន្តេ អត្តោ បរិហាយតិ, នត្ថិ មយ្ហំ
តុម្ហាកំ សមណានំ ឧបសង្កមនកិច្ច”ន្តិ។ ឥតិ នំ យាវជីវំ ឡីវទន្តាបិ មាតាបិតរោ
សាសនេ ឧបនេតុំ នាសក្ខីសុ។

អថស្ស បិតា មរណាមញ្ចេ និបន្នោ “មម បុត្តស្ស ឡីវទំ ធាតុំ វុដ្ឋតី”តិ
ចិន្តេត្វា បុន ចិន្តេសិ - “ទិសា តាត នមស្សាហី”តិ ឯវមស្ស ឡីវទំ ទស្សាមិ, សោ
អត្តំ អជានន្តោ ទិសា នមស្សិស្សតិ, អថ នំ សត្តា វា សាវកា វា បស្សិត្វា “កី
ករោសី”តិ បុច្ឆិស្សន្តិ។ តតោ “មយ្ហំ បិតា ទិសា នមស្សនំ ករោហីតិ មំ ឡីវទី”តិ
វត្តតិ។ អថស្ស តេ “ន តុយ្ហំ បិតា ឯតា ទិសា នមស្សាបេតិ, ឥមា បន ទិសា
នមស្សាបេតី”តិ ធម្មំ ទេសេស្សន្តិ។ សោ ពុទ្ធសាសនេ គុណំ ញាត្វា “បុញ្ញកម្មំ
ករិស្សតី”តិ។ អថ នំ អាមន្តាបេត្វា “តាត, ថាតោវ ឧដ្ឋាយ ន ទិសា

នមស្បែកយ៉ាងស្រស់” តិ អាហា។ មរណាមញ្ចេ និងបន្ទុកស្បែក ក៏ជា ឆាម យាវជីវ
អនុស្សរណ៍យា ហោតិ។ តស្មា សោ គហបតិបុត្តា តំ បិតុវចនំ អនុស្សរន្តោ
តថា អកាសិ។ តស្មា “កាលស្បែក ឧដ្ឋាយ រាជគហា និក្ខមិត្វា” តិអាទិ វុត្តំ។

២៤៣. បុព្វទិសាតិ ពហុទិសា។ ឥទានិ តា ទស្សន្តោ បុរត្ថមំ
ទិសន្តិអាទិមាហា។ ចារិសីតិ ន តាវ បរិដ្ឋោ, បរិសិស្សមីតិ និក្ខន្តត្តា បន
អន្តរាមគ្គ វត្តមាឆោបិ ឯវំ វុច្ឆតិ។ អទ្ទសា ខោ ភគវាតិ ន ឥទានេវ អទ្ទស,
បច្ឆសសមយេបិ ពុទ្ធចក្កុនា លោកំ វោលោកេន្តោ ឯតំ ទិសា នមស្សមាណំ ទិស្វា
“អដ្ឋ អហំ សិដ្ឋាលស្ស គហបតិបុត្តស្ស គិហិវិនយំ សិដ្ឋាលសុត្តន្តំ
កថេស្សមិ, មហាជនស្ស សា កថា សជលា ភវិស្សតិ, គន្តត្ថំ មយា ឯត្តា” តិ។
តស្មា ចាតោវ និក្ខមិត្វា រាជគហំ បិណ្ឌាយ ចារិសិ, បរិសន្តោ ច នំ តថេវ
អទ្ទស។ តេន វុត្តំ - “អទ្ទសា ខោ ភគវា” តិ។ ឯតទដោចាតិ សោ កិរ អវិទូរេ
បិតម្បិ សត្តារំ ន បស្សតិ, ទិសាយេវ នមស្សតិ។ អថំ នំ ភគវា
ស្វរិយរស្មិសម្បស្សនវិកសមាណំ មហាបទុមំ វិយ មុខំ វិវិត្វា “កី នុ ខោ ត្វំ,
គហបតិបុត្តា” តិអាទិកំ ឯតទដោច។

ធនិសាទិវណ្ណាធា

២៤៤. យថា កថំ បន, ភន្តេតិ សោ កិរ តំ ភគវតោ វចនំ សុត្វាវ ចិន្តេសិ
“យា កិរ មម បិតរា ធនិសា នមស្សិតត្តា” តិ វុត្តា, ន កិរ តា ឯតា, អញ្ញា កិរ
អរិយសាវកេន ធនិសា នមស្សិតត្តា។ ហន្តាហំ អរិយសាវកេន នមស្សិតត្តា
ទិសាយេវ បុច្ឆិត្វា នមស្សមីតិ។ សោ តា បុច្ឆន្តោ យថា កថំ បន,
ភន្តេតិអាទិមាហា។ តត្ថ យថាតិ និចាតមត្តំ។ កថំ បនាតិ ឥទមេវ បុច្ឆាបទំ។
កម្មកិលេសាតិ តេហិ កម្មេហិ សត្តា កិលិស្សន្តិ, តស្មា កម្មកិលេសាតិ វុច្ឆន្តិ។
ហិរេហីតិ ការណេហិ។ អថាយមុខានីតិ វិរាសមុខានិ។ សោតិ សោ

សោតាបន្នោ អរិយសាវកោ។ ចុទ្ធស ចាបកាបគតោតិ ឯតេហិ ចុទ្ធសហិ
ចាបកេហិ លាមកេហិ អបគតោ។ ធម្មិសាបដិច្ឆាធិតិ ធម្មិសា បដិច្ឆាទេន្តោ។
ឧកោលោកវិជយាយាតិ ឧភិជ្ជំ ឥធលោកបរលោកានំ វិជិននត្ថាយ។ អយព្យោវ
លោកោ អារទ្ធោ ហោតីតិ ឯវុបស្ស ហិ ឥធលោកេ បញ្ច វេរាទិន ហោត្តិ,
តេនស្ស អយព្យោវ លោកោ អារទ្ធោ ហោតិ បរិតោសិតោ ចេវ ធម្មាធិតោ ច។
បរលោកេបិ បញ្ច វេរាទិន ហោត្តិ, តេនស្ស បរោ ច លោកោ អារាធិតោ
ហោតិ។ តស្មា សោ កាយស្ស ភេទា បរម្មរណា សុគតី សង្កំ លោកំ ឧបបជ្ជតិ។

២៤៥. ឥតិ ភគវា សង្ខេបេន មាតិកំ ឋបេត្វា ឥទានិ តមេវ វិត្តាវេន្តោ
កតមស្ស ចត្តារោ កម្មកិលេសាតិអាធិមាហ។ កម្មកិលេសោតិ កម្មញ្ច តំ
កិលេសសម្មយុត្តត្តា កិលេសោ ចាតិ កម្មកិលេសោ។ សកិលេសោយេវ ហិ
ចាលំ ហានតិ, ធិកិលេសោ ន ហានតិ, តស្មា ចាលាតិចាតោ
“កម្មកិលេសោ”តិ វុត្តោ។ អធិដ្ឋានាធិសុបិ ឯសេវ នយោ។ អថាបរត្ថិ
អបរម្មិ ឯតទត្ថបរិធិបកមេវ គាថាពន្ធុ អវោចាតិ អត្តោ។

ចតុហំនាធិវណ្ណា

២៤៦. ចាបកម្មំ ករោតីតិ ឥទំ ភគវា យស្មា ការកេ ធស្សិតេ អការកោ
ចាកដោ ហោតិ, តស្មា “ចាបកម្មំ ន ករោតី”តិ មាតិកំ ឋបេត្វាបិ
ទេសនាកុសលតាយ បឋមតវំ ការកំ ធស្សិតោ អាហ។ តត្ថ ធម្មាគតី
គច្ឆន្តោតិ ធន្តេន បេមេន អគតី គច្ឆន្តោ អកត្តញ្ញំ ករោត្តោ។ បរេនេសុបិ
ឯសេវ នយោ។ តត្ថ យោ “អយំ មេ មិត្តោ វា សម្មត្តោ វា សន្និដ្ឋោ វា ញាតកោ វា
លញ្ញំ វា បន មេ ទេតី”តិ ធន្តវសេន អស្សមិកំ សាមិកំ ករោតិ, អយំ ធម្មាគតី
គច្ឆន្តោ ចាបកម្មំ ករោតិ នាម។ យោ “អយំ មេ វេរី”តិ បកតិវេរវសេន
តន្ត្រុណុប្បន្នកោធវសេន វា សាមិកំ អស្សមិកំ ករោតិ, អយំ ទោសាគតី

គប្បន្តោ ចាបកម្មំ ករោតិ នាម។ យោ បន មន្តត្តា មោម្មហត្តា យំ វា តំ វា វត្ថា
អស្សមិកំ សាមិកំ ករោតិ, អយំ មោហាគតី គប្បន្តោ ចាបកម្មំ ករោតិ នាម។
យោ បន “អយំ រាជវល្លកោ វា វិសមនិស្សិតោ វា អនត្តម្បិ មេ ករេយ្យ” តិ
ភីតោ អស្សមិកំ សាមិកំ ករោតិ, អយំ ភយាគតី គប្បន្តោ ចាបកម្មំ ករោតិ
នាម។ យោ បន យំ កិញ្ចិ ភាជេន្តោ “អយំ មេ សន្និដ្ឋា វា សម្ពុត្តា វា” តិ
បេមវសេន អតិរេកំ ទេតិ, “អយំ មេ វើ” តិ ទោសវសេន ឡនកំ ទេតិ,
មោម្មហត្តា ទិន្នាទិន្នំ អជានមាណោ កស្សចិ ឡនំ កស្សចិ អធិកំ ទេតិ, “អយំ
ឥមស្មី អធិយ្យមាណេ មយ្ហំ អនត្តម្បិ ករេយ្យ” តិ ភីតោ កស្សចិ អតិរេកំ ទេតិ,
សោ ចតុត្ថិជោបិ យថានុក្កមេន ធន្ទាគតិអាទីនិ គប្បន្តោ ចាបកម្មំ ករោតិ
នាម។

អរិយសាវកោ បន ជីវិតក្ខយំ ចាបុណ្ណោបិ ធន្ទាគតិអាទីនិ ន គប្បតិ។
តេន វុត្ថំ - “ឥមេហិ ចត្វហិ ថានេហិ ចាបកម្មំ ន ករោតី” តិ។

និហ័យតិ យសោ តស្សាតិ តស្ស អគតិកាមិនោ កិត្តិយសោបិ
បរិវារយសោបិ និហ័យតិ បរិហាយតិ។

ធម្មចាយមុខាទិវណ្ណាណា

២៤៧. សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានុយោគោតិ ឯត្ថ សុរាតិ បិដ្ឋសុរា
បូរសុរា ឌីននសុរា កិណ្ណាបក្ខិត្តា សម្ពារសំយុត្តាតិ បញ្ច សុរា។ មេរយន្តិ
បុច្ឆាសវោ ជលាសវោ មជ្ជាសវោ គុណ្ណាសវោ សម្ពារសំយុត្តាតិ បញ្ច អាសវា។
តំ សត្តម្បិ មទករណាវសេន មជ្ជំ។ បមាទដ្ឋានន្តិ បមាទការណំ។ យាយ
ចេតនាយ តំ មជ្ជំ បិវតិ, តស្ស ឯតំ អធិវចនំ។ អនុយោគោតិ តស្ស
សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានស្ស អនុអនុយោគោ បុនប្ប្នំ ករណំ។ យស្មា

បនេតំ អនុយុត្តស្ស ឧប្បន្នា ចេវ ភោតា បរិហាយន្តិ, អនុប្បន្នា ច នុប្បន្នន្តិ,
តស្មា “ភោតានំ អចាយមុខ”ន្តិ វុត្តំ។ វិកាលវិសិខាចរិយានុយោគោតិ
អវេលាយ វិសិខាសុ ចរិយានុយុត្តតា។

សមដ្ឋាភិចរណន្តិ នច្ចាធិទស្សនវសេន សមដ្ឋាកមនំ។
អាលស្សានុយោគោតិ កាយាលសិយតាយ យុត្តប្បយុត្តតា។

សុរាមេរយស្ស ធម្មាធិនវាធិវណ្ណានា

២៤៨. ឯវំ ធម្មំ អចាយមុខានំ មាតិកំ បេបេត្វា ឥនានិ តានិ វិភជន្តោ ធមោ
មេ, គហបតិបុត្ត អាធិនវាតិអាធិមាហ។ តត្ថ សន្និដ្ឋិកាតិ សាមំ បស្សិតញ្ចា,
ឥធលោកភាវិនី។ ធនជាតិ ធនហានិ។ កលហប្បវឡនីតិ វាចាកលហស្ស
ចេវ ហត្ថបរាមាសាធិកាយកលហស្ស ច វឡនី។ រោគានំ អាយតនន្តិ តេសំ
តេសំ អក្ខិរោគាធិនំ ខេត្តំ។ អកិក្ខិសញ្ញននីតិ សុរំ បិវិត្វា ហិ មាតរម្បិ បហរន្តិ
បិតរម្បិ, អញ្ញំ ពហុម្បិ អវត្តព្ពំ វេទន្តិ, អកត្តព្ពំ ករោត្តិ។ តេន គរហម្បិ ទណ្ឌម្បិ
ហត្ថចាធាធិនេទម្បិ ចាបុណ្ណន្តិ, ឥធលោកេបិ បរលោកេបិ អកិក្ខី ចាបុណ្ណន្តិ,
ឥតិ តេសំ សា សុរា អកិក្ខិសញ្ញននី នាម ហោតិ។ កោបីននិទំសនីតិ
គុយ្យដ្ឋានញ្ញា វិវិរិយមាទំ ហិរិ កោបេតិ វិជានេតិ, តស្មា “កោបីន”ន្តិ វុច្ចតិ,
សុរាមទមត្តា ច តំ តំ អង្គំ វិវិត្វា វិចរន្តិ, តេន នេសំ សា សុរា កោបីនស្ស
និទំសនតោ “កោបីននិទំសនី”តិ វុច្ចតិ។ បញ្ញាយ ទុព្ពលិករណីតិ
សាគតត្ថេរស្ស វិយ កម្មស្ស កតបញ្ញំ ទុព្ពលំ ករោតិ, តស្មា “បញ្ញាយ
ទុព្ពលិករណី”តិ វុច្ចតិ។ មគ្គបញ្ញំ បន ទុព្ពលំ កាតុំ ន សក្កោតិ។
អធិគតមគ្គានញ្ញា សា អន្តោមុខមេវ ន បរិសតិ។ ធម្មំ បទន្តិ ធម្មំ ការណំ។

២៤៩. អត្តាបិស្ស អគុត្តោ អរក្ខិតោ ហោតីតិ អវេលាយ ចរន្តោ ហិ
ខណ្ឌកណ្តាកាធិនិបិ អក្កមតិ, អហិណិបិ យក្ខាធិហិបិ សមាគច្ឆតិ, តំ តំ ហំ
គច្ឆតីតិ ញត្វា វេរិនោបិ នំ និលីយិត្វា គណ្ឌាន្តិ វា ហានន្តិ វា។ ឯវំ អត្តាបិស្ស
អគុត្តោ ហោតិ អរក្ខិតោ។ បុត្តទារាបិ “អម្ពាភំ បិតា អម្ពាភំ សាមិ វត្តិ វិចរតិ,
កិមជ្ជំ បន មយ”ន្តិ ឥតិស្ស បុត្តជីតរោបិ ភរិយាបិ ពហិ បត្តនំ កត្វា វត្តិ ចរន្តា
អនយព្យសនំ ចាបុណាន្តិ។ ឯវំ បុត្តទារោបិស្ស អគុត្តោ អរក្ខិតោ ហោតិ។
សាបតេយ្យន្តិ តស្ស បុត្តទារបរិជនស្ស វត្តិ ចរណកភារំ ញត្វា ចោរា សុញ្ញំ
គេហំ បរិសិទ្ធា យំ ឥច្ឆន្តិ, តំ ហរន្តិ។ ឯវំ សាបតេយ្យម្បិស្ស អគុត្តំ អរក្ខិតំ
ហោតិ។ សន្តិយោ ច ហោតីតិ អញ្ជេហិ កតចាបកម្មេសុបិ “ឥមិនា កតំ
ភរិស្សតី”តិ សន្តិគញោ ហោតិ។ យស្ស យស្ស យរទ្វារេន យាតិ, តត្ថ យំ
អញ្ជេន ចោរកម្មំ បរទារិកកម្មំ វា កតំ, តំ “ឥមិនា កត”ន្តិ វុត្តេ អភូតំ
អសន្តម្បិ តស្សី រូបាតិ បតិជ្ជាតិ។ ពហុនញា ទុក្ខធម្មានន្តិ ឯត្ថកំ ទុក្ខំ, ឯត្ថកំ
នោមនស្សន្តិ វត្ថុំ ន សក្កា, អញ្ជស្សី បុគ្គលេ អសតិ សព្វំវិកាលទារិម្ហិ
អាហរិតព្វំ ហោតិ, ឥតិ សោ ពហុនំ ទុក្ខធម្មានំ បុរក្ខតោ បុរេតាមី ហោតិ។

២៥០. កូ នច្ឆន្តិ “កស្សី ហំនេ នជនាជកាធិនច្ចំ អត្ថី”តិ បុច្ឆិត្វា យស្សី គាមេ វា
និគមេ វា តំ អត្ថិ, តត្ថ គន្តព្វំ ហោតិ, តស្ស “ស្វេ នច្ឆនស្សនំ គមិស្សាមី”តិ អជ្ជ
វត្ថុគន្ធមាលាធិនិ បដិយាទេន្តស្សេវ សកលទិវសម្បិ កម្មច្នេនោ ហោតិ,
នច្ឆនស្សនេន ឯកាហម្បិ ទីហម្បិ តីហម្បិ តត្ថេវ ហោតិ, អថ
វុដ្ឋិសម្បត្តិយាធិនិ លភិត្វាបិ វប្បាទិកាលេ វប្បាទិនិ អករោន្តស្ស អនុប្បន្នា
ភោតា អនុប្បន្នន្តិ, តស្ស ពហិ គតភារំ ញត្វា អនារក្ខេ គេហោ ចោរា យំ ឥច្ឆន្តិ,
តំ ករោន្តិ, តេនស្ស ឧប្បន្នាបិ ភោតា វិនស្សន្តិ។ កូ គីតន្តិអាធិសុបិ ឯសេវ
នយោ។ តេសំ នាណាករណំ ព្រហ្មជាលេ វុត្តមេវ។

២៥១. ជយំ វេរន្តិ “ជិតំ មយា”តិ បរិសមជ្ឈេ បរស្ស សាដកំ វា វេឋនំ វា
 គណ្ហាតិ, សោ “បរិសមជ្ឈេ មេ អវមាណំ ករោសិ, ហោតុ, សិក្ខាបេស្សមិ ន”ន្តិ
 តត្ថ វេរំ ពន្ធិតិ, ឯវំ ជិនន្តោ សយំ វេរំ បសវតិ។ ជិនោតិ អញ្ញេន ជិតោ សមាជោ
 យំ តេន តស្ស វេឋនំ វា សាដកោ វា អញ្ញំ វា បន ហិរញ្ញសុវណ្ណាធិវិត្តំ គហិតំ,
 តំ អនុសោចតិ “អហោសិ វត មេ, តំ តំ វត មេ នត្ថិ”តិ តប្បច្ចយា សោចតិ។ ឯវំ
 សោ ជិនោវិត្តំ អនុសោចតិ។ សភាគតស្ស វេឋនំ ន រូបាតិ វិទិច្ឆយជ្ជានេ
 សក្ខិបុជ្ជស្ស សតោ វេឋនំ ន រូបាតិ, ន បតិជ្ជាតិ, “អយំ អក្ខសោណ្ណោ ជូតករោ,
 មា តស្ស វេឋនំ គណ្ហិត្តា”តិ វត្តារោ ភវន្តិ។ មិត្តាមច្ឆានំ បរិភូតោ ហោតិ តញ្ញិ
 មិតាមច្ឆា ឯវំ វេន្តិ - “សម្ម, តូម្បិ នាម កុលបុត្តោ ជូតករោ ជិន្នភិណ្ឌកោ ហុត្វា
 វិចរសិ, ន តេ ឥទំ ជាតិកោត្តានំ អនុរូបំ, ឥតោ បជ្ជាយ មា ឯវំ ករេយ្យសី”តិ។
 សោ ឯវំ វុត្តាបិ តេសំ វេឋនំ ន ករោតិ។ តតោ តេន សទ្ធិំ ឯកតោ ន តិជ្ជន្តិ ន
 និសីទន្តិ។ តស្ស ការណា សក្ខិបុជ្ជាបិ ន កថេន្តិ។ ឯវំ មិត្តាមច្ឆានំ បរិភូតោ
 ហោតិ។

អាវាហវិវាហកានន្តិ អាវាហកា នាម យេ តស្ស យរតោ ធារិកំ
 គហេតុកាមា។ វិវាហកា នាម យេ តស្ស គេហោ ធារិកំ ធាតុកាមា។
 អបត្តិតោ ហោតិ អនិច្ឆិតោ ហោតិ។ នាលំ ធារភរណាយាតិ ធារភរណាយ
 ន សមត្ថោ។ ឯតស្ស គេហោ ធារិកា ធិន្ទាបិ ឯតស្ស គេហតោ អាគតាបិ
 អម្ពេហិ ឯវំ ចោសិតញ្ញា ភវិស្សតិយេវ។

ចាបមិត្តតាយ ធម្មាធិនវាធិវណ្ណនា

២៥២. ធុត្តាតិ អក្ខុត្តា។ សោណ្ណាតិ ឥត្តិសោណ្ណា ភត្តសោណ្ណា
 បូរសោណ្ណា មូលកសោណ្ណា។ បិចាសាតិ ចានសោណ្ណា។ នេកតិកាតិ
 បតិរូបកេន វញ្ញនកា។ វញ្ញនិកាតិ សម្មុទ្ធាវញ្ញនាហិ វញ្ញនិកា។

សាហស្តិកាតិ ឯកាភារិកាធិសាហស្តិកកម្មការិណោ។ ត្យាស្ស មិត្តា ហោរ្តិតិ
តេ អស្ស មិត្តា ហោរ្តិតិ។ អញ្ញោហិ សប្បុរិសេហិ សទ្ធិន រមតិ គន្ធាលាធិហិ
អលង្កិត្យា វរសយនំ អាហេបិតស្វករោ គូជកូបមិវ, តេ ចាបមិត្តេយវ
ឧបសង្កមតិ។ តស្មា ធិដ្ឋេ ចេវ ធម្មេ សម្បរាយញ្ចា ពហុំ អនត្តំ និគច្ឆតិ។

២៥៣. អតិសីតន្តិ កម្មំ ន ករោតីតិ មនុស្សេហិ កាលស្សេវ វុដ្ឋាយ “ឯ
កោ កម្មន្តំ គច្ឆាមា” តិ វុត្តោ “អតិសីតំ តាវ, អដ្ឋិនិគ្ខន្តិវិយ, គច្ឆេ តុម្ហេ បច្ឆា
ជានិស្សាមី” តិ អគ្គី តបន្តោ និសីទតិ។ តេ គច្ឆា កម្មំ ករោត្តិ។ ឥតរស្ស កម្មំ
បរិហាយតិ។ អតិឧណ្ឌាន្តិអាធិសុបិ ឯសេវ នយោ។

ហោតិ ចានសខា នាមាតិ ឯកោ ចានដ្ឋានេ សុរាគេហាយេវ សហាយោ
ហោតិ។ “បន្ទសខា” តិបិ ចាហោ, អយមេវត្ថោ។ សម្មិយសម្មិយោតិ សម្ម
សម្មាតិ វទន្តោ សម្មុខេយេវ សហាយោ ហោតិ, បរម្មុខេ វេរីសទិសោ ឱតារមេវ
គវេសតិ។ អត្ថេសុ ជាតេស្វតិ តថាវុបេសុ កិច្ចេសុ សមុប្បន្នេសុ។
វេរប្បសរោតិ វេរេពហុលតា។ អនត្តតាតិ អនត្តការិតា។ សុកទិយតាតិ សុដ្ឋ
កទិយតា ថន្ធមច្ឆិយភារោ។ ឧទកមិវ ឥណំវិគាហាតីតិ ចាសាលោ ឧទកំ
វិយ សំសីទន្តោ ឥណំវិគាហាតិ។

វត្តិនុដ្ឋានទេស្សីនាតិ វត្តិ អនុដ្ឋានសីលេន។ អតិសាយមិទំ អហូតិ ឥទំ
អតិសាយំ ជាតន្តិ យេ ឯវំ វត្តា កម្មំ ន ករោត្តិ។ ឥតិវិស្សជ្ជកម្មន្តេតិ ឯវំ វត្តា
បរិច្ចត្តកម្មន្តេ។ អត្តា អរេច្ឆន្តិ មាលាវេតិ ឯវុបេ បុគ្គលេ អត្តា អតិក្កមន្តិ,
តេសុ ន តិដ្ឋន្តិ។

តិណាភិយ្យេតិ តិណាតោបិ ឧត្តរិ។ សោ សុខំ នវិហាយតីតិ សោ បុរិសោ
សុខំ ន ជហាតិ, សុខសមដ្ឋិយេវ ហោតិ។ ឥមីនា កថាមគ្គេន ឥមមត្តំ ទស្សេតិ

“គឺហ៊ីកូតេន សតា ឯត្តកំ កម្ពុំ ន កាតព្វំ, ករោន្តស្ស វឌ្ឍិ នាម នត្ថិ។
ឥធលោកេ បរលោកេ គរហមេវ ចាបុណាតិ”តិ។

មិត្តបតិរូបកាធិវណ្ណាធា

២៥៤. ឥធានិ យោ ឯវំ ករោតោ អនត្តោ ឧប្បជ្ជតិ, អញ្ញានិ វា បន យានិ
កាធិនិ ភយានិ យេកេនិ ឧបទ្ធពា យេកេនិ ឧបសគ្គា, សព្វេ តេ ពាលំ និស្សាយ
ឧប្បជ្ជន្តិ។ តស្មា “ឯវុចា ពាលា ន សេវិតញ្ញា”តិ ពាលេ មិត្តបតិរូបកេ អមិត្ត
ធស្សេតុំ ចត្តារោមេ, គហបតិបុត្ត អមិត្តាតិអាធិមាហ។ តត្ថ អញ្ញនត្តហរោតិ
សយំ តុច្ឆហត្តោ អាគន្ធា ឯកំសេន យំកិញ្ចិ ហរតិយេវ។ វឌ្ឍិបរមោតិ
វឌ្ឍនបរមោ វឌ្ឍនមត្តនេវ ធាយកោ ការកោវិយ ហោតិ។ អនុប្បិយភាណីតិ
អនុប្បិយំ ភណាតិ។ អចាយសហាយោតិ ភោគានំ អចាយេសុ សហាយោ
ហោតិ។

២៥៥. ឯវំ ចត្តារោ អមិត្ត ធស្សេត្វា បុន តត្ថ ឯកេកំ ចត្វហិ ការណេហិ
វិភជន្តោ ចត្វហិ ខោ, គហបតិបុត្តាតិអាធិមាហ។ តត្ថ អញ្ញនត្តហរោ ហោតិ
ឯកំសេន ហារកោយេវ ហោតិ។ សហាយស្ស គេហំវិត្តហត្តោ អាគន្ធា
និវត្តសាជកាធិនំ វណ្ណំ ភាសតិ, សោ “អតិវិយ ភំ សម្ម ឥមស្ស វណ្ណំ
ភាសសី”តិ អញ្ញំ និវាសេត្វា តំ ទេតិ។ អប្បេន ពហុមិច្ឆតីតិ យំកិញ្ចិ អប្បកំ
ទត្វា តស្ស សន្តិកា ពហុំ បត្តតិ។ ភយស្ស កិច្ចំ ករោតីតិ អត្តនោ ភយេ
ឧប្បន្នេ តស្ស ធាសោវិយ ហុត្វា តំ តំ កិច្ចំ ករោតិ, អយំ សព្វធា ន ករោតិ,
ភយេ ឧប្បន្នេ ករោតិ, ន បេមេនាតិ អមិត្តោ នាម ជាតោ។ សេវតិ
អត្តការណាតិ មិត្តសន្តវសេន ន សេវតិ, អត្តនោ អត្តមេវ បច្ឆាសីសន្តោ
សេវតិ។

២៥៦. អតីតេន បដិសន្ធិវតីតិ សហាយេ អាគតេ “ហិយេ វា បរេ វា ន
 អាគតោសិ, អម្ពាភំ ឥមស្មី វារេ សស្សំ អតិរិយ និប្បន្នំ, ពហូនិ
 សាលិយវតីជាទីនិ បេត្វា មគ្គំ ឡោកេន្តា និសីទិម្ហ, អន្ធិ បន សព្វំ ធីណា”ន្តិ វរំ
 អតីតេន សង្កណ្ហាតិ។ អនាគតេនាតិ “ឥមស្មី វារេ អម្ពាភំ សស្សំ មនាបំ
 ភវិស្សតិ, ជលភារភវិតា សាលិអាធមោ, សស្សសង្កហេ កតេ តុម្ពាភំ សង្កហំ
 កាតុំ សមត្ថា ភវិស្សមា”តិ វរំ អនាគតេន សង្កណ្ហាតិ។ និរត្តកេនាតិ
 ហត្ថិក្ខន្ធវា អស្សបិដ្ឋេ វា និសិទ្ធា សហាយំ ទិស្វា “ឯហិ, ភោ, ឥធន និសីទា”តិ
 វរំ ឥតិ។ មនាបំ សាជកំ និវាសេត្វា “សហាយកស្ស វត មេ អនុច្ឆរិកោ អញ្ញោ
 បន មយ្ហំ នត្ថិ”តិ វរំ ឥតិ, វរំ និរត្តកេន សង្កណ្ហាតិ នាម។ បច្ចុប្បន្នេសុ កិច្ចេសុ
 ព្យសនំ ឧស្សេវតីតិ “សកេជន មេ អត្ថោ”តិ វុត្តេ “ចក្កមស្ស ភិទ្ធិ, អត្ថោ
 ជិន្នោ”តិ អាទិទិ វរំ ឥតិ។

២៥៧. ចាបកម្ម្យស្ស អនុជាតាតិ ចាលាភិចាតាទីសុ យំ កិញ្ចិ
 ករោមាតិ វុត្តេ “សាធុ សម្ម ករោមា”តិ អនុជាតាតិ។ កល្យាណេបិ ឯសេវ
 នយោ។ សហាយោ ហោតីតិ “អសុកដ្ឋានេ សុរំ បិវន្តិ, ឯហិ តត្ថ គច្ឆាមា”តិ
 វុត្តេ សាធុតិ គច្ឆតិ។ ឯស នយោ សព្វត្ថ។ ឥតិ វិញ្ញាយាតិ “មិត្តបតិរូបកា
 ឯតេ”តិ វរំ ជាទីត្វា។

សុហាមិត្តាទិវណ្ណា

២៦០. វរំ នសេវិតត្ថេ ចាបមិត្តេ ឧស្សេត្វា ឥនាទិ សេវិតត្ថេ កល្យាណមិត្តេ
 ឧស្សេត្តោ បុន ចត្តារោមេ, គហបតិបុត្តាតិ អាទិមាហា។ តត្ថ សុហាទាតិ
 សុន្ទរហធម្មា។

២៦១. បមត្តំ រក្ខតីតិ មជ្ឈំ បិវិត្វា កាមមជ្ឈេ វា កាមទ្វារេ វា មគ្គេ វា និបន្នំ
ទិស្វា “ឯវំនិបន្នស្ស កោចិទេវំ និវាសនចារុបនម្បិ ហរេយ្យា”តិ សមីបេ
និសីទិត្វា បពុទ្ធកាលេ គហេត្វា គន្ធិតិ។ បមត្តស្ស សាបតេយ្យន្តិ សហាយោ
ពហិតតោ វា ហោតិ សុរំ បិវិត្វា វា បមត្តោ, គេហំ អនារក្ខំ “កោចិទេវំ យំកិត្យិ
ហរេយ្យា”តិ គេហំ បរិសិត្វា តស្ស ជនំ រក្ខតិ។ ភិតស្សាតិ កិត្យិក្ខិទេវំ ភយេ
ឧប្បន្នេ “មា ភាយិ, មាទិសេ សហាយេ បិតេ កី ភាយសី”តិ តំ ភយំ ហរេន្តោ
បដិសរណំ ហោតិ។ តទ្ធិគុណំ ភោគន្តិ កិច្ចករណីយេ ឧប្បន្នេ សហាយំ
អត្តនោ សន្តិកំ អាគតំ ទិស្វា វទតិ “កស្មា អាគតោសី”តិ? រាជកុលេ កម្មំ
អត្ថិតិ។ កី លទ្ធិ វដ្តតិ? ឯកោ កហាបណោតិ។ “នគរេ កម្មំ នាម ន
ឯកកហាបណោន និប្បន្នតិ, ទ្វេ គណ្ណាហី”តិ ឯវំ យត្តកំ វទតិ, តតោ ទិគុណំ
ទេតិ។

២៦២. គុយ្ហមស្ស អាចិក្ខតីតិ អត្តនោ គុយ្ហំ និគ្វហិតំ យុត្តកចំ អញ្ញស្ស
អកថេត្វា តស្សេវ អាចិក្ខតិ។ គុយ្ហមស្ស បរិគ្វហិតីតិ តេន កថិតំ គុយ្ហំ យថា
អញ្ញោ ន ជាតាតិ, ឯវំ រក្ខតិ។ អាបទាសុ នវិជហិតីតិ ឧប្បន្នេ ភយេ ន
បរិច្ឆជតិ។ ជីវិតម្បិស្ស អត្តាយាតិ អត្តនោ ជីវិតម្បិ តស្ស សហាយស្ស
អត្តាយ បរិច្ឆត្តមេវ ហោតិ, អត្តនោ ជីវិតំ អគណោត្វាបិ តស្ស កម្មំ
ករោតិយេវ។

២៦៣. ចាចា និវារេតីតិ អម្ពេសុ បស្សន្នេសុ បស្សន្នេសុ ត្វំ ឯវំ កាតុំ ន
លភសិ, បញ្ចា វេរាទិ ទស អកុសលកម្មបថេ មា ករោហិតី និវារេតិ។
កល្យាណោ និវេសេតីតិ កល្យាណកម្មេ តីសុ សរណោសុ បញ្ចសីលេសុ
ទសកុសលកម្មបថេសុ វត្ថុស្ស, ទានំ ទេហិ បុញ្ញំ ករោហិ ធម្មំ សុណាហិតី ឯវំ
កល្យាណោ និយោជេតិ។ អស្សុតំ សាវេតីតិ អស្សុតបុព្វំ សុខុមំ និបុណំ

ការណ៍ សាវត្ថី។ សគ្គស្ស មគ្គន្តី ឥទ្ធិ កម្មំ កត្វា សគ្គេ និព្វត្តន្តីតិ ឯវំ សគ្គស្ស
មគ្គំ អាចិក្ខតិ។

២៦៤. អភវេនស្ស ន នន្ទតីតិ តស្ស អភវេន អវុឡិយា បុត្តនាស្ស វា
បរិជនស្ស វា តថារូបំ ចារិដុញ្ញំ ទិស្វា វា សុត្វា វា ន នន្ទតិ, អនត្តមនោ ហោតិ។
ភវេនាតិ វុឡិយា តថារូបស្ស សម្មត្តិ វា ឥស្សរិយប្បដិលាភំ វា ទិស្វា វា សុត្វា វា
នន្ទតិ, អត្តមនោ ហោតិ។ អវុឡំ ភណ្ណាមាណំ និវាវេតីតិ “អសុកោ វិរូបោ ន
ចាសាទិកោ ទុដ្ឋាតិកោ ទុស្សីលោ”តិ វា វុត្ថេ “ឯវំ មា ភណ្ឌិ, រូបវា ច សោ
ចាសាទិកោ ច សុជាតោ ច សីលសម្មន្នោ ចា”តិ អាទីហិ វេចនេហិ បរំ អត្តនោ
សហាយស្ស អវុឡំ ភណ្ណាមាណំ និវាវេតិ។ វុឡំ ភណ្ណាមាណំ បសំសតីតិ
“អសុកោ រូបវា ចាសាទិកោ សុជាតោ សីលសម្មន្នោ”តិ វុត្ថេ “អហោ សុដ្ឋុ
វេទសិ, សុភាសិតំ តយា, ឯវមេតំ, ឯស បុរិសោ រូបវា ចាសាទិកោ សុជាតោ
សីលសម្មន្នោ”តិ ឯវំ អត្តនោ សហាយកស្ស បរំ វុឡំ ភណ្ណាមាណំ បសំសតិ។

២៦៥. ជលំ អគ្គិវ ភាសតីតិ វត្ថុ បព្ពតមត្តកេ ជលមាណោ អគ្គិវិយ
វិរោចតិ។

កោគេ សំហារមាណស្សាតិ អត្តានម្បិ បរម្បិ អបិឡេត្វា ធម្មេន សមេន
កោគេ សម្បិណ្ណោន្តស្ស រាសី ករោន្តស្ស។ ភមរស្សេវ ឥវិយតោតិ យថា ភមរោ
បុច្ឆានំ វុឡាគន្ធិ អចោជយំ តុណ្ហានបិ បក្ខេហិបិ វសំ អាហារិត្វា អនុបុព្វេន
ចក្កប្បមាណំ មធុបជលំ ករោតិ, ឯវំ អនុបុព្វេន មហន្តំ ភោគរាសី ករោន្តស្ស។
ភោគា សន្និចយំ យន្តីតិ តស្ស ភោគា និចយំ គច្ឆន្តិ។ កថំ? អនុបុព្វេន
ឧបចិកាហិ សំវុឡិយមាណោ វម្មិកោវិយ។ តេនាហ “វម្មិកោវុបចីយតី”តិ។
យថា វម្មិកោ ឧបចិយតិ, ឯវំ និចយំ យន្តីតិ អត្តោ។

សមាហរិត្តាតិ សមាហរិត្តា។ អលមត្តោតិ យុត្តសភារោ សមត្តោ វា
បរិយត្តរូចោ យរាវាសំ សណ្ឋាបេតុ។

ឥនានិ យថា វា យរាវាសោ សណ្ឋាបេតត្ថោ, តថា ឱវទន្តោ ចតុជារិកដេ
កោគេតិអាទិមាហ។ តត្ថ ស វេ មិត្តានិ គន្ធពីតិ សោ ឯវំ វិកដន្តោ មិត្តានិ គន្ធពី
នាម អភេជ្ជមាណនិ វេបេតិ។ យស្ស ហិ កោកា សន្តិ, សោ ឯវំ មិត្តេ វេបេតុ
សក្កោតិ, ន ឥតរោ។

ឯកេន កោគេ ភុញ្ញេយ្យាតិ ឯកេន កោដ្ឋាសេន កោគេ ភុញ្ញេយ្យ។ ធូហិ
កម្មំ បយោជយេតិ ធូហិ កោដ្ឋាសេហិ កសិវាលិដ្ឋាទិកម្មំ បយោជយេយ្យ។
ចតុត្ថញ្ច និធាបេយ្យាតិ ចតុត្ថំ កោដ្ឋាសំ និធាបេត្វា វេបេយ្យ។ អាបទាសុ
ភវិស្សតីតិ កុលានញ្ចំ ន សព្ពកាលំ ឯកសទិសំ វុត្តតិ, កទាចិ រាជាទិវសេន
អាបទាចិ ឧប្បជ្ឈន្តិ, តស្មា ឯវំ អាបទាសុ ឧប្បជ្ឈាសុ ភវិស្សតីតិ “ឯកំ កោដ្ឋាសំ
និធាបេយ្យា”តិ អាហ។ ឥមេសុ បន ចតុសុ កោដ្ឋាសេសុ កតវកោដ្ឋាសំ
គហេត្វា កុសលំ កាតព្វន្តិ? “កោគេ ភុញ្ញេយ្យា”តិ វុត្តកោដ្ឋាសំ។ តតោ
គណ្ហិត្វា ភិក្ខុនម្យិ កបណាទិកាទីនម្យិ ទាតព្វំ, បេសការន្តាបិ តាទីនម្យិ វេតនំ
ទាតព្វំ។

ធម្មិសាបដិច្ឆាទនកណ្ណាវណ្ណាណ

២២២. ឥតិ ភគវា ឯត្ថកេន កថាមគ្គេន ឯវំ គហបតិបុត្តស្ស
អរិយសាវកោ ចត្វហិ ការណេហិ អកុសលំ បហាយ ធម្មា ការណេហិ
កោកានំ អចាយមុខំ វុដ្ឋេត្វា សោឡស មិត្តានិ សេវន្តោ យរាវាសំ សណ្ឋាបេត្វា
ទារភរណំ ករោន្តោ ធម្មិកេន អាជីវេន ជីវតិ, ទេវមនុស្សានញ្ច អន្តរេ អគ្គិក្ខន្ធា

វិយ វិរោចតីតិ វដ្ឋនីយធម្មវដ្ឋនត្ថំ សេវិតព្ពធម្មសេវនត្ថព្វា ឡីវាទំ ទត្វា ឥនាទិ
នមស្សិតព្ពា ធនិសា ធស្សេន្តោ កថព្វា គហបតិបុត្តាតិអាទិមាហ។

តត្ថ ធនិសាបដិច្ឆាទីតិ យថា ធម្មា ធនិសាហិ អាគមនកយំ ន អាគច្ឆតិ, ខេម៍
ហោតិ និព្ពយំ ឯវំ វិហារេន្តោ “ធនិសាបដិច្ឆាទី”តិ វុច្ឆតិ។ “បុរត្ថិមា ធនិសា
មាតាបិតរោ វេទិតព្ពា”តិអាទីសុ មាតាបិតរោ បុព្វបករិតាយ បុរត្ថិមា
ធនិសាតិ វេទិតព្ពា។ អាចរិយា ទក្ខិណោយ្យតាយ ទក្ខិណា ធនិសាតិ។ បុត្តនាវា
បិដ្ឋិតោ អនុពន្ធនវសេន បច្ឆិមា ធនិសាតិ។ មិត្តាមច្ឆា យស្មា សោ មិត្តាមច្ឆេ
និស្សាយ តេ តេ ទុក្ខវិសេសេ ឧត្តរតិ, តស្មា ឧត្តរា ធនិសាតិ។ ធាសកម្មករា
ចាទម្បលេ បតិជ្ជានវសេន ហោជ្ជិមា ធនិសាតិ។ សមណព្រាហ្មណា គុណោហិ
ឧបរិ ឋិតកាវេន ឧបរិមា ធនិសាតិ វេទិតព្ពា។

២៦៧. ភតោ នេ ភរិស្សមីតិ អហំ មាតាបិតុហិ ជញ្ញំ ចាយេត្វា ហត្ថចានេ
វឡេត្វា មុខេន សិដ្ឋាណិកំ អបនេត្វា នហាបេត្វា មណ្ឌេត្វា ភតោ ភរិតោ
ជត្តិតោ, ស្វាហំ អជ្ជេ តេ មហាលូកេ ចាទធានវនន្តាបនយាគុកត្តនាធានីហិ
ភរិស្សមិ។

កិច្ចំ នេសំ ភរិស្សមីតិ អត្ថនោ កម្មំ ឋបេត្វា មាតាបិតុនំ រាជកុលាទីសុ
ឧប្បន្នំ កិច្ចំ គត្វា ភរិស្សមិ។ កុលវំសំ សណ្ឋាបេស្សមីតិ មាតាបិតុនំ សន្តកំ
ខេត្តវត្ថុហិវញ្ញសុវណ្ណាទី អវិនាសេត្វា វត្តន្តោបិ កុលវំសំ សណ្ឋាបេតិ នាម។
មាតាបិតរោ អធម្មិករំសតោ ហារេត្វា ធម្មិករំសេ ឋបេន្តោបិ, កុលវំសេន
អាគតានិ សលាកកត្តាទីនិ អនុបច្ឆិនិត្វា បវេត្តន្តោបិ កុលវំសំ សណ្ឋាបេតិ
នាម។ ឥទំ សន្ធាយ វុត្ថំ - “កុលវំសំ សណ្ឋាបេស្សមី”តិ។

ឆាយដ្ឋំ បដិបជ្ជាមីតិ មាតាបិតារោ អត្តនោ ឡោ ឡោ អវត្តមាទេ មិច្ឆាបដិបន្នេ
ធារកេ វិនិច្ឆយំ បត្វា អបុត្តេ ករោន្តិ, តេ ឆាយជ្ឈារហា ន ហោន្តិ។ ឡោ ឡោ
វត្តមាទេ បន កុលសន្តកស្ស សាមិកេ ករោន្តិ, អហំ ឯវំ វត្តិស្សមីតិ
អធិប្បាយេន “ឆាយដ្ឋំ បដិបជ្ជាមី”តិ វុត្តំ។

ធន្តិណំ អនុប្បនស្សមីតិ តេសំ បត្តិទានំ កត្វា តតិយទិវសតោ បដ្ឋាយ
ទានំ អនុប្បនស្សមី។ ចាចា និវារេន្តិ ចាលាតិចាតាទីនំ
ទិដ្ឋធម្មិកសម្បរាយំ កំ អាទីនំ វត្វា, “តាត, មា ឯវំ រូបំ កវី”តិ និវារេន្តិ, កតម្បិ
គរហន្តិ។ កល្យាណោ និវេសេន្តិ អនាថបិណ្ឌិកោ វិយ លញ្ចំ ទត្វាបិ
សីលសមាធានាទីសុ និវេសេន្តិ។ សិប្បំ សិក្ខាបេន្តិ អត្តនោ ឡោ ឡោ បិតការំ
ញាត្វា វិសានុគតំ មុទ្ធាគណនាទីសិប្បំ សិក្ខាបេន្តិ។ បតិវុបេនាតិ
កុលសីលរូចាទីហិ អនុរូបេន។

សមយេ ឆាយដ្ឋំ និយ្យនេន្តិ តិ សមយេ ធនំ នេន្តិ។ តត្ថ និច្ចសមយោ
កាលសមយោតិ ទ្វេ សមយា។ និច្ចសមយេ នេន្តិ នាម “ឧដ្ឋាយ សមុដ្ឋាយ ឥមំ
គណ្ឌិតតំ គណ្ឌា, អយំ តេ បរិព្ពយោ ហោតុ, ឥមិនា កុសលំ ករោហី”តិ នេន្តិ។
កាលសមយេ នេន្តិ នាម សិខាបបនអាវាហាវិវាហាទិសមយេ នេន្តិ។ អបិច
បច្ឆិមេ កាលេ មរណមញ្ចេ និបន្នស្ស “ឥមិនា កុសលំ ករោហី”តិ នេន្តិបិ
សមយេ នេន្តិ នាម។ បដិច្ចន្ទា ហោតិ យំ បុត្តិមទិសតោ ភយំ អាគន្ធយ្យ,
យថា តំ នាគន្ធិ, ឯវំ បិហិតា ហោតិ។ សចេ ហិ បុត្តា វិប្បដិបន្នា, អស្ស,
មាតាបិតារោ ធម្មារកាលតោ បដ្ឋាយ ជគ្គនាទីហិ សម្មា បដិបន្នា, ឯតេ ធារកា,
មាតាបិតុនំ អប្បតិវុចាតិ ឯតំ ភយំ អាគន្ធយ្យ។ បុត្តា សម្មា បដិបន្នា,
មាតាបិតារោ វិប្បដិបន្នា, មាតាបិតារោ បុត្តានំ នាមុចាតិ ឯតំ ភយំ

អាគន្ធម្យ។ ឧកោសុវិប្បដិបន្នេសុ ធុរិធម្ម្យំ តំ ភយំ ហោតិ។ សម្មា បដិបន្នេសុ សត្តំ ន ហោតិ។ តេន វុត្ថំ - “បដិច្ចដ្ឋា ហោតិ ខេមា អប្បដិភយា” តិ។

ឯវញ្ច បន វត្វា ភគវា សិដ្ឋាលកំ ឯតទរោច - “ន ខោតេ, គហបតិបុត្ត, បិតា លោកសម្មតំ បុរត្តិមំ ទិសំ នមស្សាបេតិ។ មាតាបិតរោ បន បុរត្តិមទិសាសទិសេ កត្វា នមស្សាបេតិ។ អយញ្ញំ តេ បិតរា បុរត្តិមា ទិសា អក្ខាតា, នោ អញ្ញា” តិ។

២៦៨. ឧដ្ឋានេនាតិ អាសនា ឧដ្ឋានេន។ អន្តោវាសិកេន ហិ អាចរិយំ ទូរតោវ អាគន្ធន្តំ ទិស្វា អាសនា វុដ្ឋាយ បច្ចុគ្គមនំ កត្វា ហត្ថតោ ភណ្ឌកំ គហេត្វា អាសនំ បញ្ញាបេត្វា និសីទាបេត្វា ពិជនចាទដោវនចាទមក្ខនានិ កាតញ្ញានិ។ តំ សន្ធាយ វុត្ថំ “ឧដ្ឋានេនា” តិ។ ឧបដ្ឋានេនាតិ ទិវសស្ស តិក្ខត្តំ ឧបដ្ឋានគមនេន។ សិប្បគ្គហណាកាលេ បន អវស្សកមេវ គន្ធត្ថំ ហោតិ។ សុស្សសាយាតិ សទ្ធិហិត្វា សវនេន។ អសទ្ធិហិត្វា សុណាន្តោ ហិ វិសេសំ នាធិគច្ឆតិ។ ចារិចរិយាយាតិ អវសេសឧទ្ធកចារិចរិយាយ។ អន្តោវាសិកេន ហិ អាចរិយស្ស ចាតោវ វុដ្ឋាយ មុខោទកន្តកដ្ឋំ ទត្វា ភត្តកិច្ចកាលេបិ ចានីយំ គហេត្វា បច្ចុបដ្ឋានាទិនិ កត្វា វទ្ធិត្វា គន្ធត្ថំ។ កិលិដ្ឋវត្ថាទិនិ ដោវិតញ្ញានិ, សាយំ នហានោទកំ បច្ចុបដ្ឋបេតត្ថំ។ អជាសុកាលេ ឧបដ្ឋាតត្ថំ។ បព្ពដិតេនបិ សត្ថំ អន្តោវាសិកវត្ថំ កាតត្ថំ។ ឥទំ សន្ធាយ វុត្ថំ - “ចារិចរិយាយា” តិ។ សក្កច្ចំ សិប្បបដិគ្គហណេនាតិ សក្កច្ចំ បដិគ្គហណំ នាម ថោកំ គហេត្វា ពហុវារេ សជ្ឈាយករណំ, ឯកបទម្មិវិសុទ្ធមេវ គហេតត្ថំ។

សុវិនិតំវិនេន្តិតិ “ឯវំ តេ និសីទិតត្ថំ, ឯវំ ហិតតត្ថំ, ឯវំ ខាទិតតត្ថំ, ឯវំ ភុញ្ញិតតត្ថំ, ចាបមិត្តា វន្តេតញ្ញា, កល្យាណមិត្តា សេវិតញ្ញា” តិ ឯវំ អាចារំ សិក្ខាបេន្តិ វិនេន្តិ។ សុគ្គហិតំ កាហាបេន្តិតិ យថា សុគ្គហិតំ គណ្ហាតិ, ឯវំ អត្តញ្ញា

ព្យញ្ជនព្យាសោធនត្វា បយោគំ ធស្សេត្វា គណ្ណាបេន្តិ។ មិត្តាមច្ចេសុ
បជិយាធន្តិ តិ “អយំ អម្ពាភំ អន្តោវាសិកោ ព្យត្តោ ពហុស្សតោ មយា
សមសមោ, ឯតំ សល្លក្ខេយ្យាថា” តិ ឯវំ គុណំ កថេត្វា មិត្តាមច្ចេសុ
បតិជ្ឈបេន្តិ។

ធិសាសុ បរិត្តាណំ ករោន្តិ តិ សិប្បសិក្ខាបនេនេវស្ស សព្វធិសាសុ វត្ថុ
ករោន្តិ។ ឧគ្គហិតសិប្បា ហិ យំ យំ ធិសំ គន្ធា សិប្បំ ធស្សេតិ, តត្ថ តត្ថស្ស
លាភសក្ការោ ឧប្បជ្ជតិ។ សោ អាចរិយេន កតោ នាម ហោតិ, គុណំ
កថេន្តោបិស្ស មហាជនោ អាចរិយថាទេ ជោវិត្វា វសិតអន្តោវាសិកោ វត
អយន្តិ បឋមំ អាចរិយស្សេវ គុណំ កថេន្តិ, ព្រហ្មលោកប្បមាលោបិស្ស
លាភោ ឧប្បជ្ជមាណោ អាចរិយសន្តកោវ ហោតិ។ អបិច យំ វិជ្ជំ បរិជប្បិត្វា
គច្ឆន្តំ អជិវិយំ ចោរា ន បស្សន្តិ, អមនុស្សា វា ធិយជាតិអាធម្មោ វា ន វិហោថេន្តិ,
តំ សិក្ខាបេន្តាបិ ធិសាសុ បរិត្តាណំ ករោន្តិ។ យំ វា សោ ធិសំ គតោ ហោតិ,
តតោ កង្ខំ ឧប្បាធនត្វា អត្ថនោ សន្តិកំ អាគតមនុស្សេ “ឯតិស្សំ ធិសាយំ
អម្ពាភំ អន្តោវាសិកោ វសតិ, តស្ស ច មយ្ហព្វា ឥមស្មី សិប្បេ នាណករណំ នត្ថិ,
គច្ឆថ តមេវ បុច្ឆថា” តិ ឯវំ អន្តោវាសិកំ បគ្គណ្ណាត្ថាបិ តស្ស តត្ថ
លាភសក្ការុប្បត្តិយា បរិត្តាណំ ករោន្តិ នាម, បតិជ្ឈ ករោន្តិ តិ អត្ថោ។
សេសមេត្ត បុរិមនយេនេវ យោជេតត្ថំ។

២៦៩. តតិយធិសាវារេ សម្មាធនាយាតិ ទេវមាតេ តិស្សមាតេតិ ឯវំ
សម្មាវិតកថាកថនេន។ អនវមាធនាយាតិ យថា ធាសកម្មករាធម្មោ
ចោថេត្វាវិហោថេត្វា កថេន្តិ, ឯវំ ហិធឿត្វាវិមាធនត្វា អកថនេន។
អនតិចរិយាយាតិ តំ អតិក្កមិត្វា ពហិ អព្វាយ ឥត្ថិយា សទ្ធិ បរិចរន្តោ តំ
អតិចរតិ នាម, តថា អករណេន។ ឥស្សរិយវោស្សត្ថេនាតិ ឥត្ថិយោ ហិ

មហាលតាសទិសម្បី អាករណំ លភិត្វា ភត្តំ វិចារេតុំ អលភមាណា កុដ្ឋន្តិ,
កដ្ឋំ ហត្ថេ ឋេបេត្វា តវ រុចិយា ករោហិតិ ភត្តគេហេ វិស្សដ្ឋេ សព្ពំ ឥស្សរិយំ
វិស្សដ្ឋំ នាម ហោតិ, ឯវំ ករណេនាតិ អត្ថោ។ អលត្ថាវាទុប្បទានេនាតិ អត្ថនោ
វិភវានុរូបេន អលត្ថាវទានេន។ សុសំវិហិតកម្មន្តាតិ យាគុភត្តបចនកាលាទីនិ
អនតិក្កមិត្វា តស្ស តស្ស សាធុកំ ករណេន សុដ្ឋសំវិហិតកម្មន្តា។
សន្តហិតបរិជនាតិ សម្មាននាទីហិ ចេវ បហោណាកបេសនាទីហិ ច
សន្តហិតបរិជនា។ ឥធិ បរិជនេនា នាម សាមិកស្ស ចេវ អត្ថនោ ច ញាតិជនោ។
អនតិចារិជិតិ សាមិកំ មុញ្ញិត្វា អញ្ញំ មនសាបិ ន បត្តេតិ។ សម្ពុតន្តិ
កសិវាលិដ្ឋាទីនិ កត្វា អាកតធនំ។ ឧក្ខា ច ហោតិ
យាគុភត្តសម្មាទានាទីសុ នេកា និបុណា ហោតិ។ អនលសាតិ និក្ខាសដ្ឋា។
យថា អញ្ញា កុសីតា និសិន្នដ្ឋានេ និសិន្នាវ ហោន្តិ ឋិតដ្ឋានេ ឋិតាវ, ឯវំ អហុត្វា
វិច្ឆារិតេន ចិត្តេន សព្ពកិច្ចានិ និច្ចាទេតិ។ សេសមិធាបិ បុរិមនយេនេវ
យោជេតព្ពំ។

២៧០. ចតុត្ថទិសាវារេ អវិសំវាទនតាយាតិ យស្ស យស្ស នាមំ គណ្ណាតិ, តំ
តំ អវិសំវាទេត្វា ឥទម្បី អម្ពាភំ គេហោ អត្ថិ, ឥទម្បី អត្ថិ, គេហេត្វា គច្ឆាហិតិ
ឯវំ អវិសំវាទេត្វា ទានេន។ អបរបជា ចស្ស បដិបូជេន្តិ តិ សហាយស្ស
បុត្តដីតរោ បជា នាម, តេសំ បន បុត្តដីតរោ ច នត្តបនត្តកា ច អបរបជា
នាម។ តេ បដិបូជេន្តិ កេឡាយន្តិ មមាយន្តិ មង្គលកាលាទីសុ តេសំ មង្គលាទីនិ
ករោន្តិ។ សេសមិធាបិ បុរិមនយេនេវ វេទិតព្ពំ។

២៧១. យថាពលំ កម្មន្តសំវិទានេនាតិ ឧហារេហិ កាតព្ពំ មហាល្លកេហិ,
មហាល្លកេហិ វា កាតព្ពំ ឧហារេហិ, ឥត្ថិហិ កាតព្ពំ បុរិសេហិ, បុរិសេហិ វា
កាតព្ពំ ឥត្ថិហិ អការេត្វា តស្ស តស្ស ពលានុរូបេនេវ កម្មន្តសំវិទានេន។

ភត្តវេតនានុប្បនាទេនាតិ អយំ ខុទ្ទកបុត្តោ, អយំ ឯកវិហារីតិ តស្ស តស្ស
 អនុប្ប សល្លកេត្វា ភត្តនាទេន ចេវ បរិព្ពយនាទេន ច។ តិលានុបដ្ឋាននាតិ
 អដាសុកកាលេ កម្មំ អកាវេត្វា សប្បាយភេសដ្ឋានីនិ ទត្វា បដិជគ្គនេន។
 អច្ឆរិយានំ រសានំ សំរិភាគេនាតិ អច្ឆរិយេ មធុររសេ លភិត្វា សយមេវ
 អខាទិត្វា តេសម្មិ តតោ សំរិភាគករណេន។ សមយេ វោស្សុគ្គេនាតិ
 និច្ចសមយេ ច កាលសមយេ ច វោស្សុន្ទនេន។ និច្ចសមយេ វោស្សុន្ទនំ នាម
 សកលទិវំសំ កម្មំ ករោន្តា កិលមន្តិ។ តស្មា យថា ន កិលមន្តិ, ឯវំ វេលំ ញត្វា
 វិស្សន្ទនំ។ កាលសមយេ វោស្សុគ្គោ នាម ធលានក្ខត្តកិឡានីសុ
 អលត្តារភណ្ឌាខាទនីយភោជនីយានីនិ ទត្វា វិស្សន្ទនំ។ ទិន្នាទាយិទោតិ
 ចោរិកាយ កិញ្ចំ អគហេត្វា សាមិកេហិ ទិន្នស្សេវ អាទាយិទោ។
 សុកតកម្មករាតិ “កី ឯតស្ស កម្មេន កតេន, ន មយំ កិញ្ចំ លភាមា” តិ
 អនុជ្ឈាយិត្វា តុដ្ឋហទយាយថា តំ កម្មំ សុកតំ ហោតិ, ឯវំ ការកា។
 កិត្តិវណ្ណាហរាតិ បរិសមជ្ឈេ កថាយ សម្មត្តាយ “កោ អម្ពា កំ សាមិកេហិ
 សទិសោ អត្ថិ, មយំ អត្ថនោ ទាសការម្បិ ន ជាធាម, តេសំ សាមិកការម្បិ ន
 ជាធាម, ឯវំ នោ អនុកម្មន្តី” តិ គុណកថាហារកា។ សេសមិធាបិ
 បុរិមនយេនេវ យោជេតត្ថំ។

២៧២. មេត្តន កាយកម្មេនាតិអាទីសុ មេត្តចិត្តំ បច្ចុប្បដ្ឋេបេត្វា កតានិ
 កាយកម្មានីនិ មេត្តានិ នាម វុច្ចន្តិ។ តត្ថ ភិក្ខុ និមន្តេស្សាមីតិ វិហារកមនំ,
 ធមករណំ គហេត្វា ខុទ្ទកបរិស្សាវនំ, បិដ្ឋបរិកម្មចាទបរិកម្មានិករណញ្ច
 មេត្តំ កាយកម្មំ នាម។ ភិក្ខុ បិណ្ឌាយ បរិដ្ឋេ ទិស្វា “សក្កច្ចំ យាគុំ ទេថ, ភត្ត
 ទេថា” តិអាទិវចនព្យោវ, សាធុការំ ទត្វា ធម្មសវនញ្ច សក្កច្ចំ
 បដិសន្តារករណានីនិ ច មេត្តំ វចីកម្មំ នាម។ “អម្ពា កំ កុលូបកត្ថេរា អវេរា
 ហោន្តុ អព្យាបដ្ឋា” តិ ឯវំ ចិន្តនំ មេត្តំ មនោកម្មំ នាម។ អនាវដន្ទារតាយាតិ

អបិហិតទ្វារតាយ។ តត្ថ សព្ពទ្វារានិវិវិត្វាបិ សីលវន្តានំ អធាយកោ
អការកោ បិហិតទ្វារោយេវ។ សព្ពទ្វារានិ បន បិទហិត្វាបិ តេសំ ធាយកោ
ការកោវិវជទ្វារោយេវ។ ឥតិ សីលវន្តេសុ គេហទ្វារំ អាគតេសុ សន្តំយេវ
នត្ថិតិ អវត្វា ធាតព្ពំ។ វេ អនាវជទ្វារតា នាម ហោតិ។

អាមិសានុប្បនាទេនាតិ បុរេភត្តំ បរិភូត្តិតត្ថកំ អាមិសំ នាម, តស្មា
សីលវន្តានំ យាគុភត្តសម្បទានេនាតិ អត្ថោ។ កល្យាណេន មនសា
អនុកម្មន្តិតិ “សព្វេ សត្តា សុខិតា ហោន្តុ អវេរា អរោគា អព្យាបជ្ជា”តិ វេ
ហិតជរណេន។ អបិច ឧបជ្ជាកានំ គេហំ អព្រេ សីលវន្តេ សព្វាហ្មចារី គហេត្វា
បរិសន្តាបិ កល្យាណេន ចេតសា អនុកម្មន្តិ នាម។ សុតំ បរិយោធាបេន្តិតិ យំ
តេសំ បកតិយា សុតំ អត្ថិ, តស្ស អត្ថំ កថេត្វា កង្ខំវិនោទេន្តិ, តថត្ថាយ វា
បដិបជ្ជាបេន្តិ។ សេសមិធាបិ បុរិមនយេនេវ យោជេតព្ពំ។

២៧៣. អលមត្ថោតិ បុត្តទារភរណំ កត្វា អការំ អជ្ឈាវសនសមត្ថោ។
បណ្ឌិតោតិ ទិសានមស្សនជ្ជានេ បណ្ឌិតោ ហុត្វា។ សល្លោភិ
សុខុមត្តទស្សនេន សល្លោភាចាកណានេន វា សល្លោកា ហុត្វា។ បដិកានវាតិ
ទិសានមស្សនជ្ជានេ បដិកានវា ហុត្វា និវាតវុត្ថិតិ និចវុត្ថិ។ អត្ថទ្វោតិ
ចម្ពរហិតោ។ ឧជ្ជានកោតិ ឧជ្ជានវិរយសម្បន្នោ។ អនលសោតិ និក្ខោសន្នោ។
អច្ឆិន្ទវុត្ថិតិ និរន្តរករណាវសេន អឧណ្ណវុត្ថិ។ មេធាវីតិ ហានុប្បត្តិយា បញ្ញាយ
សមន្នាគតោ។

សង្កាហកោតិ ចត្វហិ សង្កហវត្ថុហិ សង្កហករោ។ មិត្តករោតិ
មិត្តគវេសនោ។ វេទញ្ញតិ បុត្តការិនា, វុត្តវចនំ ជាតាតិ។ សហាយកស្ស យំ
គតកាលេ “មយ្ហំ សហាយកស្ស វេវេនំ ទេថ, សាជកំ ទេថ, មនុស្សានំ
ភត្តវេតនំ ទេថា”តិ វុត្តវចនមនុស្សវន្តោ តស្ស អត្ថនោ គេហំ អាគតស្ស

តត្ថកំ វា តតោ អតិរេកំ វា បដិកត្តាតិ អត្ថោ។ អបិច សហាយកស្ស យវំ
គន្ធា ឥមំ នាម គណ្ហិស្សមីតិ អាគតំ សហាយកំ លង្ហាយ គណ្ហិតុំ អសក្កោន្តំ
អនិច្ឆារិតម្បិ តស្ស វាចំ ញាត្វាយេន អត្ថេន សោ អាគតោ, តំ និច្ឆាទេន្តោ វេទញ្ញ
នាម។ យេន យេន វា បន សហាយកស្ស ឡនំ ហោតិ, ឌីលោកេត្វា តំ តំ
ទេន្តោបិ វេទញ្ញយេវ។ នេតាតិ តំ តំ អត្ថំ ទស្សន្តោ បញ្ញាយ នេតា។ វិវិជានិ
ការណានិ ទស្សន្តោ នេតីតិ វិនេតា។ បុនប្បនំ នេតីតិ អនុនេតា។

តត្ថ តត្ថាតិ តស្មី តស្មី បុគ្គលេ។ រថស្សណ្ឌវំ យាយតោតិ យថា អាណិយា
សតិយេវ រថោ យាតិ, អសតិ ន យាតិ, ឯវំ ឥមេសុ សង្កហេសុ សតិយេវ
លោកោ វត្ថុតិ, អសតិ ន វត្ថុតិ។ តេន វុត្ថំ - “ឯតេ ខោ សង្កហា លោកេ,
រថស្សណ្ឌវំ យាយតោ”តិ។

ន មាតា បុត្តការណាតិ យទិ មាតា ឯតេ សង្កហេ បុត្តស្ស ន ករេយ្យ,
បុត្តការណា មាណំ វា បូជំ វា ន លកេយ្យ។

សង្កហា ឯតេតិ ឧបយោគវចនេ បច្ចត្ថំ។ “សង្កហេ ឯតេ”តិ វា ចាហេ។
សម្មបេក្ខន្តីតិ សម្មា បេក្ខន្តិ។ ចាសំសា ច ភវន្តីតិ បសំសនីយា ច ភវន្តិ។

២៧៤. ឥតិ ភគវា យា ទិសា សន្ធាយ តេ គហបតិបុត្ត បិតា អាហា “ទិសា
នមស្សយ្យាសី”តិ, ឥមា តា ធន ទិសា។ យទិ ត្វំ បិតុ វចនំ ករោសិ, ឥមា ទិសា
នមស្សតិ ទស្សន្តោ សិដ្ឋាលស្ស បុច្ឆាយ វេត្វា ទេសនំ មត្តកំ ចាបេត្វា
រាជគហំ បិណ្ឌាយ ចារិសិ។ សិដ្ឋាលកោបិ សរណេសុ បតិជ្ជាយ
ចត្តាលីសកោដិជនំ ពុទ្ធសាសនេ វិកិរិក្ខា បុញ្ញកម្មំ កត្វា សគ្គបរាយណោ
អហោសិ។ ឥមស្មិញ្ច បន សុត្តេ យំ គិហីហិ កត្តព្វំ កម្មំ នាម, តំ អកថិតំ នត្ថិ,

គឺហ៊ីរិនយោ នាមាយំ សុត្តន្តោ។ តស្មា ឥមំ សុត្វាយថានុសិដ្ឋំ បដិបដ្ឋមានស្ស
វុទ្ធិយេវ ចាជិកម្ពា, នោ បរិហានីតិ។

សុមម្ព័លវិលាសិនិយា ធិបនិកាយជ្ជកថាយ

សិដ្ឋាលសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. អាជានាជិយសុត្តវណ្ណានា

បឋមកាលាវរវណ្ណានា

២៧៥. ឯវំ មេ សុតន្តិ អាជានាជិយសុត្តំ។ តត្រាយមបុព្វបទវណ្ណានា -
ចតុទ្ទិសំ វក្ខំ វេបេត្វាតិ អសុរសេនាយ និវារណាត្ថំ សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស
ចតុសុ ធិសាសុ អារក្ខំ វេបេត្វា។ គុម្ពំ វេបេត្វាតិ ពលគុម្ពំ វេបេត្វា។ ឱវរណំ
វេបេត្វាតិ ចតុសុ ធិសាសុ អារក្ខកេ វេបេត្វា។ ឯវំ សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស
អារក្ខំ សុសរិហិតំ កត្វា អាជានាជនគរេ និសិន្នា សត្ត ពុទ្ធេ អារព្វ ឥមំ បរិត្តំ
ពន្លឺត្វា “យេ សត្តុ ធម្មអាណំ អម្ពាភព្វា រាជអាណំ ន សុណាន្តិ, តេសំ ឥទព្វាទព្វា
ករិស្សាមា” តិ សាវនំ កត្វា អត្ថនោបិ ចតុសុ ធិសាសុ មហាតិយា ច
យក្ខសេនាយាតិអាជីហិ ចត្វហិ សេនាហិ អារក្ខំ សរិទហិត្វា អភិក្កន្តាយ
វត្តិយា... បេ... ឯកមន្តំ និសីទីសុ។

អភិក្កន្តាយ វត្តិយាតិ ឯត្ថ អភិក្កន្តសន្នោ

ខយសុន្តរាភិវុបអព្ពនុមោទនាជីសុ ធិស្សតិ។ តត្ថ “អភិក្កន្តា, ភន្តេ វត្តិ, និក្ខន្តោ
បឋមោ យាមោ, ចិរនិសិន្នោ ភិក្ខុសង្ឃោ ឧទ្ទិសតុ, ភន្តេ, ភគវា ភិក្ខុនំ
ចាតិមោក្ខ” ត្ថិ (អ. និ. ៨.២០) ឯវមាធិសុ ខយេ ធិស្សតិ។ “អយំ ឥមេសំ ចតុទ្ទំ
បុគ្គលានំ អភិក្កន្តតរោ បណ្ឌិតតរោ ចា” តិ (អ. និ. ៤.១០០) ឯវមាធិសុ សុន្តរេ។

“កោ មេ វន្តតិ ចាទានិ, ឥទ្ធិយា យសសា ជលំ;

អភិក្កន្តន្តេន វណ្ណាន, សញ្ញា ឌីភាសយំ ទិសា” តិ។ (វិ. វ. ៨៥៧);

ឯវមាធិសុ អភិវ្យបេ។ “អភិក្កន្តំ, កោ គោតមាតិ (ចារា. ១៥) ឯវមាធិសុ
អព្ពនុមោទនេ។ ឥធម បន ខយេ។ តេន អភិក្កន្តាយ វត្តិយា, បរិក្ខណាយ
វត្តិយាតិ វុត្តំ ហោតិ។

អភិក្កន្តវណ្ណាតិ ឥធម អភិក្កន្តសន្នោ អភិវ្យបេ។ វណ្ណាសន្នោ បន
ធិវុត្តិកុលវគ្គការណសណ្ឋានបមាណវ្យចាយតនាធិសុ ទិស្សតិ។ តត្ថ
“សុវណ្ណាវណ្ណាសិ ភគវា” តិ (ម. និ. ២.៣៩៩) ឯវមាធិសុ ធិវិយំ។ “កទា សញ្ញាឡា
បន តេ, គហបតិ, ឥមេ សមណស្ស គោតមស្ស វណ្ណា” តិ (ម. និ. ២.៧៧)
ឯវមាធិសុ ធិវិយំ។ “ចត្តារោមេ, កោ គោតម, វណ្ណា” តិ (ជិ. និ. ១.២៦៦)
ឯវមាធិសុ កុលវគ្គេ។ “អថ កេន នុ វណ្ណាន គន្ធបេនោតិ វុច្ឆតិ” តិ អាធិសុ (សំ. និ.
១.២៣២) ការណេ។ “មហន្តំ ហត្ថិរាជវណ្ណំ អភិទិម្មិទិស្វា” តិ (សំ. និ. ១.១៣៨)
ឯវមាធិសុ សណ្ឋានេ។ “តយោ បត្តស្ស វណ្ណា” តិ (ចារា. ៦០២) ឯវមាធិសុ
បមាណេ។ “វណ្ណា គន្ធា វសោ ឌីជា” តិ ឯវមាធិសុ វ្យចាយតនេ។ សោ ឥធម ធិវិយំ
ទដ្ឋព្ពោ។ តេន “អភិក្កន្តវណ្ណា អភិវ្យបច្ឆវី” តិ វុត្តំ ហោតិ។

កេវលកប្បន្តិ ឯត្ថ កេវលសន្នោ

អនវសេសយេកុយ្យអព្យាមិស្សនតិវេកទន្ទ្យត្ថវិសំយោកាទិអនេកត្តោ។
តថា ហិស្ស “កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធិ ព្រហ្មចរិយ” ត្ថិ (ចារា. ១) ឯវមាធិសុ
អនវសេសតា អត្តោ។ “កេវលកប្បា ច អន្តរាគរា បហូតំ ខាទនីយំ
ភោជនីយំ អាទាយ អភិក្កមិត្តកាមា ហោន្តិ” តិ (មហាវ. ៤៣) ឯវមាធិសុ
យេកុយ្យតា។ “កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស សមុទយោ ហោតិ” តិ (មហាវ. ១)
ឯវមាធិសុ អព្យាមិស្សតា។ “កេវលំ សន្នាមត្តកំ នូន អយមាយស្មា” តិ (អ. និ.

៦.៥៥) ឯវមាធិសុ អនតិវេកតា។ “អាយស្មតោ, ភន្តេ, អនុវុទ្ធស្ស ពាហិកោ
នាម សុទ្ធិវិហារិកោ កេវលកប្បំ សង្ឃភេទាយ បិតោ” តិ (អ. និ. ៤.២៤៣)
ឯវមាធិសុ ទទ្ទត្ថតា។ “កេវលី វុសិតវា ឧត្តមបុរិសោតិ វុច្ឆតិ” តិ (អ. និ. ១០.១២)
ឯវមាធិសុ វិសំយោគោ។ ឥធម បនស្ស អនវសេសត្ថោ អធិប្បតោ។

កប្បសន្តោ បនាយំ

អភិសន្តបាណវោហារកាលបញ្ញត្តិធននិកប្បលេសសមន្តភាវាធិអនេកត្ថោ
។ តថា ហិស្ស “ឌីកប្បនិយមេតំ ភោតោ គោតមស្ស។ យថា តំ អរហតោ
សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស” តិ (ម. និ. ១.៣៨៧) ឯវមាធិសុ អភិសន្តបាណមត្ថោ។
“អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, បញ្ចហិ សមណាកប្បហិ ជលំ បរិកុញ្ញតុ” តិ (ចូឡវ. ២៥០)
ឯវមាធិសុ វោហារោ។ “យេន សុទំ និច្ចកប្បំ វិហារមី” តិ (ម. និ. ១.៣៨៧)
ឯវមាធិសុ កាលោ។ “ឥច្ឆាយស្មា កប្បោ” តិ (សុ. និ. ១០៩៨) ឯវមាធិសុ បញ្ញត្តិ។
“អលង្កតោ កប្បិតកេសមស្ស” តិ (វិ. វ. ១០៩៤) ឯវមាធិសុ ធននំ។ “កប្បតិ
ទុត្តលកប្បោ” តិ (ចូឡវ. ៤៤៦) ឯវមាធិសុ វិកប្បោ, អត្ថិ កប្បោ និបដ្ឋិតុ” តិ (អ.
និ. ៨.៨០) ឯវមាធិសុ លេសោ។ “កេវលកប្បំ វេឡុវនំ ឌីភាសេត្វា” តិ (សំ. និ.
១.៩៤) ឯវមាធិសុ សមន្តភាវោ។ ឥធម បន សមន្តភាវោ អត្ថោ អធិប្បតោ។ តស្មា
“កេវលកប្បំ គិដ្ឋក្ខេជ” តិ ឯត្ថ អនវសេសំ សមន្តតោ គិដ្ឋក្ខេជតិ ឯវមត្ថោ
ទដ្ឋតោ។

ឌីភាសេត្វាតិ វត្ថុមាលាលង្គារសរីរសមុដ្ឋិតាយ អាកាយ ជិវិត្វា, ចន្ទិមា
វិយ សូរិយោវិយ ច ឯកោភាសំ ឯកបដ្ឋោតំ ករិត្វាតិ អត្ថោ។ ឯកមន្តំ
និសីធិស្វតិ ទេវតានំ ទសពលស្ស សន្តិកេ និសិទ្ធជានំ នាម ន ពហុ, ឥមស្មី បន
សុត្ថេ បរិត្ថការវវសេន និសីធិសុ។

២៧៦. វេស្សវណោតិ កិញ្ចាបិ ចត្តារោ មហារាជាឆោ អាគតា,
វេស្សវណោ បន ធនពលស្ស វិស្សសិកោ កថាបវត្តនេ ព្យត្តោ សុសិក្ខិតោ,
តស្មា វេស្សវណោ មហារាជា ភគវន្តំ ឯតទវោច។ ឧឡារាតិ
មហេសក្ខានុភាវសម្មន្នា។ ចាណាតិចាតា វេរមណីយាតិ ចាណាតិចាតេ
ទិដ្ឋធម្មិកសម្មរាយិ កំ អាទិនំ ទស្សត្វា តតោ វេរមណីយា ធម្មំ ទេសេតិ។
សេសេសុបិ ឯសេវ នយោ។ តត្ថ សន្តិ ឧឡារា យក្ខា និវាសិនោតិ តេសុ
សេនាសនេសុ សន្តិ ឧឡារា យក្ខា និពទ្ធវាសិនោ។ អាជានាជិយន្តិ
អាជានាជនគរេ ពទ្ធត្តា ឯវនាមំ។ កី បន ភគវតោ អបច្ចក្ខន្ធម្មោ នាម អត្ថិតិ,
នត្ថិ។ អថ កស្មា វេស្សវណោ “ឧត្តល្អាតុ, ភន្តេ, ភគវា” តិអាទិមាហា?
ឱកាសករណាត្ថំ។ សោ ហិ ភគវន្តំ ឥមំ បរិត្តំ សាវេតុំ ឱកាសំ កាវេន្តោ
ឯវមាហា។ សត្តុ កថិតេ ឥមំ បរិត្តំ គរុ ភវិស្សតីតិបិ អាហា។ ជាសុវិហារាយាតិ
គមនជ្ជានាទិសុ ចត្វសុ ភិរយាបថេសុ សុខវិហារាយ។

២៧៧. ចក្ខុមន្តស្សាតិ នវិបស្សិយេវ ចក្ខុមា, សត្តបិ ពុទ្ធា ចក្ខុមន្តោ, តស្មា
ឯកេកស្ស ពុទ្ធស្ស ឯតានិ សត្ត សត្ត នាមាទិ ហោន្តិ។ សព្វេបិ ពុទ្ធា ចក្ខុមន្តោ,
សព្វេ សព្វភូតានុកម្មិនោ, សព្វេ ម្ហាតកិលេសត្តា ម្ហាតកា។ សព្វេ
មារសេនាបមទ្ធិនោ, សព្វេ វុសិតវន្តោ, សព្វេ វិមុត្តា, សព្វេ អង្គតោ វស្មីនំ
និក្ខន្តត្តា អង្គិរសា។ ន កេវលញ្ច ពុទ្ធានំ ឯតានេវ សត្ត នាមាទិ អសង្ខេប្យយាទិ
នាមាទិ សគុណោន មហេសិនោតិ វុត្ថំ។

វេស្សវណោ បន អត្តនោ ចាកជនាមវសេន ឯវមាហា។ តេ ជនាតិ ឥធន
ឱណាសវា ជនាតិ អធិប្បតា។ អបិសុណាថាតិ ទេសនាសីសមត្ថមេតំ,
អមុសា អបិសុណា អជរុសា មន្តភាណិនោតិ អត្តោ។ មហាត្តាតិ មហាន្តការំ

បន្ត។ “មហន្តា” តិបិ ចាហៅ, មហន្តាតិ អត្ថោ។ វិគសារនាតិ និស្សារនា
វិគតលោមហំសា។

ហិតន្តិ មេត្តាជរណោន ហិតំ។ យំ នមស្សន្តិ ឯត្ថ យន្តិ និចាតមត្តំ។
មហត្ថន្តិ មហន្តំ។ អយមេវ វា ចាហៅ, ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ “យេ ចាបិ លោកេ
កិលេសនិព្វានេន និព្វតា យថាភូតំ វិបស្សីសុំ, វិជ្ជាធិគុណាសម្បជ្ជញ្ច ហិតំ
នេវ មនុស្សានំ គោតមំ នមស្សន្តិ, តេ ជនា អបិសុណា, តេសម្បី នមត្ថូ” តិ។
អជ្ជកថាយំ បន តេ ជនា អបិសុណាតិ តេ ពុទ្ធា អបិសុណាតិ ឯវំ
បឋមគាថាយ ពុទ្ធានំយេវ វណ្ណោ កថិតោ, តស្មា បឋមគាថា សត្តន្តំ ពុទ្ធានំ
វសេន វុត្តា។ ធុតិយគាថាយ “គោតម” ន្តិ ទេសនាមុខមត្តមេតំ។ អយម្បី ហិ
សត្តន្តំយេវ វសេន វុត្តាតិ វេទិតញ្ច។ អយញ្ញេត្ថ អត្ថោ - លោកេ បណ្ឌិតា
នេវ មនុស្សា យំ នមស្សន្តិ គោតមំ, តស្ស ច តតោ បុរិមាណញ្ច ពុទ្ធានំ នមត្ថូ តិ។

២៧៨. យតោ ឧត្តច្ឆតិ យតោ ហំនតោ ឧទេតិ។ អាទិទ្វេតិ អទិតិយា
បុត្តោ, វេវចនមត្តំ វា ឯតំ សូរិយសទ្ធស្ស។ មហន្តំ មណ្ឌលំ អស្សាតិ
មណ្ឌលីមហា។ យស្ស ចុត្តច្ឆមានស្សាតិ យម្ហិ ឧត្តច្ឆមាន។ សំវិបិ និរុដ្ឋតិ តិ
រត្តិ អន្តរាយតិ។ យស្ស ចុត្តតេតិ យស្មី ឧត្តតេ។

រហនោតិ ឧទករហនោ។ តត្ថាតិ យតោ ឧត្តច្ឆតិ សូរិយោ, តស្មី ហំនេ។
សមុទ្ពោតិ យោ សោ រហនោតិ វុត្តោ, សោ ន អញ្ញោ, អថ ខោ សមុទ្ពោ។
សិរតោទកោតិ វិសដោទកោ, សិរតា ឆានប្បការា នទិយោ អស្ស ឧទកេ
បរិជ្ជាតិ វា សិរតោទកោ។ ឯវំ តំ តត្ថ ជាទន្តិ តំ រហនំ តត្ថ ឯវំ ជាទន្តិ។ កិណ្ឌ
ជាទន្តិ? សមុទ្ពោ សិរតោទកោតិ ឯវំ ជាទន្តិ។

ឥតោតិ សិនេរុតោ វា តេសំ និសិន្នជ្ជានតោ វា។ ជនោតិ អយំ មហាជនោ។
ឯកនាមាតិ ឥន្ទនាមេន ឯកនាមា។ សព្វេសំ កិរ តេសំ សក្កស្ស ទេវវញ្ញោ
នាមមេវ នាមមកំសុ។ អសីតិ ទស ឯកោ ចាតិ ឯកនុតិជនា។ ឥន្ទនាមាតិ
ឥន្ទោតិ ឯវនាមា។ ពុទ្ធិ អាទិច្ចពន្ធនុត្តិ កិលេសនិទ្ទាបគមនេនាបិ ពុទ្ធិ។ អាទិច្ចេន
សមានគោត្តតាយបិ អាទិច្ចពន្ធនំ។ កុសលេន សមេក្ខសីតិ អនវដ្ឋេន
និបុណេន វា សព្វញ្ញតញ្ញាលោន មហាជនំ ឱលោកេសី។ អមនុស្សបិ តំ
វន្តន្តិ អមនុស្សបិ តំ “សព្វញ្ញតញ្ញាលោន មហាជនំ ឱលោកេសី” តិ វត្ថា
វន្តន្តិ។ សុតំ នេតំ អភិណ្ឌាសោតិ ឯតំ អម្ពេហិ អភិក្ខណំ សុតំ។ ជិនំ វន្តប
គោតមំ, ជិនំ វន្តាម គោតមន្តិ អម្ពេហិ បុជ្ជា ជិនំ វន្តាម គោតមន្តិ វន្តន្តិ។

២៧៩. យេន បេតា បវុច្ចន្តិ តិ បេតា នាម កាលដ្ឋតា, តេ យេន ទិសាភាគេន
នីហរិយន្តតិ វុច្ចន្តិ។ បិសុណា បិដ្ឋមសិកាតិ បិសុណាវាចា ចេវ បិដ្ឋមសំ
ខាទន្តារិយ បរម្មុខា គរហកា ច។ ឯតេ ច យេន នីហរិយន្តតិ វុច្ចន្តិ, សព្វេបិ
ហេតេ ទក្ខិណាធូរេន នីហរិវត្ថា ទក្ខិណតោ នគរស្ស ឧប្បន្ត វា ជិដ្ឋន្ត វា ហញ្ញន្ត
វាតិ ឯវំ វុច្ចន្តិ។ ឥតោ សា ទក្ខិណា ទិសាតិ យេន ទិសាភាគេន តេ បេតា ច
បិសុណាទិកា ច នីហរិយន្តតិ វុច្ចន្តិ, ឥតោ សា ទក្ខិណា ទិសា។ ឥតោតិ
សិនេរុតោ វា តេសំ និសិន្នជ្ជានតោ វា។ កុម្ភណ្ណានុត្តេ កិរ ទេវា មហោទរា
ហោន្តិ, រហស្សដ្ឋម្បិ ច នេសំ កុម្ភារិយ មហាន្តំ ហោតិ។ តស្មា កុម្ភណ្ណាតិ
វុច្ចន្តិ។

២៨០. យត្ថ ចោគ្គច្ចតិ សូរិយោតិ យស្មី ទិសាភាគេ សូរិយោ អត្ថំ គច្ចតិ។

២៨១. យេនាតិ យេន ទិសាភាគេន។ មហានេរុតិ មហាសិនេរុ បព្ពតរាជា។
សុទស្សនោតិ សោវណ្ណាមយត្តា សុន្ទរទស្សនោ។ សិនេរុស្ស ហិ ចាចីនបស្សំ
រជតមយំ, ទក្ខិណាបស្សំ មណិមយំ, បដ្ឋិមបស្សំ ជលិកមយំ, ឧត្តរាបស្សំ

សោវណ្ណាមយំ, តំ មនុញ្ញនិស្សនំ ហោតិ។ តស្មា យេន ទិសាភាគេន សិនេរុ
សុទិស្សនោតិ អយមេត្ថត្ថោ។ មនុស្សា តត្ថ ជាយន្តីតិ តត្ថ ឧត្តរកុរុម្ពិ មនុស្សា
ជាយន្តី។ អមមាតិ វត្តាភវណាចានភោជនាទីសុបិ មមត្តវិវហិតា។
អបរិគ្គហាតិ ឥត្ថិបរិគ្គហោន អបរិគ្គហា។ តេសំ កិរ “អយំ មយ្ហំ ភរិយា” តិ
មមត្តំ ន ហោតិ, មាតវំ វា ភគិនី វា ទិស្វា ជន្ទរាគោ នុប្បជ្ជតិ។

នបិ និយន្តិ នង្គលាតិ នង្គលានិបិ តត្ថ “កសិកម្មំ ករិស្សមា” តិ ន ខេត្តំ
និយន្តិ។ អកដ្ឋចាភិមន្តិ អកដ្ឋភូមិភាគេ អវញ្ញេ សយមេវ ជាតំ។
តណ្ហាលប្បលន្តិ តណ្ហាលាវ តស្ស ជលំ ហោតិ។

តុណ្ហាកិរេ បចិត្តានាតិ ឧក្ខលិយំ អាកិរិទ្ធា និទ្ទមផ្ការេន អគ្គិនា បចិត្តា។
តត្ថ កិរ ជាតិកថាសាលា ធាម ហោន្តិ។ អថ ខោតេ តយោ ចាសាលោ
វេបេត្វា តំ ឧក្ខលី អារោបេន្តិ។ ចាសាលោហិ តេជា សមុជ្ឈហិត្វា តំ បចតិ។
តតោ ភុញ្ញន្តិ ភោជនន្តិ តតោ ឧក្ខលិតោ ភោជនមេវ ភុញ្ញន្តិ, អញ្ញោ សូចោ វា
ព្យញ្ញនំ វា ន ហោតិ, ភុញ្ញន្តានំ ចិត្តានុកូលោយេវ ស្ស រសោ ហោតិ។ តេ តំ វានំ
សម្បត្តានំ នេន្តិយេវ, មច្ឆិយចិត្តំ ធាម ន ហោតិ។ ពុទ្ធបច្ចេកពុទ្ធានយោបិ
មហិទ្ធិកា តត្ថ គន្ធា បិណ្ឌាចាតំ គណ្ហន្តិ។

ការី ឯកខុំ កត្វាតិ ការី គហេត្វា ឯកខុំ វាហនមេវ កត្វា។ តំ អភិរុយ្ហ
វេស្សវណាស្ស បរិចារកា យក្ខា។ អនុយន្តិ ទិសោទិសន្តិ តាយ តាយ ទិសាយ
ចរន្តិ។ បសុំ ឯកខុំ កត្វាតិ វេបេត្វា ការី អវសេសចតុប្បទជាតិកំ បសុំ
ឯកខុំ វាហនមេវ កត្វា ទិសោទិសំ អនុយន្តិ។

ឥត្ថី វា វាហនំ កត្វាតិ យេភុយ្យេន គព្ពិនី មាតុគាមំ វាហនំ ករិទ្ធា។ តស្សា
បិដ្ឋិយា និសីទិត្វា ចរន្តិ។ តស្សា កិរ បិដ្ឋិ ឱនមិត្តំ សហតិ។ ឥតរា បន ឥត្ថិយោ

យានេ យោជន្តិ។ បុរិសំ វាហនំ កត្វាតិ បុរិសេ គហេត្វា យានេ យោជន្តិ។
គណ្ណាត្តា ច សម្មាទិដ្ឋិកេ គហេតុំ ន សក្កោន្តិ។ យេតុយ្យេន
បច្ឆន្តិមមិលក្ខវាសិកេ គណ្ណាន្តិ។ អញ្ញាតរោ កិរេត្ត ជានបទោ ឯកស្ស ថេរស្ស
សមីបេ និសីទិត្វា និទ្ទាយតិ, ថេរោ “ឧចាសក អតិរិយ និទ្ទាយសី”តិ បុច្ឆិ។
“អដ្ឋ, កន្លេ, សព្ពរត្ថី វេស្សវណនាសេហិ កិលមិតោម្ហី”តិ អាហា។

កុមារី វាហនំ កត្វាតិ កុមារិយោ គហេត្វា ឯកខុំ វាហនំ កត្វា រថេ
យោជន្តិ។ កុមារវាហនេបិ ឯសេវ នយោ។ បចារា តស្ស រាជិនោតិ តស្ស រញ្ញោ
បរិចារិកា។ ហត្ថិយានំ អស្សយានន្តិ ន កេវលំ គោយានាទីនិយេវ,
ហត្ថិអស្សយានាទីនិបិ អភិរុហិត្វា វិចរន្តិ។ ទិព្វំ យានន្តិ អញ្ញម្បិ នេសំ ពហុវិធំ
ទិព្វយានំ ឧបដ្ឋិតមេវ ហោតិ, ឯតានិ តាវ នេសំ ឧបកប្បនយានានិ។ តេ បន
ចាសាទេ វរសយនម្ហិ និបន្នាបិ បីឋសិវិកាទីសុ ច និសិន្នាបិ វិចរន្តិ។ តេន វុត្ថំ
“ចាសាទា សិវិកា ចេវា”តិ។ មហារាជស្ស យសស្សិនោតិ ឯវំ
អានុភាវសម្បន្នស្ស យសស្សិនោ មហារាជស្ស ឯតានិ យានានិ និព្ពត្តន្តិ។

តស្ស ច នគរា អហុ អន្តលិក្ខេ សុមាបិតាតិ តស្ស រញ្ញោ អាកាសេ សុដ្ឋ
មាបិតា ឯតេ អាជានាជាទិកា នគរា អហេសុំ, នគរានិ ភវីស្វតិ អត្ថោ។
ឯកញ្ជិស្ស នគរំ អាជានាជា នាម អាសិ, ឯកំ កុសិនាជា នាម, ឯកំ
បរកុសិនាជា នាម, ឯកំ នាជស្វរិយា នាម, ឯកំ បរកុសិជនាជា នាម។

ឧត្តរេន កសិវន្តោតិ តស្មី ឋត្វា ឧដុំ ឧត្តរទិសាយ កសិវន្តោ នាម អញ្ញំ
នគរំ។ ជនោយមបរេន ចាតិ ឯតស្ស អបរកាគេ ជនោយំ នាម អញ្ញំ នគរំ។
នវនវតិយោតិ អញ្ញម្បិ នវនវតិយោ នាម ឯកំ នគរំ។ អបរំ អម្ពរអម្ពរវតិយោ
នាម។ អាឡ កមន្តាតិ អបរម្បិ អាឡ កមន្តា នាម រាជជានិ។

តស៊ូ កុវេរោ មហារាជាតិ អយំ កិរ អនុប្បន្នេ ពុទ្ធេ កុវេរោ នាម
ព្រាហ្មណោ ហុត្វា ឧប្បវ័យំ ការេត្វា សត្ត យន្តានិ យោជេសិ។ ឯកិស្សយ
យន្តសាលាយ ឧដ្ឋិតំ អាយំ អាគតាគតស្ស មហាជនស្ស ទត្វា បុព្វំ អកាសិ។
អវសេសសាលាហិ តត្ថវ ពហុតរោ អាយោ ឧដ្ឋាសិ, សោ តេន បសីទិត្វា
អវសេសសាលាសុបិ ឧប្បជ្ឈនកំ គហេត្វា វីសតិ វស្សសហស្សនិ ទានំ
អទាសិ។ សោ កាលំ កត្វា ចាតុមហារាជិកេសុ កុវេរោ នាម ទេវបុត្តោ
ជាតោ។ អបរកាគេ វិសាលាយ រាជធានិយា រជ្ជំ ការេសិ។ តតោ បដ្ឋាយ
វេស្សវណាតិ វុច្ឆតិ។

បច្ឆេសន្តោ បកាសេន្តិតិ បជិឯសន្តោ វិសុំ វិសុំ អត្ថ ឧបបរិក្ខមាណ
អនុសាសមាណ អញ្ញោ ទ្វាទស យក្ខរជ្ជិកា បកាសេន្តិ។ តេ កិរ យក្ខរជ្ជិកា
សាសនំ គហេត្វា ទ្វាទសន្នំ យក្ខនោវរិកានំ និវេទេន្តិ។ យក្ខនោវរិកា តំ
សាសនំ មហារាជស្ស និវេទេន្តិ។ ឥទានិ តេសំ យក្ខរជ្ជិកានំ នាមំ ទស្សេន្តោ
តតោលាតិ អាទិមាហ។ តេសុ កិរ ឯកោ តតោលា នាម, ឯកោ តត្ថលា នាម,
ឯកោ តតោតលា នាម, ឯកោ ឱជសិ នាម, ឯកោ តេជសិ នាម, ឯកោ
តតោជសី នាម។ សូរោ រាជាតិ ឯកោ សូរោ នាម, ឯកោ រាជា នាម, ឯកោ
សូរោរាជា នាម, អវិជ្ជោ នេមីតិ ឯកោ អវិជ្ជោ នាម, ឯកោ នេមិ នាម, ឯកោ
អវិជ្ជនេមិ នាម។

រហទោបិ តត្ថ ធរណី នាមាតិ តត្ថ បនេកោ នាមេន ធរណី នាម
ឧទករហទោ អត្ថិ, បណ្ណាសយោជនា មហាចោក្ខរណី អត្ថិតិ វុត្ថំ ហោតិ។
យតោ មេឃា បវស្សន្តិតិ យតោ ចោក្ខរណីតោ ឧទកំ គហេត្វា មេឃា
បវស្សន្តិ។ វស្សយតោ បតាយន្តិតិ យតោ វុដ្ឋិយោ អវត្ថរមាណ និគច្ឆន្តិ។
មេឃេសុ កិរ ឧដ្ឋិតេសុ តតោ ចោក្ខរណីតោ បុរាណឧទកំ ភស្សតិ។ ឧបរិ

មេឃោ ឧដ្ឋហិត្វា តំ ចោក្ខវណ្ណំ នវោធកេន បូរេតិ។ បុរាណោទកំ ហេដ្ឋិមំ
ហុត្វា និក្ខមតិ។ បរិបុណ្ណាយ ចោក្ខវណ្ណិយា វលាហាកាវិត្តន្តិ។ សភាបីតិ
សភា។ តស្សា កិរ ចោក្ខវណ្ណិយា តិរេ សាលវតិយា នាម លតាយ បរិក្ខិត្តោ
ធានសយោជនិកោ រតនមណ្ឌោចោ អត្ថិ, តំ សន្ធាយេតំ វុត្ថំ។

បយិរុចាសន្តិតិ និសីទន្តិ។ តត្ថ និច្ចដលា រុក្ខាតិ តស្មី ហ្មនេ តំ មណ្ឌបំ
បរិវារេត្វា សទា ដលិតា អម្ពជម្ពអាទយោ រុក្ខា និច្ចបុប្ផិតា ច
ចម្បកមាលាទយោតិ ទស្សេតិ។ នាធានិជគណាយុតាតិ
វិវិធមក្ខិសង្ឃសមាគុលា។ មយូរកោព្វាភិរុទាតិ មយូរេហិ
កោព្វាសគុលោហិ ច អភិរុទា ឧបគីតា។

ជីវញ្ញីវកសទ្កេត្តាតិ “ជីវ ជីវា”តិ ឯវំវិវរុទ្ធានំ ជីវញ្ញីវកសគុណានម្បិ ឯត្ថ
សទ្ធា អត្ថិ។ ឧដ្ឋវចិត្តកាតិ “ឧដ្ឋហិ, ចិត្ត, ឧដ្ឋហិ ចិត្តា”តិ ឯវំ វស្សមាធា
ឧដ្ឋវចិត្តកសគុណាបិ តត្ថ វិចរន្តិ។ កុក្កជកាតិ វនកុក្កជកា។ កុឡិវកាតិ
សុវណ្ណាកក្កជកា។ វនេតិ បទុមវនេ។ ចោក្ខវសាតកាតិ ចោក្ខវសាតកា នាម
សគុណា។

សុកសាឡិកសទ្កេត្តាតិ សុកានព្វា សាឡិកានព្វា សទ្ធា ឯត្ថ។
ទណ្ឌាមាលាវកានិ ចាតិ មនុស្សមុខសគុណា។ តេ កិរ ទ្វិហិ ហត្ថហិ
សុវណ្ណាទណ្ឌំ គហេត្វា ឯកំ ចោក្ខវបត្តំ អក្កមិត្វា អនន្តរេ ចោក្ខវបត្តេ
សុវណ្ណាទណ្ឌំ និក្ខិបន្តាវិចរន្តិ។ សោភតិ សព្ពកាលំ សាតិ សា ចោក្ខវណ្ណំ
សព្ពកាលំ សោភតិ។ កុវេរនឡិជិតិ កុវេរស្ស នឡិជិ បទុមសវត្ថុតា, សា
ធជរណំ នាម ចោក្ខវណ្ណំ សទា និរន្តរំ សោភតិ។

២៨២. យស្ស កស្សីតិ ឥទំ វេស្សវេណា អាជានាជិយំ រក្ខំ និដ្ឋបេត្វា
តស្ស បរិកម្មំ ធនេស្សន្តោ អាហា។ តត្ថ សុគ្គហិតាតិ អត្តញ្ច ព្យញ្ញនញ្ច
បរិសោធន្ទា សុដ្ឋុ ឧគ្គហិតា។ សមត្ថា បរិយាបុតាតិ បទព្យញ្ញនាជិ
អហាបេត្វា បរិបុណ្ណំ ឧគ្គហិតា។ អត្ថម្មិ ចាឡិម្មិ វិសំវាទេត្វា សព្ពសោ វា បទ
អប្បគុណំ កត្វា ភណ្ឌន្តស្ស ហិ បរិត្ថំ តេជវន្តំ ន ហោតិ, សព្ពសោ បគុណំ
កត្វា ភណ្ឌន្តស្សវ តេជវន្តំ ហោតិ។ លាភហេតុ ឧគ្គហេត្វា ភណ្ឌន្តស្សបិ អត្ថំ
ន សាធនិ, និស្សវណាបក្ខេ វត្វា មេត្តំ បុរេចារិកំ កត្វា ភណ្ឌន្តស្សវ អត្ថាយ
ហោតិ ធនេស្សតិ។ យក្ខបចារោតិ យក្ខបរិចារកោ។

វត្ថុំ វាតិ យវវត្ថុំ វា។ វាសំ វាតិ តត្ថ និពទ្ធវាសំ វា។ សមិតិ និ សមាគមំ។
អនាវយ្ហន្តិ ន អាវាហយុត្តំ។ អវិវយ្ហន្តិ ន វិវាហយុត្តំ។ តេន សហ អាវាហាវិវាហំ
ន ករេយ្យន្តិ អត្ថោ។ អត្ថាហិបិ បរិបុណ្ណាហិតិ “កឡាវក្ខិ កឡាវទន្តា” តិ ឯវំ
ឯតេសំ អត្ថការំ ឧបនេត្វា វុត្តាហិ បរិបុណ្ណាព្យញ្ញនាហិ បរិភាសាហិ
បរិភាសេយ្យំ យក្ខអក្កោសេហិ នាម អក្កោសេយ្យន្តិ អត្ថោ។ វិត្ថម្មិស្ស បត្តន្តិ
ភិក្ខុនំ បត្តសទិសមេវ លោហាបត្ថំ ហោតិ។ តំ សីសេ និក្កន្ធិតំ យាវ គលវាជកា
កស្សតិ។ អថ នំ មជ្ឈេ អយោធិលេន អាគោដេន្តិ។

ចណ្ណាតិ កោជនា។ វុទ្ធាតិ វិវុទ្ធា។ រកសាតិ ករណុត្តរិយា។ នេវ
មហារាជានំ អាទិយន្តិ វេចនំ ន គណ្ឌន្តិ, អាណំ ន ករោន្តិ។ មហារាជានំ
បុរិសកានន្តិ អជ្ឈីសតិយ ក្ខេសេនាបតីនំ។ បុរិសកានន្តិ យក្ខសេនាបតីនំ យេ
មនស្ស តេសំ។ អវុទ្ធានាមាតិ បច្ឆាមិត្តា វេរិនោ។ ឧជ្ឈាបេតព្ពន្តិ បរិត្ថំ វត្វា
អមនុស្ស បដិក្កមាបេតុំ អសក្កោន្តេន ឯតេសំ យក្ខានំ ឧជ្ឈាបេតព្ពំ, ឯតេ
ជាតាបេតព្ពាតិ អត្ថោ។

បរិក្ខបរិកម្មកថា

ឥឡូវ បង ប្អូន បរិត្តស្ប បរិត្តម្ច ក្រេតព្រំ។ បឋមមេវ ហិ អាជានាជិយសុត្តំ
នកណ្ឌិតព្រំ, មេត្តសុត្តំ ជជក្កសុត្តំ រតនសុត្តន្ត ឥមា និ សត្តាបំ កណ្ឌិតព្រំ។
សេច មុញ្ញតិ, សុន្ទរំ។ នោ ច មុញ្ញតិ, អាជានាជិយសុត្តំ កណ្ឌិតព្រំ, តំ កណ្ឌន្តេន
ភិក្ខុនា បិដ្ឋំ វា មំសំ វា ន ខាទិតព្រំ, សុសានេ ន វសិតព្រំ។ កស្មា? អមនុស្សា
ឱកាសំ លកន្តិ។ បរិត្តករណាជ្ជានំ ហរិតុបលិត្តំ ការេត្វា តត្ថ បរិតុទ្ធី អាសនំ
បញ្ញាបេត្វា និសីទិតព្រំ។

បរិត្តការកោភិក្ខុវិហារតោ យំ នេន្តេហិ ជលកាវុជេហិ បរិវារេត្វា
នេតព្ពោ។ អព្ពោកាសេ និសីទិត្វា ន វត្តព្រំ, ធារវាតចានា និ បិទហិត្វា និសីទន្តេន
អាវុជហិត្វា សំបរិវារិតេន មេត្តចិត្តំ បុរេចារិកំ កត្វា វត្តព្រំ។ បឋមំ
សិក្ខាបទានិ កាហាបេត្វា សីលេ បតិដ្ឋិតស្ប បរិត្តំ កាតព្រំ។ ឯវម្បិ មោចេតុំ
អសក្កាន្តេន វិហារំ អានេត្វា ចេតិយផ្កុលោ និបជ្ជាបេត្វា អាសនបូជំ ការេត្វា
ជីវេ ជាលាបេត្វា ចេតិយផ្កុលំ សម្មជ្ជិត្វា មជ្ឈលកថា វត្តព្រំ។ សព្ពសន្និចារតោ
ឃោសេតព្ពោ។ វិហារស្ប ឧបវនេ ជេដ្ឋកវុក្ខោ នាម ហោតិ, តត្ថ ភិក្ខុសង្ឃោ
តុម្ហាកំ អាគមនំ បដិមាទេតីតិ បហិណ្ឌិតព្រំ។ សព្ពសន្និចារតជ្ជានេ អនាគន្តំ
នាម នលព្ពតិ។ តតោ អមនុស្សគហិតកោ “ត្វំ កោ នាមា” តិ បុច្ឆិតព្ពោ។
នាមេ កថិតេ នាមេនេវ អាលបិតព្ពោ។ ឥត្តន្ទាម តុយ្ហំ មាលាគន្ធាធិសុ បត្តិ
អាសនបូជាយ បត្តិ បិណ្ឌាចារេត បត្តិ, ភិក្ខុសង្ឃេន តុយ្ហំ បណ្ណាការត្ថាយ
មហាមជ្ឈលកថា វុត្តា, ភិក្ខុសង្ឃេ ការវេន ឯតំ មុញ្ញាហិតិ មោចេតព្ពោ។ សេច
ន មុញ្ញតិ, ទេវតានំ អាហេចេតព្រំ “តុម្ពេ ជានាថ, អយំ អមនុស្សា អម្ហាកំ វចនំ
ន ករោតិ, មយំ ពុទ្ធអាលំ ករិស្សាមា” តិ បរិត្តំ កាតព្រំ។ ឯតំ តាវ គិហិនំ
បរិត្តម្ច។ សេច បន ភិក្ខុ អមនុស្សេន គហិតោ ហោតិ, អាសនានិ ជោវិត្វា
សព្ពសន្និចារតំ ឃោសាបេត្វា គន្ធមាលាធិសុ បត្តិ ទត្វា បរិត្តំ កណ្ឌិតព្រំ។ ឥទំ
ភិក្ខុនំ បរិត្តម្ច។

វិក្កុទ្ធិតព្ពន្ធិ សព្វសន្និបាតំ ឃោសាបេត្វា អដ្ឋវីសតិ យក្ខសេនាបតយោ
កន្ធិតព្ពា។ វិវិតព្ពន្ធិ “អយំ យក្ខោ កល្យាណី” តិអាទិនិកណាន្តេន តេហិ សន្និ
កថេតព្ពំ។ តត្ថ កល្យាណីតិ សរីរេ អធិបុច្ឆតិ។ អាវិសតីតិ តស្សេវ វេវចនំ។ អថ
វាលក្ខតិ ន អបេតីតិ វុត្ថំ ហោតិ។ ហោបេតីតិ ឧប្បន្នំ រោគំ វឡេន្តោ ពាធាតិ។
វិហោបេតីតិ តស្សេវ វេវចនំ។ ហិសតីតិ អប្បមំសលោហិតំ ករោន្តោ
ទុក្ខាបេតិ។ វិហិសតីតិ តស្សេវ វេវចនំ។ ន មុញ្ចតីតិ អប្បមាទគាហោ ហុត្វា
មុញ្ចតុំ ន ឥច្ឆតិ, ឯវំ ឯតេសំ វិវិតព្ពំ។

២៨៣. ឥនាទិ យេសំ ឯវំ វិវិតព្ពំ, តេ ឧស្សេតុំ កតមេសំ
យក្ខានន្តិអាទិមាហា។ តត្ថ ឥន្តោ សោមោតិអាទិនិកេសំ នាមាទិ។ តេសុ
វេស្សមិត្តោតិ វេស្សមិត្តបព្ពតវាសី ឯកោ យក្ខោ។ យុគន្ធរោបិ
យុគន្ធរបព្ពតវាសីយេវ។ ហិរិ នេត្តិ ច មន្ទិយោតិ ហិរិ ច នេត្តិ ច មន្ទិយោ ច។
មណិ មាណិ វរោ ធីយោតិ មណិ ច មាណិ ច វរោ ច ធីយោ ច។ អថោ
សេរីសកោ សហាតិ តេហិ សហា អញ្ញោ សេរីសកោ នាម។ “ឥមេសំ
យក្ខានំ... បេ.... ឧជ្ឈាបេតព្ព” ត្ថិ អយំ យក្ខោ ឥមំ ហោបេតិ វិហោបេតិ ន មុញ្ចតីតិ
ឯវំ ឯតេសំ យក្ខសេនាបតីនំ អាហោចេតព្ពំ។ តតោ តេ ភិក្ខុសង្ឃោ អត្តនោ
ធម្មអាណំ ករោតិ, មយម្បិ អម្ពាភំ យក្ខរាជអាណំ ករោមាតិ ឧស្សុក្កំ
ករិស្សន្តិ។ ឯវំ អមនុស្សនំ ឱកាសោ ន ភិស្សតិ, ពុទ្ធសាវកានំ ជាសុវិហារោ ច
ភិស្សតីតិ ឧស្សេន្តោ “អយំ ខោ សា, មារិស, អាជាតាជិយា រក្ខា” តិអាទិមាហា។
តំ សព្ពំ, តតោ បរញ្ច ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

សុមម្ព៌លវិលាសិនិយា ធីយនិកាយជ្ជកថាយ

អាជាតាជិយសុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. សង្ឃឹសុត្តវល្លាណា

២៩៦. ឯវំ មេ សុតន្តិ សង្ឃឹសុត្តំ។ តត្រាយមបុព្វបទវល្លាណា - ចារិកំ
ចរមាណោតិ និពទ្ធចារិកំ ចរមាណោ។ តទា កិរ សត្តា ធនសហស្សចក្កវាឡេ
ញាណាជាលំ បត្តិវត្វា លោកំ វេលោកយមាណោ ចារិកនគរវាសិនោ
មល្លរាជាណោ ធិស្វា ឥមេ រាជាណោ មយ្ហំ សព្វញ្ញតញ្ញាណាជាលស្ស អន្តោ
បញ្ញាយន្តិ, កី នុ ខោតិ អាវុដ្ឋន្តោ “រាជាណោ ឯកំ សន្ធាការំ កាវេសុំ, មយិ គតេ
មជ្ឈលំ ភណ្ណាបេស្សន្តិ, អហំ តេសំ មជ្ឈលំ វត្វា ឧយ្យោដេត្វា ភិក្ខុសង្ឃស្ស
ធម្មកថំ កថេហិ”តិ សារិបុត្តំ វត្តាមិ, សារិបុត្តោ ភិហិ បិដកេហិ សម្មសិទ្ធា
បុទ្ធិសបញ្ញាធិកេន បញ្ញាសហស្សេន បដិមណ្ឌិត្វា ភិក្ខុសង្ឃស្ស សង្ឃឹសុត្តំ
នាម កថេស្សតិ, សុត្តន្តំ អាវុដ្ឋិត្វា បញ្ញា ភិក្ខុសតានិ សហ បដិសម្ពិទាហិ
អរហន្តំ ចាបុណិស្សន្តិ”តិ ឥមមត្តំ ធិស្វា ចារិកំ បក្កន្តោ។ តេន វុត្តំ - “មល្លេសុ
ចារិកំ ចរមាណោ”តិ។

ឧព្ពតកនវសន្ធាការវល្លាណា

២៩៧. ឧព្ពតកន្តិ តស្ស នាមំ, ឧច្ឆត្តា វា ឯវំ វុត្តំ។ សន្ធាការន្តិ នគរមជ្ឈេ
សន្ធាការសាលា។ សមណោន វាតិ ឯត្ថ យស្មា យវវត្ថុបរិគ្គហកាលេយេវ
ទេវតា អត្តនោ វសនជ្ជានំ គណ្ណាន្តិ។ តស្មា ទេវេន វាតិ អវត្វា “សមណោន វា
ព្រាហ្មណោន វា កេនចិ វា មនុស្សក្ខតេនា”តិ វុត្តំ។ យេន ភគវា
តេនុបសង្កមីស្វតិ ភគវតោ អាគមនំ សុត្វា “អម្ពេហិ គន្ធាបិ ន ភគវា អានីតោ,
ទូតំ បេសេត្វាបិ ន បក្កោសាបិតោ, សយមេវ បន មហាភិក្ខុសង្ឃបរិវារោ
អម្ហាកំ វសនជ្ជានំ សម្មត្តោ, អម្ពេហិ ច សន្ធាការសាលា ការិតា, ឯត្ថ មយំ
ធនពលំ អានេត្វា មជ្ឈលំ ភណ្ណាបេស្សមា”តិ ចិន្តេត្វា ឧបសង្កមីសុ។

២៩៨. យេន សន្ធាការំ តេនុបសង្កមីស្វតិ តំ ទិវសំ កិវ សន្ធាការេ ចិត្តកម្មំ
និដ្ឋបេត្វា អដ្ឋកា មុត្តមត្តា ហោន្តិ, ពុទ្ធា ច នាម អរញ្ញាជ្ឈាសយា អរញ្ញារាមា,
អន្តោកាមេ វសេយ្យំ វា នោ វា។ តស្មា ភកវតោ មនំ ជានិត្វាវ បដិជគ្គិស្សាមាតិ
ចិន្តេត្វា តេ ភកវន្តំ ឧបសង្កមីសុ។ ឥនានិ បន មនំ លភិត្វា បដិជគ្គិតុកាមា
យេន សន្ធាការំ តេនុបសង្កមីសុ។ សព្វសន្តវិន្តិ យថា សព្វំ សន្តតំ ហោតិ, ឯវំ។
យេន ភកវា តេនុបសង្កមីស្វតិ ឯត្ថ បន តេ មល្លរាជានោ សន្ធាការំ បដិជគ្គិត្វា
នកវីចិយោបិ សម្មជ្ជាបេត្វា ធរេ ឧស្សាបេត្វា គេហាទ្វារេសុ បុណ្ណាយដេ ច
កនលិយោ ច វេទាបេត្វា សកលនករំ ធិបមាលាធិហិ វិប្បកិណ្ណាតារកំវិយ
កត្វា ទ័រចាយកេ ទារកេ ទ័រ ចាយ្យេថ, ធមារេ កុមារេ លហំ លហំ
ភោជាបេត្វា សយាបេថ, ឧទ្ធាសទ្ធិំ មា កវិត្ថ, អដ្ឋ ឯកវត្ថី សត្តា អន្តោកាមេ
វសិស្សតិ, ពុទ្ធា នាម អប្បសទ្ធកាមា ហោន្តិតិ ភេរី ចរាបេត្វា សយំ
ធន្នាធិបិកំ អាទាយ យេន ភកវា តេនុបសង្កមីសុ។

២៩៩. ភកវន្តិយេវ បុរក្ខត្វាតិ ភកវន្តំ បុរតោ កត្វា។ តត្ថ ភកវា
ភិក្ខុនព្ភោវ ឧចាសកានព្វា មជ្ឈេ និសិទ្ធា អតិវិយ វិរោចតិ, សមន្តចាសាធិកោ
សុវណ្ណាវណ្ណា អភិវុទោ ធន្សនីយោ។ បុរិមកាយតោ សុវណ្ណាវណ្ណា រស្មី
ឧដ្ឋហិត្វា អសីតិហត្ថំ ឋានំ គណ្ហាតិ។ បន្ទិមកាយតោ។ ធន្តិណហត្ថតោ។
វាមហត្ថតោ សុវណ្ណាវណ្ណា រស្មី ឧដ្ឋហិត្វា អសីតិហត្ថំ ឋានំ គណ្ហាតិ។ ឧបរិ
កេសន្តតោ បដ្ឋាយ សព្វកេសាវដ្ឋេហិ មោរគីវវណ្ណា រស្មី ឧដ្ឋហិត្វា
គគនតលេ អសីតិហត្ថំ ឋានំ គណ្ហាតិ។ ហោជ្ជា ចាទតលេហិ បវាឡវណ្ណា រស្មី
ឧដ្ឋហិត្វា យនបថវិយំ អសីតិហត្ថំ ឋានំ គណ្ហាតិ។ ឯវំ សមន្តា អសីតិ
ហត្ថមត្ថំ ឋានំ ធន្តណ្ហា ពុទ្ធរស្មីយោ វិជ្ជោតមាធាវិប្បន្នមាធាវិជារន្តិ។ សព្វេ
ទិសាភាគា សុវណ្ណាចម្បកបុប្ផេហិ វិកិរិយមាធាវិយ សុវណ្ណាយដតោ
និក្ខន្ធសុវណ្ណាវសធារាហិ សិញ្ញាមាធាវិយ បសាវិតសុវណ្ណាបដបរិក្ខិត្តាវិយ

វេរម្តវាតសមុជ្ជិតក៏សុកកណ៌ការបុប្ផបុណ្ណាសមាភិណ្ឌាវិយ ច
វិប្បកាសន្តិ។

ភគវតោបិ អសីតិអនុញ្ញាណព្យាមប្បភាទុត្តិសវេលក្ខណាសមុជ្ជលំ សិរី
សមុគ្គតតារកំវិយ គគនតលំ, វិកសិតមិវ បទុមវនំ, សព្វចាលិដុល្លោវិយ
យោជនសតិកោ ចារិច្ចត្តកោ បដិចាជិយា វេបិតានំ ទុត្តិសចន្ទានំ
ទុត្តិសស្វរិយានំ ទុត្តិសចក្កវត្តិរាជានំ ទុត្តិសទេវរាជានំ ទុត្តិសមហាព្រហ្មានំ
សិរិយា សិរី អភិកវមានំវិយ វិរោចតិ។ បរិវារេត្វា និសិន្នា ភិក្ខុបិ សព្វេវ
អប្បិច្ឆា សន្តដ្ឋា បរិវិត្តា អសំសដ្ឋា អារទ្ធវិរិយា វត្តារោ វេចនក្ខមា ចោទកា
ចាបគរហិរោ សីលសម្បជ្ជា សមាធិសម្បជ្ជា បញ្ញាវិមុត្តិ
វិមុត្តិញ្ញាណធស្សនសម្បជ្ជា។ តេហិ បរិវារិតោ ភគវា វត្តកម្ពលបរិក្ខិត្តោវិយ
សុវណ្ណាក្ខត្វោ, វត្តបទុមវនសណ្ឋាមជ្ឈគតាវិយ សុវណ្ណាធាវា,
បវាឡវេទិកាបរិក្ខិត្តោវិយ សុវណ្ណាចាសាទោវិរោចិត្ត។

អសីតិមហាជេរាបិ នំ មេយវណ្ណំ បំសុក្ខលំ ចារុបិត្វា មណីវម្មវម្មតាវិយ
មហាធាតា បរិវារយីសុ វន្តរាគា ភិទ្ធកិលេសាវិជជិតជជា ជិន្នពន្ធនា កុលេ វា
គណេ វា អលក្កា។ ឥតិ ភគវា សយំ វីតរាគោ វីតរាគេហិ, វីតទោសោ
វីតទោសេហិ, វីតមោហោ វីតមោហេហិ, និត្តល្លោ ទិត្តល្លោហិ, និក្ខិលេសោ
និក្ខិលេសេហិ, សយំ ពុទ្ធា ពហុស្សុតពុទ្ធវិហិ បរិវារិតោ បត្តបរិវារិតំវិយ
កេសរំ, កេសរបរិវារិតាវិយ កណ្ឌិកា, អដ្ឋនាគសហស្សបរិវារិតាវិយ
ធន្តន្តោ នាគរាជា, នុតិហំសសហស្សបរិវារិតាវិយ ធន្តរដ្ឋោ ហំសរាជា,
សេនដ្ឋបរិវារិតាវិយ ចក្កវត្តិរាជា, មរុគណាបរិវារិតាវិយ សក្កោ ទេវរាជា,
ព្រហ្មគណបរិវារិតាវិយ ហារិតោ មហាព្រហ្មា, អសមេន ពុទ្ធវេសេន

អបរិមាណេន ពុទ្ធវិលាសេន តស្សំ បរិសតិ និសិន្នោ ចាវេយ្យកេ មល្លេ
ពហុនេវ រត្តិ ធម្មិយា កថាយ សន្តស្សេត្វា ឧយ្យោជេសិ។

ឯត្ថ ច ធម្មិកថា នាម សន្នាគារអនុមោទនប្បជិសំយុត្តា បកិណ្ណកកថា
វេទិតញ្ច។ តនា ហិ ភគវា អាកាសគង្គំ ឌីតារន្តោវិយ បថវោជំ អាកឡន្តោ
វិយ មហាជម្ពំ មត្តកេ គហេត្វា ចាលេន្តោវិយ យោជនិយមធុគណ្ណំ
ចក្កយន្តេន បិដ្ឋេត្វា មធុចានំ ចាយមាណាវិយ ច ចាវេយ្យកានំ មល្លានំ
ហិតសុខាវហំ បកិណ្ណកកថំ កថេសិ។

៣០០. តុណ្ហិក្ខតំ តុណ្ហិក្ខតន្តិ យំ យំ ទិសំ អនុវិលោកេតិ, តត្ថ តត្ថ
តុណ្ហិក្ខតមេវ។ អនុវិលោកេត្វាតិ មំសចក្កុនា ទិព្ពចក្កុនាតិ ទិហិ ចក្ខុហិ
តតោ តតោវិលោកេត្វា។ មំសចក្កុនា ហិ នេសំ ពហិទ្ធា វិយាបថំ
បរិគ្គហេសិ។ តត្ថ ឯកភិក្ខុស្សបិ នេវ ហត្ថកុក្កុដ្ឋំ ន ចាទកុក្កុដ្ឋំ អហោសិ, ន
កោចិ សីសមុក្ខិបិ, ន កថំ កថេសិ, ន និទ្ទាយន្តោ និសីទិ។ សព្វេបិ តីហិ
សិក្ខាហិ សិក្ខិតា និវាតេ បធិបសិខាវិយ និច្ចលា និសីទីសុ។ ឥតិ នេសំ ឥមំ
វិយាបថំ មំសចក្កុនា បរិគ្គហេសិ។ អាលោកំ បន វឡិយិត្វា ទិព្ពចក្កុនា
ហធយរូបំ ទិស្វា អព្ពន្ធភគតំ សីលំ ឌីលោកេសិ។ សោ អនេកសតានំ ភិក្ខុនំ
អន្តោកុម្មិយំ ជលមានំ បធិបំ វិយ អរហត្ថបកំ សីលំ អទ្គស។ អារទ្ធវិបស្សកា
ហិ តេ ភិក្ខុ។ ឥតិ នេសំ សីលំ ទិស្វា “ឥមេបិ ភិក្ខុ មយ្ហំ អនុច្ឆរិកា, អហម្មិ
ឥមេសំ អនុច្ឆរិកា” តិ ចក្កុតលេសុ និមិត្តំ វេបេត្វា ភិក្ខុសង្ឃំ ឌីលោកេត្វា
អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ អាមន្តេសិ “បិដ្ឋិមេ អាគិលាយតិ” តិ។ កស្មា អាគិលាយតិ?
ភគវតោ ហិ ធឮត្តស្សនិ មហាបធានំ បធិហន្តស្ស មហន្តំ កាយទុក្ខំ អហោសិ។
អថស្ស អបរភាគេ មហាល្លកកាលេ បិដ្ឋិវតោ ឧប្បន្និ។

សង្ឃាជី បញ្ញាបេត្តាតិ សន្នាការស្ស កិរ ឯកបស្ស តេ រាជាណោ
កប្បិយមញ្ញកំ បញ្ញាបេសុំ “អប្បេរ នាម សត្តា និបន្នេយ្យ” តិ។ សត្តាបិ ចត្វាហិ
និរយាបថេហិ បរិកុត្តំ ឥមេសំ មហាប្បលំ ភវិស្សតីតិ តត្ថ សង្ឃាជី បញ្ញាបេត្តា
និបន្នេ។

កិច្ចនិកណ្ឌាវត្ថុវណ្ណានា

៣០១. តស្ស កាលន្តិរយាយាតិអាទីសុ យំ វុត្តតំ, តំ សត្វំ ហេជ្ជា វុត្តមេវ។

៣០២. អាមន្តេសីតិ កណ្ឌានាទិវុបសមករំ ស្វាឡាតំ ធម្មំ ទេសេតុកាមោ
អាមន្តេសិ។

ឯកកវណ្ណានា

៣០៣. តត្ថាតិ តស្មី ធម្មេ។ សង្កាយិតព្ពន្ធិ សមគ្គេហិ កាយិតព្ពំ,
ឯកវចនេហិ អវិរុទ្ធវចនេហិ ភណ្ឌិតព្ពំ។ នវិរទិតព្ពន្ធិ អត្ថេ វា ព្យញ្ញនេ វា វិវាទោ
ន កាតព្វោ។ ឯកោ ធម្មោតិ ឯកកទុកតិកាទិវសេន ពហុធា សាមគ្គិវសំ
ទស្សេតុកាមោ បឋមំ តាវ “ឯកោ ធម្មោ” តិ អាហា។ សព្វេ សត្តាតិ
កាមភវាទីសុ សញ្ញាភវាទីសុ ឯកវេកាភវាទីសុ ច សព្វភវេសុ សព្វេ សត្តា។
អាហារដ្ឋិតិកាតិ អាហារតោ បីតិ ឯតេសន្តិ អាហារដ្ឋិតិកា។ ឥតិ សព្វសត្តានំ
បីតិ ហេតុ អាហារោ នាម ឯកោ ធម្មោ អម្ពាភំ សត្តារា យាថាវតោ ព្រាត្វា
សម្មទត្តាតោ អារុសោតិ ជីវេតិ។

ននុ ច ឯវំ សន្តេ យំ វុត្តំ “អសញ្ញាសត្តា ទេវា អហេតុកា អនាហារា
អជស្សកា” តិអាទិ, (វិភ. ១០១៧) តំ វចនំ វិវុជ្ឈតីតិ, នវិវុជ្ឈតិ។ តេសញ្ញា ឈានំ
អាហារោ ហោតិ។ ឯវំ សន្តេបិ “ចត្តារោមេ, ភិក្ខុវេ, អាហារា ភូតានំ វា សត្តានំ

បិតិយា សម្ពេសីនំ វា អនុគ្គហាយ។ កតមេ ចត្តារោ? កតឡីការោ អាហារោ
ឡិណ្ហិកោ វា សុខុមោ វា, ជស្សោ ទុតិយោ, មនោសញ្ចេតនា តតិយា, វិញ្ញាណំ
ចតុត្ថ"ន្តិ (សំ. និ. ២.១១) ឥទម្បិ វិវុដ្ឋតិច្ឆិ, ឥទម្បិ ន វិវុដ្ឋតិ។ ឯតស្មិញ្ញិ សុត្ត
និប្បវិយាយេន អាហារលក្ខណាវ ធម្មា អាហារាតិ វុត្តា។ ឥធ បន បរិយាយេន
បច្ចយោ អាហារាតិ វុត្តា។ សព្វធម្មានញ្ញិ បច្ចយោ លទ្ធិ វុត្តតិ។ សោ ច យំ យំ
ជលំ ជនេតិ, តំ តំ អាហារាតិ នាម, តស្មា អាហារាតិ វុត្តតិ។ តេនេវាហ
“អវិជ្ជម្យាហំ, ភិក្ខុវេ, សាហារំ វនាមិ, នោ អនាហារំ។ កោ ច, ភិក្ខុវេ, អវិជ្ជាយ
អាហារោ? បញ្ចនីវរណាតិស្ស វចនីយំ។ បញ្ចនីវរណាចាហំ, ភិក្ខុវេ, សាហារេ
វនាមិ, នោ អនាហារេ។ កោ ច, ភិក្ខុវេ, បញ្ចន្តំ នីវរណានំ អាហារោ?
អយោនិសោមនសិកាវេតិស្ស វចនីយ"ន្តិ (អ. និ. ១០.៦១)។ អយំ ឥធ
អធិប្បតោ។

ឯតស្មិញ្ញិ បច្ចយាហារេ គហិតេ បរិយាយាហារោបិ និប្បវិយាយាហារោបិ
សញ្ញោ គហិតោវ ហោតិ។ តត្ថ អសញ្ញាភវេ បច្ចយាហារោ លព្ពតិ។ អនុប្បន្នេ
ហិ ពុទ្ធនិ តត្ថាយតនេ បព្ពជិតា វាយោកសិលោ បរិកម្មំ កត្វា ចតុត្ថជ្ឈានំ
និព្ពត្តត្វា តតោ វុដ្ឋាយ ដំ ចិត្តំ, ដំព្ពតេតំ ចិត្តំ ចិត្តស្ស នាម អភារោយេវ សាធុ,
ចិត្តញ្ញិ និស្សាយេវ វធតន្ទាធិបច្ចយំ ទុក្ខំ ឧប្បជ្ឈតិ។ ចិត្ត អសតិ នត្ថតន្តិ ខន្តី
វុចី ឧប្បទេត្វា អបរិហ័នជ្ឈនា កាលដ្ឋត្វា អសញ្ញាភវេ និព្ពត្តន្តិ។ យោ យស្ស
ភិយាបថោ មនុស្សលោកេ បណិហិតោ អហោសិ, សោ តេន ភិយាបថេន
និព្ពត្តត្វា បញ្ច កប្បសតានិ បិតោ វា និសិដ្ឋោ វា និបដ្ឋោ វា ហោតិ។ ឯវុចានម្បិ
សត្តានំ បច្ចយាហារោ លព្ពតិ។ តេ ហិ យំ លានំ ភាវេត្វា និព្ពត្តា, តនេវ នេសំ
បច្ចយោ ហោតិ។ យថា ជិយាវេគេន ខិត្តសរោ យាវ ជិយាវេគោ អត្ថិ, តាវ
គច្ឆតិ, ឯវំ យាវ លានបច្ចយោ អត្ថិ, តាវ តិដ្ឋន្តិ។ តស្មី និដ្ឋិតេ ខីណាវេគោ សរោ
វិយ បតន្តិ។ យេ បន តេ នេវយិកា នេវ ឧដ្ឋានជលូបជីវី ន បុញ្ញជលូបជីវីតិ

វុត្តា, តេសំ កោ អាហារោតិ? តេសំ កម្មមេវ អាហារោ។ កី បញ្ច អាហារា
អត្ថិតិ ចេ។ បញ្ច, ន បញ្ចាតិ ឥទំ ន វុត្តំ។ ននុ បច្ចយោ អាហារោតិ វុត្តមេតំ។
តស្មា យេន កម្មេន តេ និរយេ និព្វត្តា, តទេវ តេសំ វិចិត្របច្ចយត្តា អាហារោ
ហោតិ។ យំ សន្ធាយ ឥទំ វុត្តំ “ន ច តាវ កាលង្គរោតិ, យាវ ន តំ ចាបកម្មំ ព្យង្គិ
ហោតី” តិ (ម. និ. ៣.២៥០)។

កតឡើ ការ អាហារ អាវុត្ត ចេត្ត វិវាទោ ន កាតត្តោ។ មុខេ ឧប្បន្នោ
ខេឡោបិ ហិ តេសំ អាហារកិច្ចំ សាធនិ។ ខេឡោបិ ហិ និរយេ ធុត្តវេទនិយោ
ហុត្វា បច្ចយោ ហោតិ, សគ្គេ សុខវេទនិយោ។ ឥតិ កាមភវេ និប្បវិយាយេន
ចត្តារោ អាហារា។ វុច្ឆាបភវេសុ ឋបេត្វា អសញ្ញំ សេសានំ តយោ។
អសញ្ញានញោវ អវសេសានញោ បច្ចយាហារោតិ ឥមិនា អាហារេន “សព្វេ សត្តា
អាហារដ្ឋិតិកា” តិ ឯតំ បញ្ញំ កថេត្វា “អយំ ខោ អាវុសោ” តិ ឯវំ និយ្យាតនម្បិ
“អត្ថិ ខោ អាវុសោ” តិ បុន ឧទ្ធករណម្បិ អកត្វា “សព្វេ សត្តា សម្ព័ន្ធវិចិត្រិកា” តិ
ធុតិយបញ្ញំ វិស្សន្នេសិ។

កស្មា បន ន និយ្យាតេសំ ន ឧទ្ធករត្ថ? តត្ថ តត្ថ និយ្យាតិយមាធនេបិ
ឧទ្ធករិយមាធនេបិ បរិយាបុណ្ឌតំ វាចេតុំ ធុត្ថំ ហោតិ, តស្មា ទ្វេ ឯកាតទ្វេ កត្វា
វិស្សន្នេសិ។ ឥមស្មិម្បិ វិស្សន្នេន ហោជ្ជា វុត្តបច្ចយោវ អត្តនោ ជលស្ស
សម្ព័ន្ធលាតោ សម្ព័ន្ធរោតិ វុត្តោ។ ឥតិ ហោជ្ជា អាហារបច្ចយោ កថិតោ, ឥធ
សម្ព័ន្ធបច្ចយោតិ អយមេត្ថ ហោជ្ជិមតោ វិសេសោ។ “ហោជ្ជា និប្បវិយាយាហារោ
គហិតោ, ឥធ បរិយាយាហារោតិ ឯវំ គហិតេ វិសេសោ ចាកដោ ភវេយ្យ, នោ
ច គណ្ហិសូ” តិ មហាសីវត្ថុរោ អាហា។ ឥន្ទ្រិយពទ្ធស្សបិ ហិ អនិន្ទ្រិយពទ្ធស្សបិ
បច្ចយោ លទ្ធុវដ្តតិ។ វិនា បច្ចយេន ធម្មោ នាម នត្ថិ។ តត្ថ អនិន្ទ្រិយពទ្ធស្ស
តិណវុត្តលតាធិនោ បថីវសោ អាចារសោ ច បច្ចយោ ហោតិ។ ទេវេ

អវស្សន្តេ ហិ តិណាជិនិ មិលាយន្តិ, វស្សន្តេ ច បន ហរិតានិ ហោន្តិ។ ឥតិ តេសំ
បជីវសោ អាចារសោ ច បច្ចយោ ហោតិ។ ឥន្ទ្រិយពទ្ធស្ស អវិជ្ជា តណ្ហា កម្មំ
អាហារោតិ វិវាទយោ បច្ចយា, ឥតិ ហោជ្ជា បច្ចយោយេវ អាហារោតិ កថិតោ,
ឥធ សង្ខារោតិ។ អយមេវេត្ថ វិសេសោ។

អយំ ខោ, អារុសោតិ អារុសោ អម្ពាភំ សត្តារា មហាពោធិមណ្ឌោ និសីទិត្វា
សយំ សព្វញ្ញុតញ្ញាលោន សន្និកត្វា អយំ ឯកធម្មោ ទេសិតោ។ តត្ថ ឯកធម្ម
តុម្ពេហិ សព្វេហាវ សង្ខាយិតព្ពំ នវិវទិតព្ពំ។ យថយំទំ ព្រាហ្មចរិយន្តិ យថា
សង្ខាយមាធនំ តុម្ពាភំ ឥទំ សាសនព្រាហ្មចរិយំ អទ្ធិនិយំ អស្ស។ ឯកេន ហិ
ភិក្ខុនា “អត្ថិ, ខោ អារុសោ, ឯកោ ធម្មោ សម្មទត្វាតោ។ កតមោ ឯកោ ធម្មោ?
សព្វេ សត្តា អាហារដ្ឋិតិកា។ សព្វេ សត្តា សង្ខារដ្ឋិតិកា” តិ កថិតេ តស្ស កថំ
សុត្វា អញ្ញោ កថេស្សតិ។ តស្សបិ អញ្ញោតិ វិវំ បរម្មរកថានិយមេន ឥទំ
ព្រាហ្មចរិយំ ចិវំ តិជ្ជមាណំ សនេវកស្ស លោកស្ស អត្ថាយ ហិតាយ ភវិស្សតីតិ
ឯកកវសេន ធម្មសេនាបតិ សាវិបុត្តត្ថោ សាមគ្គិវសំ ទស្សេសីតិ។

ឯកកវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ទុកវណ្ណានា

៣០៤. ឥតិ ឯកកវសេន សាមគ្គិវសំ ទស្សេត្វា ឥទានិ ទុកវសេន ទស្សេតុំ
បុន ទេសនំ អារាទិ។ តត្ថ នាមរូបទុកេ នាមន្តិ ចត្តារោ អរូបិនោ ខន្ធា និព្វានញ្ច។
តត្ថ ចត្តារោ ខន្ធា នាមនដ្ឋេន នាមំ។ នាមនដ្ឋេនាតិ នាមករណាដ្ឋេន។ យថា ហិ
មហាជនសម្មតត្តា មហាសម្មតស្ស “មហាសម្មតោ” តិ នាមំ អហោសិ, យថា
មាតាបិតោ “អយំ តិស្សោ នាម ហោតុ, ដុស្សោ នាម ហោតូ” តិ វិវំ បុត្តស្ស
កិត្តិមនាមំ ករោន្តិ, យថា វា “ធម្មកថិកោ វិនយធរោ” តិ គុណតោ នាមំ

អាគប្បតិ, ន ឯ វេទនាទីនំ។ វេទនាទាយោ ហិ មហាបថវីអាទយោវិយ អត្ថនោ
នាមំ ករោត្តារំ ឧប្បជ្ឈន្តិ។ តេសុ ឧប្បន្នេសុ តេសំ នាមំ ឧប្បន្នមេវ ហោតិ។ ន ហិ
វេទនំ ឧប្បន្នំ “ត្វំ វេទនា នាម ហោហី”តិ, កោចិ ភណាតិ, ន ចស្ស យេន កេនចិ
ការណោន នាមគ្គហណាកិច្ចំ អត្ថិ, យថា បថវីយា ឧប្បន្នាយ “ត្វំ បថវី នាម
ហោហី”តិ នាមគ្គហណាកិច្ចំ នត្ថិ, ចក្កវាឡំ សិលេខុម្ពំ ចន្ទិមស្វរិយនក្ខត្តេសុ
ឧប្បន្នេសុ “ត្វំ ចក្កវាឡំ នាម, ត្វំ នក្ខត្តំ នាម ហោហី”តិ នាមគ្គហណាកិច្ចំ នត្ថិ,
នាមំ ឧប្បន្នមេវ ហោតិ, ឡិបទាតិកា បញ្ញត្តិ និបតតិ, ឯ វេទនាយ ឧប្បន្នាយ
“ត្វំ វេទនា នាម ហោហី”តិ នាមគ្គហណាកិច្ចំ នត្ថិ, តាយ ឧប្បន្នាយ វេទនាតិ
នាមំ ឧប្បន្នមេវ ហោតិ។ សញ្ញាទីសុបិ ឯសេវ នយោ អតីតេបិ ហិ វេទនា
វេទនាយេវ។ សញ្ញា។ សង្ខារ។ វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណមេវ។ អនាគតេបិ។
បច្ចុប្បន្នេបិ។ និព្វានំ បន សទាបិ និព្វានមេវាតិ។ នាមនដ្ឋេន នាមំ។ នមនដ្ឋេនាបិ
ចេត្ត ចត្តារោ ខន្ធា នាមំ។ តេ ហិ អារម្មណាភិមុខំ នមន្តិ។ នាមនដ្ឋេន សព្ពម្បី
នាមំ។ ចត្តារោ ហិ ខន្ធា អារម្មណោ អញ្ញមញ្ញំ នាមេន្តិ, និព្វានំ
អារម្មណាធិបតិបច្ចយតាយ អត្ថនិ អនវដ្ឋធម្មេ នាមេតិ។

រូបន្តិ ចត្តារោ ច មហាភូតា ចតុន្ទញ្ច មហាភូតានំ ឧទាទាយ រូបំ, តំ សព្ពម្បី
រូប្យនដ្ឋេន រូបំ។ តស្ស វិត្តារ កថាវិសុទ្ធិមគ្គេ វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ចា។

អវិជ្ជាតិ ឧក្ខាទីសុ អញ្ញាណំ។ អយម្បី វិត្តារតោ វិសុទ្ធិមគ្គេ កថិតាយេវ។
ភវតណ្ហាតិ ភវបត្តនា។ យថាហ “តត្ថ កតមា ភវតណ្ហា? យោ ភវេសុ
ភវច្ឆន្នោ”តិអាទិ (ធរ. ស. ១៣១៩)។

ភវទិដ្ឋតិ ភវោ វុច្ឆតិ សស្សតំ, សស្សតវសេន ឧប្បជ្ឈនកទិដ្ឋិ។ សា “តត្ថ
កតមា ភវទិដ្ឋិ? ‘ភវិស្សតិ អត្តា ច លោកោ ចា’តិ យា ឯវរូទា ទិដ្ឋិ
ទិដ្ឋិតត”ន្តិអាទិនា (ធរ. ស. ១៣២០) នយេន អភិធម្មេ វិត្តារិតា។ វិភវទិដ្ឋតិ វិភវោ

វុច្ចតិ ឧប្បន្ទំ, ឧប្បន្ទវសេន ឧប្បជ្ឈនកទិដ្ឋិ។ សាមិ “តត្ថ កតមា វិភវទិដ្ឋិ? ន
ភវិស្សតិ អត្តា ច លោកោ ចា’តិ (ធរ. ស. ២៨៥)។ យា ឯវរូចា ទិដ្ឋិ
ទិដ្ឋិតត”ន្តិអាទិនា (ធរ. ស. ១៣២១) នយេន តត្ថវវិត្តាវតា។

អហិរិកន្តិ “យំ ន ហិរិយតិ ហិរិយិតព្ពេនា”តិ (ធរ. ស. ១៣២៨) ឯវវិត្តាវតា
និល្លជ្ឈតា។ អនោត្តប្បន្តិ “យំ ន ឌីត្តប្បតិ ឌីត្តប្បិតព្ពេនា”តិ (ធរ. ស. ១៣២៩) ឯវ
វិត្តាវតោ អភាយនកអាគារោ។

ហិរិ ច ឌីត្តប្បញ្ញតិ “យំ ហិរិយតិ ហិរិយិតព្ពេន, ឌីត្តប្បតិ
ឌីត្តប្បិតព្ពេនា”តិ (ធរ. ស. ១៣៣០-៣១) ឯវវិត្តាវតានិ ហិរិឌីត្តប្បនិ។ អបិ ចេត្ត
អជ្ឈត្តសមុដ្ឋានា ហិរិ, ពហិទ្ធាសមុដ្ឋានំ ឌីត្តប្បំ។ អត្តាធិបតេយ្យា ហិរិ,
លោកាធិបតេយ្យំ ឌីត្តប្បំ។ លជ្ជាសភាវសណ្ឋិតា ហិរិ, ភយសភាវសណ្ឋិតំ
ឌីត្តប្បំ។ វិត្តាវកថា បនេត្ត សញ្ញាការេន វិសុទ្ធិមគ្គេ វុត្តា។

នោវចស្សតាតិ ទុក្ខំ វចោ ឯតស្សីវិប្បជិត្តលកាហិម្ហិ វិបច្ឆនីកសាតេ
អនាទរេ បុគ្គលេតិ ទុព្ពហោ, តស្ស កម្មំ នោវចស្សំ, តស្ស ភារោ នោវចស្សតា។
វិត្តាវតោ បនេសា “តត្ថ កតមា នោវចស្សតា? សហធម្មិកេ វុច្ចមានេ
នោវចស្សាយ”ន្តិ (ធរ. ស. ១៣៣២) អភិធម្មេ អាគតា។ សា អត្ថតោ សម្ពាវក្ខន្ធនោ
ហោតិ។ “ចតុន្ទញ្ច ខន្ធនំ ឯតេនាការេន បវត្តានំ ឯតំ អធិវចន”ន្តិ វទន្តិ។
ចាបមិត្តតាតិ ចាចា អស្សទ្វាធយោ បុគ្គលា ឯតស្ស មិត្តាតិ ចាបមិត្តោ, តស្ស
ភារោ ចាបមិត្តតា។ វិត្តាវតោ បនេសា - “តត្ថ កតមា ចាបមិត្តតា? យេ តេ
បុគ្គលា អស្សទ្វា ទុស្សីលា អប្បស្សតា មច្ឆរិនោ ទុប្បញ្ញា។ យា តេសំ សេវនា
និសេវនា សំសេវនា ភជនា សំភជនា ភត្តិ សំភត្តិ តំសម្បវដ្តតា”តិ (ធរ. ស.
១៣៣៣) ឯវ អាគតា។ សាមិ អត្ថតោ នោវចស្សតាវិយ ទដ្ឋញ្ញា។

សេវាបស្សតា ច កល្យាណមិត្តតា ច វុត្តប្បដិបក្ខនយេន វេទិតញ្ញា។
ឧភោមិ បនេតា ឥធ លោកិយលោកុត្តរមិស្សកា កថិតា។

អាបត្តិកុសលតាតិ “បញ្ចមិ អាបត្តិក្ខន្ធា អាបត្តិយោ, សត្តមិ អាបត្តិក្ខន្ធា
អាបត្តិយោ។ យា តាសំ អាបត្តិនំ អាបត្តិកុសលតា បញ្ញា បដាននា”តិ (ធម្ម. ស.
១៣៣៦) ឯវំ វុត្តា អាបត្តិកុសលភារោ។

អាបត្តិវុជ្ជានកុសលតាតិ “យា តាហិ អាបត្តិហិ វុជ្ជានកុសលតា បញ្ញា
បដាននា”តិ (ធម្ម. ស. ១៣៣៧) ឯវំ វុត្តា សហ កម្មវាចាយ អាបត្តិហិ
វុជ្ជានបរិច្ឆេទដាននា បញ្ញា។

សមាបត្តិកុសលតាតិ “អត្ថិ សវិតក្កសវិចារា សមាបត្តិ, អត្ថិ
អវិតក្កវិចារមត្តា សមាបត្តិ, អត្ថិ អវិតក្កអវិចារា សមាបត្តិ។ យា តាសំ
សមាបត្តិនំ កុសលតា បញ្ញា បដាននា”តិ (ធម្ម. ស. ១៣៣៨) ឯវំ វុត្តា សហ
បរិកម្មេន អប្បនាបរិច្ឆេទដាននា បញ្ញា។ សមាបត្តិវុជ្ជានកុសលតាតិ “យា
តាហិ សមាបត្តិហិ វុជ្ជានកុសលតា បញ្ញា បដាននា”តិ (ធម្ម. ស. ១៣៣៩) ឯវំ
វុត្តា យថាបរិច្ឆិន្ទសមយវសេនេវ សមាបត្តិតោ វុជ្ជានសមត្តា “ឯត្ថកំ គតេ
សូរិយេ ឧដ្ឋហិស្សមី”តិ វុជ្ជានកាលបរិច្ឆេទកា បញ្ញា។

ធាតុកុសលតាតិ “អដ្ឋាស ធាតុយោ ចក្កធាតុ... បេ...
មនោវិញ្ញាណធាតុ។ យា តាសំ ធាតុនំ កុសលតា បញ្ញា បដាននា”តិ (ធម្ម. ស.
១៣៤០) ឯវំ វុត្តា អដ្ឋាសន្នំ ធាតុនំ សភាវបរិច្ឆេទកា
សវនធារណាសម្មសនបដិវេធបញ្ញា។ មនសិការកុសលតាតិ “យា តាសំ
ធាតុនំ មនសិការកុសលតា បញ្ញា បដាននា”តិ (ធម្ម. ស. ១៣៤១) ឯវំ វុត្តា
តាសំយេវ ធាតុនំ សម្មសនបដិវេធបញ្ញា។

អាយតនកុសលតាតិ “ឆ្ងាទសាយតនានិ ចក្ខាយតនំ...បេ... ធម្មាយតនំ។
យា តេសំ អាយតនានំ អាយតនកុសលតា បញ្ញា បដាននា”តិ (ធម. ស.
១៣៤២) ឯវំ វុត្តា ឆ្ងាទសន្នំ អាយតនានំ ឧត្តហមនសិការបដាននា បញ្ញា។
អបិច ធាតុកុសលតាបិ
ឧត្តហមនសិការសវនសម្មសនបដិវេជបច្ឆវេក្ខណេសុ វុត្តតិ
មនសិការកុសលតាបិ អាយតនកុសលតាបិ។ អយំ បនេត្តវិសេសោ,
សវនឧត្តហបច្ឆវេក្ខណា លោកិយា, បដិវេជោ លោកុត្តរោ,
សម្មសនមនសិការា លោកិយលោកុត្តរមិស្សកា។
បដិច្ចសមុប្បាទកុសលតាតិ “អវិជ្ជាបច្ឆយា សម្ពាទ...បេ... សមុទយោ
ហោតីតិ យា តត្ថ បញ្ញា បដាននា”តិ (ធម. ស. ១៣៤៣) ឯវំ វុត្តា ឆ្ងាទសន្នំ
បច្ឆយាការានំ ឧត្តហាទិវសេន បវុត្តា បញ្ញា។

ឋានកុសលតាតិ “យេ យេ ធម្មា យេសំ យេសំ ធម្មានំ ហេតុបច្ឆយា
ឧប្បាយ តំ តំ ឋានន្តិយា តត្ថ បញ្ញា បដាននា”តិ (ធម. ស. ១៣៤៤) ឯវំ វុត្តា
“ចក្កំ វុត្តំ កត្វារូបំ អារម្មណំ កត្វា ឧប្បន្នស្ស ចក្កវិញ្ញាណស្ស ចក្ករូបំ (ធម. ស.
អដ្ឋ. ១៣៤៤) ឋានញោវ ការណញ្ញា”តិ ឯវំ ឋានបរិច្ឆ័ទ្ធនសមត្ថា បញ្ញា។
អដ្ឋានកុសលតាតិ “យេ យេ ធម្មា យេសំ យេសំ ធម្មានំ ន ហេតុ ន បច្ឆយា
ឧប្បាយ តំ តំ អដ្ឋានន្តិយា តត្ថ បញ្ញា បដាននា”តិ (ធម. ស. ១៣៤៥) ឯវំ វុត្តា
“ចក្កំ វុត្តំ កត្វារូបំ អារម្មណំ កត្វា សោតវិញ្ញាណាទិនិ ធុប្បជ្ឈន្តិ, តស្មា តេសំ
ចក្ករូបំ ន ឋានំ ន ការណា”ន្តិ ឯវំ អដ្ឋានបរិច្ឆ័ទ្ធនសមត្ថា បញ្ញា អបិច ឯតស្មី
ទុកេ “កិត្តាវតា បន, ភន្តេ, ឋានាឋានកុសលោ ភិក្ខុតិ អលំ វចនាយាតិ។
ឥធានន្ត, ភិក្ខុ អដ្ឋានមេតំ អនវកាសោ, យំ ទិដ្ឋិសម្បន្នោ បុគ្គលោ កត្វា សម្ពាវ
និច្ចតោ ឧបគច្ឆយ្យ, នេតំ ឋានំ វិជ្ជតីតិ បដានាតិ។ ឋានញោ ខោ ឯតំ វិជ្ជតិ, យំ

បុព្វជនោ កញ្ចា សង្ខារំ និច្ចតោ ឧបគច្ឆយ្យា”តិ (ម. និ. ៣.១២៧) ឥមំនាបិ
សុត្តន អត្ថោ វេទិតញ្ចោ។

អដ្ឋវន្តិ កោមុត្តវន្តតា ចន្ទវន្តតា នន្ទលកោដិវន្តតាតិ តយោ អនន្ទវា។
ឯកោច្ឆា ហិ ភិក្ខុ បឋមវយេ ឯកវីសតិយា អនេសនាសុ ធនុ ច អកោចវេសុ
ចរតិ, មជ្ឈិមបច្ឆិមវយេសុ លន្ធិ កុក្កច្ឆកោ សិក្ខាកាមោ ហោតិ, អយំ
កោមុត្តវន្តតា នាម។ ឯកោ បឋមវយេបិ បច្ឆិមវយេបិ ចតុចារិសុទ្ធិសីលំ
បូរេតិ, លន្ធិ កុក្កច្ឆកោ សិក្ខាកាមោ ហោតិ, មជ្ឈិមវយេ បុរិមសទិសោ, អយំ
ចន្ទវន្តតា នាម។ ឯកោ បឋមវយេបិ មជ្ឈិមវយេបិ ចតុចារិសុទ្ធិសីលំ បូរេតិ,
លន្ធិ កុក្កច្ឆកោ សិក្ខាកាមោ ហោតិ, បច្ឆិមវយេ បុរិមសទិសោ អយំ
នន្ទលកោដិវន្តតា នាម។ ឯកោ សព្វមេតំ វន្តតំ បហាយ តិសុបិ វយេសុ
បេសលោ លន្ធិ កុក្កច្ឆកោ សិក្ខាកាមោ ហោតិ។ តស្ស យោ សោ ឧដុកាវោ,
ឥទំ អដ្ឋវំ នាម។ អភិធម្មេបិ វុត្តំ - “តត្ថ កតមោ អដ្ឋវោ។ យា អដ្ឋវតា អជិម្ពតា
អវន្តតា អកុដិលតា, អយំ វុច្ឆតិ អដ្ឋវោ”តិ (ធជ. ស. ១៣២៦)។ លន្ធិវន្តិ “តត្ថ
កតមោ លន្ធិវោ? យោ ហិរិយតិ ហិរិយិតព្ពេន ហិរិយតិ ចាបកានំ អកុសលានំ
ធម្មានំ សមាបត្តិយា។ អយំ វុច្ឆតិ លន្ធិវោ”តិ ឯវំ វុត្តោ លន្ធិកាវោ។

ខន្តិវន្តិ “តត្ថ កតមា ខន្តិ? យា ខន្តិ ខមនតា អធិវាសនតា អចណ្ឌិក្កំ
អនស្សុរោចោ អត្ថមនតា ចិត្តស្ស”តិ (ធជ. ស. ១៣២៨) ឯវំ វុត្តោ អធិវាសនខន្តិ។
សោវច្ឆន្តិ “តត្ថ កតមំ សោវច្ឆំ? យោ កាយិកោ អវីតិក្កមោ, វាចសិកោ
អវីតិក្កមោ, កាយិកវាចសិកោ អវីតិក្កមោ។ ឥទំ វុច្ឆតិ សោវច្ឆំ។ សញ្ញេបិ
សីលសំវារោ សោវច្ឆ”ន្តិ (ធជ. ស. ១៣២៩) ឯវំ វុត្តោ សុរតកាវោ។

សាខល្យន្តិ “តត្ថ កតមំ សាខល្យំ? យា សា វាចា អណ្ណាកា កក្កសា
បរកដុកា បរាភិសន្ននី កោធសាមញ្ញា អសមាធិសំវត្ថនិកា, តថាវុបី វាចំ

បហាយ យា សាវាចា នេឡា កណ្តាសុខា បេមនីយា ហធិយុត្តមា ចោរី
ពហុជនកន្តា ពហុជនមនាចា, តថាវុបី វាចំ ភាសិតា ហោតិ។ យា តត្ថ
សណ្ឋាវាចតា សឱលវាចតា អជុសុវាចតា។ ឥទំ វុច្ឆតិ សាខល្យ”ន្តិ (ធម្ម. ស.
១៣៥០) ឯវំ វុត្តា សម្មោទកមុទុកភាវោ។ បដិសន្តារោតិ អយំ
លោកសន្តិវាសោ អាមិសេន ធម្មេន ចាតិ ជីហិ ជិទ្ធោ, តស្ស តំ ជិទ្ធំ យថា ន
បញ្ញាយតិ, ឯវំ បីបស្ស វិយ បច្ឆតុរណោន អាមិសេន ធម្មេន ច បដិសន្តរណំ។
អភិធម្មេបិ វុត្តំ “តត្ថ កតមា បដិសន្តារោ? អាមិសបដិសន្តារោ ច
ធម្មបដិសន្តារោ ច។ ឥធម្មកេច្ឆា បដិសន្តារកោ ហោតិ អាមិសបដិសន្តារេន វា
ធម្មបដិសន្តារេន វា។ អយំ វុច្ឆតិ បដិសន្តារោ”តិ (ធម្ម. ស. ១៣៥១)។ ឯត្ថ ច
អាមិសេន សង្គហោ អាមិសបដិសន្តារោ នាម។ តំ ករោន្តេន មាតាបិតុនំ
ភិក្ខុភតិកស្ស វេយ្យាវុច្ឆករស្ស រញ្ជោ ចោរានញ្ច អគ្គំ អគ្គហេតុបិ ធាតុ
វុត្តតិ។ អាមសិក្ខា ធិន្នេ ហិ រាជានោ ច ចោរា ច អនត្តម្បិ ករោន្តិ ជីវិតក្ខយម្បិ
ចាបេន្តិ, អនាមសិក្ខា ធិន្នេ អត្តមនា ហោន្តិ។ ចោរនាគវត្ថុអាធិនិ ចេត្ត វត្ថុនិ
កថេតញ្ចានិ។ តានិ សមន្តចាសាធិកាយ វិនយដ្ឋកថាយំ (ចាចិ. អដ្ឋ. ១៨៥-៧)
វិត្តាវតានិ។ សក្កច្ចំ ឧទ្ទេសទានំ ចាឡិវណ្ណានា ធម្មកថាកថនន្តិ ឯវំ ធម្មេន
សង្គហោ ធម្មបដិសន្តារោ នាម។

អវិហ័សាតិ ករុណាបិ ករុណាបុព្វភាគោបិ។ វុត្តម្បិ ចេតំ - “តត្ថ កតមា
អវិហ័សា? យា សត្តេសុ ករុណា ករុណាយនា ករុណាយិតត្ថំ
ករុណាចេតោវិមុត្តិ, អយំ វុច្ឆតិ អវិហ័សា”តិ។ សោចេយ្យន្តិ មេត្តាយ ច
មេត្តាបុព្វភាគស្ស ច វសេន សុចិកាវោ។ វុត្តម្បិ ចេតំ - “តត្ថ កតមំ
សោចេយ្យ? យា សត្តេសុ មេត្តិ មេត្តាយនា មេត្តាយិតត្ថំ មេត្តាចេតោវិមុត្តិ, ឥទំ
វុច្ឆតិ សោចេយ្យ”ន្តិ។

មុជ្ជស្សច្ចន្តិ សតិវិប្បវាសោ, យថាហ “តត្ថ កតមំ មុជ្ជស្សច្ចំ? យា អសតិ
អននុស្សតិ អប្បជិស្សតិ អស្សរណតា អធារណតា បិលាបនតា
សម្មស្សនតា, ឥទំ វុច្ចតិ មុជ្ជស្សច្ចំ” (ធម. ស. ១៣៥៦)។ អសម្មជញ្ញន្តិ, “តត្ថ
កតមំ អសម្មជញ្ញំ? យំ អញ្ញាណំ អនិច្ចារិ អវិជ្ជាលង្គិ មោហោ
អកុសលមូល”ន្តិ ឯវំ វុត្តា អវិជ្ជាយេវ។ សតិ សតិយេវ។ សម្មជញ្ញំ ញាណំ។

ឥន្ទ្រិយេសុ អគុត្តទ្វារតាតិ “តត្ថ កតមា ឥន្ទ្រិយេសុ អគុត្តទ្វារតា?
ឥន្ទេកក្ខោ ចក្កនា រូបំ ទិស្វា និមិត្តក្តាហី ហោតី”តិ អាទិនា (ធម. ស. ១៣៥២)
នយេន វិត្តារិតោ ឥន្ទ្រិយសំវរភេនោ។ ភោជនេ អមត្តញ្ញតាតិ “តត្ថ កតមា
ភោជនេ អមត្តញ្ញតា? ឥន្ទេកក្ខោ អប្បជិស្សន្តា អយោនិសោ អាហារំ អាហារេតិ
ទវាយ មទាយ មណ្ឌនាយ វិក្ខុសនាយ។ យា តត្ថ អសន្តុដ្ឋិតា អមត្តញ្ញតា
អប្បជិស្សន្តា ភោជនេ”តិ ឯវំ អាគតោ ភោជនេ អមត្តញ្ញតាវោ។ អនន្តរទុកោ
វុត្តប្បជិបក្ខនយេន វេទិតញោ។

បដិសម្ពាទពលន្តិ “តត្ថ កតមំ បដិសម្ពាទពលំ? យា បញ្ញា បដាននា”តិ ឯវំ
វិត្តារិតំ អប្បជិស្សន្តាយ អកម្មនញ្ញាណំ។ ភាវនាពលន្តិ ភាវេន្តស្ស ឧប្បន្នំ
ពលំ។ អត្ថតោ វីរិយសម្ពោជ្ឈន្តសីសេន សត្ត ពោជ្ឈន្តា ហោន្តិ។ វុត្តម្បិ ចេតំ -
“តត្ថ កតមំ ភាវនាពលំ? យា កុសលានំ ធម្មានំ អាសេវនា ភាវនា ពហុលំកម្មំ,
ឥទំ វុច្ចតិ ភាវនាពលំ។ សត្តពោជ្ឈន្តា ភាវនាពល”ន្តិ។

សតិពលន្តិ អស្សតិយា អកម្មនវសេន សតិយេវ។ សមាធិពលន្តិ ឧទ្ធច្នេ
អកម្មនវសេន សមាធិយេវ។ សមថោ សមាធិ។ វិបស្សនា បញ្ញា។ សមថោវ តំ
អាការំ គហេត្វា បុន បវត្តេតត្ថស្ស សមថស្ស និមិត្តវសេន សមថនិមិត្តំ
បក្កាហនិមិត្តេបិ ឯសេវ នយោ។ បក្កាហោ វីរិយំ។ អវិក្ខេហោ ឯកគ្គតា។
ឥមេហិ បន សតិ ច សម្មជញ្ញញ្ច បដិសម្ពាទពលញ្ច ភាវនាពលញ្ច

សតិពលញ្ច សមាធិពលញ្ច សមថោ ច វិប្បស្សនា ច សមថនិមិត្តញ្ច
បក្កាហនិមិត្តញ្ច បក្កាហោ ច អវិក្ខេបោ ចាតិ ធម្មា ធុរេកេហិ បរេតោ
សីលទិដ្ឋិសម្មទានុកេន ច លោកិយលោកុត្តរមិស្សកា ធម្មា កថិតា។

សីលវិបត្តិតិ “តត្ថ កតមា សីលវិបត្តិ? កាយិកោ វីតិក្កមោ... ខេ... សព្វម្បី
ទុស្សីល្យំ សីលវិបត្តិ” តិ ឯវំ វុត្តោ សីលវិនាសកោ អសំវរោ។ ទិដ្ឋិវិបត្តិតិ “តត្ថ
កតមា ទិដ្ឋិវិបត្តិ? នត្ថិ ទិន្នំ នត្ថិ យិដ្ឋ” តិ ឯវំ អាគតា សម្មាទិដ្ឋិវិនាសិកា
មិច្ឆាទិដ្ឋិ។

សីលសម្មទាតិ “តត្ថ កតមា សីលសម្មទា? កាយិកោ អវីតិក្កមោ” តិ
ឯវំ បុព្វេ វុត្តសោរដ្ឋមេវ សីលស្ស សម្មាទនតោ បរិបូរណតោ
“សីលសម្មទា” តិ វុត្តំ។ ឯត្ថ ច “សព្វោបិ សីលសំវរោ សីលសម្មទា” តិ ឥទំ
មាណសិកបរិយាទានត្ថំ វុត្តំ។ ទិដ្ឋិសម្មទាតិ “តត្ថ កតមា ទិដ្ឋិសម្មទា? អត្ថិ
ទិន្នំ អត្ថិ យិដ្ឋំ... ខេ... សន្និកត្វា បរេទេន្តិតិ យា ឯវុចា បញ្ញា បជាននា” តិ ឯវំ
អាគតំ ទិដ្ឋិចារិបូរិក្ខតំ ញ្ញាណំ។

សីលវិសុទ្ធិតិ វិសុទ្ធិ ចាបេតុំ សមត្ថំ សីលំ។ អភិធម្មេ បនាយំ “តត្ថ កតមា
សីលវិសុទ្ធិ? កាយិកោ អវីតិក្កមោ វាចសិកោ អវីតិក្កមោ
កាយិកាវាចសិកោ អវីតិក្កមោ, អយំ វុច្ឆតិ សីលវិសុទ្ធិ” តិ ឯវំ វិភត្តា។
ទិដ្ឋិវិសុទ្ធិតិ វិសុទ្ធិ ចាបេតុំ សមត្ថំ ទស្សនំ។ អភិធម្មេ បនាយំ “តត្ថ កតមា
ទិដ្ឋិវិសុទ្ធិ? កម្មស្សកតញ្ញាណំ សច្ចានុលោមិកញ្ញាណំ មគ្គសមដ្ឋិស្សញ្ញាណំ
ជលសមដ្ឋិស្សញ្ញាណា” តិ ឯវំ វុត្តា។ ឯត្ថ ច តិវិធំ ទុច្ឆរិតំ អត្តនា កតម្បី បរេន
កតម្បី សកំ នាម ន ហោតិ អត្តកញ្ញនតោ។ សុចរិតំ សកំ នាម
អត្តជននតោតិ ឯវំ ជាននំ កម្មស្សកតញ្ញាណំ នាម។ តស្មី ឋត្វា ពហុ
វដ្តកាមិកម្មំ អាយុហិត្វា សុខតោ សុខនេវ អរហត្តំ បត្តា គណនបថំ វីតិវត្តា។

វិបស្សនាញាណំ បន វេសិសច្ចញ្ញា អនុលោមេតិ, បរមត្ថសច្ចញ្ញា នវិលោមេតីតិ
សច្ចានុលោមិកំ ញាណាន្តិ វុត្ថំ។

“ទិដ្ឋវិសុទ្ធិ ខោ បន យថាទិដ្ឋិស្ស ច បដាន”ន្តិ ឯត្ថ ទិដ្ឋវិសុទ្ធិតិ
ញាណទស្សនំ កថិតំ។ យថាទិដ្ឋិស្ស ច បដានន្តិ តំសម្បយុត្តមេវ វីរីយំ។ អបិ
ច បុរិមបទេន ចតុមគ្គញាណំ។ បច្ឆិមបទេន តំសម្បយុត្តំ វីរីយំ។ អភិធម្មេ បន
“ទិដ្ឋវិសុទ្ធិ ខោ បនាតិ យា បញ្ញា បដាននា អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ
យថាទិដ្ឋិស្ស ច បដានន្តិ យោ ចេតសិកោ វីរីយារម្ពោ សម្មាវាយាមោ”តិ ឯវំ
អយំ ទុកោ វិភត្តោ។

“សំវេកោ ច សំវេជនីយេសុ ហំនេសូ”តិ ឯត្ថ “សំវេកោតិ ជាតិភយំ
ជរាភយំ ព្យាធិភយំ មរណភយ”ន្តិ ឯវំ ជាតិអាទិនិ ភយតោ ទស្សនញ្ញាណំ។
សំវេជនីយំ ហំនន្តិ ជាតិជរាព្យាធិមរណំ។ ឯតានិ ហិ ចត្តារិ ជាតិ ទុក្ខា, ជរា
ទុក្ខា, ព្យាធិ ទុក្ខា, មរណំ ទុក្ខន្តិ ឯវំ សំវេគុប្បត្តិការណត្តា សំវេជនីយំ ហំនន្តិ
វុត្ថានិ។ សំវិគ្គស្ស ច យោនិសោ បដានន្តិ ឯវំ សំវេគជាតស្ស ឧបាយបដានំ។
“ឥធនិក្ខុ អនុប្បដ្ឋានំ ចាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ អនុប្បាធាយ ធន្តំ
ជនេតី”តិ ឯវំ អាគតវីរីយស្សេតំ អធិវចនំ។

អសន្តជ្ជិតា ច កុសលេសុ ធម្មេស្វតិ យា កុសលានំ ធម្មានំ ភាវនាយ
អសន្តជ្ជស្ស ភិយ្យោកម្សតា, តាយ ហិ សមន្តិក្ខតោ បុគ្គលោ សីលំ បូរេត្វា
ឈានំ ឧប្បាទេតិ។ ឈានំ លភិត្វា វិបស្សនំ អារភតិ។ អារទ្ធវិបស្សកោ អរហត្តំ
អគហេត្វា អន្តរា វោសានំ នាបដ្ឋតិ។ អប្បដិវាទិតា ច បដានស្មិន្តិ “កុសលានំ
ធម្មានំ ភាវនាយ សក្កច្ចកិរិយតា សាតច្ចកិរិយតា អដ្ឋិតកិរិយតា
អនោលីនវុត្តិតា អនិក្ខិត្តធន្តតា អនិក្ខិត្តធុរតា អាសេវនា ភាវនា

ពហុលីកម្ម"ន្តិ ឯវំ វុត្តា វត្តិន្តិវំ ធន កោដ្ឋាសេ កត្វា ជាតិវិយានុយោគវសេន
អារទ្ធេ បធានស្មី អរហត្តំ អបត្វា អនិវត្តនតា។

វិជ្ជាតិ តិស្សាវិជ្ជា។ វិមុត្តិ តិ ទ្វេវិមុត្តិយោ, ចិត្តស្ស ច អធិមុត្តិ, និព្វានញា។
ឯត្ថ ច អដ្ឋសមាបត្តិយោ និវរណាធិហិ សុដ្ឋ មុត្តត្វា អធិមុត្តិ នាម។ និព្វានំ
សព្វសង្ខតតោ មុត្តត្វា វិមុត្តិ វេទិតញា។

ខយេ ញាណន្តិ កិលេសក្ខយករេ អរិយមគ្គេ ញាណំ។ អនុប្បាទេ
ញាណន្តិ បដិសន្ធិវសេន អនុប្បាទភូតេ តំតំមគ្គវដ្ឋិ កិលេសានំ វា
អនុប្បាទបរិយោសានេ ឧប្បន្នេ អរិយជលេ ញាណំ។ តេនេវាហា “ខយេ
ញាណន្តិ មគ្គសមដ្ឋិស្ស ញាណំ។ អនុប្បាទេ ញាណន្តិ ជលសមដ្ឋិស្ស
ញាណ”ន្តិ។ ឥមេ ខោ, អារុសោតិអាទិ ឯកកេ វុត្តនយេនេវ យោជេតញា។ ឥតិ
បញ្ចតីសាយ ទុកានំ វសេន បេរោ សាមគ្គិវសំ ទស្សេសីតិ។

ទុកវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

តិកវណ្ណានា

៣០៥. ឥតិ ទុកវសេន សាមគ្គិវសំ ទស្សេត្វា ឥទានិ តិកវសេន ទស្សេតុំ
បុន អារភិ។ តត្ថ លុព្ពតីតិ លោភោ។ អកុសលញ្ច តំ មូលញ្ច, អកុសលានំ វា
មូលន្តិ អកុសលមូលំ។ ទុស្សតីតិ ទោសោ។ មុយ្ហតីតិ មោហោ។ តេសំ
បដិបក្ខនយេន អលោភាទយោ វេទិតញា។

ទុដ្ឋ ចរិតានិ, វិរូចានិ វា ចរិតានិ តិ ទុច្ចរិតានិ។ កាយេន ទុច្ចរិតំ, កាយតោ វា
បវត្តំ ទុច្ចរិតន្តិ កាយទុច្ចរិតំ។ សេសេសុបិ ឯសេវ នយោ។ សុដ្ឋ ចរិតានិ,
សុន្នរានិ វា ចរិតានិ តិ សុចរិតានិ។ ទ្វេបិ បេតេ តិកា បណ្ណាត្តិយា វា កម្មបថេហិ

វា ក្រេតត្តា។ បញ្ញត្តិយា តាវ កាយទ្វារេ បញ្ញត្តសិក្ខាបទស្ស វីតិក្កមោ
កាយទុច្ចរិតំ។ អវីតិក្កមោ កាយសុចរិតំ។ វិចីទ្វារេ បញ្ញត្តសិក្ខាបទស្ស
វីតិក្កមោ វិចីទុច្ចរិតំ, អវីតិក្កមោ វិចីសុចរិតំ។ ឧភយត្ថ បញ្ញត្តស្ស
សិក្ខាបទស្ស វីតិក្កមោវ មនោទុច្ចរិតំ, អវីតិក្កមោ មនោសុចរិតំ។ អយំ
បណ្ឌិត្តិកថា។ ចាណាតិចាតាធម្មោ បន តិស្សោ ចេតនា កាយទ្វារេបិ
វិចីទ្វារេបិ ឧប្បន្នា កាយទុច្ចរិតំ។ ចតស្សោ មុសាវាទាធិចេតនា វិចីទុច្ចរិតំ។
អភិជ្ឈា ព្យាចាទោ មិច្ឆាធិជ្ជតិ តយោ ចេតនាសម្បយុត្តធម្មា មនោទុច្ចរិតំ។
ចាណាតិចាតាធិហិវិរមន្តស្ស ឧប្បន្នា តិស្សោ ចេតនាបិ វិរតិយោបិ
កាយសុចរិតំ។ មុសាវាទាធិហិវិរមន្តស្ស ចតស្សោ ចេតនាបិ វិរតិយោបិ
វិចីសុចរិតំ។ អនភិជ្ឈា អព្យាចាទោ សម្មាធិជ្ជតិ តយោ ចេតនាសម្បយុត្តធម្មា
មនោសុចរិតន្តិ អយំ កម្មបថកថា។

កាមបដិសំយុត្តោវិតក្កោ កាមវិតក្កោ។ ព្យាចាទបដិសំយុត្តោវិតក្កោ
ព្យាចាទវិតក្កោ។ វិហីសាបដិសំយុត្តោវិតក្កោ វិហីសាវិតក្កោ។ តេសុ ទ្វេ
សត្តេសុបិ សម្ព័រេសុបិ ឧប្បជ្ឈន្តិ។ កាមវិតក្កោ ហិ បិយេ មនាបេ សត្តេ វា
សម្ព័រេ វាវិតក្កន្តស្ស ឧប្បជ្ឈតិ។ ព្យាចាទវិតក្កោ អប្បិយេ អមនាបេ សត្តេ វា
សម្ព័រេ វា កុដ្ឋិត្វា ឱលោកនកាលតោ បដ្ឋាយ យាវ វិធាសនា ឧប្បជ្ឈតិ។
វិហីសាវិតក្កោ សម្ព័រេសុ ឧប្បជ្ឈតិ។ សម្ព័រេហ ហិ ទុក្ខាបេតព្វោ នាម នត្ថិ។
តមេ សត្តា ហព្វាន្តុ វា ឧច្ឆិជ្ឈន្តុ វា វិនស្សន្តុ វា មា វា អហេសុន្តិ ចិន្តនកាលេ បន
សត្តេសុ ឧប្បជ្ឈតិ។

នេក្ខម្មបដិសំយុត្តោវិតក្កោ នេក្ខម្មវិតក្កោ។ សោ អសុភបុព្វភាគេ
កាមាវចរោ ហោតិ។ អសុភជ្ឈានេ រូចាវចរោ។ តំ ឈានំ ចាទកំ កត្វា
ឧប្បន្នមគ្គជលកាលេ លោកុត្តរោ។ អព្យាចាទបដិសំយុត្តោវិតក្កោ

អព្យាបាទវិតក្កោ។ សោ មេត្តាបុព្វភាគេ កាមាវចរោ ហោតិ។ មេត្តាលាទេ
រូចាវចរោ។ តំ ឈានំ ចាទកំ កត្វា ឧប្បន្នមគ្គដលកាលេ លោកុត្តរោ។
អវិហឹសាបដិសំយុត្តោវិតក្កោ អវិហឹសាវិតក្កោ។ សោ ករុណាបុព្វភាគេ
កាមាវចរោ។ ករុណាលាទេ រូចាវចរោ។ តំ ឈានំ ចាទកំ កត្វា
ឧប្បន្នមគ្គដលកាលេ លោកុត្តរោ។ យទា អលោកោ សីសំ ហោតិ, តទា ឥតវេ
ទ្វេ តទន្ទាយិកា ភវន្តិ។ យទា មេត្តា សីសំ ហោតិ, តទា ឥតវេ ទ្វេ តទន្ទាយិកា
ភវន្តិ។ យទា ករុណា សីសំ ហោតិ, តទា ឥតវេ ទ្វេ តទន្ទាយិកា ភវន្តិ។
កាមសង្កប្បាទយោ វុត្តនយេនេវ វេទិតញោ។ ទេសនាមត្តមេវ ហោតិ។ អត្ថតោ
បន កាមវិតក្កាទីនញោ កាមសង្កប្បាទីនញោ នាណករណំ នត្ថិ។

កាមបដិសំយុត្តា សញ្ញា កាមសញ្ញា។ ព្យាបាទបដិសំយុត្តា សញ្ញា
ព្យាបាទសញ្ញា។ វិហឹសាបដិសំយុត្តា សញ្ញា វិហឹសាសញ្ញា។ តាសម្មិ
កាមវិតក្កាទីនំ វិយ ឧប្បន្ននាការោ វេទិតញោ។ តំសម្មយុត្តាយេវ ហិ ឯតា។
នេក្ខម្មសញ្ញាទយោបិ នេក្ខម្មវិតក្កាទីសម្មយុត្តាយេវ។ តស្មា តាសម្មិ តថេវ
កាមាវចរាទិកាវោ វេទិតញោ។

កាមធាតុអាទីសុ “កាមបដិសំយុត្តោ តក្កោវិតក្កោ មិច្ឆាសង្កប្បោ។ អយំ
វុច្ចតិ កាមធាតុ។ សព្វេបិ អកុសលា ធម្មា កាមធាតុ” តិ អយំ កាមធាតុ។
“ព្យាបាទបដិសំយុត្តោ តក្កោវិតក្កោ មិច្ឆាសង្កប្បោ។ អយំ វុច្ចតិ
ព្យាបាទធាតុ។ ទសសុ អាហារតវុត្ថុសុ ចិត្តស្ស អាហារតោ បដិយាតោ
អនត្តមនតា ចិត្តស្ស” តិ អយំ ព្យាបាទធាតុ។ “វិហឹសា បដិសំយុត្តោ តក្កោ
វិតក្កោ មិច្ឆាសង្កប្បោ។ អយំ វុច្ចតិ វិហឹសាធាតុ។ ឥនេកក្ខោ ចាណិណា វា
លេខុណា វា ទណ្ឌាន វា សត្តេន វា វដ្តយា វា អញ្ញតរញ្ញតវេន វា សត្តេ
វិហោថេតី” តិ អយំ វិហឹសាធាតុ។ តត្ថ ទ្វេ កថា សព្វសង្កាហិកា ច អសម្ពិជ្ជា

ច។ តត្ថ កាមធាតុយា គហិតាយ ឥតរាទ្វេ គហិតាវ ហោន្តិ, តតោ បន
និហរិត្វា អយំ ព្យាបាទធាតុ អយំ វិហីសាធាតុតិ ធរស្សតីតិ អយំ
សព្វសង្គាហិកកថា នាម។ កាមធាតុំ កថេន្តោ បន ភគវា ព្យាបាទធាតុំ
ព្យាបាទធាតុជ្ជានេ, វិហីសាធាតុំ វិហីសាធាតុជ្ជានេ ឋបេត្វា អវសេសំ
កាមធាតុ នាមាតិ កថេសីតិ អយំ អសម្ពិទ្ធកថា នាម។

នេក្ខម្មធាតុអាធិសុ “នេក្ខម្មបដិសំយុត្តោ តក្កោវិតក្កោ សម្មាសង្កប្បោ។
អយំ វុច្ចតិ នេក្ខម្មធាតុ។ សព្វេបិ កុសលា ធម្មា នេក្ខម្មធាតុ”តិ អយំ
នេក្ខម្មធាតុ។ “អព្យាបាទបដិសំយុត្តោ តក្កោ...បេ... អយំ វុច្ចតិ
អព្យាបាទធាតុ។ យា សត្តេសុ មេត្តិ...បេ... មេត្តាចេតោវិមុត្តិ”តិ អយំ
អព្យាបាទធាតុ។ “អវិហីសាបដិសំយុត្តោ តក្កោ...បេ... អយំ វុច្ចតិ
អវិហីសាធាតុ។ យា សត្តេសុ ករុណា...បេ... ករុណាចេតោវិមុត្តិ”តិ អយំ
អវិហីសាធាតុ។ ឥធាបិ វុត្តនយេនេវ ទ្វេ កថា វេទិតញ្ញា។

អបរាបិ តិស្សោ ធាតុយោតិ អញ្ញាបិ សុញ្ញតជ្ឈន តិស្សោ ធាតុយោ។
តាសុ “តត្ថ កតមា កាមធាតុ? ហេដ្ឋតោ អវិចិន្តិយំ បរិយន្តំ ករិត្វា”តិ ឯវំ
វិត្តាវតោ កាមភវោ កាមធាតុ នាម។ “ហេដ្ឋតោ ព្រហ្មលោកំ បរិយន្តំ ករិត្វា
អាកាសានញ្ញាយតនុបគេ ទេវេ បរិយន្តំ ករិត្វា”តិ ឯវំវិត្តាវតា បន
រូបារូបភវា ឥតរាទ្វេ ធាតុយោ។ ធាតុយា អាគតជ្ជានម្ហិ ហិ ភវេន បរិច្ឆិន្ទិតញ្ញា។
ភវស្ស អាគតជ្ជានេ ធាតុយា បរិច្ឆិន្ទិតញ្ញា។ ឥធម ភវេន បរិច្ឆេទោ កថិតោ។
រូបធាតុអាធិសុ រូបារូបធាតុយោ រូបារូបភវាយេវ។ និរោធិធាតុយា និព្វានំ
កថិតំ។

ហីនាធិសុ ហីនា ធាតុតិ ធានស អកុសលចិត្តប្បាទា។ អវសេសា
តេក្ខមកធម្មា មជ្ឈិមធាតុ។ នវ លោកុត្តរធម្មា បណ្ឌិតធាតុ។

កាមតណ្ហាតិ បញ្ចកាមគុណិកោ រាគោ។ រូបារូបភវេសុ បន រាគោ
ឈាននិកត្តិសស្សតទិដ្ឋិសហគតោ រាគោ ភវេសេន បត្តនា ភវតណ្ហា។
ឧច្ឆេទទិដ្ឋិសហគតោ រាគោ វិភវតណ្ហា។ អបិច វេបេត្វា បច្ឆិមំ តណ្ហាទ្វយំ
សេសតណ្ហា កាមតណ្ហា នាម។ យថាហ “តត្ថ កតមា ភវតណ្ហា?
ភវទិដ្ឋិសហគតោ រាគោ សារាគោ ចិត្តស្ស សារាគោ។ អយំ វុច្ឆតិ ភវតណ្ហា។
តត្ថ កតមា វិភវតណ្ហា? ឧច្ឆេទទិដ្ឋិសហគតោ រាគោ សារាគោ ចិត្តស្ស
សារាគោ, អយំ វុច្ឆតិ វិភវតណ្ហា។ អវសេសា តណ្ហា កាមតណ្ហា” តិ។ បុន
កាមតណ្ហាទីសុ បញ្ចកាមគុណិកោ រាគោ កាមតណ្ហា។ រូបារូបភវេសុ
ធន្តរាគោ ឥតរា ទ្វេ តណ្ហា។ អភិធម្មេ បនេតា “កាមធាតុបដិសំយុត្តោ... បេ...
អរូបធាតុបដិសំយុត្តោ” តិ វេវិវាទិវា។ ឥមិនា វារេន កី ទស្សេតិ? សព្វេបិ
តេភូមកា ធម្មា រជនីយជ្ជេន តណ្ហាវត្ថុកាតិ សព្វតណ្ហា កាមតណ្ហាយ
បរិយាទិយិត្វា តតោ និហិត្វា ឥតរា ទ្វេ តណ្ហា ទស្សេតិ។ រូបតណ្ហាទីសុ
រូបភវេ ធន្តរាគោ រូបតណ្ហា។ អរូបភវេ ធន្តរាគោ អរូបតណ្ហា។
ឧច្ឆេទទិដ្ឋិសហគតោ រាគោ និរោធិតណ្ហា។

សំយោជនត្តិកេ វដ្ឋស្មី សំយោជយន្តិ ពន្ធន្តិ តិ សំយោជនានិ។ សតិ
រូបាទិភេទេ កាយេ ទិដ្ឋិ, វិដ្ឋមានា វា កាយេ ទិដ្ឋិតិ សក្កាយទិដ្ឋិ។ វិចិនន្តោ
ឯតាយ កិច្ចតិ, ន សក្កោតិ សន្និដ្ឋានំ កាតុន្តិ វិចិត្តិក្ខា។ សីលញ្ច វតញ្ច
បរាមសតីតិ សីលព្ពតបរាមាសោ។ អត្ថតោ បន “រូបំ អត្ថតោ
សមនុបស្សតី” តិអាទិនា នយេន អាគតា វិសតិវត្ថុកា ទិដ្ឋិ សក្កាយទិដ្ឋិ នាម។
“សត្តរិ កង្ខតី” តិអាទិនា នយេន អាគតា អដ្ឋវត្ថុកា វិមតិ វិចិត្តិក្ខា នាម។
“ឥនេកច្ឆោ សីលេន សុទ្ធិ វេតេន សុទ្ធិ សីលព្ពតេន សុទ្ធិតិ សីលំ បរាមសតិ, វតំ
បរាមសតិ, សីលព្ពតំ បរាមសតិ។ យា វេវរូបា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិតត” តិអាទិនា នយេន
អាគតា វិបរិយេសក្កាហោ សីលព្ពតបរាមាសោ នាម។

តយោ អាសវាតិ ឯត្ថ ចិរចារិវាសិយដ្ឋេន វា អាសវនដ្ឋេន វា អាសវា។ តត្ថ
“បុរិមា, ភិក្ខុវេ, កោដិ ន បញ្ញាយតិ អវិជ្ជាយ, ឥតោ បុព្វេ អវិជ្ជា នាហោសិ, អថ
បច្ឆា សមភវី”តិ, “បុរិមា, ភិក្ខុវេ, កោដិ ន បញ្ញាយតិ កវតណ្ហាយ កវទិដ្ឋិយា,
ឥតោ បុព្វេ កវទិដ្ឋិ នាហោសិ, អថ បច្ឆា សមភវី”តិ ឯវំ តាវ ចិរចារិវាសិយដ្ឋេន
អាសវា វេទិតញ្ច។ ចក្កុតោ រូបេ សវតិ អាសវតិ សន្មតិ បវត្តតិ។ សោតតោ
សន្មេ។ ឃានតោ គន្លេ។ ជីវិតោ រសេ។ កាយតោ ដោជ្ឈតេ។ មនតោ ធម្មេ សវតិ
អាសវតិ សន្មតិ បវត្តតិ ឯវំ អាសវនដ្ឋេន អាសវាតិ វេទិតញ្ច។

ចាឡិយំ បន កត្តចិ ទ្វេ អាសវា អាគតា “ទិដ្ឋធម្មិកា ច អាសវា
សម្បរាយិកា ច អាសវា”តិ, កត្តចិ “តយោមេ, ភិក្ខុវេ, អាសវា។ កាមាសវោ
ភវាសវោ អវិជ្ជាសវោ”តិ តយោ។ អភិធម្មេ តេយេវ ទិដ្ឋាសវេន សទ្ធិ ចត្តារោ។
និព្ពេទិកបរិយាយេ “អត្ថិ, ភិក្ខុវេ, អាសវា និរយតាមិនិយា, អត្ថិ អាសវា
តិរច្ឆានយោនិកាមិនិយា, អត្ថិ អាសវា បេត្តិវិសយតាមិនិយា, អត្ថិ អាសវា
មនុស្សលោកតាមិនិយា អត្ថិ អាសវា ទេវលោកតាមិនិយា”តិ ឯវំ បញ្ច។
ធក្កនិចាតេ អាហុនេយ្យសុត្តេ “អត្ថិ, ភិក្ខុវេ, អាសវា សំវរា បហាតញ្ច, អត្ថិ
អាសវា បដិសេវនា បហាតញ្ច, អត្ថិ អាសវា បរិវដ្ឋនា បហាតញ្ច, អត្ថិ អាសវា
អធិវាសនា បហាតញ្ច, អត្ថិ អាសវា វិនោទនា បហាតញ្ច, អត្ថិ អាសវា ភាវនា
បហាតញ្ច”តិ ឯវំ ន។ សញ្ញាសវបរិយាយេ តេយេវ ទស្សនាបហាតញ្ចហិ សទ្ធិ
សត្វ។ ឥមស្មី បន សន្តីតិសុត្តេ តយោ។ តត្ថ “យោ កាមេសុ កាមច្ចន្នោ”តិ ឯវំ
វុត្តោ បញ្ចកាមគុណិកោ រាគោ កាមាសវោ នាម។ “យោ ភវេសុ កវច្ចន្នោ”តិ
ឯវំ វុត្តោ សស្សតទិដ្ឋិសហគតោ រាគោ, កវវេសេន វា បត្តនា ភវាសវោ នាម។
“ទុក្ខេ អញ្ញាណ”ន្តិអាទិនា នយេន អាគតា អវិជ្ជា អវិជ្ជាសវោ នាមាតិ។
កាមភវនយោ កាមធាតុអាទិវេសេន វុត្តាយេវ។

កាមេសនាធីស្មុ “តត្ថ កតមា កាមេសនា? យោ កាមេសុ កាមច្ឆន្ទោ
កាមជ្ឈោសានំ, អយំ វុច្ចតិ កាមេសនា” តិ ឯវំ វុត្តោ កាមគវេសនរាគោ
កាមេសនា នាម។ “តត្ថ កតមា គវេសនា? យោ គវេសុ ភវច្ឆន្ទោ ភវជ្ឈោសានំ,
អយំ វុច្ចតិ គវេសនា” តិ ឯវំ វុត្តោ ភវគវេសនរាគោ ភវេសនា នាម។ “តត្ថ
កតមា ព្រហ្មចរិយេសនា? សស្សតោ លោកោតិ វា... បេ... នេវ ហោតិ ន
នហោតិ តថាគតោ បរម្មរណាតិ វា, យា ឯវុចា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិគតំ
វិបរិយេសគ្គាហោ, អយំ វុច្ចតិ ព្រហ្មចរិយេសនា” តិ ឯវំ វុត្តោ
ទិដ្ឋិគតិ កសម្មតស្ស ព្រហ្មចរិយស្ស គវេសនទិដ្ឋិ ព្រហ្មចរិយេសនា នាម។ ន
កេវលញ្ច ភវរាគទិដ្ឋិយោវ, តទេកដ្ឋំ កម្មម្យំ ឯសនាយេវ។ វុត្តញ្ចេតំ “តត្ថ
កតមា កាមេសនា? កាមរាគោ តទេកដ្ឋំ អកុសលំ កាយកម្មំ វចីកម្មំ
មនោកម្មំ, អយំ វុច្ចតិ កាមេសនា។ តត្ថ កតមា គវេសនា? ភវរាគោ តទេកដ្ឋំ
អកុសលំ កាយកម្មំ វចីកម្មំ មនោកម្មំ, អយំ វុច្ចតិ គវេសនា។ តត្ថ កតមា
ព្រហ្មចរិយេសនា? អន្តគ្គាហិកា ទិដ្ឋិ តទេកដ្ឋំ អកុសលំ កាយកម្មំ វចីកម្មំ
មនោកម្មំ, អយំ វុច្ចតិ ព្រហ្មចរិយេសនា” តិ។

វិធាសុ “កថិវិធំ សីលវន្តំ វទន្តិ, កថិវិធំ បញ្ញាវន្តំ វទន្តិ” តិ អាធីសុ (សំ. និ.
១.៩៥) អាការសណ្ឋានំ វិធា នាម។ “ឯកវិជេន ញ្ញាណាវត្ថុ ទុវិជេន
ញ្ញាណាវត្ថុ” តិ អាធីសុ (វិភ. ៧៥១) កោដ្ឋាសោ។ “សេយ្យេហមស្មី តិ
វិធា” តិ អាធីសុ (វិភ. ៩២០) មាណវិធា នាម។ ឥធសោ អធិប្បតោ។ មាណោ ហិ
សេយ្យាទិវសេន វិទហនតោ វិធាតិ វុច្ចតិ។ សេយ្យេហមស្មី តិ ឥមិនា
សេយ្យសទិសហីនានំ វសេន តយោ មាណា វុត្តោ។ សទិសហីនេសុបិ ឯសេវ
នយោ។

អយត្តិ មានា នាម សេយ្យស្ស តិវិជោ, សទិសស្ស តិវិជោ, ហ្មិនស្ស
តិវិជោតិ នវិវិជោ ហោតិ។ តត្ថ “សេយ្យស្ស សេយ្យោហមស្មី”តិ មានា
រាជ្ជនព្វោវ បព្ពជិតានព្វា ឧប្បជ្ជតិ។

រាជា ហិ រជ្ជេន វា ជនវាហានេហិ វា “កោ មយា សទិសោ អត្ថិ”តិ ឯតំ មាណំ
ករោតិ។ បព្ពជិតោបិ សីលធុតផ្កាធិហិ “កោ មយា សទិសោ អត្ថិ”តិ ឯតំ មាណំ
ករោតិ។ “សេយ្យស្ស សទិសោហមស្មី”តិ មានាបិ ឯតេសំយេវ ឧប្បជ្ជតិ។ រាជា
ហិ រជ្ជេន វា ជនវាហានេហិ វា អញ្ញារាជ្ជហិ សទ្ធិ មយ្ហំ កី នាណាករណាត្ថិ ឯតំ មាណំ
ករោតិ។ បព្ពជិតោបិ សីលធុតផ្កាធិហិបិ អញ្ញេន ភិក្ខុនា មយ្ហំ កី
នាណាករណាត្ថិ ឯតំ មាណំ ករោតិ។ “សេយ្យស្ស ហិវោហមស្មី”តិ មានាបិ
ឯតេសំយេវ ឧប្បជ្ជតិ។ យស្ស ហិ រញ្ញោ រជ្ជំ វា ជនវាហានាធិនិ វា នាតិសម្បជ្ជានិ
ហោត្ថិ, សោ មយ្ហំ រាជាតិ វេហារមុខមត្តមេវ, កី រាជា នាម អហាត្ថិ ឯតំ មាណំ
ករោតិ។ បព្ពជិតោបិ អប្បលាភសក្ការោ អហំ ធម្មកថិកោ ពហុស្សុតោ
មហាថេរោតិ កថាមត្តកមេវ, កី ធម្មកថិកោ នាមាហំ កី ពហុស្សុតោ កី
មហាថេរោ យស្ស មេ លាភសក្ការោ នត្ថិតិ ឯតំ មាណំ ករោតិ។

“សទិសស្ស សេយ្យោហមស្មី”តិ មានាធម្មោ អមច្ឆាធិនំ ឧប្បជ្ជតិ។ អមច្ឆា
វា ហិ រជ្ជិយោ វា ភោគយានវាហានាធិហិ កោ មយា សទិសោ អញ្ញោ រាជបុរិសោ
អត្ថិតិ វា មយ្ហំ អញ្ញោហិ សទ្ធិ កី នាណាករណាត្ថិ វា អមច្ឆាតិ នាមមេវ មយ្ហំ,
យាសច្ឆាធនមត្តម្យិ មេ នត្ថិ, កី អមច្ឆា នាមាហាត្ថិ វា ឯតេ មាណេ ករោតិ។

“ហ្មិនស្ស សេយ្យោហមស្មី”តិ មានាធម្មោ ធាសាធិនំ ឧប្បជ្ជតិ។ ធាសោ ហិ
មាតិតោ វា បិតិតោ វា កោ មយា សទិសោ អញ្ញោ ធាសោ នាម អត្ថិ, អញ្ញោ
ជីវិតុំ អសក្កោន្តា កុច្ឆិហេតុ ធាសា ជាតា, អហំ បន បវេណីអាគតត្ថា
សេយ្យតិ វា បវេណីអាគតតាវេន ឧគតោសុទ្ធិកធាសត្តេន អសុកធាសេន

នាម សុទ្ធី ក៏ មឃ្លំ នាធាករណ៍ វា កុដ្ឋិវសេនាបំ នាសព្យ ឧបគតោ,
មាតាបិតុកោដិយា បន មេ នាសជ្ជានំ នត្ថិ, ក៏ នាសោ នាម អហន្តិ វា ឯតេ
មាណេ ករោតិ។ យថា ច នាសោ, ឯវំ បុគ្គសចណ្ឌាលាទយោបិ ឯតេ មាណេ
ករោតិយេវ។

ឯត្ថ ច សេយ្យស្ស សេយ្យោហមស្មីតិ, ច សទិសស្ស សទិសោហមស្មីតិ ច
ហ័នស្ស ហ័នោហមស្មីតិ ច ឥមេ តយោ មាណ យាថាវមាណ នាម
អរហត្តមគ្គវដ្ឋិ។ សេសា ច មាណ អយាថាវមាណ នាម បឋមមគ្គវដ្ឋិ។

តយោ អន្ទាតិ តយោ កាលា។ អតីតោ អន្ទាតិអាទីសុ ទ្វេបរិយាយា
សុត្តន្តបរិយាយោ ច អភិធម្មបរិយាយោ ច។ សុត្តន្តបរិយាយេន បដិសន្ធិតោ
បុព្វេ អតីតោ អន្ទា នាម។ ចុតិតោ បច្ឆា អនាគតោ អន្ទា នាម។ សហ
ចុតិបដិសន្ធិហិ តទន្តំ បច្ចុប្បន្នោ អន្ទា នាម។ អភិធម្មបរិយាយេន តីសុ
ខណេសុ ភជ្ជតោ ឧទ្ធចំ អតីតោ អន្ទា នាម។ ឧប្បាទតោ បុព្វេ អនាគតោ អន្ទា
នាម។ ខណត្ថយេ បច្ចុប្បន្នោ អន្ទា នាម។ អតីតាទិកេនោ ច នាម អយំ ធម្មានំ
ហោតិ, ន កាលស្ស។ អតីតាទិកេនេ បន ធម្មេ ឧបាទាយ ឥធ បរមត្ថតោ
អវិជ្ជមានោបិ កាលោ តេនេវ វោហារេន វុត្តោតិ វេទិតញោ។

តយោ អន្តាតិ តយោ កោដ្ឋាសា។ “កាយពន្ធនស្ស អន្តោ ជីវតី” តិអាទីសុ
(ចូឡ្យវ. ២៧៨) ហិ អន្តោយេវ អន្តោ។ “ឯសេវន្តោ ទុក្ខស្ស” តិអាទីសុ (សំ. និ.
២.៥០) បរភាគោ អន្តោ។ “អន្តមិទំ, ភិក្ខុវេ, ជីវីកាន” ត្ថិ (សំ. និ. ៣.៨០) ឯត្ថ
លាមកភាវោ អន្តោ។ “សក្កាយោ ខោ, អារុសោ, បឋមោ អន្តោ” តិអាទីសុ (អ. និ.
៦.៦០) កោដ្ឋាសោ អន្តោ។ ឥធ កោដ្ឋាសោ អធិប្បតោ។ សក្កាយោតិ
បញ្ចាបាទានក្ខន្ធា។ សក្កាយសមុទយោតិ តេសំ និព្វត្តិកា បុរិមតណ្ហា។

សក្កាយនិរោធាតិ ឧត្តន្តំ អប្បវត្តិក្ខតំ និព្វានំ។ មគ្គោ បន និរោធាធិកមស្ស
ឧបាយត្តា និរោធេ គហិតេ គហិតោវាតិ វេទិតញ្ចោ។

ទុក្ខទុក្ខតាតិ ទុក្ខភូតា ទុក្ខតា។ ទុក្ខវេទនាយេតំ នាមំ។ សម្ព័រទុក្ខតាតិ
សម្ព័រភាវេន ទុក្ខតា។ អទុក្ខមសុខាវេទនាយេតំ នាមំ។ សា ហិ សម្ពុតត្តា
ឧប្បាទជរាភក្កបិដ្ឋិតា, តស្មា អញ្ញទុក្ខសភាវីវហតោ សម្ព័រទុក្ខតាតិ វុត្តា។
វិបរិណាមទុក្ខតាតិ វិបរិណាមេ ទុក្ខតា។ សុខវេទនាយេតំ នាមំ។ សុខស្ស ហិ
វិបរិណាមេ ទុក្ខំ ឧប្បជ្ជតិ, តស្មា សុខំ វិបរិណាមទុក្ខតាតិ វុត្តំ។ អបិច ឋបេត្វា
ទុក្ខវេទនំ សុខវេទនញ្ច សញ្ចេបិ តេភូមកា ធម្មា “សញ្ចេ សម្ព័រា ទុក្ខា”តិ
វេទនតោ សម្ព័រទុក្ខតាតិ វេទិតញ្ចោ។

មិច្ឆត្ថនិយតោតិ មិច្ឆាសភាវោ ហុត្វា និយតោ។ និយតមិច្ឆាធិដ្ឋិយា សទ្ធិ
អាណន្តរិយ កម្មស្សេតំ នាមំ។ សម្មាសភាវេ និយតោ សម្មត្ថនិយតោ។ ចតុន្នំ
អរិយមគ្គានមេតំ នាមំ។ ន និយតោតិ អនិយតោ។ អវសេសានំ ធម្មានមេតំ
នាមំ។

តយោ តមាតិ “តមន្តកាវោ សម្មោហោ អវិជ្ជោយោ មហាភយោ”តិ
វេទនតោ អវិជ្ជា តមោ នាម។ ឥធ បន អវិជ្ជាសីសេនវិចិកិច្ឆា វុត្តា។ អារញ្ញាតិ
អាគម្ម។ កង្ខតីតិ កង្ខំ ឧប្បាទេតិ។ វិចិកិច្ឆតីតិ វិចិនន្តោ កិច្ចំ អាបជ្ជតិ,
សន្និជ្ជាតុំ ន សក្កោតិ។ នាធិមុច្ឆតីតិ តត្ថ អធិមុច្ឆតុំ ន សក្កោតិ។ ន
សម្បសីទតីតិ តំ អារត្ត បសាទំ អាហោបេតុំ ន សក្កោតិ។

អរក្ខេយ្យានិទិ ធន រក្ខិតញ្ចានិ។ តិសុ ធារេសុ បច្ឆេកំ រក្ខណាកិច្ចំ នតិ,
សញ្ញានិ សតិយា ឯវ រក្ខិតានិទិ ធិបេតិ។ នត្ថិ តថាគតស្សាតិ។ “ឥទំ នាម មេ
សហសា ឧប្បន្នំ កាយទុច្ចរិតំ, ឥមាហំ យថា មេ បរោ នជាតិ, តថា រក្ខាមិ,

បដិច្ចាទេមី"តិ ឯវំ រក្ខិតត្ថំ នត្ថិ តថាគតស្ស កាយទុច្ឆរិតំ។ សេសេសុបិ ឯសេវ
នយោ។ កី បន សេសឱណាសវានំ កាយសមាចារាទយោ អបរិសុទ្ធាតិ? នោ
អបរិសុទ្ធា។ ន បន តថាគតស្ស វិយ បរិសុទ្ធា។ អប្បស្សតឱណាសវោ ហិ
កិញ្ចាបិ លោកវដ្ឋំ នាបដ្ឋតិ, បណ្ណាត្ថិយំ បន អកោវិទត្តាវិហារការំ គុដិការំ
សហការំ សហសេយ្យន្តិ ឯវុចា កាយទ្វារេ អាបត្តិយោ អាបដ្ឋតិ។ សញ្ញវត្ថុ
បទសោធម្មំ ឧត្តរិធម្មញ្ញវាចំ ភូតារោចនន្តិ ឯវុចា វចីទ្វារេ អាបត្តិយោ
អាបដ្ឋតិ។ ឧបនិក្ខត្តសាទិយនវសេន មនោទ្វារេ រូបិយប្បដិគ្គាហណាបត្តិ
អាបដ្ឋតិ, ធម្មសេនាបតិសទិសស្សាបិ ហិ ឱណាសវស្ស មនោទ្វារេ
សឧចារម្ហវសេន មនោទុច្ឆរិតំ ឧប្បដ្ឋតិ ឯវ។

ចាតុមវត្ថុស្មិញ្ញា បញ្ចាហិ ភិក្ខុសតេហិ សទ្ធិ សារិបុត្តមោគ្គល្លាណំ
បណាមិតកាលេ តេសំ អត្ថាយ ចាតុមេយ្យកេហិ សក្យេហិ ភកវតិ
ឧមាបិតេ ថេរោ ភកវតា "កិន្តិ តេ សារិបុត្ត អហោសិ មយា ភិក្ខុសង្ឃ
បណាមិតេ"តិ បុដ្ឋោ អហំ បរិសាយ អព្យត្តភារេន សត្តារា បណាមិតោ។
តតោ ធានិ បដ្ឋាយ បរំ ន ឱវទិស្សាមីតិ ចិត្តំ ឧប្បាទេត្វា អាហា "ឯវំ ខោ មេ, ភន្តេ,
អហោសិ ភកវតា ភិក្ខុសង្ឃ បណាមិតោ, អប្បោស្សក្កោ ធានិ ភកវា
ទិដ្ឋធម្មសុខិហារំ អនុយុត្តាវិហរិស្សតិ, មយម្មិ ធានិ អប្បោស្សក្កោ
ទិដ្ឋធម្មសុខិហារំ អនុយុត្តាវិហរិស្សមា"តិ។

អថស្ស តស្មី មនោទុច្ឆរិតេ ឧចារម្ហំ អាហេបេន្តោ សត្តា អាហា - "អាគមេហិ
តំ, សារិបុត្ត ន ខោ តេ, សារិបុត្ត, បុនបិ ឯវុចំ ចិត្តំ ឧប្បាទេតព្ព"ន្តិ។ ឯវំ បរំ ន
ឱវទិស្សាមី នានុសាសិស្សាមីតិ វិតក្កិតមត្តម្មិ ថេរស្ស មនោទុច្ឆរិតំ នាម
ជាតំ។ ភកវតោ បន ឯត្ថកំ នាម នត្ថិ, អនច្ឆរិយញ្ចេតំ។ សព្ពញ្ញតំ បត្តស្ស
ទុច្ឆរិតំ ន ភវេយ្យ។ ពោធិសត្តភូមិយំ វិតស្ស ធឮត្តស្សានិ បដានំ

អនុយុញ្ញាត្តស្យាបិ បនស្ស នាហោសិ។ ឧទរច្ឆរិយា បិដ្ឋិកណ្ណកំ អល្លីនាយ
“កាលន្ទ្រតោ សមណោ គោតមោ”តិ ទេវតានំ វិមតិយា ឧប្បជ្ឈមាណាយបិ
“សិទ្ធត្ថ កស្មា កិលមសិ? សក្កា ភោគេ ច ភុញ្ញាតុំ បុញ្ញានិ ច កាតុ”ន្តិ មារេន
ចាបិមតា វុច្ឆមាណស្ស “ភោគេ ភុញ្ញាស្សមី”តិ វិតក្កមត្តម្បី ឧប្បជ្ឈតិ។ អថ នំ
មារោ ពោធិសត្តកាលេ ធិត្ថស្យានិ ពុទ្ធកាលេ ឯកំ វស្សំ អនុពន្ធិត្វា កិញ្ចី វជ្ជំ
អបស្សិត្វា ឥទំ វត្វា បក្កាមិ -

“សត្តវស្សានិ ភគវន្តំ, អនុពន្ធិ បទាបទំ;
ឌីតារំ នាធិកច្ឆិស្សំ, សម្ពុទ្ធស្ស សតីមតោ”តិ។ (សុ. និ. ៤៤៨);

អបិច អជ្ឈារសន្នំ ពុទ្ធជម្ពានំ វសេនាបិ ភគវតោ ធុច្ឆរិតាភារោ វេទិតត្តោ។
អជ្ឈារស ពុទ្ធជម្ពា នាម នត្ថិ តថាគតស្ស កាយធុច្ឆរិតំ, នត្ថិ វេទិតត្ថរិតំ, នត្ថិ
មនោធុច្ឆរិតំ, អតីតេ ពុទ្ធស្ស អប្បជីហតញ្ញាណំ, អនាគតេ, បច្ចុប្បន្នេ ពុទ្ធស្ស
អប្បជីហតញ្ញាណំ, សត្តំ កាយកម្មំ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ ញ្ញាណានុបរិវត្តិ, សត្តំ
វេទិតកម្មំ, សត្តំ មនោកម្មំ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ ញ្ញាណានុបរិវត្តិ, នត្ថិ ធនូស្ស ហានិ,
នត្ថិ វីរិយស្ស ហានិ, នត្ថិ សតិយា ហានិ, នត្ថិ ធរា, នត្ថិ វរា, នត្ថិ ចលិតំ នត្ថិ
សហសា, នត្ថិ អព្យាវដោ មនោ, នត្ថិ អកុសលចិត្តន្តិ។

កិញ្ចាណតិ បលិពោធា។ រាគោ កិញ្ចាណន្តិ រាគោ ឧប្បជ្ឈមាណោ សត្តេ ពន្ធតិ
បលិពុទ្ធតិ តស្មា កិញ្ចាណន្តិ វុច្ឆតិ។ ឥតវេសុបិ ជ្ជីសុ ឯសេវ នយោ។

អគ្គីតិ អនុទហនជ្ជេន អគ្គី។ រាគគ្គីតិ រាគោ ឧប្បជ្ឈមាណោ សត្តេ អនុទហតិ
ឈាបេតិ, តស្មា អគ្គីតិ វុច្ឆតិ។ ឥតវេសុបិ ឯសេវ នយោ។ តត្ថ វត្ថុនិ ឯកា
ធម្មារកិក្ខុនិ ចិត្តលបព្ពតវិហារេ ឧចោសថាគារំ គន្ធា ធារចាលរូបកំ
ឌីលោកយមាណា បិតា។ អថស្សា អន្តោ រាគោ ឧប្បន្នោ។ សា តេនេវ ឈាយិត្វា

កាលមកាសិ។ ភិក្ខុនិយោ គធម្មាណា “អយំ ធម្មា វិភា, បក្កោសថ, ន”ន្តិ
អាហំសុ។ ឯកា គន្ធា កស្មា វិភាសីតិ ហត្ថេ គណ្ហិ។ គហិតមត្តា បរិវត្តិត្វា
បបតា។ ឥទំ តាវ វាគស្ស អនុធមានតាយ វត្ថុ។ ទោសស្ស បន
អនុធមានតាយ មនោបទោសិកា ទេវា។ មោហាស្ស អនុធមានតាយ
ទិដ្ឋាបទោសិកា ទេវា ទដ្ឋញ្ញា។ មោហាវសេន ហិ តាសំ សតិសម្មោសោ ហោតិ។
តស្មា ទិដ្ឋាវសេន អាហារកាលំ អតិវត្តិត្វា កាលដ្ឋរោន្តិ។

អាហុនេយ្យគ្គីតិអាធិសុ អាហុនំ វុច្ចតិ សក្ការោ, អាហុនំ អរហន្តិ
អាហុនេយ្យា។ មាតាបិតារោ ហិ បុត្តានំ ពហូបការតាយ អាហុនំ អរហន្តិ។
តេសុ វិប្បជិបដ្ឋមាណា បុត្តា និរយាធិសុ និព្ពត្តន្តិ។ តស្មា កិញ្ចាបិ មាតាបិតារោ
នានុធមាន្តិ, អនុធមានស្ស បន បច្ចយា ហោន្តិ។ ឥតិ អនុធមានជ្ជន
អាហុនេយ្យគ្គីតិ វុច្ចន្តិ។ ស្វាយមត្តោ មិត្តវិន្ទកវត្ថុនា ធិបេតញ្ចោ -

មិត្តវិន្ទកោ ហិ មាតរា “តាត, អដ្ឋ ឧបោសថិកោ ហុត្វា វិហារេ សព្វវត្តិ
ធម្មស្សវំនំ សុណា, សហស្សំ តេ ធស្សមី”តិ វុត្តោ ជនលោកេន ឧបោសថំ
សមាធាយ វិហារំ គន្ធា ឥទំ ហំនំ អកុតោភយន្តិ សល្លកេត្វា ធម្មាសនស្ស
ហោជ្ជា និបន្នោ សព្វវត្តិ និទ្ទាយិត្វា យំ អគមាសិ។ មាតា ចាតោវ យាគុំ បចិត្វា
ឧបនាមេសិ។ សោ សហស្សំ គហោត្វាវ បិវិ។ អថស្ស ឯតទហោសិ - “ធនំ
សំហរិស្សមី”តិ។ សោ នាវាយ សមុទ្ធំ បក្ខន្ធិតុកាមោ អហោសិ។ អថ នំ មាតា
“តាត, ឥមស្មី កុលេ ចត្តាលីសកោជិធនំ អត្ថិ, អលំ គមនេនា”តិ និវារេសិ។
សោ តស្ស វចនំ អនាធិយិត្វា គធម្មតិ ឯវ។ មាតា បុរតោ អជ្ជាសិ។ អថ នំ
កុដ្ឋិត្វា “អយំ មយ្ហំ បុរតោ តិដ្ឋតិ”តិ ចាទេន បហរិត្វា បតិទំ អន្តរំ កត្វា
អគមាសិ។

មាតា ឧដ្ឋហិត្វា “មាទិសាយ មាតវិ ឯវ្យុបំ កម្មំ កត្វា គតស្ស តេ គតជ្ជានេ
សុខំ ភវិស្សតីតិ ឯវំសញ្ញំ ឆាម ត្វំ បុត្តា” តិ អាហា។ តស្ស ឆាវំ អារុយ្ហ គច្ឆតោ
សត្តមេ ទិវសេ ឆាវា អជ្ជាសិ។ អថ តេ មនុស្សា “អធ្វា ឯត្ថ ចាបបុរិសោ អត្ថិ
សលាកំ ទេថា” តិ អាហំសុ។ សលាកា ទិយ្យមាធា តស្សេវ តិ ក្ខត្តំ
ចាបុណាតិ។ តេ តស្ស ឧឡ្ហម្បំ ទត្វា តំ សមុទ្ធេ បក្ខិបីសុ។ សោ ឯកំ ទីបំ គត្វា
វិមាធរេតីហិ សទ្ធិ សម្បត្តិ អនុភវន្តោ តាហិ “បុរតោ បុរតោ មា អគមាសី” តិ
វុច្ឆមាឆោបិ តទ្ធិគុណំ តទ្ធិគុណំ សម្បត្តិ បស្សន្តោ អនុបុព្វេន ខុបក្កជរំ ឯកំ
អន្តស។ តស្ស តំ ចក្កំ បទុមបុប្ផំ វិយ ឧបជ្ជាសិ។ សោ តំ អាហា - “អម្ពោ, ឥទំ
តយា បិឡន្ទំ តំ បទុមំ មយ្ហំ ទេហី” តិ។ “ន ឥទំ សាមិ បទុមំ, ខុបក្កំ ឯត” តិ។ សោ
“វព្វោសិ មំ, ត្វំ កី មយា បទុមំ អទិដ្ឋបុត្ត” តិ វត្វា ត្វំ លោហិតចន្ទនំ វិលិម្បិត្វា
បិឡន្ទនំ បទុមបុប្ផំ មយ្ហំ ន ធាតុកាមោតិ អាហា។ សោ ចិន្តេសិ “អយម្បិ មយា
កតសទិសំ កម្មំ កត្វា តស្ស ជលំ អនុភវិតុកាមោ” តិ។ អថ នំ “ហន្ត វេ” តិ
វត្វា តស្ស មត្តកេ ចក្កំ បក្ខិបី។ តេន វុត្ថំ -

“ចតុត្ថំ អដ្ឋជ្ឈកមា, អដ្ឋាហិបិ ច សោឡស;
សោឡសាហិ ច ពាត្ថីស, អត្រិដ្ឋំ ចក្កមាសទោ;
ឥច្ឆាហតស្ស ចោសស្ស, ចក្កំ ភមតិ មត្តកេ” តិ។ (ជា. ១.១.១០៤)។

គហបតីតិ បន គេហសាមិកោ វុច្ឆតិ។ សោ មាតុកាមស្ស
សយនវត្ថាលដ្ឋាវាទិអនុប្បធានេន ពហូបកាវោ។ តំ អតិចរន្តោ មាតុកាមោ
និរយាទីសុ និព្ពត្តតិ, តស្មា សោបិ បុរិមនយេនេវ អនុទហនដ្ឋេន គហបតីតិ
វុត្តោ។

តត្ថ វុត្ថ - កស្សបពុទ្ធស្ស កាលេ សោតាបន្នស្ស ឧចាសកស្ស ភវិយា
អតិចារីនី អហោសិ។ សោ តំ បច្ឆក្ខតោ ទិស្វា “កស្មា ត្វំ ឯវំ ករោសី” តិ អាហា។

សា “សចាបំ ឯវុបំ ករោមិ, អយំ មេ សុនខោវិលុប្បមាដោ ខាទត្ថ” តិ វត្ថា
កាលង្គត្វា កណ្តាមុណ្ណាកទហោ វេមាទិកបេតិ ហុត្វា និព្ពត្តា។ ទិវា សម្បត្តិ
អនុកវតិ, វត្តិ ទុក្ខំ។ តទា ពារាណសីរាជា មិគវំ ចរន្តោ អរញ្ញំ បរិសិត្វា
អនុបុព្វេន កណ្តាមុណ្ណាកទហំ សម្បត្តោ តាយ សទ្ធិ សម្បត្តិ អនុកវតិ។ សា តំ
វព្វោត្វា វត្តិ ទុក្ខំ អនុកវតិ។ សោ ញត្វា “កត្ថ នុ ខោ គប្បតិ” តិ បិដ្ឋិតោ បិដ្ឋិតោ
គន្ធា អវិទូរេ បិតោ កណ្តាមុណ្ណាកទហោតោ និក្ខមិត្វា តំ “បដបដ” ត្ថិ ខាទមាជំ
ឯកំ សុនទំ ទិស្វា អសិនា ទិដ្ឋា ទិដ្ឋិ។ ទ្វេ អហោសុំ។ បុន ទិដ្ឋេ ចត្តារោ។ បុន ទិដ្ឋេ
អដ្ឋ។ បុន ទិដ្ឋេ សោឡស អហោសុំ។ សា “កី ករោសិ សាមី” តិ អាហា។ សោ “កី
ឥទ” ត្ថិ អាហា។ សា “ឯវំ អកត្វា ខេឡបិណ្ឌំ ភូមិយំ និដ្ឋិតិត្វា ចាទេន
យំសាហី” តិ អាហា។ សោ តថា អកាសិ។ សុនខា អន្តរាយិសុ។ តំ ទិវសំ តស្សា
កម្មំ ឡីណំ។ រាជា វិប្បជិសារី ហុត្វា គន្ធី អារទ្វោ។ សា “មយ្ហំ, សាមិ, កម្មំ ឡីណំ
មា អគមា” តិ អាហា។ រាជា អសុត្វាវ គតោ។

ទត្ថិណោយ្យគ្គិ តិ ឯត្ថ បន ទត្ថិណាតិ ចត្តារោ បច្ចយា, ភិក្ខុសង្ឃោ
ទត្ថិណោយ្យា។ សោ គិហីនំ តីសុ សរណេសុ បញ្ចាសុ សីលេសុ ទសេសុ
សីលេសុ មាតាបិតុឧបជ្ជានេ ធម្មិកសមណាព្រាហ្មណឧបជ្ជានេតិ ឯវមាទិសុ
កល្យាណធម្មេសុ និយោជនេន ពហូបកាវោ, តស្មី មិច្ឆាបដិបន្នា គិហី
ភិក្ខុសង្ឃំ អក្កោសិត្វា បរិកាសិត្វា និរយាទិសុ និព្ពត្តត្ថិ, តស្មា សោបិ
បុរិមនយេនេវ អនុទហនេជ្ជន ទត្ថិណោយ្យគ្គិ តិ វុត្តោ។ ឥមស្ស បនត្ថស្ស
វិការវនត្ថំ វិមាណវត្ថុស្មី វេវតីវត្ថុ វិត្តារេតត្ថំ។

“តិវិជេន រូបសង្កហោ” តិ ឯត្ថ តិវិជេនាតិ តីហិ កោដ្ឋាសេហិ។ សង្កហោតិ
ជាតិសញ្ញាតិកិរិយគណនវសេន ចតុត្ថិដោ សង្កហោ។ តត្ថ សព្វេ ខត្តិយា
អាគប្បន្ទតិអាទិកោ (ម. និ. ១. ៤៦២) ជាតិសង្កហោ។ សព្វេ

កោសលកាតិអាទិកោ សញ្ញាតិសង្គហោ។ សព្វេ ហត្ថារោហាតិអាទិកោ
កិរិយសង្គហោ។ ចក្ខាយតនំ កតមំ ខន្ធកណនំ គច្ឆតីតិ? ចក្ខាយតនំ
រូបក្ខន្ធកណនំ គច្ឆតីតិ។ ហព្វា ចក្ខាយតនំ រូបក្ខន្ធន សង្គហិតន្តិ អយំ
គណនសង្គហោ, សោ ឥធ អធិប្បតោ។ តស្មា តិរិយេន រូបសង្គហាតិ តីហិ
កោដ្ឋាសេហិ រូបគណនាតិ អត្ថោ។

សនិទស្សនាទីសុ អត្តានំ អារត្ត បវត្តេន ចក្ខុវិញ្ញាណសង្ខាតេន សហ
និទស្សនេនាតិ សនិទស្សនំ។ ចក្ខុបដិហននសមត្ថតោ សហ បដិយេនាតិ
សប្បដិយំ។ តំ អត្ថតោ រូបាយតនមេវ។ ចក្ខុវិញ្ញាណសង្ខាតំ នាស្ស
និទស្សនន្តិ អនិទស្សនំ។ សោតាទិបដិហននសមត្ថតោ សហ បដិយេនាតិ
សប្បដិយំ។ តំ អត្ថតោ ចក្ខាយតនាទីនិ នវ អាយតនានិ។ វុត្តប្បការំ នាស្ស
និទស្សនន្តិ អនិទស្សនំ។ នាស្ស បដិយោតិ អប្បដិយំ។ តំ អត្ថតោ វេបេត្វា
ទសាយតនានិ អវសេសំ សុខុមរូបំ។

តយោ សង្ខារាតិ សហជាតធម្មេ ចេវ សម្មរាយេ ជលធម្មេ ច សង្ខារេន្តិ រាសី
ករេន្តិតិ សង្ខារា។ អភិសង្ខារេតីតិ អភិសង្ខារោ។ បុញ្ញោ អភិសង្ខារោ
បុញ្ញាភិសង្ខារោ។

“តត្ថ កតមោ បុញ្ញាភិសង្ខារោ? កុសលា ចេតនា កាមាវចរា រូចាវចរា
ធានមយា សីលមយា ភាវនាមយា”តិ ឯវំ វុត្តានំ អជ្ឈន្តំ
កាមាវចរកុសលមហាចិត្តចេតនានំ, បញ្ចន្តំ រូចាវចរកុសលចេតនានព្វោតំ
អធិវចនំ។ ឯត្ថ ច ធានសីលមយា អដ្ឋេវ ចេតនា ហោន្តិ។ ភាវនាមយា
តេរសាបិ។ យថា ហិ បគុណំ ធម្មំ សង្ខាយមាណោ ឯកំ ទ្វេ អនុសន្និ កតាបិ ន
ជាតាតិ, បច្ឆា អារដ្ឋន្តោ ជាតាតិ, ឯវមេវ កសិណបរិកម្មំ ករេន្តស្ស

បគុណជ្ឈានំ បច្ចវេក្ខន្តស្ស ញ្ញាណវិប្បយុត្តាបិ ភាវនា ហោតិ។ តេន វុត្តំ
“ភាវនាមយា តេរសាបី”តិ។

តត្ថ ធានមយាទីសុ “ធានំ អារព្ព ធានមធិកិច្ច យា ឧប្បជ្ឈតិ ចេតនា
សញ្ចេតនា ចេតយិតត្ថំ, អយំ វុច្ចតិ ធានមយោ បុញ្ញាភិសង្ខារោ។ សីលំ អារព្ព,
ភាវនំ អារព្ព, ភាវនមធិកិច្ច យា ឧប្បជ្ឈតិ ចេតនា សញ្ចេតនា ចេតយិតត្ថំ,
អយំ វុច្ចតិ ភាវនាមយោ បុញ្ញាភិសង្ខារោ”តិ អយំ សង្ខេបទេសនា។

ចីវរាទីសុ បន ចត្វសុ បច្ចយេសុ រូបាទីសុ វា ធនុ អារម្មណេសុ អន្ធាទីសុ វា
ធនុសុ ធានវត្ថុសុ តំ តំ ទេន្តស្ស តេសំ ឧប្បាទនតោ បដ្ឋាយ បុព្ពភាគេ,
បរិច្ចាគកាលេ, បច្ឆា សោមនស្សចិត្តេន អនុស្សវេណ ចាតិ តីសុ កាលេសុ
បវត្តា ចេតនា ធានមយា នាម។ សីលប្បវណ្ណត្ថាយ បន បព្ពជិស្សមីតិ វិហារំ
គច្ឆន្តស្ស, បព្ពជន្តស្ស មនោរមំ មត្តកំ ចាបេត្វា បព្ពជិតោ វត្ថម្ហិ សាធុ សាធូតិ
អារជ្ជន្តស្ស, ចាតិមោក្ខំ សំវរន្តស្ស, ចីវរាទយោ បច្ចយេ បច្ចវេក្ខន្តស្ស,
អាចាជគតេសុ រូបាទីសុ ចក្កុទ្ធវារាទីនិ សំវរន្តស្ស, អាជីវំ សោធន្តស្ស ច បវត្តា
ចេតនា សីលមយា នាម។

បដិសម្ពិទាយំ វុត្តេន វិបស្សនាមគ្គេន “ចក្កំ អនិច្ចតោ ទុក្ខតោ អនត្តតោ
ភាវេន្តស្ស...បេ.... មនំ។ រូបេ។ ធម្មេ។ ចក្កុវិញ្ញាណំ...បេ.... មនោវិញ្ញាណំ។
ចក្កុសម្ពស្សំ...បេ.... មនោសម្ពស្សំ។ ចក្កុសម្ពស្សជំ វេទនំ...បេ.... មនោសម្ពស្សជំ
វេទនំ។ រូបសញ្ញំ, ជរាមរណំ អនិច្ចតោ ទុក្ខតោ អនត្តតោ ភាវេន្តស្ស បវត្តា
ចេតនា ភាវនាមយា នាម”តិ អយំ វិត្តារកថា។

អបុញ្ញោ ច សោ អភិសង្ខារោ ចាតិ អបុញ្ញាភិសង្ខារោ។
ទ្វាធនុអកុសលចិត្តសម្បយុត្តានំ ចេតនានំ ឯតំ អធិវចនំ។ វុត្តម្បិ ចេតំ “តត្ថ

កតមោ អបុញ្ញាភិសង្ខារោ? អកុសលចេតនា កាមាវចរា, អយំ វុច្ចតិ
អបុញ្ញាភិសង្ខារោ"តិ។ អានេច្ចំ និច្ចលំ សន្តិវិចាកក្ខតំ អរូបមេវ
អភិសង្ខារោតីតិ អានេច្ចំ អបុញ្ញាភិសង្ខារោ។ ចតុន្នំ អរូចាវចរកុសលចេតនានំ ឯតំ
អធិវចនំ។ យថាហា "តត្ថ កតមោ អានេច្ចំ អបុញ្ញាភិសង្ខារោ? កុសលចេតនា
អរូចាវចរា, អយំ វុច្ចតិ អានេច្ចំ អបុញ្ញាភិសង្ខារោ"តិ។

បុគ្គលត្ថិកេ សត្តវិជោ បុរិសបុគ្គលោ, តិស្សោ សិក្ខា សិក្ខតីតិ សេក្ខោ។
ខីណាសវោ សិក្ខិតសិក្ខត្តា បុន ន សិក្ខិស្សតីតិ អសេក្ខោ។ បុប្ផនោ
សិក្ខាហិ បរិពាហិយត្តា នេវសេក្ខោ នាសេក្ខោ។

ថេរត្ថិកេ ជាតិមហាល្លកោ គិហិ ជាតិត្ថេរោ នាម។ "ចត្តារោមេ, ភិក្ខុវេ,
ថេរករណា ធម្មា។ ឥធម, ភិក្ខុវេ, ថេរោ សីលវា ហោតិ, ពហុស្សុតោ ហោតិ,
ចតុន្នំ ឈានានំ លាភី ហោតិ, អាសវានំ ខយា ពហុស្សុតោ ហោតិ, ចតុន្នំ
ឈានានំ លាភី ហោតិ, អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិ បញ្ញាវិមុត្តិ ធិដ្ឋេវ
ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ចិកត្វា ឧបសម្បជ្ឈវិហរតិ។ ឥមេ ខោ, ភិក្ខុវេ, ចត្តារោ
ថេរករណា ធម្មា"តិ (អ. និ. ៤.២២)។ ឯវំ វុត្ថេសុ ធម្មេសុ ឯកេន វា អនេកេហិ វា
សមន្មាគតោ ធម្មថេរោ នាម។ អញ្ញាតោ ថេរនាមកោ ភិក្ខុតិ ឯវំ ថេរនាមកោ
វា, យំ វា បន មហាល្លកកាលេ បព្ពជិតំ សាមណោរាជយោ ធិស្វា ថេរោ ថេរោតិ
វទន្តិ, អយំ សម្មតិថេរោ នាម។

បុញ្ញកិរិយវត្ថុសុ ធានមេវ ធានមយំ។ បុញ្ញកិរិយា ច សាតេសំ តេសំ
អានិសំសានំ វត្ថុ ចាតិ បុញ្ញកិរិយវត្ថុ។ ឥតវេសុបិ ទ្វីសុ ឯសេវ នយោ។ អត្ថតោ
បន បុព្វេវត្ថុធានមយចេតនាធិវសេនេវ សទ្ធិ បុព្វភាគអបរភាគចេតនាហិ
ឥមាធិ តីណិ បុញ្ញកិរិយវត្ថុនិ វេទិតញ្ញនិ។ ឯកមេកញ្ចេត្ត បុព្វភាគតោ
បដ្ឋាយ កាយេន ករោន្តស្ស កាយកម្មំ ហោតិ។ តទត្ថំ វាចំ និច្ឆារេន្តស្ស

វីរីកម្ម។ កាយផ្គុំវាចផ្គុំ អបោមេត្វា មនសា ចិន្តេន្តស្ស មនោកម្ម។ អន្នាធិនិ
នេន្តស្ស ចាបិ អន្នាធានាធិនិ ទេមីតិ វា ធានចារមី អារវ្លេត្វា វា ធានកាលេ
ធានមយំ បុញ្ញកិរិយវត្ថុ ហោតិ។ វត្ថុសីសេ វេត្វា ទទតោ សីលមយំ។ ខយតោ
វយតោ សម្មសនំ បដ្ឋបេត្វា ទទតោ ភាវនាមយំ បុញ្ញកិរិយវត្ថុ ហោតិ។

អបរាជិបិ សត្ត បុញ្ញកិរិយវត្ថុនិ អបចិតិសហគតំ បុញ្ញកិរិយវត្ថុ,
វេយ្យាវច្ឆសហគតំ, បត្តានុប្បធានំ, បត្តព្ពនុមោទនំ, ទេសនាមយំ, សវនមយំ,
ទិដ្ឋិជុគតំ បុញ្ញកិរិយវត្ថុតិ។ តត្ថ មហាល្លកំ ទិស្វា
បច្ឆក្កមនបត្តចីវរប្បដិគ្គហណាអភិវាទនមគ្គសម្បធានាទិវសេន
អបចិតិសហគតំ វេទិតព្ពំ។ វុឡ្យតរាជំ វត្ថុប្បដិបត្តិករណាវសេន, គាមំ
បិណ្ឌាយ បរិដ្ឋិតិក្ខំ ទិស្វា បត្តំ គហេត្វា គាមេ ភិក្ខុំ សមាទបេត្វា
ឧបសំហារណាវសេន, “គច្ឆ ភិក្ខុនំ បត្តំ អាហារា”តិ សុត្វា វេគេន គន្ធា
បត្តាហារណាទិវសេន ច វេយ្យាវច្ឆសហគតំ វេទិតព្ពំ។ ចត្តារោ បច្ឆយេ ទត្វា
សត្តសត្តានំ បត្តិ ហោត្វតិ បវត្តនវសេន បត្តានុប្បធានំ វេទិតព្ពំ។ បរេហិ
ទិន្នាយ បត្តិយា សាធុ សុដ្ឋតិ អនុមោទនាវសេន បត្តព្ពនុមោទនំ វេទិតព្ពំ។
ឯកោ “ឯវំ មំ ‘ធម្មកថិកោ’តិ ជាទិស្សន្តី”តិ ឥច្ឆាយ វេត្វា លាភគរុកោ ហុត្វា
ទេសេតិ, តំ ន មហាប្បលំ។ ឯកោ អត្ថនោ បគុណធម្មំ អបច្ឆាសីសមាទោ
បរេសំ ទេសេតិ, ឥទំ ទេសនាមយំ បុញ្ញកិរិយវត្ថុ នាម។ ឯកោ សុណាឆ្នោ “ឥតិ
មំ ‘សទ្ធោ’តិ ជាទិស្សន្តី”តិ សុណាតិ, តំ ន មហាប្បលំ។ ឯកោ “ឯវំ មេ មហាប្បលំ
ភរិស្សតី”តិ ហិតប្បរណោន មុទុចិត្តេន ធម្មំ សុណាតិ, ឥទំ សវនមយំ
បុញ្ញកិរិយវត្ថុ។ ទិដ្ឋិជុគតំ បន សព្វេសំ និយមលក្ខណំ។ យំ កិញ្ចិ បុញ្ញំ
ករោន្តស្ស ហិ ទិដ្ឋិយា ឧដុកាវេនេវ មហាប្បលំ ហោតិ។

ឥតិ ឥមេសំ សត្តន្តំ បុញ្ញកិរិយវត្ថុនំ បុរិមេហោ វិហា សង្កហោ វេទិតញោ។
ឯត្ថ ហិ អបចិតិវេយ្យវច្ឆានិ សីលមយេ។ បត្តិទានបត្តព្ពនុមោទនានិ
ទានមយេ។ ទេសនាសវនានិ ភាវនាមយេ។ ទិដ្ឋិដុកតំ វិសុបិ សង្កហំ គប្បតិ។

ចោទនាវត្ថុនីតិ ចោទនាការណានិ។ ទិដ្ឋនាតិ មំសចក្កុនា វា ទិព្ពចក្កុនា
វា វីតិក្កមំ ទិស្វា ចោទេតិ។ សុតេនាតិ បកតិសោតេន វា ទិព្ពសោតេន វា
បរស្សុ សទ្ធិំ សុត្វា ចោទេតិ។ បរិសង្កាយ វាតិ ទិដ្ឋបរិសង្ក័តេន វា
សុតបរិសង្ក័តេន វា មុតបរិសង្ក័តេន វា ចោទេតិ។ អយមេត្ថ សង្ខេបោ, វិត្តាហ
បន សមន្តបាសាទិកាយំ វុត្ថនយេនេវ វេទិតញោ។

កាម្មបបត្តិយោតិ កាម្មបសេវនា កាមប្បដិលាភា វា។ បច្ចុបដ្ឋិតកាមាតិ
និពទ្ធកាមា និពទ្ធវាម្ពណា។ សេយ្យថាបិ មនុស្សាតិ យថា មនុស្សា។ មនុស្សា
ហិ និពទ្ធយេវ វុត្ថស្មី វសំ វុត្ថន្តិ។ យត្ថ បដិពទ្ធចិត្តា ហោន្តិ, សតម្បិ
សហស្សម្បិ ទត្វា មាតុកាមំ អាទេត្វា និពទ្ធភោគំ ភុញ្ញន្តិ។ ឯកច្ឆេ ទេវា នាម
ចតុទេវលោកវាសិនោ។ តេបិ និពទ្ធវុត្ថស្មីយេវ វសំ វុត្ថន្តិ។ ឯកច្ឆេ វិទិចាតិកា
នាម នេយិកេ វេបេត្វា អវសេសា មច្ចកច្ចបាទយោបិ ហិ និពទ្ធវុត្ថស្មីយេវ វសំ
វុត្ថន្តិ។ មន្រ្តា អត្តនោ មច្ឆិយា កច្ចចោ កច្ចបិយាតិ។ ទិម្មិនិទ្វា ទិម្មិនិទ្វាតិ
នីលបីតាទិវសេន យាទិសំ យាទិសំ អត្តនោ រូបំ ឥច្ឆន្តិ, តាទិសំ តាទិសំ ទិម្មិនិទ្វា
អាយស្មតោ អនុរុទ្ធស្ស បុរតោ មនាបកាយិកា ទេវតាវិយ។ ទិម្ពានវតីតិ ឯវំ
សយំ ទិម្ពតេ ទិម្ពតេ ទិម្ពានេ វតិ ឯតេសន្តិ ទិម្ពានវតី។ បរទិម្ពតកាមាតិ បរេហិ
ទិម្ពតកាមា។ តេសញ្ចិ មនំ ញាត្វា បរេ យថារុចិតំ កាមភោគំ ទិម្ពនន្តិ, តេ តត្ថ
វសំ វុត្ថន្តិ។ កថំ បរស្សុ មនំ ជានន្តិទិ? បកតិសេវនវសេន។ យថា ហិ
កុសលោ សូទោ រញ្ជោ ភុញ្ញន្តស្ស យំ យំ សោ ពហុំ គណ្ណាតិ, តំ តំ តស្ស
វុច្ចតីតិ ជានាតិ, ឯវំ បកតិយា អភិរុចិតារម្មណំ ញាត្វា តាទិសកំយេវ ទិម្ពនន្តិ។

តេ តត្ថ វសំ វត្ថុន្តិ, មេធានំ សេវន្តិ។ កេចិ បន យេវ “ហសិតមត្តេន
ឡិលោកិតមត្តេន អាណិន្ទិតមត្តេន ច តេសំ កាមកិច្ចំ ឥដ្ឋតី” តិ វទន្តិ, តំ
អដ្ឋកថាយំ “ឯតំ បន នត្ថី” តិ បដិក្ខត្ថំ។ ន ហិ កាយេន អដុសន្តស្ស ដោជ្ជតំ
កាមកិច្ចំ សាធនិ។ ធន្នម្យិ ហិ កាមាវចរានំ កាមា ចាកតិកា ឯវ។ វុត្ថម្យិ
ចេតំ -

“ធឯ ឯតេ កាមាវចរា, សព្វកាមសមិទ្ធិនោ;
សព្វេសំ ឯកសម្ពាទំ, អាយុ ភវតិ កិត្តក” ន្តិ។ (វិភ. ១០២៣);

សុខុបបត្តិយោតិ សុខប្បដិលាភា។ ឧប្បាទេត្វា ឧប្បាទេត្វា សុខំ វិហរន្តីតិ
តេ ហេដ្ឋា បឋមជ្ឈានសុខំ និព្វត្តេត្វា ឧបរិ វិចាកជ្ឈានសុខំ អនុភវន្តីតិ អត្ថោ។
សុខេន អភិសន្នាតិ ទុតិយជ្ឈានសុខេន តិន្តោ។ បរិសន្នាតិ សមន្តតោ តិន្តោ។
បរិបូរាតិ បរិបុណ្ណា។ បរិប្ពដាតិ តស្សេវ វេវចនំ។ ឥធម្មិ វិចាកជ្ឈានសុខមេវ
សន្ធាយ វុត្ថំ។ អហោសុខំ អហោសុខន្តិ តេសំ កិវ ភវលោភោ មហា ឧប្បជ្ជតិ។
តស្មា កធាចិ ករហចិ ឯវំ ឧទានំ ឧទានេន្តិ។ សន្តមេវាតិ បណ្ឌិតមេវ។
តុសិតាតិ តតោ ឧត្តរី សុខស្ស អបត្តនតោ សន្តដ្ឋា ហុត្វា។ សុខំ បដិវេទន្តីតិ
តតិយជ្ឈានសុខំ អនុភវន្តិ។

សេក្ខា បញ្ញាតិ សត្ត អរិយបញ្ញា។ អរហតោ បញ្ញា អសេក្ខា។ អវសេសា
បញ្ញា នេវសេក្ខានាសេក្ខា។

ចិន្តាមយាធិសុ អយំ វិត្ថារោ - “តត្ថ កតមា ចិន្តាមយា បញ្ញា?
យោគវិហិតេសុ វា កម្មាយតនេសុ យោគវិហិតេសុ វា សិប្បាយតនេសុ
យោគវិហិតេសុ វា វិជ្ជាជ្ជានេសុ កម្មស្សកតំ វា សច្ចានុលោមិកំ វា រូបំ អនិច្ចន្តិ
វា... បេ... វិញ្ញាណំ អនិច្ចន្តិ វា យំ ឯវរូបំ អនុលោមិកំ ខន្តិ ធិដ្ឋិ រុច្ចិ មុត្តិ បេ កំ

ធម្មនិដ្ឋានក្នុងន័យ បរតោ អសុត្វា បដិលភតិ, អយំ វុច្ចតិ ចិន្តាមយា បញ្ញា។ តត្ថ
កតមា សុតមយា បញ្ញា? យោគវិហិតេសុ វា កម្មាយតនេសុ... បេ....
ធម្មនិដ្ឋានក្នុងន័យ បរតោ សុត្វា បដិលភតិ, អយំ វុច្ចតិ សុតមយា បញ្ញា។ (តត្ថ
កតមា ភាវនាមយា បញ្ញា?) សត្តាបិ សមាបន្នស្ស បញ្ញា ភាវនាមយា
បញ្ញា" តិ (វិភ. ៧២៨-២៩)។

សុតារុដ្ឋន្តិ សុតមេវ អារុដំ។ តំ អត្ថតោ តេបិជកំ ពុទ្ធវចនំ។ តញ្ចិ និស្សយ
ភិក្ខុ បញ្ញារុដំ និស្សយ សូរោ យោធា អវិកម្មមាធា មហាកន្តារំ វិយ
សំសារកន្តារំ អតិក្កមតិ អវិហញ្ញមាធា។ តេនេវ វុត្ថំ - "សុតារុដ្ឋោ, ភិក្ខុវេ,
អរិយសារកោ អកុសលំ បដហតិ, កុសលំ ភាវេតិ, សារុដ្ឋំ បដហតិ, អនុដ្ឋំ
ភាវេតិ, សុទ្ធមត្តានំ បរិហរតី" តិ (អ. និ. ៧.២៧)។

បរិវេការុដ្ឋន្តិ "កាយវិវេកោ ចិត្តវិវេកោ ឧបដិវិវេកោ" តិ អយំ តិវិជោបិ
វិវេកោវ អារុដំ។ តស្ស នាណករណំ កាយវិវេកោ វិវេកជ្ជកាយានំ
នេក្ខម្មាភិវតានំ។ ចិត្តវិវេកោ ច បរិសុទ្ធិចិត្តានំ បរមវោទានប្បត្តានំ។
ឧបដិវិវេកោ ច និរុបដីនំ បុគ្គលានំ។ ឥមស្មិត្តិ តិវិជេវិវេកេ អភិវតោ, ន
កុតោចិ ភាយតិ។ តស្មា អយម្បិ អវស្សយជ្ជេន អារុដ្ឋន្តិ វុត្តោ។
លោកិយលោកុត្តរបញ្ញាវ អារុដំ បញ្ញារុដំ។ យស្ស សា អត្ថិ, សោ ន កុតោចិ
ភាយតិ, ន ចស្ស កោចិ ភាយតិ។ តស្មា សាបិ អវស្សយជ្ជេនេវ អារុដ្ឋន្តិ វុត្តោ។

អនញ្ញាតញ្ញស្សមីតិន្ទ្រិយន្តិ ឥតោ បុព្វេ អនញ្ញាតំ អវិទិតំ ធម្មំ
ជាតិស្សមីតិ បដិបន្នស្ស ឧប្បន្នំ ឥន្ទ្រិយំ។ សោតាបត្តិមគ្គញ្ញាណស្សេតំ
អធិវចនំ។ អញ្ញិន្ទ្រិយន្តិ អញ្ញាភូតំ អាជាននភូតំ ឥន្ទ្រិយំ។ សោតាបត្តិដលតោ
បដ្ឋាយ ធនុ ហានេសុ ញ្ញាណស្សេតំ អធិវចនំ។ អញ្ញាតារិន្ទ្រិយន្តិ អញ្ញាតារីសុ

ជាធនកិច្ចបរិយោសានប្បត្តេសុ ធម្មេសុ ឥន្ទ្រិយំ។ អរហត្តជលញ្ញាណស្សេតំ
អធិវចនំ។

មំសចក្កុ ចក្កុបសាទោ។ ទិព្ពចក្កុ អាលោកនិស្សិតំ ញ្ញាណំ។ បញ្ញាចក្កុ
លោកិយលោកុត្តរបញ្ញា។

អធិសីលសិក្ខាធីសុ អធិសីលញ្ច តំ សិក្ខិតតព្ភតោ សិក្ខា ចាតិ
អធិសីលសិក្ខា។ ឥតរស្មី ធូយេបិ ឯសេវ នយោ។ តត្ថ សីលំ អធិសីលំ, ចិត្តំ
អធិចិត្តំ, បញ្ញា អធិបញ្ញាតិ អយំ បភេទោ វេទិតញ្ចោ -

សីលំ នាម បញ្ចសីលធនសីលានិ, ចាតិមោក្ខសំវារោ អធិសីលំ នាម។ អដ្ឋ
សមាបត្តិយោ ចិត្តំ, វិបស្សនាចាទកជ្ឈានំ អធិចិត្តំ។ កម្មស្សកតញ្ញាណំ
បញ្ញា, វិបស្សនាបញ្ញា អធិបញ្ញា។ អនុប្បន្នេបិ ហិ ពុទ្ធប្បន្នេ បវត្តតីតិ
បញ្ចសីលធនសីលានិ សីលមេវ, ចាតិមោក្ខសំវារសីលំ ពុទ្ធប្បន្នេយេវ
បវត្តតីតិ អធិសីលំ។ ចិត្តបញ្ញាសុបិ ឯសេវ នយោ។ អបិច ទិព្ពានំ បត្តយន្តេន
សមាទិន្នំ បញ្ចសីលម្បិ ធនសីលម្បិ អធិសីលមេវ។ សមាបន្នា អដ្ឋ
សមាបត្តិយោបិ អធិចិត្តមេវ។ សត្តំ វា លោកិយំ សីលមេវ, លោកុត្តរំ
អធិសីលំ។ ចិត្តបញ្ញាសុបិ ឯសេវ នយោ។

ភាវនាសុ ឪណាសវស្ស បញ្ចទ្វារិកកាយោ កាយភាវនា នាម។ អដ្ឋ
សមាបត្តិយោ ចិត្តភាវនា នាម។ អរហត្តជលបញ្ញា បញ្ញាភាវនា នាម។
ឪណាសវស្ស ហិ ឯកន្តេនេវ បញ្ចទ្វារិកកាយោ សុភារិតោ ហោតិ។ អដ្ឋ
សមាបត្តិយោ ចស្ស នអញ្ញេសំ វិយ ទុព្ពលា, តស្សេវ ច បញ្ញា ភារិតា នាម
ហោតិ បញ្ញាវេបុល្លបត្តិយា។ តស្មា ឯវំ វុត្តំ។

អនុត្តរិយេសុ វិបស្សនា ទស្សនានុត្តរិយំ មគ្គោ បដិបទានុស្សរិយំ។ ដល់
វិមុត្តានុត្តរិយំ។ ដល់ វា ទស្សនានុត្តរិយំ។ មគ្គោ បដិបទានុត្តរិយំ។ និព្វានំ
វិមុត្តានុត្តរិយំ។ និព្វានំ វា ទស្សនានុត្តរិយំ, តតោ ឧត្តរិញ្ញំ ទដ្ឋព្វំ នាម នត្ថិ។
មគ្គោ បដិបទានុត្តរិយំ។ ដល់ វិមុត្តានុត្តរិយំ។ អនុត្តរិយន្តិ ឧត្តមំ ជេដ្ឋកំ។

សមាធិសុ បឋមជ្ឈានសមាធិ សវិតក្កសវិចារោ។ បញ្ចកនយេន
ទុតិយជ្ឈានសមាធិ អវិតក្កវិចារមត្តោ។ សេសោ អវិតក្កអវិចារោ។

សុញ្ញតាធិសុ តិវិជា កថា អាគមនតោ, សគុណតោ, អារម្មណតោតិ។
អាគមនតោ នាម ឯកោ ភិក្ខុ អនត្តតោ អភិធិវិសិទ្ធា អនត្តតោ ធិស្វា
អនត្តតោ វុដ្ឋាតិ, តស្ស វិបស្សនា សុញ្ញតា នាម ហោតិ។ កស្មា?
អសុញ្ញតត្ថការកានំ កិលេសានំ អភាវា។ វិបស្សនាគមនេន មគ្គសមាធិ
សុញ្ញតោ នាម ហោតិ។ មគ្គាគមនេន ដលសមាធិ សុញ្ញតោ នាម។ អបរោ
អនិច្ចតោ អភិធិវិសិទ្ធា អនិច្ចតោ ធិស្វា អនិច្ចតោ វុដ្ឋាតិ។ តស្ស វិបស្សនា
អនិមិត្តា នាម ហោតិ។ កស្មា? និមិត្តការកកិលេសាភាវា។ វិបស្សនាគមនេន
មគ្គសមាធិ អនិមិត្តោ នាម ហោតិ។ មគ្គាគមនេន ដលំ អនិមិត្តំ នាម។ អបរោ
ទុក្ខតោ អភិធិវិសិទ្ធា ទុក្ខតោ ធិស្វា ទុក្ខតោ វុដ្ឋាតិ, តស្ស វិបស្សនា
អប្បណិហិតា នាម ហោតិ។ កស្មា? បណិធិការកកិលេសាភាវា។
វិបស្សនាគមនេន មគ្គសមាធិ អប្បណិហិតោ នាម។ មគ្គាគមនេន ដលំ
អប្បណិហិតំ នាមាតិ អយំ អាគមនតោ កថា។ មគ្គសមាធិ បន រាគាធិហិ
សុញ្ញតត្ថា សុញ្ញតោ, រាគនិមិត្តាធិនំ អភាវា អនិមិត្តោ, រាគបណិធិអាធិនំ
អភាវា អប្បណិហិតោតិ អយំ សគុណតោ កថា។ និព្វានំ រាគាធិហិ
សុញ្ញតត្ថា រាគាធិនិមិត្តបណិធិនព្វា អភាវា សុញ្ញតព្វោវ អនិមិត្តព្វា

អប្បឈ្មាហិតញ្ច។ តទាវម្ពណោ មគ្គសមាធិ សុញ្ញតោ អនិមិត្តោ
អប្បឈ្មាហិតោ។ អយំ អារម្មណតោ កថា។

សោចេយ្យនីតិ សុចិការករា សោចេយ្យប្បដិបទា ធម្មា។ វិត្តារោ បនេត្ត
“តត្ថ កតមំ កាយសោចេយ្យំ? ចាណាតិចាតា វេរមណី” តិអាទិនា នយេន
វុត្តានំ តិណ្ណំ សុចរិតានំ វសេន វេទិតញ្ចោ។

មោនេយ្យនីតិ មុចិការករា មោនេយ្យប្បដិបទា ធម្មា។ តេសំ វិត្តារោ “តត្ថ
កតមំ កាយមោនេយ្យំ? តិវិជកាយទុច្ឆរិតស្ស បហានំ កាយមោនេយ្យំ, តិវិជំ
កាយសុចរិតំ កាយមោនេយ្យំ, កាយារម្មណោ ញ្ញាណំ កាយមោនេយ្យំ,
កាយបរិញ្ញា កាយមោនេយ្យំ, កាយបរិញ្ញាសហគតោ មគ្គោ
កាយមោនេយ្យំ, កាយស្មី ធន្តរាគប្បហានំ កាយមោនេយ្យំ,
កាយសម្ព័ន្ធវិនិរោធា ចតុត្ថជ្ឈានសមាបត្តិ កាយមោនេយ្យំ។ តត្ថ កតមំ
វជីមោនេយ្យំ? ចតុត្ថិជវជីទុច្ឆរិតស្ស បហានំ វជីមោនេយ្យំ, ចតុត្ថិជំ វជីសុចរិតំ
វជីមោនេយ្យំ, វាចារម្មណោ ញ្ញាណំ វជីមោនេយ្យំ វាចាបរិញ្ញា វជីមោនេយ្យំ
បរិញ្ញាសហគតោ មគ្គោ, វាចាយ ធន្តរាគប្បហានំ, វជីសម្ព័ន្ធវិនិរោធា
ទុតិយជ្ឈានសមាបត្តិ វជីមោនេយ្យំ។ តត្ថ កតមំ មនោមោនេយ្យំ?
តិវិជមនោទុច្ឆរិតស្ស បហានំ មនោមោនេយ្យំ, តិវិជំ មនោសុចរិតំ
មនោមោនេយ្យំ, មនារម្មណោ ញ្ញាណំ មនោមោនេយ្យំ, មនោបរិញ្ញា
មនោមោនេយ្យំ។ បរិញ្ញាសហគតោ មគ្គោ, មនស្មី ធន្តរាគប្បហានំ,
ចិត្តសម្ព័ន្ធវិនិរោធា សញ្ញាវេទយិតនិរោធសមាបត្តិ មនោមោនេយ្យំ” ឆ្លឹ (មហានិ.
១៤)។

កោសល្លេសុ អាយោតិ វុឡិ។ អថាយោតិ អវុឡិ។ តស្ស តស្ស ការណំ
ឧចាយោ។ តេសំ បជាននា កោសល្លំ។ វិត្តារោ បនវិកង្កេ វុត្តាយេវ។

វុត្តញ្ញោត - “តត្ថ កតមំ អាយកោសល្លំ? ឥមេ ធម្មេ មនសិករោតោ
អនុប្បន្នា ចេវ អកុសលា ធម្មា នុប្បជ្ឈន្តិ, ឧប្បន្នា ច អកុសលា ធម្មា និរុជ្ឈន្តិ។
ឥមេ វា បន មេ ធម្មេ មនសិករោតោ អនុប្បន្នា ចេវ កុសលា ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ,
ឧប្បន្នា ច កុសលា ធម្មា ភិយ្យោភារាយ វេបុល្លាយ ភាវនាយ ចារិប្បិយា
សំវត្តន្តិតិ, យា តត្ថ បញ្ញា បដាធនា... បេ... សម្មាទិដ្ឋិ។ ឥទំ វុច្ចតិ
អាយកោសល្លំ។ តត្ថ កតមំ អាយកោសល្លំ? ឥមេ ធម្មេ មនសិករោតោ
អនុប្បន្នា ចេវ កុសលា ធម្មា ន ឧប្បជ្ឈន្តិ, ឧប្បន្នា ច កុសលា ធម្មា និរុជ្ឈន្តិ។ ឥមេ
វា បន មេ ធម្មេ មនសិករោតោ អនុប្បន្នា ចេវ អកុសលា ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ, ឧប្បន្នា
ច អកុសលា ធម្មា ភិយ្យោភារាយ វេបុល្លាយ ភាវនាយ ចារិប្បិយា សំវត្តន្តិតិ,
យា តត្ថ បញ្ញា បដាធនា... បេ... សម្មាទិដ្ឋិ។ ឥទំ វុច្ចតិ អាយកោសល្លំ។
សព្វាបិ តត្រុចាយា បញ្ញា ឧចាយកោសល្ល”ន្តិ (វិភ. ៧៧០)។ ឥទំ បន
អច្ឆាយិកកិច្ចេ វា ភយេ វា ឧប្បន្នេ តស្ស តិកិច្ចនត្ថំ ហ្មនុប្បត្តិយា
ការណាជាធននវសេនេវ វេទិតព្ពំ។

មនាតិ មជ្ឈនាការវសេន បវត្តមាណ។ តេសុ “អហំ និរោតោ សដ្ឋិ វា សត្តតិ
វា វស្សនិ អតិក្កន្តានិ, ន មេ ហរីតកីខណ្ឌាម្បិ ខាទិតបុព្ពំ, ឥមេ បនញ្ញោ អសុកំ
នាម ហំនំ វុច្ចតិ, ភេសដ្ឋំ ខាទាមាតិ វិចរន្តិ, កោ អញ្ញោ មាទិសោ និរោតោ
នាមា”តិ ឯវំ មានករណំ អារោគ្យមទោ។ “មហាល្លកកាលេ បុព្វំ ករិស្សម,
ឧហរម្ព តាវា”តិ យោព្ពនេ វត្ថា មានករណំ យោព្ពនមទោ។ “ចិរំ ជីវី, ចិរំ ជីវាមិ,
ចិរំ ជីវិស្សមិ; សុខំ ជីវី, សុខំ ជីវាមិ, សុខំ ជីវិស្សមិ”តិ ឯវំ មានករណំ
ជីវិតមទោ។

អាធិបតេយ្យសុ អធិបតិតោ អាគតំ អាធិបតេយ្យំ។ “ឯត្ថកោម្ហិ សីលេន
សមាធិនា បញ្ញាយ វិមុត្តិយា, ន មេ ឯតំ បតិរូប”ន្តិ ឯវំ អត្តានំ អធិបត្តិ ជេដ្ឋកំ

កត្វា ចាបស្ស អករណំ អត្តាធិបតេយ្យំ នាម។ លោកំ អធិបតី កត្វា
អករណំ លោកាធិបតេយ្យំ នាម។ លោកុត្តរធម្មំ អធិបតី កត្វា អករណំ
ធម្មាធិបតេយ្យំ នាម។

កថាវត្ថុនីតិ កថាការណានិ។ អតីតំ វា អន្ធានន្តិ អតីតំ ធម្មំ,
អតីតក្ខន្ធន្តិ អត្តោ។ អបិច “យំ, ភិក្ខុវេ, រូបំ អតីតំ និរុទ្ធិវិបរណាតំ,
'អហោសី'តិ តស្ស សង្ខា, 'អហោសី'តិ តស្ស បញ្ញត្តិ 'អហោសី'តិ តស្ស
សមញ្ញា, ន តស្ស សង្ខា 'អត្ថី'តិ, ន តស្ស សង្ខា 'ភវិស្សតី'តិ (សំ. និ. ៣.៦២) ឯវំ
អាគតេន និរុត្តិបថសុត្តេនបេត្ត អត្តោ ធិបេតញ្ចោ។

វិជ្ជាតិ តមវិជ្ជនដ្ឋេនវិជ្ជា។ វិទិតករណដ្ឋេនាបិវិជ្ជា។
បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណញ្ញំ ឧប្បជ្ឈមាណំ បុព្វេនិវាសំ ធានេត្វា បីតំ តមវិជ្ជតិ,
បុព្វេនិវាសញ្ញាវិទិតំ ករោតីតិវិជ្ជា។ ចុត្វបចាតញ្ញាណំ ចុតិបដិសន្ធិច្ឆាទកំ
តមវិជ្ជតិ, តញ្ញាវិទិតំ ករោតីតិវិជ្ជា។ អាសវានំ ខយេ ញ្ញាណំ ចតុសច្ចច្ឆាទកំ
តមវិជ្ជតិ, ចតុសច្ចធម្មញ្ញាវិទិតំ ករោតីតិវិជ្ជា។

វិហារេសុ អដ្ឋសមាបត្តិយោ ធិញ្ញោវិហារោ។ ចតស្សោ អប្បមញ្ញា ព្រាហ្មា
វិហារោ។ ជលសមាបត្តិ អរិយោវិហារោ។

ចាជិហារិយានិ កេវដ្ឋសុត្តេ វិត្តារិតានេវ។

“ឥមេ ខោ, អារុសោ”តិអាទីសុ វុត្តនយេនេវ យោជេតព្ធុំ។ ឥតិ សមសដ្ឋិយា
តិកានំ វសេន អសីតិសតបញ្ញោ កថេន្តោ ថេរោ សាមគ្គីវសំ ធស្សេសីតិ។

តិកវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ចតុក្កវណ្ណានា

៣០៦. ឥតិ តិកវសេន សាមគ្គីវសំ ទស្សត្វា ឥនានិ ចតុក្កវសេន ទស្សតុំ
បុន ទេសនំ អារតិ។ តត្ថ “សតិបដ្ឋានចតុក្កំ” បុព្វេវិត្តាវតមេវ។

សម្មប្បធានចតុក្កេ ធន្នំ ជនេតីតិ “យោ ធន្នោ ធន្និកតា កត្តកម្សតា
កុសលោ ធម្មច្ឆន្នោ” តិ ឯវំ វុត្ថំ កត្តកម្សតំ ជនេតិ។ វាយមតីតិ វាយមំ
ករោតិ។ វីរិយំ អារតីតិ វីរិយំ ជនេតិ។ ចិត្តំ បក្កណ្ណាតីតិ ចិត្តំ ឧបត្ថម្ភតិ។
អយមេត្ថ សង្ខេបោ។ វិត្តារោ បន សម្មប្បធានវិកង្កេ អាគតោយេវ។

ឥទ្ធិចាទេសុ ធន្នំ និស្សាយ បវត្តោ សមាធិ ធន្នសមាធិ។ បធានភូតា សម្ពាហ
បធានសម្ពាហ។ សមន្នាគតន្តិ តេហិ ធម្មហិ ឧបេតំ។ ឥទ្ធិយា ចាធំ, ឥទ្ធិភូតំ វា
ចាទន្តិ ឥទ្ធិចាធំ។ សេសេសុបិ ឯសេវ នយោ។ អយមេត្ថ សង្ខេបោ, វិត្តារោ បន
ឥទ្ធិចាទិវិកង្កេ អាគតោ ឯវ។ វិសុទ្ធិមគ្គេ បនស្ស អត្តោ ធិបិតោ។ ឈានកថាបិ
វិសុទ្ធិមគ្គេ វិត្តាវតារ។

៣០៧. ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារាយាតិ ឥមស្មីយេវ អត្តភារេ សុខវិហារត្ថាយ។
ឥធ ជលសមាបត្តិឈានានិ, ជីវាសាសវស្ស អបរភាគេ និព្ពត្តិតឈានានិ ច
កថិតានិ។

អាឈោកសញ្ញំ មនសិករោតីតិ ធិវា វា រត្តិ វា សូរិយចន្ទបដ្ឋោតមណីអាធិនំ
អាឈោកំ អាឈោកោតិ មនសិករោតិ។ ធិវាសញ្ញំ អធិដ្ឋាតីតិ ឯវំ មនសិ កត្វា
ធិវាតិសញ្ញំ ឋបេតិ។ យថា ធិវា តថា រត្តិន្តិ យថា ធិវា ធិដ្ឋោ អាឈោកោ, តថេវ
តំ រត្តិ មនសិករោតិ។ យថា រត្តិ តថា ធិវាតិ យថា រត្តិ អាឈោកោ ធិដ្ឋោ,
ឯវមេវ ធិវា មនសិករោតិ។ ឥតិ វិវជេន ចេតសាតិ ឯវំ អបិហិតេន ចិត្តេន។
អបរិយោនទ្ធនាតិ សមន្តតោ អនទ្ធន។ សប្បកាសន្តិ សឌីកាសំ។
ព្រាណទស្សនបដិលាភាយាតិ ព្រាណទស្សនបដិលាភត្ថាយ។ ឥមីនា កី

ក៏ដឹងតើ? មិនទាន់ដឹងទេអាណា ក៏ដឹងតើ បរិកម្មអាណា វា។ ឥតមិន ក៏
 ក៏ដឹងតើ ហោតិ? ឯណាសរសេរ ទិព្វបក្ខញ្ញាណ។ តស៊ូ វា អាចតែបី អនាចតេបី
 ចាតក្បាលសមាបត្តិមេស សម្លាញ់ “សប្បកាសំ ចិត្តំ កាវេតី” តិ វុត្តំ។

សតិសម្បជញ្ញាយាតិ សត្តជ្ជានិកស្ស សតិសម្បជញ្ញាស្ស អត្ថាយ។ វិទិតា
វេទនា ឧប្បជ្ឈន្តិ តិអាទីសុ ឱណាសវស្ស វត្ថុ វិទិតំ ហោតិ អារម្មណំ វិទិតំ
វត្តារម្មណំ វិទិតំ។ វត្តារម្មណាវិទិតតាយ ឯវំ វេទនា ឧប្បជ្ឈន្តិ, ឯវំ តិជ្ឈន្តិ, ឯវំ
និរុជ្ឈន្តិ។ ន កេវលញ្ច វេទនា ឯវំ ឥធ វុត្តា សញ្ញាធម្មោបិ, អវុត្តា
ចេតនាធម្មោបិ, វិទិតា ច ឧប្បជ្ឈន្តិ ចេវ តិជ្ឈន្តិ ច និរុជ្ឈន្តិ ច។ អបិ ច វេទនាយ
ឧប្បាទោវិទិតោ ហោតិ, ឧបជ្ជានំ វិទិតំ ហោតិ។ អវិជ្ជាសមុទយា
វេទនាសមុទយោ, តណ្ហាសមុទយា កម្មសមុទយោ, ជស្សសមុទយា
វេទនាយសមុទយោ។ និព្វត្តិលក្ខណំ បស្សន្តោបិ វេទនាក្ខន្ធស្ស សមុទយំ
បស្សតិ។ ឯវំ វេទនាយ ឧប្បាទោវិទិតោ ហោតិ។ កថំ វេទនាយ ឧបជ្ជានំ វិទិតំ
ហោតិ? អនិច្ចតោ មនសិករោតោ ខយតូបជ្ជានំ វិទិតំ ហោតិ។ ទុក្ខតោ
មនសិករោតោ ភយតូបជ្ជានំ វិទិតំ ហោតិ។ អនត្តតោ មនសិករោតោ
សុញ្ញតូបជ្ជានំ វិទិតំ ហោតិ។ ឯវំ វេទនាយ ឧបជ្ជានំ វិទិតំ ហោតិ, ខយតោ
ភយតោ សុញ្ញតោ ជាធាតិ។ កថំ វេទនាយ អត្តផ្ដំមោវិទិតោ ហោតិ?
អវិជ្ជានិរោធា វេទនានិរោធា។... បេ.... ឯវំ វេទនាយ អត្តផ្ដំមោវិទិតោ ហោតិ។
ឥមិនាបិ នយេនេត្ត អត្តោ វេទិតញ្ចោ។

ឥត រូបន្តិអាទិ រុត្តនយមេវ។ អយំ អារុសោ សមាធិការនាតិ អយំ អាសវានំ
 ឧយញ្ញាណស្ស ចាទកង្ក្យានសមាធិការនា។

៣០៨. អប្បមញ្ញាតិ បមាណំ អគហេត្វា អនវសេសជរណាវសេន
អប្បមញ្ញាវ។ អនុបធរណ្ណានា បន ភាវនាសមាធិវិធានញ្ច ឯតាសំ វិសុទ្ធិមគ្គ
វិត្តាវតមេវ។ អរូបកថាបិ វិសុទ្ធិមគ្គវិត្តាវតាវ។

អបស្សនាធិតិ អបស្សយាធិ។ សង្ខាយាតិ ញ្ញាលោន ញត្វា។ បដិសេវតីតិ
ញ្ញាលោន ញត្វា សេវិតត្ថយុត្តកមេវ សេវតិ។ តស្ស ច វិត្តារោ “បដិសង្ខា
យោធិសោ ចីវំ បរិភុញ្ញតិ” តិអាទិនា នយេន វេទិតញ្ញោ។ សង្ខាយេកំ
អធិវាសេតីតិ ញ្ញាលោន ញត្វា អធិវាសេតត្ថយុត្តកមេវ អធិវាសេតិ។ វិត្តារោ
បនេត្ត “បដិសង្ខា យោធិសោ ខមោ ហោតិ សីតស្ស” តិអាទិនា នយេន
វេទិតញ្ញោ។ បរិវេន្នតីតិ ញ្ញាលោន ញត្វា បរិវេន្នតុំ យុត្តមេវ បរិវេន្នតិ។ តស្ស
វិត្តារោ “បដិសង្ខា យោធិសោ ចណ្ណំ ហត្ថិ បរិវេន្នតិ” តិអាទិនា នយេន
វេទិតញ្ញោ។ វិនោទេតីតិ ញ្ញាលោន ញត្វា វិនោទេតត្ថមេវ វិនោទេតិ, ទុទតិ
ធិហរតិ អន្តោ បរិសិតុំ ន ទេតិ។ តស្ស វិត្តារោ “ឧប្បន្នំ កាមវិតក្កំ
នាធិវាសេតី” តិអាទិនា នយេន វេទិតញ្ញោ។

អរិយវំសចតុក្កវណ្ណានា

៣០៩. អរិយវំសាតិ អរិយានំ វំសា។ យថា ហិ ខត្តិយវំសោ, ព្រាហ្មណវំសោ,
វេស្សវំសោ, សុទ្ធុវំសោ, សមណវំសោ, កុលវំសោ, រាជវំសោ, ឯវំ អយម្មិ
អជ្ឈមោ អរិយវំសោ អរិយតន្តិ អរិយបវេណី នាម ហោតិ។ សោ ខោ បនាយំ
អរិយវំសោ ឥមេសំ វំសានំ មូលគន្ធាធិនំ កាឡានុសាវិតគន្ធាធម្មោវិយ
អគ្គមក្ខាយតិ។ កេ បន តេ អរិយា យេសំ ឯតេ វំសាតិ? អរិយា វុច្ចន្តិ ពុទ្ធា ច
បច្ចេកពុទ្ធា ច តថាគតសាវកា ច, ឯតេសំ អរិយានំ វំសាតិ អរិយវំសា។ ឥតោ
បុព្វេ ហិ សតសហស្សកប្បាធិកានំ ចតុន្នំ អសង្ខេប្បានំ មត្តកេ តណ្ហាដ្ឋរោ
មេធន្តរោ សរណាដ្ឋរោ ធិបត្តរោតិ ចត្តារោ ពុទ្ធា ឧប្បន្នា, តេ អរិយា, តេសំ

អរិយានំ វិសាតិ អរិយវិសា។ តេសំ ពុទ្ធានំ បរិនិព្វានតោ អបរតាគេ
អសន្ទ្រៀយ្យំ អតិក្កមិត្វា កោណ្ឌាញ្ញោ នាម ពុទ្ធា ឧប្បន្នោ...ខេ... ឥមស្មី កប្ប
កកុសន្នោ, កោណាគមនោ, កស្សនោ, អម្ពាភំ ភគវា គោតមោតិ ចត្តារោ
ពុទ្ធា ឧប្បន្នោ។ តេសំ អរិយានំ វិសាតិ អរិយវិសា។ អបិច
អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នានំ សត្តពុទ្ធបច្ចេកពុទ្ធពុទ្ធសាវកានំ អរិយានំ វិសាតិ
អរិយវិសា។ តេ ខោ បនេតេ អគ្គញ្ញា អគ្គាតិ ជានិតញ្ញា។ វត្តញ្ញា ជិយវត្តំ
បវត្តាតិ ជានិតញ្ញា។ វិសញ្ញា វិសាតិ ជានិតញ្ញា។

ហោរាណាតិ ន អធុនុប្បត្តិកា។ អសំកិណ្ណា អវិកិណ្ណា អនបដិសា។
អសំកិណ្ណាបុញ្ញា អតីតពុទ្ធបិ ន សំកិណ្ណាបុញ្ញា។ “កី ឥមេហី”តិ ន
អបដិសបុញ្ញា? ន សង្គិយន្តិទិ ឥនាទិបិ ន អបដិយន្តិ។ ន សង្គិយិស្សន្តិទិ
អនាគតពុទ្ធបិបិ ន អបដិយិស្សន្តិ, យេ លោកេវិញ្ញូ សមណាព្រាហ្មណា,
តេហិ អប្បដិកុដ្ឋា, សមណោហិ ព្រាហ្មណោហិ វិញ្ញូហិ អនិទ្ទិតា អគរហិតា។

សន្តុដ្ឋោ ហោតីតិ បច្ចយសន្តោសវសេន សន្តុដ្ឋោ ហោតិ។ ឥតវីតវេន
ជីវវេនាតិ ជ្វលសុខុមល្លូឧបណីតជីវជីណ្ណានំ យេន កេនចិ។ អថ ខោ
យថាលទ្ធាជីនំ ឥតវីតវេន យេន កេនចិ សន្តុដ្ឋោ ហោតីតិ អត្ថោ។ ជីវវស្មិញ្ញា
តយោ សន្តោសា - យថាលាភសន្តោសោ, យថាលសន្តោសោ,
យថាសារុប្បសន្តោសោតិ។ បិណ្ឌាចាតាជីសុបិ ឯសេវ នយោ។ តេសំ វិត្តារកថា
សាមញ្ញាជលេ វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ញា។ ឥមេ តយោ សន្តោសេ សន្ធាយ “សន្តុដ្ឋោ
ហោតិ, ឥតវីតវេន យថាលទ្ធាជីសុ យេន កេនចិ ជីវវេន សន្តុដ្ឋោ ហោតី”តិ
វុត្តំ។

ឯត្ថ ច ជីវំ ជានិតព្ពំ, ជីវវក្ខេត្តំ ជានិតព្ពំ, បំសុក្ខលំ ជានិតព្ពំ,
ជីវវសន្តោសោ ជានិតព្ពំ, ជីវវបដិសំយុត្តានិ ធុតផ្កានិ ជានិតព្ពំ។ តត្ថ ជីវំ

ជានិតព្ពាន្តិ ខោមាជីនិ ឆ ជីវរាជិ ទុក្ខលាជីនិ ឆ អនុលោមជីវរាជិ ជានិតព្ពាន្តិ។
ឥមានិ ឆ្វាធស កប្បិយជីវរាជិ។ កុសជីវំ វាកជីវំ ជលកជីវំ កេសកម្ពលំ
វាឡកម្ពលំ ចោត្តកោ ធម្មំ ឧល្លកបក្ខំ រុក្ខទុស្សំ លតាទុស្សំ ឯវកទុស្សំ
កនលិទុស្សំ វេឡទុស្សន្តិ ឯវមាជីនិ បន អកប្បិយជីវរាជិ។ ជីវរក្ខេត្តន្តិ
“សង្ឃតោ វា គណតោ វា ញាតិតោ វា មិត្តតោ វា អត្តនោ វា ធនេន បំសុក្ខលំ
វា” តិ ឯវំ ឧប្បជ្ឈនតោ ឆ ខេត្តានិ, អដ្ឋន្ទញ្ច មាតិកានំ វសេន អដ្ឋខេត្តានិ
ជានិតព្ពាន្តិ។ បំសុក្ខលន្តិ សោសានិកំ, ចាបណិកំ, រជិយំ សង្គារក្ខជកំ,
សោត្តិយំ, សិរានំ, តិត្តំ, គតបច្ឆាគតំ, អគ្គិទឡំ, កោខាយិកំ ឧបចិកខាយិកំ,
ឧន្ទរខាយិកំ, អន្តច្ឆន្នំ, ទសាច្ឆន្នំ, ធជាហជំ, ដូបំ, សមណជីវំ, សាមុទ្ទិយំ,
អាភិសេកិយំ, បន្តិកំ, វាតាហជំ, ឥទ្ធិមយំ, ទេវទត្តិយន្តិ តេវីសតិ បំសុក្ខលានិ
វេទិតព្ពាន្តិ។

ឯត្ថ ច សោត្តិយន្តិ គព្ពមលហារណំ។ គតបច្ឆាគតន្តិ មតកសរីរំ ចារុបិទ្វា
សុសានំ នេត្វា អានិតជីវំ។ ធជាហជន្តិ ធជំ ឧស្សាបេត្វា តតោ អានិតំ។ ដូបន្តិ
វម្មិកេ បូជិតជីវំ។ សាមុទ្ទិយន្តិ សមុទ្ធវិចិហិ ជលំ ចាបិតំ។ បន្តិកន្តិ បន្តំ
គច្ឆន្តេហិ ចោរកយេន ចាសាលោហិ កោដ្ឋេត្វា ចារុតជីវំ។ ឥទ្ធិមយន្តិ
ឯហិកិត្តជីវំ។ សេសំ ចាកជមេវ។

ជីវរសន្តោសោតិ វីសតិ ជីវរសន្តោសា, វិតក្កសន្តោសោ, គមនសន្តោសោ,
បរិយេសនសន្តោសោ, បដិលាភសន្តោសោ, មត្តប្បជិគ្គហណសន្តោសោ,
លោលុប្បវិវដ្ឋនសន្តោសោ, យថាលាភសន្តោសោ, យថាពលសន្តោសោ,
យថាសារុប្បសន្តោសោ, ឧទកសន្តោសោ, ជោវនសន្តោសោ, ករណសន្តោសោ,
បរិមាណសន្តោសោ, សុត្តសន្តោសោ, សិព្ពនសន្តោសោ, រជនសន្តោសោ,

កប្បសន្តោសោ, បរិភោគសន្តោសោ, សន្និធិបរិវដ្ឋនសន្តោសោ,
វិស្សន្តនសន្តោសោតិ។

តត្ថ សាធកកិក្ខុនា តេមាសំ និពទ្ធវាសំ វសិត្វា ឯកមាសមត្តំ វិតក្កេតុ
វដ្តតិ។ សោ ហិ បវាវេត្វា ជីវមាសេ ជីវំ ករោតិ។ បំសុក្ខលិកោ
អឱមាសេនេវ ករោតិ។ ឥតិ មាសឱមាសមត្តំ វិតក្កេនំ វិតក្កសន្តោសោ។
វិតក្កសន្តោសេន បន សន្តជ្ជេន កិក្ខុនា
ចាចិនក្ខណ្ឌាវាជិវាសិកបំសុក្ខលិកត្ថេវសទិសេន ភវិតព្ធំ។

យេវេ កិវ ចេតិយបព្ពតវិហារេ ចេតិយំ វន្តិស្សមីតិ អាគតោ ចេតិយំ
វន្តិក្ខា ចិន្តេសិ “មយ្ហំ ជីវំ ជីណ្ហំ ពហ្វនំ វសនជ្ជានេ លភិស្សមី”តិ។ សោ
មហាវិហារំ គន្ធា សង្ឃត្ថេវ ទិស្វា វសនជ្ជានំ បុច្ឆិត្វា តត្ថ វុត្ថោ បុនទិវសេ ជីវំ
អាធាយ អាគន្ធា យេវ វន្តិ។ យេវេ កី អាវុសោតិ អាហា។ កាមទ្វារំ, ភន្តេ,
គមិស្សមីតិ។ អហម្បាវុសោ, គមិស្សមីតិ។ សាធុ, ភន្តេតិ គច្ឆន្តោ
មហាពោធិទ្វារកោដ្ឋកេ វេត្វា បុញ្ញវន្តានំ វសនជ្ជានេ មនាបំ លភិស្សមីតិ
ចិន្តេត្វា អបរិសុទ្ធា មេវិតក្កោតិ តតោវ បជិនិត្តិ។ បុនទិវសេ
អម្ពដ្ឋណសមីបតោ, បុនទិវសេ មហាចេតិយស្ស ឧត្តរទ្វារតោ, តយេវ
បជិនិត្តិត្វា ចតុត្ថទិវសេ យេវស្ស សន្តិកំ អគមាសិ។ យេវេ ឥមស្ស កិក្ខុនោ
វិតក្កោ ន បរិសុទ្ធា ភវិស្សតីតិ ជីវំ គហេត្វា តេន សទ្ធិយេវ បញ្ចំ បុច្ឆមាណោ
កាមំ ចារិសិ។ តញ្ច វត្តិ ឯកោ មនុស្សោ ឧទ្វារបលិតុទ្ធា សាដកេយេវ វច្ឆំ
កត្វា តំ សង្ការជ្ជានេ ធខេសិ។ បំសុក្ខលិកត្ថេវេ តំ នីលមក្ខិកាហិ
សម្បវិកិណ្ឌំ ទិស្វា អញ្ចលី បគ្គហោសិ។ មហាយេវេ “កី, អាវុសោ,
សង្ការជ្ជានស្ស អញ្ចលី បគ្គណ្ណាសី”តិ? “នាហំ, ភន្តេ, សង្ការជ្ជានស្ស អញ្ចលី
បគ្គណ្ណាមិ, មយ្ហំ បិតុ ទសពលស្ស បគ្គណ្ណាមិ, បុណ្ណាធាសិយា សវីរំ ចារុបិត្វា

ឆ្លុំតំ បំសុក្ខលំ តុម្ហមត្ត ចាលាកេរិយុនិក្ខា សុសានតោ កណ្ណាន្តេន ទុក្ខំ
កតំ, កន្តេ” តិ។ មហាថេរោ “បរិសុទ្ធាវិតក្កោ បំសុក្ខលិកស្ស” តិ ចិន្តេសិ។
បំសុក្ខលិកត្ថេរោបិ តស្មីយេវ ឋានេ ឋិតោវិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា តីណិ ជលានិ
បត្តោ តំ សាជកំ គហេត្វា ជីវំ កត្វា ចារុបិត្វា ចាចិន្ទក្ខណ្ឌារាជី គត្វា អគ្គជលំ
អរហន្តំ ចាបុណិ។

ជីវត្ថាយ គប្បន្តស្ស បន “កត្ថ លភិស្សមី” តិ អចិន្តេត្វា
កម្មជ្ជានសីសេនេវ គមនំ គមនសន្តោសោ នាម។

បរិយេសន្តស្ស បន យេន វា តេន វា សទ្ធិំ អបរិយេសិត្វា លង្គិ បេសលំ ភិក្ខុំ
គហេត្វា បរិយេសនំ បរិយេសនសន្តោសោ នាម។

ឯវំ បរិយេសន្តស្ស អាហរិយមាណំ ជីវំ ទូរតោ ទិស្វា “ឯតំ មនាបំ ភវិស្សតិ,
ឯតំ អមនាប” ត្ថិ ឯវំ អវិតក្កេត្វា ជូលសុខុមាធិសុ យថាលទ្ធនេវ សន្តស្សនំ
បដិលាភសន្តោសោ នាម។

ឯវំ លទ្ធិំ កណ្ណាន្តស្សបិ “ឯត្ថកំ ទុបជ្ជស្ស ភវិស្សតិ, ឯត្ថកំ ឯកបជ្ជស្ស” តិ
អត្ថនោ បហោនកមត្តេនេវ សន្តស្សនំ មត្តប្បជីគ្គហណាសន្តោសោ នាម។

ជីវំ បរិយេសន្តស្ស បន “អសុកស្ស យរទ្វារេ មនាបំ លភិស្សមី” តិ
អចិន្តេត្វា ធារេបដិចាជិយា ចរណំ លោលុប្បវិវដ្ឋនសន្តោសោ នាម។

លូខបណីតេសុ យេន កេនចិ យាបេតុំ សក្កោន្តស្ស យថាលទ្ធនេវ យាបនំ
យថាលាភសន្តោសោ នាម។

អត្ថនោ ថាមំ ជានិត្វា យេន យាបេតុំ សក្កោតិ, តេន យាបនំ
យថាពលសន្តោសោ នាម។

មនាបំ អញ្ញាស្ស ទត្វា អត្តនោ យេន កេនចិ យាបនំ
យថាសារុប្បសន្តោសោ នាម។

“កត្ត ឧទកំ មនាបំ, កត្ត អមនាប”ន្តិ អវិចារេត្វា យេន កេនចិ
ដោវនុបគេន ឧទកេន ដោវនំ ឧទកសន្តោសោ នាម។
បណ្ណាមត្តិកកេតុកប្បតិបណ្ណាវសកិលិដ្ឋានិ បន ឧទកានិ វដ្ឋេតុំ វដ្ឋតិ។

ដោវន្តស្ស បន មុត្តរាជីហិ អបហរិត្វា ហត្ថេហិ មទ្ធិត្វា ដោវនំ
ដោវនសន្តោសោ នាម។ តថា អសុដ្ឋន្តំ បណ្ណានិ បក្ខិបិត្វា តាបិតឧទកេនាបិ
ដោវិតុំ វដ្ឋតិ។

ឯវំ ដោវិត្វា ករោន្តស្ស ឥទំ ជូលំ, ឥទំ សុខុមន្តិ អកោបេត្វា
បហោនកនីហារេនេវ ករណំ ករណសន្តោសោ នាម។

តិមណ្ឌលប្បជិច្ឆាទនមត្តស្សេវ ករណំ បរិមាណសន្តោសោ នាម។

ចីវរករណត្ថាយ បន មនាបសុត្តំ បរិយេសិស្សមីតិ អវិចារេត្វា
រថិកាធីសុ វា ទេវដ្ឋានេ វា អាហរិត្វា ចាទមូលេ វា ឋបិតំ យំ កិត្យិទេវ សុត្តំ
គហេត្វា ករណំ សុត្តសន្តោសោ នាម។

កុសិពន្ធនកាលេ បន អង្គុលមត្តេ សត្តវារេ នវិជ្ជិតតំ, ឯវំ ករោន្តស្ស ហិ
យោភិត្តុ សហាយោ ន ហោតិ, តស្ស វត្តភេទោបិ នត្តិ។ តិវង្គុលមត្តេ បន
សត្តវារេ វិជ្ជិតតំ, ឯវំ ករោន្តស្ស មគ្គបដិបន្នេនាបិ សហាយេន ភវិតតំ។ យោ ន
ហោតិ, តស្ស វត្តភេទោ។ អយំ សិព្ពនសន្តោសោ នាម។

រជន្តេន បន កាឡកច្ឆកាធីនិ បរិយេសន្តេន ន រជិតតំ។ សោមវក្កលាធីសុ
យំ លភតិ, តេន រជិតតំ។ អលភន្តេន បន មនុស្សហិ អរញ្ញោ វាកំ គហេត្វា

ធម្មិតរជនំ វា ភិក្ខុហិ បចិត្តា ធម្មិតកសដំ វា គហេត្វា រជិតត្ថំ, អយំ
រជនសន្តោសោ នាម។

នីលកន្ទមកាឡសាមេសុ យំកិញ្ចិ គហេត្វា ហត្ថិបិដ្ឋេនិសិន្ទស្ស
បញ្ញាយមានកបករណំ កប្បសន្តោសោ នាម។

ហិរិកោបីនបជិន្នាទនមត្តវសេន បរិភុញ្ញនំ បរិភោគសន្តោសោ នាម។

ទុស្សំ បនលភិក្ខុ សុត្តំ វា សូចី វា ការកំ វា អលកន្តេន ឋបេតុំ វដ្តតិ,
លកន្តេន ន វដ្តតិ។ កតម្បិ សចេ អន្តេវាសិកាជីនំ ធាតុកាមោ ហោតិ, តេ ច
អសន្និហិតា យាវ អាគមនា ឋបេតុំ វដ្តតិ។ អាគតមត្តេសុ ធាតត្ថំ។ ធាតុំ
អសក្កាន្តេន អធិជ្ជាតត្ថំ។ អញ្ញាស្មី ចីវរេ សតិ បច្ចត្តរណម្បិ អធិជ្ជាតុំ វដ្តតិ។
អនធិជ្ជិតមេវ ហិ សន្និធិ ហោតិ។ អធិជ្ជិតំ ន ហោតីតិ មហាសីវត្ថុរោ អាហា។
អយំ សន្និធិបរិវដ្ឋនសន្តោសោ នាម។

វិស្សជ្ជន្តេន បន ន មុខំ ឱលោកេត្វា ធាតត្ថំ។ សារណីយធម្មេ ឋត្វា
វិស្សជ្ជិតត្ថន្តិ អយំ វិស្សជ្ជនសន្តោសោ នាម។

ចីវរបដិសំយុត្តានិ ធុតផ្កានិ នាម បំសុក្ខលិកផ្កព្យោវ តេចីវរិកផ្កព្យា។ តេសំ
វិត្តារកថាវិសុទ្ធិមគ្គតោ វេទិតព្យា។ ឥតិ ចីវរសន្តោសមហាអរិយវំសំ
បូរយមាណោ ភិក្ខុ ឥមាធិ ទ្វេ ធុតផ្កានិ គោបេតិ។ ឥមាធិ គោបេត្តោ
ចីវរសន្តោសមហាអរិយវំសេន សន្តុដ្ឋោ ហោតិ។

វណ្ណាវាទីតិ ឯកោ សន្តុដ្ឋោ ហោតិ, សន្តោសស្ស វណ្ណំ ន កថេតិ, ឯកោ ន
សន្តុដ្ឋោ ហោតិ, សន្តោសស្ស វណ្ណំ កថេតិ, ឯកោ នេវ សន្តុដ្ឋោ ហោតិ, ន

សន្តោសស្ស វណ្ណំ កថេតិ, ឯកោ សន្តុដ្ឋោ ចេវ ហោតិ, សន្តោសស្ស ច វណ្ណំ
កថេតិ, តំ ទស្សេតុំ “ឥតវីតវចីវសន្តុដ្ឋិយា ច វណ្ណាវាទី” តិ វុត្ថំ។

អនេសនន្តិ ទូតេយ្យបហិនគមនានុយោគប្បភេទំ នានប្បការំ អនេសនំ។
អប្បតិរូបន្តិ អយុត្តំ។ អលទ្ធា ចាតិ អលភិក្ខា។ យថា ឯកោ “កថំ នុ ខោ ចីវំ
លភិស្សមី” តិ។ បុញ្ញវន្តេហិ ភិក្ខុហិ សទ្ធិ ឯកតោ ហុត្វា កោហញំ ករោន្តោ
ឧត្តសតិ បរិតសតិ, សន្តុដ្ឋោ ភិក្ខុ វរំ អលទ្ធា ចីវំ ន បរិតសតិ។ លទ្ធា ចាតិ
ធម្មន សមេន លភិក្ខា។ អគធិតោតិ វិគតលោកគិទ្ធោ។ អមុដ្ឋិតោតិ
អធិមត្តតណ្ហាយ មុដ្ឋំ អនាបន្នោ។ អនជ្ឈាបន្នោតិ តណ្ហាយ អនោត្តតោ
អបរិយោនទ្ធោ។ អាទិនវទស្សវីតិ អនេសនាបត្តិយញ្ច គេធិតបរិភោគេ ច
អាទិនវំ បស្សមាណោ។ និស្សរណាបញ្ចោតិ “យាវនេវ សីតស្ស បដិយាតាយា” តិ
វុត្ថំ និស្សរណាមេវ បជានន្តោ។

ឥតវីតវចីវសន្តុដ្ឋិយាតិ យេន កេនចិ ចីវរេន សន្តុដ្ឋិយា។
នេវត្តានុក្កំសេតីតិ “អហំ បំសុក្ខលីកោ មយា ឧបសម្មទមាឡេយេវ
បំសុក្ខលីកង្គំ គហិតំ, កោ មយា សទិសោ អត្ថី” តិ អត្តក្កំសនំ ន ករោតិ។ ន
បរំ វម្មេតីតិ “ឥមេ បនញ្ចោ ភិក្ខុ ន បំសុក្ខលីកា” តិ វា “បំសុក្ខលីកង្គំមត្តម្យិ
ឯតេសំ នត្ថី” តិ វា វរំ បរំ ន វម្មេតិ។ យោ ហិ តត្ថ ទក្ខោតិ យោ តស្មី
ចីវរសន្តោសេ, វណ្ណាវាទាទីសុ វា ទក្ខោ ធរកោ ព្យត្តោ។ អនលសោតិ
សាតច្ចកិរិយាយ អាលសិយវិហិតោ។ សម្មជានោ បដិស្សតោតិ
សម្មជានបញ្ញាយ ចេវ សតិយា ច យុត្តោ។ អរិយវំសេ ឋិតោតិ អរិយវំសេ
បតិដ្ឋិតោ។

ឥតវីតវេន បិណ្ឌាចារតោតិ យេន កេនចិ បិណ្ឌាចារតេន។ ឯត្ថាបិ
បិណ្ឌាចារតោ ជានិតព្ពោ។ បិណ្ឌាចារតក្ខេត្តំ ជានិតព្ពំ, បិណ្ឌាចារតសន្តោសោ

ជានិតត្តោ, បិណ្ឌាចារតបដិសំយុត្តំ ធុតង្គំ ជានិតត្តំ។ តត្ថ បិណ្ឌាចារតាតិ
“ឌីននោ, កុម្មាសោ, សត្ត, មច្ឆោ, មំសំ, ឌីរំ, ធនិ, សប្បិ, នវនីតំ, តេលំ, មធ្ម,
ដាលីតំ, យាគុ, ខាធនីយំ, សាយនីយំ, លេហនីយ”ន្តិ សោឡស បិណ្ឌាចារា។

បិណ្ឌាចារតក្ខត្តន្តិ សង្ឃកត្តំ, ឧទ្ទេសកត្តំ, និមន្តនំ, សលាកកត្តំ, បក្ខិកំ,
ឧចាសបិកំ, ចាជិបទិកំ, អាគន្ធកកត្តំ, គមិកកត្តំ, គិលានកត្តំ,
គិលានុបដ្ឋាកកត្តំ, ធុរកត្តំ, កុជីកត្តំ, វារកត្តំ, វិហារកត្តន្តិ បន្ទរស
បិណ្ឌាចារតក្ខត្តានិ។

បិណ្ឌាចារតសន្តោសោតិ បិណ្ឌាចារតវិតក្កសន្តោសោ, គមនសន្តោសោ,
បរិយេសនសន្តោសោ បដិលាភសន្តោសោ, បដិគ្គហណសន្តោសោ,
មត្តប្បដិគ្គហណសន្តោសោ, លោលុប្បវិវដ្ឋនសន្តោសោ, យថាលាភសន្តោសោ,
យថាពលសន្តោសោ, យថាសារុប្បសន្តោសោ, ឧបការសន្តោសោ,
បរិមាណសន្តោសោ, បរិភោគសន្តោសោ, សន្និធិបរិវដ្ឋនសន្តោសោ,
វិស្សជ្ជនសន្តោសោតិ បន្ទរស សន្តោសា។

តត្ថ សាធកោភិក្ខុ មុខំ ធាវិត្វាវិតក្កតិ។ បិណ្ឌាចារតិកេន បន គណេន
សន្និ ចរតា សាយំ ថេរ្យបដ្ឋានកាលេ “សេ កត្ថ បិណ្ឌាយ ចរិស្សមាតិ
អសុកកាមេ, ភន្តេ”តិ, ឯត្ថកំ ចិន្តេត្វា តតោ បដ្ឋាយ នវិតក្កតត្តំ។
ឯកចារិកេនវិតក្កមាឡកេ ឋិត្វាវិតក្កតត្តំ។ តតោ បរិវិតក្កេន្តោ
អរិយវំសា ចុតោ ហោតិ បរិពាហិរោ។ អយំ វិតក្កសន្តោសោ នាម។

បិណ្ឌាយ បរិសន្តេន “កុហីលភិស្សមី”តិ អចិន្តេត្វា កម្មដ្ឋានសីសេន
គន្ធត្តំ។ អយំ គមនសន្តោសោ នាម។

បរិយេសន្តេន យំ វា តំ វា អគហេត្វាលង្គិ បេសលមេវ គហេត្វា
បរិយេសិតត្ថំ។ អយំ បរិយេសនសន្តោសោ នាម។

ទូរតោវ អាហរិយមាណំ ទិស្វា “ឯតំ មនាបំ, ឯតំ អមនាប”ន្តិ ចិត្តំ ន
ឧប្បាទេតត្ថំ។ អយំ បដិលាភសន្តោសោ នាម។

“ឥមំ មនាបំ គណ្ហិស្សមិ, ឥមំ អមនាបំ ន គណ្ហិស្សមី”តិ អចិន្តេត្វា
យំ កិញ្ចិ យាបនមត្តំ គហេតព្ពមេវ, អយំ បដិគ្គហណាសន្តោសោ នាម។

ឯត្ថ បន ទេយ្យធម្មោ ពហុ, ឆាយកោ អប្បំ ធាតុកាមោ, អប្បំ គហេតត្ថំ។
ទេយ្យធម្មោ ពហុ, ឆាយកោបិ ពហុ ធាតុកាមោ, បមាណេនេវ គហេតត្ថំ។
ទេយ្យធម្មោ ន ពហុ, ឆាយកោបិ អប្បំ ធាតុកាមោ, អប្បំ គហេតត្ថំ។
ទេយ្យធម្មោ ន ពហុ, ឆាយកោ បន ពហុ ធាតុកាមោ, បមាណេន គហេតត្ថំ។
បដិគ្គហណាស្មិញ្ចិ មត្តំ អជានន្តោ មនុស្សានំ បសាទំ មក្ខតិ, សទ្ធាទេយ្យំ
វិនិច្ឆាតេតិ, សាសនំ ន ករោតិ, វិជាតមាតុយាបិ ចិត្តំ គហេតុំ ន សក្កោតិ។ ឥតិ
មត្តំ ជានិត្វាវ បដិគ្គហេតព្ពន្តិ អយំ មត្តប្បដិគ្គហណាសន្តោសោ នាម។

សទ្ធកុលានិយេវ អគន្ធា ទ្វារប្បដិចាជិយា គន្ធត្ថំ។ អយំ
លោហុប្បវិវដ្ឋនសន្តោសោ នាម។ យថាលាភសន្តោសាទយោ ចីវរេ វុត្តនយា
ឯវ។

បិណ្ឌាចាតំ បរិភុញ្ញិត្វា សមណធម្មំ អនុចាលេស្សមីតិ ឯវំ ឧបការំ ញត្វា
បរិភុញ្ញនំ ឧបការសន្តោសោ នាម។

បត្តំ បូរេត្វា អាជីតំ ន បដិគ្គហេតត្ថំ, អនុបសម្បន្នេ សតិ តេន
គាហាបេតត្ថំ, អសតិ ហារាបេត្វា បដិគ្គហណាមត្ថំ គហេតត្ថំ។ អយំ
បរិមាណសន្តោសោ នាម។

“ជ័យន្ទាយ បដិវិនោទនំ ឥនមេត្ថ និស្សរណា”ន្តិ ឯវំ បរិគុញ្ញនំ
បរិភោគសន្តោសោ នាម។

និទហិត្វា ន បរិគុញ្ញិតត្ថន្តិ អយំ សន្និធិបរិវដ្ឋនសន្តោសោ នាម។

មុខំ អនោលោកេត្វា សារណីយធម្មេ ឋិតេន វិស្សន្នេតត្ថំ។ អយំ
វិស្សន្ននសន្តោសោ នាម។

បិណ្ឌាចាតបដិសំយុត្តានិ បន បញ្ច ធុតផ្កានិ - បិណ្ឌាចាតិកង្គំ,
សបទានចារិកង្គំ, ឯកាសនិកង្គំ, បត្តបិណ្ឌិកង្គំ, ខលុបច្ឆាភត្តិកង្គន្តិ។ តេសំ
វិត្តារកថាវិសុទ្ធិមគ្គេ វុត្តា។ ឥតិ បិណ្ឌាចាតសន្តោសមហាអរិយវំសំ
បូរយមាណេ ភិក្ខុ ឥមាទិ បញ្ច ធុតផ្កានិ គោបេតិ។ ឥមាទិ គោបេន្តោ
បិណ្ឌាចាតសន្តោសមហាអរិយវំសេន សន្តុដ្ឋោ ហោតិ។ “វណ្ណាវាទី”តិអាទិនិ
វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ញានិ។

សេនាសនេនាតិ ឥធសេនាសនំ ជានិតត្ថំ, សេនាសនកេត្តត្ថំ ជានិតត្ថំ,
សេនាសនសន្តោសោ ជានិតត្ថោ, សេនាសនបដិសំយុត្តំ ធុតផ្កំ ជានិតត្ថំ។ តត្ថ
សេនាសនន្តិ មញ្ចោ, បីបំ, ភិសិ, ពិម្ពោហនំ, វិហារោ, អឡ្ហយោគោ, ចាសាទោ,
ហម្មិយំ, គុហា, លេណំ, អដ្ឋោ, មាឡោ, វេឡុគុម្ពោ, វុត្តមូលំ, យត្ថ វា បន ភិក្ខុ
បដិក្កមន្តិតិ ឥមាទិ បន្ទរស សេនាសនានិ។

សេនាសនកេត្តន្តិ “សង្ឃតោ វា គណតោ វា ញាតិតោ វា មិត្តតោ វា
អត្តនោ វា ធនេន បំសុក្ខលំ វា” តិ ធម្មខេត្តានិ។

សេនាសនសន្តោសោតិ សេនាសនេវិតក្កសន្តោសាធម្មោ បន្ទុរស
សន្តោសា។ តេ បិណ្ឌាចារេត វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ចា។ សេនាសនបដិសំយុត្តានិ
បន បញ្ច ធុតផ្កានិ - អារញ្ញកក្ក័, វុត្តមូលិកក្ក័, អញ្ញោកាសិកក្ក័, សោសានិកក្ក័,
យថាសន្តតិកក្ក័ន្តិ។ តេសំវិត្តារកថាវិសុទ្ធិមគ្គេ វុត្តា។ ឥតិ
សេនាសនសន្តោសមហាអរិយវំសំ បូរយមាណោភិក្ខុ ឥមាធិ បញ្ច ធុតផ្កានិ
គោបេតិ។ ឥមាធិ គោបេន្តោ សេនាសនសន្តោសមហាអរិយវំសេន សន្តដ្ឋោ
ហោតិ។

គិលានបច្ឆយោ បន បិណ្ឌាចារេតយេវ បរិវេជ្ជោ។ តត្ថ
យថាលាភយថាពលយថាសារុប្បសន្តោសេនេវ សន្តស្សិតញ្ចំ។ នេសន្តិកក្ក័
ការាណាមអរិយវំសំ ភជតិ។ វុត្តម្បិ ចេតំ -

“បញ្ច សេនាសនេ វុត្តា, បញ្ច អាហារានិស្សិតា;
ឯកោ វិរិយសំយុត្តោ, ទ្វេ ច ជីវានិស្សិតា” តិ។

ឥតិ អាយស្មា ធម្មសេនាបតិ សារិបុត្តត្ថេរោ បថវី បត្តរមាណោវិយ
សាគរកុច្ឆី បូរយមាណោវិយ អាកាសំវិត្តារយមាណោវិយ ច បឋមំ
ជីវរសន្តោសំ អរិយវំសំ កថេត្វា ចន្ទំ ឧដ្ឋាបេន្តោវិយ ស្វរិយំ ឧល្លេដ្ឋេន្តោវិយ ច
ទុតិយំ បិណ្ឌាចារេតសន្តោសំ កថេត្វា សិនេវុំ ឧត្តិបេន្តោវិយ តតិយំ
សេនាសនសន្តោសំ អរិយវំសំ កថេត្វា ឥធានិ សហស្សនយប្បដិមណ្ឌិតំ
ចតុត្ថំ ការាណាមំ អរិយវំសំ កថេត្ថំ បុន ចបរំ អារុសោភិត្តុ បហាណាមោ
ហោតិ ធនេនំ អារភិ។

តត្ថ អារមនំ អារាមោ, អភិរតីតិ អត្ថោ។ បញ្ចវិដេ បហានេ អារាមោ
អស្សតិ បហាឆារាមោ។ កាមច្ឆន្ទំ បដហន្តោ រមតិ, នេក្ខម្ពំ ភាវេន្តោ រមតិ,
ព្យាបាទំ បដហន្តោ រមតិ... បេ... សព្ពកិលេសេ បដហន្តោ រមតិ, អវហត្ថមគ្គំ
ភាវេន្តោ រមតីតិ វេ បហានេ រតោតិ បហានរតោ។ វុត្ថនយេនេវ ភាវនាយ
អារាមោ អស្សតិ ភាវនារាមោ។ ភាវនាយ រតោតិ ភាវនារតោ។

ឥមេសុ បន ចត្វសុ អរិយវំសេសុ បុរិមេហិ តីហិ តេសន្នំ ធុតផ្កានំ
ចតុបច្ចយសន្តោសស្ស ច វសេន សកលំ វិនយបិដកំ កថិតំ ហោតិ។
ភាវនារាមេន អវសេសំ បិដកទ្វយំ។ ឥមំ បន ភាវនារាមតំ អរិយវំសំ កថេន្តេន
ភិក្ខុនា បដិសម្ពិទាមគ្គេ នេក្ខម្ពចាឡិយា កថេតព្ពោ។ ធីយនិកាយេ
នសុត្តរសុត្តន្តបរិយាយេន កថេតព្ពោ។ មជ្ឈិមនិកាយេ
សតិបដ្ឋានសុត្តន្តបរិយាយេន កថេតព្ពោ។ អភិធម្មេ និទ្ទេសបរិយាយេន
កថេតព្ពោ។

តត្ថ បដិសម្ពិទាមគ្គេ នេក្ខម្ពចាឡិយាតិ សោ នេក្ខម្ពំ ភាវេន្តោ រមតិ,
កាមច្ឆន្ទំ បដហន្តោ រមតិ។ អព្យាបាទំ ព្យាបាទំ។ អាឈាកសញ្ញំ, ជិនមិទ្ធិ។
អវិក្ខេបំ ឧទ្ធច្ចំ។ ធម្មវវត្ថានំ, វិចិត្តិច្ចំ។ ញាណំ, អវិជ្ជំ។ ចាមោជ្ជំ, អរតី។ បឋមំ
ឈានំ, បញ្ច នីវរណោ។ ទុតិយំ ឈានំ, វិភក្តវិចារេ។ តតិយំ ឈានំ, បីតី។ ចតុត្ថំ
ឈានំ, សុខទុក្ខេ។ អាកាសានញ្ញាយតនសមាបត្តិ ភាវេន្តោ រមតិ, រូបសញ្ញំ
បដិយសញ្ញំ នាទត្តសញ្ញំ បដហន្តោ រមតិ។ វិញ្ញាណញ្ញាយតនសមាបត្តិ... បេ...
នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិ ភាវេន្តោ រមតិ, អាកិញ្ញញ្ញាយតនសញ្ញំ
បដហន្តោ រមតិ។

អនិច្ចានុបស្សនំ ភាវេន្តោ រមតិ, និច្ចសញ្ញំ បដហន្តោ រមតិ។ ទុក្ខានុបស្សនំ,
សុខសញ្ញំ។ អនត្តានុបស្សនំ, អត្តសញ្ញំ។ និព្វិនានុបស្សនំ, នន្ទី។ វិរាគានុបស្សនំ,

រាគំ។ និរោធានុបស្សនំ, សមុទយំ។ បដិស្សត្តានុបស្សនំ, អាធានំ។
ខយានុបស្សនំ, យនសញ្ញំ។ វេយ្យានុបស្សនំ, អាយុហនំ។ វិបរិណាមាណុបស្សនំ,
ធុវសញ្ញំ។ អនិមិត្តានុបស្សនំ, និមិត្តំ។ អបណិហិតានុបស្សនំ, បណិធិ។
សុញ្ញតានុបស្សនំ អភិនិវេសំ។ អធិបញ្ញាធម្មវិបស្សនំ, សារាធានាភិនិវេសំ។
យថាភូតញ្ញាណទស្សនំ, សម្មាហាភិនិវេសំ។ អាទីនវានុបស្សនំ,
អាលយាភិនិវេសំ។ បដិសម្ពាណុបស្សនំ, អប្បដិសម្ព័ន្ធំ។ វិវត្តានុបស្សនំ,
សំយោគាភិនិវេសំ។ សោតាបត្តិមគ្គំ, ទិដ្ឋកដ្ឋេ កិលេសេ។ សកទាគាមិមគ្គំ,
ឌីណ្ហិកេ កិលេសេ។ អនាគាមិមគ្គំ, អណ្តាសហគតេ កិលេសេ។ អរហត្តមគ្គំ
កាវេន្តោ រមតិ, សព្វកិលេសេ បដហន្តោ រមតីតិ វេ បដិសម្ពិទាមគ្គេ
នេក្ខម្មចាឡិយា កថេតព្ពោ។

ធីយនិកាយេ ទសុត្តរសុត្តន្តបរិយាយេនាតិ វេកំ ធម្មំ កាវេន្តោ រមតិ, វេកំ
ធម្មំ បដហន្តោ រមតិ...បេ... ទស ធម្មេ កាវេន្តោ រមតិ, ទស ធម្មេ បដហន្តោ
រមតិ។ កតមំ វេកំ ធម្មំ កាវេន្តោ រមតិ? កាយគតាសតី សាតសហគតំ។ ឥមំ
វេកំ ធម្មំ កាវេន្តោ រមតិ។ កតមំ វេកំ ធម្មំ បដហន្តោ រមតិ? អស្មិមាណំ។ ឥមំ
វេកំ ធម្មំ បដហន្តោ រមតិ។ កតមេ ទ្វេ ធម្មេ...បេ... កតមេ ទស ធម្មេ កាវេន្តោ
រមតិ? ទស កសិណាយតនាទិ។ ឥមេ ទស ធម្មេ កាវេន្តោ រមតិ។ កតមេ ទស
ធម្មេ បដហន្តោ រមតិ? ទស មិច្ឆត្ថេ។ ឥមេ ទស ធម្មេ បដហន្តោ រមតិ។ វេ ខោ,
ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុ ភាវនាមោ ហោតីតិ វេ ធីយនិកាយេ
ទសុត្តរសុត្តន្តបរិយាយេន កថេតព្ពោ។

មជ្ឈិមនិកាយេ សតិបដ្ឋានសុត្តន្តបរិយាយេនាតិ វេកាយនោ, ភិក្ខុវេ,
មគ្គោ សត្តានំវិសុទ្ធិយា, សោកបរិទេវានំ សមតិក្កមាយ, ទុក្ខទោមនស្សានំ
អត្តផ្គមាយ, ញាយស្ស អធិគមាយ, និព្វានស្ស សង្ខិកិរិយាយ យទិទំ ចត្តារោ

សតិបដ្ឋានា។ កតមេ ចត្តារោ? ឥធន, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុ កាយេ កាយានុបស្សី
វិហារតិ... វេទនាសុ វេទនានុបស្សី... ចិត្តេ ចិត្តានុបស្សី... ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី...
'អត្ថិ ធម្មា'តិ វា បនស្ស សតិ បច្ចុប្បដ្ឋិតា ហោតិ យាវនេវ ញាណាមត្តាយ
បដិស្សតិមត្តាយ អនិស្សតោ ច វិហារតិ ន ច កិញ្ចំ លោកេ ឧចាទិយតិ។ ឯវម្បី,
ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុ ភាវនាវាមោ ហោតិ ភាវនាវតោ, បហាវាមោ ហោតិ
បហាវតោ។ បុន ចបរំ, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុ គច្ឆន្តោ វា គច្ឆាមីតិ បជាតាតិ... បេ... បុន
ចបរំ, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុ សេយ្យជាបិ បស្សេយ្យ សរីរំ សិវិកាយ ធខ្ជិតំ... បេ... បូតិនិ
ចុណ្ណាកជាតានិ។ សោ ឥមមេវ កាយំ ឧបសំហារតិ, អយម្បី ខោ កាយោ
ឯវម្បី ឯវភាវី ឯវអនតីតោតិ។ ឥតិ អដ្ឋត្ថំ វា កាយេ កាយានុបស្សី
វិហារតិ... បេ... ឯវម្បី ខោ, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុ ភាវនាវាមោ ហោតីតិ ឯវំ
មជ្ឈិមនិកាយេ សតិបដ្ឋានសុត្តន្តបិយាយេន កថេតព្ពោ។

អភិធម្មេ និទ្ទេសបិយាយេនាតិ សព្វេបិ សម្ពុតេ អនិច្ចតោ ទុក្ខតោ
រោគតោ គណ្ណតោ... បេ... សំគិលេសិកធម្មតោ បស្សន្តោ រមតិ។ អយំ, ភិក្ខុវេ,
ភិក្ខុ ភាវនាវាមោ ហោតីតិ ឯវំ និទ្ទេសបិយាយេន កថេតព្ពោ។

នេវ អត្តានុក្កំសេតីតិ អដ្ឋ មេ សដ្ឋិ វា សត្តតិ វា វស្សានិ អនិច្ចំ ទុក្ខំ
អនត្តាតិ វិបស្សនាយ កម្មំ ករោន្តស្ស, កោ មយា សទិសោ អត្ថីតិ ឯវំ
អត្តក្កំសនំ ន ករោតិ។ ន បរំ វម្កេតីតិ អនិច្ចំ ទុក្ខន្តិ វិបស្សនាមត្តកម្មិ នត្ថិ, កី
ឥមេ វិស្សជ្ជកម្មដ្ឋានា ចរន្តីតិ ឯវំ បរំ វម្កនំ ន ករោតិ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

៣១០. បដានានីតិ ឧត្តមវិរិយានិ។ សំវរបដានន្តិ ចក្ខាទីនិ សំវរន្តស្ស
ឧប្បន្នវិរិយំ។ បហានបដានន្តិ កាមវិតក្កាធយោ បដហន្តស្ស ឧប្បន្នវិរិយំ។
ភាវនាបដានន្តិ ពោជ្ឈន្តេ ភាវន្តស្ស ឧប្បន្នវិរិយំ។ អនុវត្តណាបដានន្តិ
សមាធិនិមិត្តំ អនុវត្តន្តស្ស ឧប្បន្នវិរិយំ។

វិវេកនិស្សិតន្តិអាទីសុ វិវេកោ វិរាគោ និរោធាតិ តីណិបិ និព្វានស្ស
នាមាទិ។ និព្វានញ្ចា ឧបដិវិវេកត្តាវិវេកោ។ តំ អាគម្ម រាគាធយោវិវដ្តន្តិ
វិរាគោ។ និរុដ្ឋន្តិ តិ និរោធា។ តស្មា “វិវេកនិស្សិត”ន្តិអាទីសុ អារម្មណាវសេន
អធិគន្ធត្រូវសេន វា និព្វាននិស្សិតន្តិ អត្តោ។ វោស្សគ្គបរិណាមិន្តិ ឯត្ថ ទេ
វោស្សគ្គា បរិច្ចាគវោស្សគ្គោ ច បក្ខន្ធនវោស្សគ្គោ ច។ តត្ថ វិបស្សនា
តទន្ធពសេន កិលេសេ ច ខន្ធច បរិច្ចជតីតិ បរិច្ចាគវោស្សគ្គោ។ មគ្គោ
អារម្មណាវសេន និព្វានំ បក្ខន្ធតីតិ បក្ខន្ធនវោស្សគ្គោ។ តស្មា
វោស្សគ្គបរិណាមិន្តិ យថា ភាវិយមាធនោ សតិសម្ពោជ្ឈន្តោ វោស្សគ្គត្ថាយ
បរិណាមតិ, វិបស្សនាភាវញ្ច មគ្គភាវញ្ច ចាបុណាតិ, ឯវំ ភាវេតីតិ អយមេត្ត
អត្តោ។ សេសបទេសុបិ ឯសេវ នយោ។

កប្រដកន្តិ កទ្ធកំ។ សមាធិនិមិត្តំ វុច្ចតិ អដ្ឋិកសញ្ញាទិវសេន អធិគតោ
សមាធិយេវ។ អនុវត្តតីតិ សមាធិបរិពន្ធកងម្ម រាគនោសមោហោ សោធន្តោ
រក្ខតិ។ ឯត្ថ ច អដ្ឋិកសញ្ញាទិកា បញ្ចេវ សញ្ញា វុត្តា។ ឥមស្មី បន ហ្មានេ ធនបិ
អសុភានិវិត្តាវេត្វា កថេតព្វានិ។ តេសំវិត្តាវេវិសុទ្ធិមគ្គេ វុត្តោយេវ។

ធម្មញ្ញាណន្តិ ឯកបដិវេជវសេន ចតុសច្ចធម្មញ្ញាណំ ចតុសច្ចត្ថន្តរេ
និរោធសច្ចេ ធម្មញ្ញាណញ្ច។ យថាហ - “តត្ថ កតមំ ធម្មញ្ញាណំ? ចតុសុ
មគ្គេសុ ចតុសុ ជលេសុ ញ្ញាណ”ន្តិ (វិភ. ៧៩៦)។ អន្ធយេ ញ្ញាណន្តិ ចត្តាវិ
សច្ចានិ បច្ចក្ខតោ ទិស្វា យថា ឥនានិ, ឯវំ អតីតេបិ អនាគតេបិ ឥមេវ
បញ្ចក្ខន្ធា ធុក្ខសច្ចំ, អយមេវ តណ្ហា សមុទយសច្ចំ, អយមេវ និរោធា
និរោធសច្ចំ, អយមេវ មគ្គោ មគ្គសច្ចន្តិ ឯវំ តស្ស ញ្ញាណស្ស អនុគតិយំ
ញ្ញាណំ។ តេនាហ - “សោ ឥមិនា ធម្មេន ញ្ញាតេន ទិដ្ឋេន បត្តេន វិទិតេន
បរិយោគាឡេន អតីតាណាគតេន នយំ នេតី”តិ។ បរិយេ ញ្ញាណន្តិ បរេសំ

ចិត្តបរិច្ឆេទ ព្រាណាំ។ យថាហា - “តត្ថ កតមំ បរិយេ ព្រាណាំ? ឥធនិក្ខុ
បរសត្តានំ បរហុគ្គលានំ ចេតសា ចេតោ បរិច្ឆ ជាតាតិ” តិ (វិភ. ៧៩៦)

វិត្តាវេតព្ពំ។ វេបេត្វា បន ឥមា និ តីណិ ព្រាណានិ អវសេសំ សម្មតិព្រាណាំ
នាម។ យថាហា - “តត្ថ កតមំ សម្មតិព្រាណាំ? វេបេត្វា ធម្មេ ព្រាណាំ វេបេត្វា
អន្ធយេ ព្រាណាំ វេបេត្វា បរិច្ឆេទ ព្រាណាំ អវសេសំ សម្មតិព្រាណា” តិ (វិភ.
៧៩៦)។

ទុក្ខេ ព្រាណាទីហិ អវហត្ថំ ចាបេត្វា ឯកស្ស ភិក្ខុនោ និក្ខមនំ
ចតុសច្ចកម្មដ្ឋានំ កថិតំ។ តត្ថ ទ្វេ សច្ចានិ វដ្តំ, ទ្វេ វិវដ្តំ, វដ្តេ អភិនិវេសោ ហោតិ,
នោ វិវដ្តេ។ ទ្វីសុ សច្ចេសុ អាចរិយសន្តិកេ បរិយត្តិ ឧគ្គហេត្វា កម្មំ ករោតិ, ទ្វីសុ
សច្ចេសុ “និរោធសច្ចំ នាម ឥដ្ឋំ កន្តំ មនាបំ, មគ្គសច្ចំ នាម ឥដ្ឋំ កន្តំ មនាប” តិ
សវនវសេន កម្មំ ករោតិ។ ទ្វីសុ សច្ចេសុ
ឧគ្គហបរិបុច្ឆាសវនធារណាសម្មសនបដិវេជោ វដ្តតិ, ទ្វីសុ សវនបដិវេជោ
វដ្តតិ។ តីណិ កិច្ចវសេន បដិវិជ្ឈតិ, ឯកំ អារម្មណាវសេន។ ទ្វេ សច្ចានិ ទុទ្ទសត្តា
គម្ពីរានិ, ទ្វេ គម្ពីរត្តា ទុទ្ទសានិ។

សោតាបត្តិយដ្ឋានិចតុក្កវណ្ណានា

៣០០. សោតាបត្តិយដ្ឋានីតិ សោតាបត្តិយា អដ្ឋានិ, សោតាបត្តិមគ្គស្ស
បដិលាភការណានីតិ អត្ថោ។ សប្បវិសសំសេរោតិ ពុទ្ធាទីនំ សប្បវិសានំ
ឧបសង្កមិត្វា សេវនំ។ សទ្ធម្មស្សវនន្តិ សប្បាយស្ស តេបិជកធម្មស្ស សវនំ។
យោនិសោមនសិកាវេតិ អនិច្ចាទិវសេន មនសិកាវេ។ ធម្មានុធម្មប្បដិបត្តីតិ
លោកុត្តរធម្មស្ស អនុធម្មត្វតាយ បុព្វភាគបដិបត្តិយា បដិបន្ននំ។

អវេច្ចប្បសាទេនាតិ អចលប្បសាទេន។ “ឥតិបិ សោ ភកកា”តិអាជីនិ
វិសុទ្ធិមគ្គវិត្តាវតានិ។ ជលធាតុអាហារាចតុក្កានិ ឧត្តានត្ថានេវ។ អបិចេត្ត
លូឧបលីតវត្ថុវសេន ឌីឡាវិកសុខុមតា វេទិតញ្ច។

វិញ្ញាណដ្ឋិតិយោតិ វិញ្ញាណំ ឯតាសុ តិដ្ឋតិវិញ្ញាណដ្ឋិតិយោ។
អារម្មណដ្ឋិតិវសេនេតំ វុត្ថំ។ រូបូចាយន្តិ រូបំ ឧបគតំ ហុត្វា។
បញ្ចវេការកវស្មិត្តា អភិសម្ពារវិញ្ញាណំ រូបក្ខន្ធនិស្សរាយ តិដ្ឋតិ។ តំ
សន្ធាយេតំ វុត្ថំ។ រូបារម្មណន្តិ រូបក្ខន្ធតោចរំ រូបបតិដ្ឋិតំ ហុត្វា។
នន្ទបសេចនន្តិ លោកសហគតំ សម្បយុត្តនន្ទិយាវ ឧបសិត្តំ ហុត្វា។ ឥតរំ
ឧបនិស្សយកោជិយា។ វុទ្ធិវិរុទ្ធិ វេបុល្លំ អាបដ្ឋតិសិ វស្សនិ ឯវំ
បវត្តមាណំ វុទ្ធិវិរុទ្ធិ វេបុល្លំ អាបដ្ឋតិ។ វេទនូចាយាធិសុបិ ឯសេវ នយោ។
ឥមេហិ បន តិហិ បទេហិ ចតុវេការកវេ អភិសម្ពារវិញ្ញាណំ វុត្ថំ។ តស្ស
យាវតាយុកំ បវត្តនវសេន វុទ្ធិវិរុទ្ធិ វេបុល្លំ អាបដ្ឋនា វេទិតញ្ច។ ចតុក្កវសេន
បនទេសនាយ អាគតត្តាវិញ្ញាណូចាយន្តិ ន វុត្ថំ។ ឯវំ វុច្ឆមាទេ ច “កតមំ នុ
ខោ ឯត្ថ កម្មវិញ្ញាណំ, កតមំ វិចាកវិញ្ញាណា”ន្តិ សម្មោហោ ភវេយ្យ, តស្មាបិ
ន វុត្ថំ។ អគតិកមនានិវិត្តាវតានេវ។

ចីវរហេតុតិ តត្ថ មនាបំ ចីវរំ លភិស្សមីតិ ចីវរការណា ឧប្បដ្ឋតិ។ ឥតិ
ភវាភវហេតុតិ ឯត្ថ ឥតិ តិ និទស្សនត្ថេ និចាតោ។ យថា ចីវរាទិហេតុ, ឯវំ
ភវាភវហេតុបីតិ អត្តោ។ ភវាភវេតិ ចេត្ត បលីតបលីតតរាទិ
តេលមុដុដាលីតាជីនិ អធិប្បតានិ។ ឥមេសំ បន ចតុន្នំ តណ្ហាប្បាទានំ
បហានត្ថាយ បដិចាជិយាវ ចត្តារោ អរិយវំសា ទេសិតាតិ វេទិតញ្ច។
បដិបទាចតុក្កំ ហេដ្ឋា វុត្ថមេវ។ អក្ខមាធិសុ បទានករណាកាលេ សីតាជីនិ ន

ខមតីតិ អក្ខមា។ ខមតីតិ ខមា។ ឥន្ទ្រិយនមនំ ធម៌។ “ឧប្បន្នំ កាមវិតក្កំ
នាធិវាសេតី” តិអាធិនា នយេនវិតក្កសមនំ សមា។

ធម្មបទានីតិ ធម្មកោដ្ឋាសានិ។ អនភិជ្ឈា ធម្មបទំ នាម អលោកោ វា
អលោកសីសេន អធិគតជ្ឈានិវិបស្សនាមគ្គដលនិព្ពានានិ វា។ អព្យាចាទោ
ធម្មបទំ នាម អកោចោ វា មេត្តាសីសេន អធិគតជ្ឈានានីនិ វា។ សម្មាសតិ
ធម្មបទំ នាម សុប្បជ្ជិតសតិ វា សតិសីសេន អធិគតជ្ឈានានីនិ វា។
សម្មាសមាធិ ធម្មបទំ នាម សមាបត្តិ វា អជ្ឈសមាបត្តិវសេន
អធិគតជ្ឈានិវិបស្សនាមគ្គដលនិព្ពានានិ វា។ ធនាសុភវសេន វា
អធិគតជ្ឈានានីនិ អនភិជ្ឈា ធម្មបទំ។ ចតុព្រហ្មវិហារវសេន អធិគតានិ
អព្យាចាទោ ធម្មបទំ។ ធនានុស្សតិអាហារេបជីកូលសញ្ញាវសេន អធិគតានិ
សម្មាសតិ ធម្មបទំ។ ធនកសិណអាធាចានវសេន អធិគតានិ សម្មាសមាធិ
ធម្មបទន្តិ។

ធម្មសមាទានេសុ បឋមំ អចេនកបជិបទា។ ធុតិយំ តិព្ពកិលេសស្ស
អរហត្តំ គហេតុំ អសក្កោន្តស្ស អស្សមុខស្សបិ រុទតោ
បរិសុទ្ធព្រហ្មចរិយចរណំ។ តតិយំ កាមេសុ ចាតព្យតា។ ចតុត្ថំ ចត្តារោ
បច្ឆយេ អលកមានស្សបិ ឈានិវិបស្សនាវសេន សុខសមដ្ឋិនោ
សាសនព្រហ្មចរិយំ។

ធម្មក្ខន្ធាតិ ឯត្ថ គុណដ្ឋោ ខន្ធដ្ឋោ។ សីលក្ខន្ធាតិ សីលគុណោ។ ឯត្ថ ច
ជលសីលំ អធិប្បតំ។ សេសបទេសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឥតិ ចត្វសុបិ វាទេសុ
ជលមេវ វុត្តំ។

ពាលានីតិ ឧបត្ថម្ភនរោត្តម អកម្មិយដ្ឋាន ច ពាលានិ។ តេសំ បដិបក្ខេហិ
កោសដ្ឋានីហិ អកម្មនិយតា វេទិតញ្ញា។ សញ្ញានិបិ សមថវិបស្សនាមគ្គវសេន
លោកិយលោកុត្តរានេវ កថិតានិ។

អធិដ្ឋានានីតិ ឯត្ថ អធិតិ ឧបសគ្គមត្តំ។ អត្ថតោ បនតេន វា តិដ្ឋន្តិ, តត្ថ វា
តិដ្ឋន្តិ, ហ្មនមេវ វា តំតំគុណាធិកានំ បុរិសានំ អធិដ្ឋានំ, បញ្ញាវ អធិដ្ឋានំ
បញ្ញាធិដ្ឋានំ។ ឯត្ថ ច បឋមេន អគ្គជលបញ្ញា។ ទុតិយេន វចីសច្ចំ។ តតិយេន
អាមិសបរិច្ឆាគោ។ ចតុត្ថេន កិលេសូបសមោ កថិតោតិ វេទិតញ្ញា។ បឋមេន
ច កម្មស្សកតបញ្ញាវិបស្សនាបញ្ញា វា អាទី កត្វា ជលបញ្ញា កថិតា។ ទុតិយេន
វចីសច្ចំ អាទី កត្វា បរមត្ថសច្ចំ និព្វានំ។ តតិយេន អាមិសបរិច្ឆាគំ អាទី កត្វា
អគ្គមគ្គេន កិលេសបរិច្ឆាគោ។ ចតុត្ថេន សមាបត្តិវិក្ខម្ពិគេ កិលេសេ អាទី
កត្វា អគ្គមគ្គេន កិលេសូបសមោ។ បញ្ញាធិដ្ឋានេន វា ឯកេន
អរហត្ថជលបញ្ញា កថិតា។ សេសេហិ បរមត្ថសច្ចំ។ សច្ចាធិដ្ឋានេន វា ឯកេន
បរមត្ថសច្ចំ កថិតំ។ សេសេហិ អរហត្ថបញ្ញាតិ មូសិកាកយត្ថេវា អាហា។

បញ្ញាព្យាករណានិចតុក្កវណ្ណានា

៣១២. បញ្ញាព្យាករណានិ មហាបទេសកថាយ វិត្តាវតានេវ។

កណ្ណានិ កាឡកំ ទសអកុសលកម្មបថកម្មំ។ កណ្ណាវិចាកន្តិ អចាយេ
និព្វត្តនតោ កាឡកវិចាកំ។ សុក្កន្តិ បណ្ណាវំ កុសលកម្មបថកម្មំ។
សុក្កាវិចាកន្តិ សគ្គេ និព្វត្តនតោ បណ្ណាវិចាកំ។ កណ្ណាសុក្កន្តិ មិស្សកកម្មំ។
កណ្ណាសុក្កាវិចាកន្តិ សុខទុក្ខវិចាកំ។ មិស្សកកម្មញ្ញំ កត្វា អកុសលេន
តិរច្ឆានយោនិយំ មជ្ឈិមវាទិដ្ឋានានីសុ ឧប្បន្នោ កុសលេន បវត្តេ សុខំ
វេទយតិ។ កុសលេន រាជកុលេបិ និព្វត្តោ អកុសលេន បវត្តេ ទុក្ខំ វេទយតិ។

គន្ថនវសេន គន្ថា។ វដ្តស្មី នាមកាយព្យោវ រូបកាយព្យា គន្ថតិ ពន្ធាតិ
បលិតពន្ធាតិ កាយគន្ថា។ ឥន្ទសម្ពាទិទិវេសោតិ ឥន្ទមេវ សច្ចំ, មោយមញ្ញាតិ
ឯវំ បរត្ថោ ធិដ្ឋាទិទិវេសោ។

ឧបាទានានីតិ អាទានគ្គហណានិ។ កាមោតិ រាគោ, សោយេវ គហណាជ្ជន
ឧបាទានន្តិ កាមុបាទានំ។ ទិដ្ឋិតិ មិច្ឆាទិដ្ឋិ, សាបិ គហណាជ្ជន ឧបាទានន្តិ
ទិដ្ឋុបាទានំ។ ឥមិនា សុទ្ធិតិ វេ វេសីលវតានំ គហណំ សីលព្ភតុបាទានំ។ អត្តាតិ
វេតេន វេទតិ ចេវ ឧបាទិយតិ ចាតិ អត្តវាទុបាទានំ។

យោនិយោតិ កោដ្ឋាសា។ អណ្ណោ ជាតាតិ អណ្ណោជា។ ជលាពុម្ពិ ជាតាតិ
ជលាពុជា។ សំសេទេ ជាតាតិ សំសេទជា។ សយនស្មី បូតិមច្ឆាទីសុ ច
និព្ពត្តានមេតំ អធិវចនំ។ វេគេន អាគន្ធា ឧបបតិកាវិយាតិ ឱបចាតិកា។ តត្ថ
នេវមនុស្សេសុ សំសេទជឱបចាតិកានំ អយំ វិសេសោ។ សំសេទជា មន្ទា ឧហរា
ហុត្វា និព្ពត្តន្តិ។ ឱបចាតិកា សោឡសវស្សុទ្ធសិកា ហុត្វា។ មនុស្សេសុ ហិ
ភុម្មនេវេសុ ច ឥមា ចតស្សោបិ យោនិយោ លព្ពន្ធិ។ តថា តិវច្ឆានេសុ
សុបណ្ណានាគាទីសុ។ វុត្ថញ្ញោតំ - “តត្ថ, ភិក្ខុវេ, អណ្ណោជា សុបណ្ណា អណ្ណោជេវ
នាកេ ហរន្តិ, ន ជលាពុជេ ន សំសេទជេ ន ឱបចាតិកេ”តិ (សំ. និ. ៣.៣៩៣)។
ចាតុមហារាជិកតោ បដ្ឋាយ ឧបរិទេវា ឱបចាតិកាយេវ។ តថា នេវយិកា។
បេតេសុ ចតស្សោបិ លព្ពន្ធិ។ គញ្ញាវក្កន្តិយោ សម្បសាទនីយេ កថិតា វេ។

អត្តការបដិលាភេសុ បឋមោ ទិដ្ឋាបនោសិការសេន វេទិតញ្ញោ។ ទុតិយោ
ឱវត្តិកាទីហិ ឃាតិយមានឧវត្តាទិវសេន។ តតិយោ មនោបនោសិការសេន។
ចតុត្ថោ ចាតុមហារាជិកេ ឧបាទាយ ឧបរិសេសនេវតាវសេន។ តេ ហិ នេវា
នេវ អត្តសញ្ញេតនាយ មរន្តិ, ន បរសញ្ញេតនាយ។

ទក្ខិណាវិសុទ្ធាទិចតុក្កវណ្ណានា

៣០៣. ទក្ខិណាវិសុទ្ធិយោតិ ទានសម្ពាតា ទក្ខិណាវិសុទ្ធិន្តិ មហាបូលា
ហោន្តិ វេតាហីតិ ទក្ខិណាវិសុទ្ធិយោ។

ឆាយកតោវិសុជ្ឈតិ, នោ បដិគ្គាហកតោតិ យត្ថ ឆាយកោ សីលវា
ហោតិ, ធម្មនុប្បន្នំ ទេយ្យធម្មំ ទេតិ, បដិគ្គាហកោ ទុស្សីលោ។ អយំ ទក្ខិណា
វេស្សន្តរមហារាជស្ស ទក្ខិណាសទិសា។ បដិគ្គាហកតោវិសុជ្ឈតិ, នោ
ឆាយកតោតិ យត្ថ បដិគ្គាហកោ សីលវា ហោតិ, ឆាយកោ ទុស្សីលោ,
អធម្មនុប្បន្នំ ទេតិ, អយំ ទក្ខិណា ចោរយាតកស្ស ទក្ខិណាសទិសា។ នេវ
ឆាយកតោវិសុជ្ឈតិ, នោ បដិគ្គាហកតោតិ យត្ថ ឧភោបិ ទុស្សីលា
ទេយ្យធម្មាបិ អធម្មន ធិព្ភត្តោ។ វិបរិយាយេន ចតុត្ថា វេទិតញ្ចា។

សង្កហវត្ថុនីតិ សង្កហការណានិ។ តានិ ហោជ្ជាវិតត្តានេវ។

អនិយវេហារាតិ អនិយានំ លាមកានំ វេហារា។

អរិយវេហារាតិ អរិយានំ សប្បវិសានំ វេហារា។

ទិដ្ឋវាទិតាតិ ទិដ្ឋំ មយាតិ វរំ វាទិតា។ ឯត្ថ ច តំ តំសមុជ្ឈាបកចេតនាវសេន
អត្តោ វេទិតញ្ចា។

អត្ថន្តថាទិចតុក្កវណ្ណានា

៣០៤. អត្ថន្តថាទីសុ បឋមោ អចេលកោ។ ទុតិយោ ឌីវត្តិកាទីសុ
អញ្ញាតរោ។ តតិយោ យញ្ញយាជកោ។ ចតុត្ថោ សាសនេ សម្មាបដិបន្នោ។

អត្ថហិតាយ បដិបន្នាទីសុ បឋមោ យោ សយំ សីលាទិសម្បន្នោ, បរំ
សីលាទីសុ ន សមាទបេតិ អាយស្មា វក្កលិត្តេរោវិយ។ ទុតិយោ យោ អត្ថនា ន
សីលាទិសម្បន្នោ, បរំ សីលាទីសុ សមាទបេតិ អាយស្មា ឧបនន្នោវិយ។
តតិយោ យោ នេវត្ថនា សីលាទិសម្បន្នោ, បរំ សីលាទីសុ ន សមាទបេតិ

ទេវធាត្ថាវិយ។ ចតុត្ថោ យោ អត្ថនា ច សីលាទិសម្បជ្ជោ បរញ្ច សីលាទិសុ
សមាទបេតិ អាយស្មា មហាកស្សទោវិយ។

តមាទិសុ តមោតិ អន្ធការក្ខតោ។ តមបរាយណោតិ តមមេវ បរំ អយនំ
គតិ អស្សាតិ តមបរាយណោ។ ឯវំ សព្វបទេសុ អត្ថោ វេទិតញ្ចោ។ ឯត្ថ ច
បឋមោ និច ចណ្ណាលាទិកុលេ ទុដ្ឋិវិតេ ហីនត្ថភាវេ និព្វត្តិត្វា តីណិ ទុច្ឆរិតានិ
បរិបូរេតិ។ ទុតិយោ តថាវិជោ ហុត្វា តីណិ សុចរិតានិ បរិបូរេតិ។ តតិយោ
ឧឡារេ ខត្តិយកុលេ ពហុអន្ធមានេ សម្បន្នត្ថភាវេ និព្វត្តិត្វា តីណិ ទុច្ឆរិតានិ
បរិបូរេតិ។ ចតុត្ថោ តាទិសោវ ហុត្វា តីណិ សុចរិតានិ បរិបូរេតិ។

សមណមចលោតិ សមណអចលោ។ ម-កាពោ បទសន្ធិមត្តំ។ សោ
សោតាបន្នោ វេទិតញ្ចោ។ សោតាបន្នោ ហិ ចត្វហិ វាតេហិ ឥន្ទធិលោវិយ
បរហ្មវាទេហិ អកម្មិយោ។ អចលសន្ធាយ សមន្នាគតោតិ **សមណមចលោ។**
វុត្តម្បិ ចេតំ - “កតមោ ច បុគ្គលោ សមណមចលោ? ឥធរកច្ឆោ បុគ្គលោ
តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា”តិ (បុ. ប. ១៩០) វិត្ថារោ។ រាគនោសានំ បទ
តទុក្ខតត្ថា សកទាគាមី **សមណបទុមោ** នាម។ តេនាហ - “កតមោ បទ
បុគ្គលោ សមណបទុមោ? ឥធរកច្ឆោ បុគ្គលោ សកិទេវ ឥមំ លោកំ អាគន្ធា
ទុក្ខស្សន្តំ ករោតិ, អយំ វុច្ឆតិ បុគ្គលោ សមណបទុមោ”តិ (បុ. ប. ១៩០)។
រាគនោសានំ អភាវា ឱប្បមេវ បុប្ផស្សតីតិ អនាគាមី **សមណបុណ្ណវិកោ**
នាម។ តេនាហ - “កតមោ ច បុគ្គលោ សមណបុណ្ណវិកោ? ឥធរកច្ឆោ
បុគ្គលោ បញ្ចន្តំ ឡិម្ហាគិយានំ... បេ... អយំ វុច្ឆតិ បុគ្គលោ សមណបុណ្ណវិកោ”តិ
(បុ. ប. ១៩០)។ អរហា បទ សព្វេសម្បិ គន្ធការកិលេសានំ អភាវា សមណោសុ
សមណសុខុមាលោ នាម។ តេនាហ - “កតមោ ច បុគ្គលោ សមណោសុ

សមណសុខុមាលោ? ឥធម៌កន្លែង អាសវាទំ ខយា...បេ.... ឧបសម្បជ្ជវិហារតិ។
អយំ វុត្ថុតិ បុគ្គលោ សមណសុ សមណសុខុមាលោ”តិ។

“ឥមេ ខោ, អាវុសោ”តិអាទិ វុត្ថនយេនេវ យោជេតព្ពំ។ ឥតិ សមបញ្ញាសាយ
ចតុក្កានំ វសេន ទ្វេបញ្ញាសតានិ កថេន្តោ បេរោ សាមគ្គីវសំ ទស្សេសីតិ។

ចតុក្កវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

បញ្ចកវណ្ណានា

៣០៥. ឥតិ ចតុក្កវសេន សាមគ្គីវសំ ទស្សេត្វា ឥទានិ បញ្ចកវសេន
ទស្សេតុំ បុន ទេសនំ អារតិ។ តត្ថ បញ្ចសុ ខន្ធសុ រូបក្ខន្ធា លោកិយោ។ សេសា
លោកិយលោកុត្តរា។ ឧបាទានក្ខន្ធា លោកិយាវ។ វិត្តារតោ បន ខន្ធកថា
វិសុទ្ធិមគ្គេ វុត្តា។ កាមគុណា ហេដ្ឋា វិត្តាវិតាវ។

សុកតទុក្ខជាតិហិ គន្ធព្ពាតិ គតិយោ។ និរយោតិ និរស្សាទោ។
សហោកាសេន ខន្ធា កថិតា។ តតោ បរេសុ តីសុ និព្ពត្តា ខន្ធាវ វុត្តា។ ចតុត្ថ
ឱកាសោបិ។

អាវាសេ មច្ឆរិយំ អាវាសមច្ឆរិយំ។ តេន សមន្នាគតោ ភិក្ខុ អាគន្ធកំ ទិស្វា
“ឯត្ថ ចេតិយស្ស វា សង្ឃស្ស វា បរិក្ខារោ បរិបិតោ”តិអាទិនិ វត្ថា សង្ឃិកម្មិ
អាវាសំ និវារតិ។ សោ កាលដ្ឋត្វា បេតោ វា អជគរោ វា ហុត្វា និព្ពត្តតិ។ កុលេ
មច្ឆរិយំ កុលមច្ឆរិយំ។ តេន សមន្នាគតោ ភិក្ខុ តេហិ ការណេហិ អត្ថនោ
ឧបដ្ឋាកកុលេ អញ្ញេសំ បរេសនម្បិ និវារតិ។ លាភេ មច្ឆរិយំ លាភមច្ឆរិយំ។
តេន សមន្នាគតោ ភិក្ខុ សង្ឃិកម្មិ លាភំ មច្ឆរាយន្តោ យថា អញ្ញេ ន លភន្តិ,
ឯវំ ករោតិ។ វណ្ណោ មច្ឆរិយំ វណ្ណមច្ឆរិយំ។ វណ្ណាតិ ចេត្ថ សរីរវណ្ណាបិ

គុណវណ្ណាបិ វេទិតញោ។ បរិយត្តិធម្មេ មជ្ជិយំ ធម្មមជ្ជិយំ។ តេន
សមន្មាគតោភិក្ខុ “ឥមំ ធម្មំ បរិយាបុណ្ហាត្វា ឯសោ មំ អភិករិស្សតី” តិ
អញ្ញាស្ស ន ទេតិ។ យោ បន ធម្មានុគ្គហោន វា បុគ្គលានុគ្គហោន វា ន ទេតិ, ន តំ
មជ្ជិយំ។

ចិត្តំ និវរេន្តិ បរិយោនន្តតិ នីវរណានិ។ កាមច្ចន្តោ នីវរណាបត្តោ
អរហត្តមគ្គវដ្ឋោ។ កាមរាគានុសយោ កាមរាគសំយោជនបត្តោ
អនាគាមិមគ្គវដ្ឋោ។ ចិនំ ចិត្តកេលញ្ចំ។ មិទ្ធុំ ទន្ធត្ថយកេលញ្ចំ។ ឧភយម្បិ
អរហត្តមគ្គវដ្ឋំ។ តថា ឧទ្ធច្ចំ។ កុក្កច្ចំ អនាគាមិមគ្គវដ្ឋំ។ វិចិត្តិច្ឆា
បឋមមគ្គវដ្ឋោ។

សំយោជនានីតិ ពន្ធនានិ។ តេហិ បន ពទ្ធសុ បុគ្គលេសុ រូចារូបភវេ និព្ពត្តា
សោតាបន្នសកធាគាមិនោ អន្តោពទ្ធា ពហិសយីតា នាម។ តេសញ្ចិ កាមភវេ
ពន្ធនំ។ កាមភវេ អនាគាមិនោ ពហិពទ្ធា អន្តោសយីតា នាម។ តេសញ្ចិ
រូចារូបភវេ ពន្ធនំ។ កាមភវេ សោតាបន្នសកធាគាមិនោ អន្តោពទ្ធា
អន្តោសយីតា នាម។ រូចារូបភវេ អនាគាមិនោ ពហិពទ្ធា ពហិសយីតា នាម។
ឌីណាសវោ សព្ពត្ថ អពន្ធនោ។

សិក្ខិតតំ បទំ សិក្ខាបទំ, សិក្ខាកោដ្ឋាសោតិ អត្ថោ។ សិក្ខាយ វា បទំ
សិក្ខាបទំ, អធិចិត្តអធិបញ្ញាសិក្ខាយ អធិគម្មចាយោតិ អត្ថោ។ អយមេត្ថ
សន្នេចោ។ វិត្តារតោ បន សិក្ខាបទិកថា វិភង្គប្បករណេ សិក្ខាបទិវិភង្គ
អាគតា ឯវ។

អភព្ពដ្ឋានាទិបញ្ចកវណ្ណានា

៣០៦. “អភត្តោ, អារុសោ, ជីណាសវោ ភិក្ខុ សញ្ញាច្ច ចាណា” ត្តិអាទិ
នេសនាសីសមេវ, សោតាបន្នាធម្មោបិ បន អភត្តោ។ បុប្ផន្ទជីណាសវានំ
និជ្ហាបសំសត្ថម្បិ ឯវំ វុត្តំ។ បុប្ផន្ទនោ នាម ការយ្ហោ, មាតុយាតាជិនិបិ ករោតិ។
ជីណាសវោ បន ចាសំសោ, កុន្តកិបិល្លិ កយាតាជិនិបិ ន ករោតីតិ។

ព្យាសនេសុ វិយស្សតីតិ ព្យាសនំ, ហិតសុខំ វិបតិ វិទ្ធិសេតីតិ អត្តោ។
ញាតីនំ ព្យាសនំ ញាតិព្យាសនំ, ចោរោកកយាជិហិ ញាតិវិនាសោតិ អត្តោ។
ភោគានំ ព្យាសនំ ភោគព្យាសនំ, រាជោរាជិវសេន ភោគវិនាសោតិ អត្តោ។
រោគោ ឯវំ ព្យាសនំ រោគព្យាសនំ។ រោគោ ហិ អាហារក្យំ ព្យាសតិ វិនាសេតីតិ
ព្យាសនំ, សីលស្ស ព្យាសនំ សីលព្យាសនំ។ ទុស្សីល្យស្សេតំ នាមំ។ សម្មាទិដ្ឋិ
វិនាសយមាណា ឧប្បន្នា ទិដ្ឋិ ឯវំ ព្យាសនំ ទិដ្ឋិព្យាសនំ។ ឯត្ថ ច ញាតិព្យាសនាទិនិ
តីណិ នេវ អ កុសលានិ ន តិលក្ខណាហតានិ។ សីលទិដ្ឋិព្យាសនទ្ធរូបំ
អ កុសលំ តិលក្ខណាហតំ។ តេនេវ “នារុសោ, សត្តា ញាតិព្យាសនហេតុ
វា” តិអាទិមាហ។

ញាតិសម្មនាតិ ញាតីនំ សម្មនា ចារិប្បិ ពហុតាវោ។ ភោគសម្មនាយបិ
ឯសេវ នយោ។ អាហារក្យស្ស សម្មនា អាហារក្យសម្មនា។ ចារិប្បិ ធីយរត្តំ
អរោគតា។ សីលទិដ្ឋិសម្មនាសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឥនាបិ ញាតិសម្មនាធម្មោ
នោ កុសលា, ន តិលក្ខណាហតា។ សីលទិដ្ឋិសម្មនា កុសលា,
តិលក្ខណាហតា។ តេនេវ “នារុសោ, សត្តា ញាតិសម្មនាហេតុ
វា” តិអាទិមាហ។

សីលវិបត្តិសីលសម្មត្តិកថា មហាបរិនិព្វានេ វិត្តារិការ។

ចោទកេរ្តិ៍ វត្ថុសំសន្តស្សនា, អាបត្តិសំសន្តស្សនា, សំវាសប្បដិក្ខោ, សាមីចិប្បដិក្ខោតិ ចតុបិ ចោទនាវត្ថុបិ ចោទយមាទេន។ កាលេន វត្តាមី នៅ អកាលេនាតិ ឯត្ថ ចុទិតកស្ស កាលេ កដិតោ, ន ចោទកស្ស។ បរំ ចោទេន្តេន បិ បរិសមជ្ឈេ វា ឧចោសថបវារណាគ្គ វា អាសនសាលាកោជនសាលាជីសុ វា ន ចោទេតព្ពំ។ ទិវាជ្ជានេ និសិទ្ធកាលេ “ករោតាយស្មា ឱកាសំ, អហំ អាយស្មន្តំ វត្ថុកាមា” តិ ឯវំ ឱកាសំ ការេត្វា ចោទេតព្ពំ។ បុគ្គលំ បន ឧបបរិក្ខត្វា យោ លោលបុគ្គលោ អក្ខតំ វត្វា ភិក្ខុនំ អយសំ អាហេបេតិ, សោ ឱកាសកម្មំ វិធាបិ ចោទេតព្ពំ។ ភូតេនាតិ តច្ឆន សភាវេន។ សណ្ឋានាតិ មជ្ឈេន មុទុកេន។ អត្ថសញ្ញាតេនាតិ អត្ថកាមតាយ ហិតកាមតាយ ឧបេតេន។

បដានិយម្ពបញ្ចកវណ្ណានា

៣១៧. បដានិយម្ពានីតិ បដានំ វុច្ឆតិ បទហានំ, បដានមស្ស អត្ថីតិ បដានិយោ, បដានិយស្ស ភិក្ខុនោ អម្ពានិ បដានិយម្ពានិ។ សទ្ធាតិ សទ្ធាយ សមន្មាគតោ។ សទ្ធា បនេសា អាគមនសទ្ធា, អធិគមនសទ្ធា, ឱកប្បនសទ្ធា, បសាទសទ្ធាតិ ចតុព្ពិជា។ តត្ថ សព្ពញ្ញពោធិសត្តានំ សទ្ធា អភិនិហារតោ អាគតត្តា អាគមនសទ្ធា នាម។ អរិយសាវកានំ បដិវេជេន អធិគតត្តា អធិគមនសទ្ធា នាម។ ពុទ្ធា ធម្មោ សង្ឃេតិ វុត្ថេ អចលភាវេន ឱកប្បនំ ឱកប្បនសទ្ធា នាម។ បសាទុប្បត្តិ បសាទសទ្ធា នាម។ ឥធ ឱកប្បនសទ្ធា អធិប្បេតា។ ពោធិន្តិ ចតុត្ថមគ្គព្យាណំ។ តំ សុប្បជីវិទ្ធី តថាគតេនាតិ សទ្ធិហតិ។ ទេសនាសីសមេវ ចេតំ, ឥមិនា បន អង្កេន តីសុបិ រតនេសុ សទ្ធា អធិប្បេតា។ យស្ស ហិ ពុទ្ធាជីសុ បសាទោ ពលវា, តស្ស បដានីរិយំ ឥដ្ឋតិ។ អប្បាពាធាតិ អហេតោ។ អប្បាតង្គោតិ និទ្ទក្ខោ។ សមវេទាកិនិយាតិ

សមរិទ្ធាចន័យ។ គហណិយាតិ កម្មជតេជោធាតុយា។ ឆាតិសីតាយ
 ឆាច្ចុល្លាហយាតិ អតិសីតគហណិកោ សីតភិរូ ហោតិ, អច្ចុល្លាគហណិកោ
 ឧល្លាភិរូ ហោតិ, តេសំ បធានំ ន ឥដ្ឋតិ។ មជ្ឈិមគហណិកស្ស ឥដ្ឋតិ។
 តេនាហ - “មជ្ឈិមាយ បធានក្ខមាយា”តិ។ យថាភូតំ អត្តានំ អារិកត្តាតិ
 យថាភូតំ អត្តនោ អគុណំ បកាសេតា។ ឧទយត្ថតាមិនិយាតិ ឧទយញ្ច
 អត្តផ្ដមញ្ច គន្ធុំ បរិច្ឆិន្ទតុំ សមត្ថាយ, ឯតេន បញ្ញាសលក្ខណបរិក្កាហកំ
 ឧទយញ្ចយញ្ញាណំ វុត្តំ។ អរិយាយាតិ បរិសុទ្ធាយ។ និព្វេធិកាយាតិ អនិព្វិទ្ធបុព្វេ
 លោភក្ខន្ធានយោ និព្វិជ្ឈិតុំ សមត្ថាយ។ សម្មា ទុក្ខក្ខយតាមិនិយាតិ
 តទផ្ដុវសេន កិលេសានំ បហីនត្ថា យំ យំ ទុក្ខំ ធើយតិ, តស្ស តស្ស ទុក្ខស្ស
 ខយតាមិនិយា។ ឥតិ សព្វេហិ ឥមេហិ បទេហិ វិបស្សនាបញ្ញាវ កថិតា។
 ទុប្បញ្ញស្ស ហិ បធានំ ន ឥដ្ឋតិ។

សុទ្ធាវាសាធិបញ្ចកវណ្ណាធា

៣០៨. សុទ្ធាវាសាតិ សុទ្ធា ឥធ អារសីសុ អារសន្តិ អារសិស្សន្តិ វាតិ
 សុទ្ធាវាសា។ សុទ្ធាតិ កិលេសមលរហិតា អនាគាមិជីវាសវា។
 អរិហាតិអាធិសុ យំ វុត្តព្ពំ, តំ មហាបទានេ វុត្តមេវ។

អនាគាមីសុ អាយុនោ មជ្ឈំ អនតិក្កមិត្វា អន្តរាវ កិលេសបរិនិព្វានំ
 អរហត្តំ បត្តោ អន្តរាបរិនិព្វាយី នាម។ មជ្ឈំ ឧបហាច្ច អតិក្កមិត្វា បត្តោ
 ឧបហាច្ចបរិនិព្វាយី នាម។ អសម្ព័ន្ធវេន អប្បយោគេន អកិលមន្តោ សុខេន
 បត្តោ អសម្ព័ន្ធវាបរិនិព្វាយី នាម។ សសម្ព័ន្ធវេន សប្បយោគេន កិលមន្តោ ទុក្ខេន
 បត្តោ សសម្ព័ន្ធវាបរិនិព្វាយី នាម។ ឥមេ ចត្តារោ បញ្ចសុបិ សុទ្ធាវាសេសុ លព្ពន្ធិ។
 ឧទ្ធិសោតោអកនិជ្ជតាមិតិ ឯត្ថ បន ចតុក្កំ វេទិតព្ពំ។ យោ ហិ អរិហាតោ
 បដ្ឋាយ ចត្តារោ ទេវលោកេ សោធនត្វា អកនិជ្ជំ គន្ធា បរិនិព្វាយតិ, អយំ

ឧទ្ទិសោតា អកនិជ្ជតាមី ឆាម។ យោ អវិហាតោ ទុតិយំ វា តតិយំ វា ចតុត្ថំ វា
នេវលោកំ គន្ធា បរិនិព្វាយតិ, អយំ ឧទ្ទិសោតា ន អកនិជ្ជតាមី ឆាម។ យោ
កាមភវតោ អកនិជ្ជសុ និព្ពត្តិកា បរិនិព្វាយតិ, អយំ ន ឧទ្ទិសោតា
អកនិជ្ជតាមី ឆាម។ យោ ហេដ្ឋា ចតុសុ នេវលោកេសុ តត្ថ តត្ថេវ និព្ពត្តិកា
បរិនិព្វាយតិ, អយំ ន ឧទ្ទិសោតា ន អកនិជ្ជតាមី ឆាមាតិ។

បេតោទិលបញ្ចកវណ្ណា

៣១៩. បេតោទិលាតិ ចិត្តស្ស ជន្ទកាវា។ សត្តវិ កង្ខតីតិ សត្តុ សរីរេ វា
គុណោ វា កង្ខតិ។ សរីរេ កង្ខមាណោ “ទុត្តិសមហាបុរិសវរលក្ខណបដិមណ្ឌិតំ
ឆាម សរីរំ អត្ថំ នុ ខោ នត្ថិ”តិ កង្ខតិ។ គុណោ កង្ខមាណោ
“អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នជាននសមត្ថំ សព្ពញ្ញតញ្ញាណំ អត្ថំ នុ ខោ នត្ថិ”តិ
កង្ខតិ។ អាតប្បាយាតិ វីរិយ ករណត្ថាយ។ អនុយោគាយាតិ បុណ្យនំ
យោគាយ។ សាតច្ចាយាតិ សតតកិរិយាយ។ បធានាយាតិ បទបាណត្ថាយ។
អយំ បឋមោ បេតោទិលាតិ អយំ សត្តវិ វិចិក្ខាសង្ខារោ បឋមោ ចិត្តស្ស
ជន្ទកាវា។ ធម្មេតិ បរិយត្តិធម្មេ ច បដិវេធជម្មេ ច។ បរិយត្តិធម្មេ កង្ខមាណោ
“តេបិជកំ ពុទ្ធវចនំ ចតុរាសីតិធម្មក្ខន្ធសហស្សានីតិ វទន្តិ, អត្ថំ នុ ខោ ឯតំ
នត្ថិ”តិ កង្ខតិ។ បដិវេធជម្មេ កង្ខមាណោ “វិបស្សនានិស្សន្នោ មគ្គោ ឆាម,
មគ្គនិស្សន្នោ ផលំ ឆាម, សព្ពសង្ខារបដិវិស្សន្តោ និព្វានំ ឆាមាតិ វទន្តិ, តំ អត្ថំ
នុ ខោ នត្ថិ”តិ កង្ខតិ។ សង្ខេ កង្ខតីតិ “ឧប្បជ្ជន្នោតិអាទីនំ បទានំ វសេន
ឯវរូបំ បដិបទំ បដិបន្នោ ចត្តារោ មគ្គជ្ជា ចត្តារោ ផលជ្ជាតិ អដ្ឋន្នំ បុគ្គលានំ
សមូហភូតោ សង្ខេ ឆាម អត្ថំ នុ ខោ នត្ថិ”តិ កង្ខតិ។ សិក្ខាយ កង្ខមាណោ
“អធិសីលសិក្ខា ឆាម, អធិចិត្តអធិបញ្ញាសិក្ខា ឆាមាតិ វទន្តិ, សា អត្ថំ នុ ខោ

នត្តិ"តិ កង្ខតិ។ អយំ បញ្ចមោតិ អយំ សព្វាប្បចារិសុ កោបសន្តិកោ បញ្ចមោ
ចិត្តស្ស ចន្ទភារោ កចរភារោ ខាណ្តកភារោ។

ចេតសោវិនិពន្ធាធិបញ្ចកវណ្ណា

៣២០. ចេតសោវិនិពន្ធាតិ ចិត្តំ ពន្ធិត្វា មុដ្ឋិយំ កត្វាវិយ កណ្តាដ្ឋិតិ
ចេតសោវិនិពន្ធា។ កាមេតិ វត្ថុកាមេបិ កិលេសកាមេបិ។ កាយេតិ អត្តនោ
កាយេ។ រូបេតិ ពហិទ្ធារូបេ។ យាវទត្តន្តិ យត្តកំ ឥច្ឆតិ, តត្ថកំ។
ឧទរាវេហាកន្តិ ឧទរច្ចរំ។ តញ្ញំ ឧទរំ អវេហេហនតោ “ឧទរាវេហាក”ន្តិ វុច្ឆតិ។
សេយ្យសុខន្តិ មញ្ចប័បសុខំ។ បស្សសុខន្តិ យថា សម្មវិវត្តកំ សយន្តស្ស
នក្ខិណាបស្សវាមបស្សនំ សុខំ ហោតិ, ឯវំ ឧប្បន្នំ សុខំ។ មិទ្ធសុខន្តិ និទ្ធាសុខំ។
អនុយុត្តោតិ យុត្តប្បយុត្តោវិហរតិ។ បណិធាយាតិ បត្តយិត្វា។
ព្រាហ្មចរិយេនាតិ មេដុនិវរិតិព្រាហ្មចរិយេន។ ទេវោ វា ភវិស្សមីតិ
មហេសគ្គទេវោ វា ភវិស្សមិ។ ទេវញ្ញតរោ វាតិ អប្បេសគ្គទេវេសុ វា
អញ្ញតរោ។

ឥន្ទ្រិយេសុ បឋមបញ្ចកេ លោកិយានេវ កថិតានិ។ ទុតិយបញ្ចកេ
បឋមទុតិយចតុត្ថានិ លោកិយានិ, តតិយបញ្ចមានិ លោកិយលោកុត្តរានិ។
តតិយបញ្ចកេ សមថវិបស្សនាមគ្គវសេន លោកិយលោកុត្តរានិ។

និស្សរណិយបញ្ចកវណ្ណា

៣២១. និស្សរណិយាតិ និស្សជាវិសញ្ញត្តា។ ធាតុយោតិ អត្តសុញ្ញសភាវា។
កាមេ មនសិករោតោតិ កាមេ មនសិករោន្តស្ស, អសុភជ្ឈានតោ វុដ្ឋាយ
អគធំ គហេត្វាវិសំ វីមំសន្តោវិយ វីមំសនត្ថំ កាមាភិមុខំ ចិត្តំ បេសេន្តស្សាតិ
អត្តោ។ ន បក្ខន្ធាតិ ន បរិសតិ។ ន បសីទតិ បសាធំ នាបដ្ឋតិ។ ន សន្តិដ្ឋតិ

ន បតិជ្ជតិ។ នវិមុច្ចតិ ជាធម៌មុច្ចតិ។ យថា បន កុក្កជបត្តំ វា ត្នារុទ្ធុលំ វា
អគ្គិម្ពំ បក្ខិក្ខំ បតិលីយតិ បតិកុដតិ បតិវត្តតិ ន សម្បសារិយតិ; ឯវំ
បតិលីយតិ ន បសារិយតិ។ នេក្ខម្ពំ ខោ បនាតិ ឥធ នេក្ខម្ពំ នាម ទសសុ
អសុភេសុ បឋមជ្ឈានំ, តទស្ស មនសិករោតោ ចិត្តំ បក្ខន្តតិ។ តស្ស តំ ចិត្តន្តិ
តស្ស តំ អសុភជ្ឈានចិត្តំ។ សុភតន្តិ កោចវេ គតត្តា សុដ្ឋ គតំ។ សុភារិតន្តិ
អហានភាគិយត្តា សុដ្ឋ ភារិតំ។ សុវុដ្ឋិតន្តិ កាមតោ សុដ្ឋ វុដ្ឋិតំ។ សុវិមុត្តន្តិ
កាមេហិ សុដ្ឋ វិមុត្តំ។ កាមបច្ចយា អាសវា នាម កាមហេតុកា ចត្តារោ
អាសវាវិយាតាតិ ទុក្ខា។ បរិឡាហាតិ កាមរាគបរិឡាហា។ ន សោ តំ វេទនំ
វេទេតីតិ សោ តំ កាមវេទនំ វិយាតបរិឡាហាវេទនញ្ច ន វេទយតិ។ ឥទមក្ខាតំ
កាមានំ និស្សរណាន្តិ ឥទំ អសុភជ្ឈានំ កាមេហិ និស្សជត្តា កាមានំ
និស្សរណាន្តិ អក្ខាតំ។ យោ បន តំ ឈានំ ចាទកំ កត្វា សម្ព័ន្ធវេ សម្មសន្តោ
តតិយំ មគ្គំ បត្វា អនាគាមិជលេន និព្វានំ ទិស្វា បុន កាមា នាម នត្ថិតិ
ជាតាតិ, តស្ស ចិត្តំ អច្ចន្តនិស្សរណាមេវ។ សេសបទេសុបិ ឯសេវ នយោ។

អយំ បន វិសេសោ, ទុតិយវារេ មេត្តាលាធានិ ព្យាចាទស្ស និស្សរណំ
នាម។ តតិយវារេ ករុណាលាធានិ វិហឹសាយ និស្សរណំ នាម។ ចតុត្ថវារេ
អរូបជ្ឈានានិ រូចានំ និស្សរណំ នាម។ អច្ចន្តនិស្សរណោ ចេត្ត អរហត្តជលំ
យោជេតព្ពំ។

បញ្ចមវារេ សក្កាយំ មនសិករោតោតិ សុទ្ធសម្ព័ន្ធវេ បរិគ្គណ្ឌិត្វា អរហត្តំ
បត្តស្ស សុក្ខវិបស្សកស្ស ជលសមាបត្តិតោ វុដ្ឋាយ វីមំសនត្តំ
បញ្ចាចានក្ខន្ធានិមុខំ ចិត្តំ បេសេន្តស្ស។ ឥទមក្ខាតំ សក្កាយនិស្សរណាន្តិ
ឥទំ អរហត្តមគ្គេន ច ជលេន ច និព្វានំ ទិស្វា បិតស្ស ភិក្ខុនោ បុន សក្កាយោ
នត្ថិតិ ឧប្បន្នំ អរហត្តជលសមាបត្តិចិត្តំ សក្កាយស្ស និស្សរណាន្តិ អក្ខាតំ។

វិមុត្តាយតនបញ្ចករវណ្ណានា

៣២២. វិមុត្តាយតនាជីតិ វិមុច្ចនការណានិ។ អត្ថបដិសំវេទិនោតិ
ចាឡិអត្ថំ ជានន្តស្ស។ ធម្មបដិសំវេទិនោតិ ចាឡិ ជានន្តស្ស។ ចាមោជ្ឈន្តិ
តរុណាបីតិ។ បីតីតិ តុដ្ឋាការភូតា ពលវបីតិ។ កាយោតិ នាមកាយោ
បដិបស្សម្ពតិ។ សុខំ វេទយតីតិ សុខំ បដិលភតិ។ ចិត្តំ សមាធិយតីតិ
អរហត្តជលសមាធិនា សមាធិយតិ។ អយញ្ញំ តំ ធម្មំ សុណន្តោ
អាគតាគតដ្ឋានេ ឈានវិបស្សនាមគ្គដលានិ ជានាតិ, តស្ស វេ ជានតោ បីតិ
ឧប្បជ្ឈតិ។ សោ តស្ស បីតិយា អន្តរា ឱសក្កិតុំ ន ទេន្តោ ឧបចារកម្មដ្ឋានិកោ
ហុត្វា វិបស្សនំ វឿត្វា អរហត្តំ ចាបុណាតិ។ តំ សន្ធាយ វុត្តំ - “ចិត្តំ
សមាធិយតី”តិ។ សេសេសុបិ ឯសេវ នយោ។ អយំ បនវិសេសោ,
សមាធិនិមិត្តន្តិ អដ្ឋតីសាយ អារម្មណេសុ អញ្ញាតរោ សមាធិយេវ
សមាធិនិមិត្តំ។ សុគ្គហិតំ ហោតីតិអាទីសុ អាចរិយសន្តិកេ កម្មដ្ឋានំ
ឧត្តរណ្ណាននេ សុដ្ឋ គហិតំ ហោតិ។ សុដ្ឋ មនសិកតន្តិ សុដ្ឋ ឧបធាវិតំ។ សុប្បដិវិទ្ធំ
បញ្ញាយាតិ បញ្ញាយ សុដ្ឋ បច្ចក្ខំ កតំ។ តស្មី ធម្មេតិ តស្មី កម្មដ្ឋានចាឡិធម្មេ។

វិមុត្តិបរិចាចនីយាតិ វិមុត្តិ វុច្ចតិ អរហត្តំ, តំ បរិចាចេន្តីតិ
វិមុត្តិបរិចាចនីយា។ អនិច្ចសញ្ញាតិ អនិច្ចានុបស្សនាញ្ញាលោ ឧប្បន្នសញ្ញា។
អនិច្ច ទុក្ខសញ្ញាតិ ទុក្ខានុបស្សនាញ្ញាលោ ឧប្បន្នសញ្ញា។ ទុក្ខ
អនត្តសញ្ញាតិ អនត្តានុបស្សនាញ្ញាលោ ឧប្បន្នសញ្ញា។ បហានសញ្ញាតិ
បហានានុបស្សនាញ្ញាលោ ឧប្បន្នសញ្ញា។ វិរាគសញ្ញាតិ
វិរាគានុបស្សនាញ្ញាលោ ឧប្បន្នសញ្ញា។

“ឥមេ ខោ អារុសោ”តិអាទិ វុត្តនយេនេវ យោជេតព្ពំ។ ឥតិ ធម្មិសតិយា
បញ្ចកានំ វសេន តីសសតបញ្ចេ កថេន្តោ ថេរោ សាមគ្គិវសំ ឧស្សេសីតិ។

បញ្ចករវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ធក្កវណ្ណានា

៣២៣. ឥតិ បញ្ចករសេន សាមគ្គីរសំ ធស្សេត្វា ឥនានិ ធក្កវសេន ធស្សេតុំ
បុន ធនេនំ អារតិ។ តត្ថ អដ្ឋត្តិកានីតិ អដ្ឋត្តដ្ឋត្តិកានិ។ ពាហិរានីតិ តតោ
អដ្ឋត្តដ្ឋត្តតោ ពហិក្ខតានិ។ វិត្តារតោ បន អាយតនកថា វិសុទ្ធិមគ្គ
កថិតារ។ វិញ្ញាណកាយាតិ វិញ្ញាណសមូហា។ ចក្កវិញ្ញាណានិ
ចក្កបសាទនិស្សិតំ កុសលាកុសលវិចាកវិញ្ញាណំ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។
ចក្កសម្មស្សោតិ ចក្កនិស្សិតោ សម្មស្សោ។ សោតសម្មស្សានិសុបិ ឯសេវ
នយោ។ មនោសម្មស្សោតិ ឥមេ ធនេន សម្មស្សេ ប្រែត្វា សេសោ សញ្ញោ
មនោសម្មស្សោ នាម។ វេទនាធក្កម្មិ ឯតេនេវ នយេន វេទិតព្ពំ។ រូបសញ្ញាតិ
រូបំ អារម្មណំ កត្វា ឧប្បន្នា សញ្ញា។ ឯតេនុចាយេន សេសាបិ វេទិតព្ពា។
ចេតនាធក្កម្មិ ឯសេវ នយោ។ តថា តណ្ហាធក្កេ។

អការវោតិ ការវិវហិតោ។ អប្បតិស្សោតិ អប្បតិស្សយោ អនិច្ចតិ។ ឯត្ថ
បន យោ ភិក្ខុ សត្វិ ធរមាណេ តីសុ កាលេសុ ឧបជ្ជានំ ន យាតិ។ សត្វិ
អនុចាហានេ ចង្គមន្តេ សឧចាហានោ ចង្គមតិ, និចេ ចង្គមន្តេ ឧច្ឆេ ចង្គមតិ, ហេជ្ជា
វសន្តេ ឧបរិ វសតិ, សត្តន្តស្សនដ្ឋានេ ឧភោ អំសេ ចារុបតិ, ធន្តំ ជារេតិ,
ឧចាហានំ ជារេតិ, នហាយតិ, ឧច្ឆារំ វា បស្សរំ វា ករោតិ។ បរិនិព្ពិតេ បន
ចេតិយំ វុទ្ធិតុំ ន គច្ឆតិ, ចេតិយស្ស បញ្ញាយនដ្ឋានេ សត្តន្តស្សនដ្ឋានេ វុត្តំ សព្ពំ
ករោតិ, អយំ សត្វិ អការវោ នាម។ យោ បន ធម្មស្សវនេ សំយុដ្ឋេ សក្កច្ចំ ន
គច្ឆតិ, សក្កច្ចំ ធម្មំ ន សុណាតិ, សមុល្លបន្តោ និសីទតិ, សក្កច្ចំ ន គណ្ហាតិ, ន
វាចេតិ, អយំ ធម្មេ អការវោ នាម។ យោ បន ថេវេន ភិក្ខុនា អនជ្ឈិជ្ជោ ធម្មំ
ទេសេតិ, និសីទតិ, បញ្ញំ កថេតិ, វុឡេ ភិក្ខុ យន្តេន្តោ គច្ឆតិ, តិដ្ឋតិ, និសីទតិ,

ទុក្ខបល្ល័ត្តិកំ វា ហត្ថបល្ល័ត្តិកំ វា ករោតិ, សង្ឃមជ្ឈេ ឧភោ អំសេ ចារុបតិ,
ធម្មចាហនំ ធារេតិ, អយំ សង្ឃេ អគារវោ នាម។ ឯកភិក្ខុស្មិម្បិ ហិ អគារវេ
កតេ សង្ឃេ អគារវោ កតោវ ហោតិ។ តិស្សោ សិក្ខា បន អប្បយមាណោ
សិក្ខាយ អគារវោ នាម។ អប្បមាណូ កូណំ អនុព្រហយមាណោ អប្បមាណេ
អគារវោ នាម។ ធុរិយម្បិ បដិសន្តារំ អករោតោ បដិសន្តារេ អគារវោ នាម។ ធម្ម
ការវា វុត្តប្បដិបក្ខវសេន វេទិតញ្ច។

សោមនស្សបរិចារាតិ សោមនស្សសម្មយុត្តាវិចារា។
សោមនស្សដ្ឋានិយន្តិ សោមនស្សការណភូតំ។ ឧបរិចរតីតិ វិតក្កេន វិតក្កេត្វា
វិចារេន បរិច្ឆិន្ទតិ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។ នោមនស្សបរិចារាបិ ឯវមេវ វេទិតញ្ច។
តថា ឧបេក្ខបរិចារា។ សារណីយធម្មា ហេដ្ឋាវិត្តាវតា។ ទិដ្ឋិសាមញ្ញកតោតិ
ឥមំនា បន បទេន កោសម្ពកកសុត្ថេ បឋមមគ្គោ កថិតោ។ ឥធម ចត្តារោបិ
មគ្គា។

វិវាទមូលធម្មវណ្ណានា

៣២៥. វិវាទមូលានីតិ វិវាទស្ស មូលានិ។ កោធនោតិ កុដ្ឋនលក្ខណេន
កោធនេន សមន្នាគតោ។ ឧបនាហិតិ វេរ អប្បដិទិស្សក្កលក្ខណេន ឧបនាហេន
សមន្នាគតោ។ អហិតាយ ទុក្ខាយ នេវមនុស្សានន្តិ ទិដ្ឋំ ភិក្ខុនំ វិវាទោ កថំ
នេវមនុស្សានំ អហិតាយ ទុក្ខាយ សំវត្ថតិ។ កោសម្ពកកក្ខន្ធកេវិយ ទិសុ
ភិក្ខុសុ វិវាទំ អាបន្នេសុ តស្មី វិហារេ តេសំ អន្តោសិកាវិវទន្តិ។ តេសំ ឱវាទំ
គណ្ណោ ភិក្ខុនិសង្ឃោ វិវទតិ។ តតោ តេសំ ឧបដ្ឋាកាវិវទន្តិ។ អថ មនុស្សានំ
អារក្ខនេវតា ទ្វេ កោដ្ឋាសា ហោន្តិ។ តត្ថ ធម្មវាទិនំ អារក្ខនេវតា ធម្មវាទិនិយោ
ហោន្តិ អធម្មវាទិនំ អធម្មវាទិនិយោ។ តតោ អារក្ខនេវតានំ មិត្តា ភុម្មា នេវតា
ភិដ្ឋន្តិ។ ឯវំ បរម្បរា យាវ ព្រហ្មលោកា វេបេត្វា អរិយសាវកេ សព្ពេ

នេវមនុស្សា ទ្វេកោដ្ឋាសាហោត្តិ។ ធម្មវាទីហិ បន អធម្មវាទិនោវ ពហុតរា
ហោត្តិ។ តតោ “យំ ពហុកេហិ គហិតំ, តំ តច្ច”ន្តិ ធម្មំវិស្សន្នេត្វា ពហុតរា
អធម្មំ គណ្ហាន្តិ។ តេ អធម្មំ បុរក្ខត្វា វនន្តា អចាយេសុ និព្ពត្តន្តិ។ ឯវំ ទ្ធិន្នំ ភិក្ខុនំ
វិវាទោ នេវមនុស្សានំ អហិតាយ ទុក្ខាយ ហោតិ។

អជ្ឈត្ថំ វាតិ តុម្ហាកំ អព្ពន្ធវបរិសាយ។ ពហិទ្ធា វាតិ បរេសំ បរិសាយ។

មក្ខិតិ បរេសំ គុណមក្ខនលក្ខណោ ន មក្ខេន សមន្មាគតោ។ បឡាសីតិ
យុគក្តាហលក្ខណោ បឡាសេន សមន្មាគតោ។ ឥស្សក្តិតិ បរសក្ការាទីនិ
ឥស្សយនលក្ខណាយ ឥស្សយ សមន្មាគតោ។ មច្ឆរីតិ អាវាសមច្ឆរិយាទីហិ
សមន្មាគតោ។ សហោតិ កេរាជិកោ។ មាយាវីតិ កតចាបបដិច្ឆាធកោ។
ចាបិច្ឆោតិ អសន្តសម្ភារនិច្ឆកោ ទុស្សីលោ។ មិច្ឆាទិដ្ឋិតិ នត្តិកវាទី
អហេតុកវាទី អកិរិយវាទី។ សន្និដ្ឋបរាមាសីតិ សយំ ទិដ្ឋិមេវ បរាមសតិ។
អាធានក្តាហិតិ ទឡក្តាហិ។ ទុប្បជិនិស្សគ្គិតិ ន សក្កា ហោតិ គហិតំ
វិស្សជ្ជាបេតុ។

បថវីធាតូតិ បតិជ្ជាធាតុ។ អាថោធាតូតិ អាពន្ធនធាតុ។ តេជោធាតូតិ
បរិចាចនធាតុ។ វាយោធាតូតិ វិត្ថម្ហនធាតុ។ អាភាសធាតូតិ អសម្ពុជ្ជធាតុ។
វិញ្ញាណធាតូតិ វិជាននធាតុ។

និស្សរណីយធក្កវណ្ណោ

៣២៦. និស្សរណីយា ធាតុយោតិ និស្សជធាតុយោវ។ បរិយាធាយ តិដ្ឋតីតិ
បរិយាទិយេត្វា ហាបេត្វា តិដ្ឋតិ។ ‘មា ហោវន្តិស្ស វេននិយោ’តិ យស្មា អភូតំ
ព្យាករណំ ព្យាករោតិ, តស្មា មា ឯវំ ភណីតិ វត្ថុញ្ចោ។ យទិទំ
មេត្តាចតោវិមុត្តិតិ យា អយំ មេត្តាចតោវិមុត្តិ, ឥទំ និស្សរណំ ព្យាចានស្ស,

ព្យាបាទតោ និស្សជាតិ អត្ថោ។ យោ បន មេត្តាយ តិកេចតុក្កដ្ឋានតោ វុដ្ឋិតោ
សម្មារេ សម្មសិទ្ធា តតិយមគ្គំ បទ្វា “បុន ព្យាបាទោ នត្ថី” តិ តតិយជលេន
និព្វានំ បស្សតិ, តស្ស ចិត្តំ អច្ចន្តំ និស្សរណំ ព្យាបាទស្ស។ ឯតេនុបាយេន
សព្ពត្ថ អត្ថោ វេទិតញោ។

អនិមិត្តា ចេតោវិមុត្តិ តិ អរហត្តជលសមាបត្តិ។ សា ហិ
រាគនិមិត្តាជីនព្យោវ រូបនិមិត្តាជីនព្វា និច្ចនិមិត្តាជីនព្វា អភាវា “អនិមិត្តា” តិ
វុត្តោ។ និមិត្តានុសារី តិ វុត្តប្បកេទំ និមិត្តំ អនុសារី តិ និមិត្តានុសារី។

អស្មីតិ អស្មិមាណោ។ អយមហមស្មីតិ បញ្ចសុ ខន្ទេសុ អយំ នាម អហំ
អស្មីតិ ឯត្តារតា អរហត្តំ ព្យាកតំ ហោតិ។ វិចិកិច្ចាកចំកថាសល្លន្តិ
វិចិកិច្ចាក្ខតំ កចំកថាសល្លំ។ ‘មា ហោវន្តិស្ស វេចនិយោ’ តិ សចេតេ
បឋមមគ្គវដ្ឋាវិចិកិច្ចា ឧប្បជ្ជតិ, អរហត្តព្យាករណំ មិច្ឆា ហោតិ, តស្មា មា
អក្ខតំ ភណ្ឌីតិ វារេតញោ។ អស្មិមាណសមុគ្គាតោតិ អរហត្តមគ្គោ។
អរហត្តមគ្គជលវសេន ហិ និព្វានេ ទិដ្ឋេ បុន អស្មិមាណោ នត្ថីតិ អរហត្តមគ្គោ
អស្មិមាណសមុគ្គាតោតិ វុត្តោ។

អនុត្តរិយាទិនក្កវណ្ណានា

៣២៧. អនុត្តរិយានីតិ អនុត្តរាទិ ជេដ្ឋកាទិ។ ទស្សនេសុ អនុត្តរិយំ
ទស្សនានុត្តរិយំ។ សេសបទេសុបិ ឯសេវ នយោ។ តត្ថ ហត្ថិរតនាទីនំ ទស្សនំ ន
ទស្សនានុត្តរិយំ, និវិជ្ជសទ្ធីស្ស បន និវិជ្ជបេមវសេន ទសពាលស្ស វា
ភិក្ខុសង្ឃស្ស វា កសិណាសុភនិមិត្តាទីនំ វា អញ្ញាតរស្ស ទស្សនំ
ទស្សនានុត្តរិយំ នាម។ ខត្តិយាទីនំ គុណាកថាសវនំ ន សវនានុត្តរិយំ,
និវិជ្ជសទ្ធីស្ស បន និវិជ្ជបេមវសេន តិណ្ណំ វា រតនានំ គុណាកថាសវនំ

តេបិជកពុទ្ធវេទនសវនំ វា សវនានុត្តរិយំ នាម។ មណីរតនាធិលាភោ ន
លាភានុត្តរិយំ, សត្តវិធករិយធនលាភោ បនលាភានុត្តរិយំ នាម។
ហត្ថិសិប្បាធិសិក្ខនំ ន សិក្ខានុត្តរិយំ, សិក្ខត្តយបូរណំ បនសិក្ខានុត្តរិយំ
នាម។ ខត្តិយាធិនំ ចារិចរិយា ន ចារិចរិយានុត្តរិយំ, តិណ្ណំ បន រតនានំ
ចារិចរិយា ចារិចរិយានុត្តរិយំ នាម។ ខត្តិយាធិនំ គុណានុស្សរណំ
នានុស្សតានុត្តរិយំ, តិណ្ណំ បន រតនានំ គុណានុស្សរណំ អនុស្សតានុត្តរិយំ
នាម។

អនុស្សតិយោវ អនុស្សតិដ្ឋានានិ នាម។ ពុទ្ធានុស្សតីតិ ពុទ្ធស្ស
គុណានុស្សរណំ។ ឯវំ អនុស្សរតោ ហិ បីតិ ឧប្បជ្ជតិ។ សោ តំ បីតី ខយតោ
វយតោ បដ្ឋបេត្វា អរហត្តំ ចាបុណាតិ។ ឧបចារកម្មដ្ឋានំ នាមេតំ គិហ៍នម្បិ
លព្ពតិ, ឯស នយោ សព្ពត្ត។ វិត្តារកថា បនេត្តិវិសុទ្ធិមគ្គ វុត្តនយេនេវ
វេទិតញ្ញា។

សតតវិហារធក្កវណ្ណានា

៣២៨. សតតវិហារាតិ ឧណាសវស្ស និច្ចវិហារា។ ចក្កនារូបំ ធិស្វាតិ
ចក្កទ្វារាវម្ពណោ អាចាថគតេ តំ រូបំ ចក្កវិញ្ញាណោន ធិស្វា ជវនក្កណោ ឥដ្ឋ
អរជ្ជន្តោ នេវ សុមនោ ហោតិ, អនិដ្ឋ អនុស្សន្តោ ន ធម្មនោ។ អសមបេក្ខន
មោហំ អនុប្បាទេន្តោ ឧបេក្ខកោវិហារតិ មជ្ឈត្តោ, សតិយា យុត្តត្តា សតោ,
សម្មជញ្ញេន យុត្តត្តា សម្មជាតោ។ សេសបទេសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឥតិ ធនុបិ
ទ្វារេសុ ឧបេក្ខកោវិហារតីតិ ឥមិនា ធម្មុត្តបេក្ខា កថិតា។ សម្មជាតោតិ
វេទនតោ បន ចត្តាវិញ្ញាណសម្មយុត្តចិត្តានិ លព្ពន្តិ។ សតតវិហារាតិ
វេទនតោ អដ្ឋបិ មហាចិត្តានិ លព្ពន្តិ អរជ្ជន្តោ អនុស្សន្តោតិ វេទនតោ ធនុបិ
ចិត្តានិ លព្ពន្តិ។ សោមនស្សំ កថំ លព្ពតីតិ ចេ អាសេវនតោ លព្ពតិ។

អភិជាតិធរក្កវណ្ណា

៣២៩. អភិជាតិយោតិ ជាតិយោ។ កណ្ណាភិជាតិកោ សមាធាតិ កណ្ណា
នីចកុលេ ជាតោ ហុត្វា។ កណ្ណំ ធម្មំ អភិជាយតីតិ កាឡកំ ទសទុស្សីល្យធម្មំ
បសវតិ ករោតិ។ សោ តំ អភិជាយិត្វា និរយេ និព្ពត្តតិ។ សុក្កំ ធម្មន្តិ អហំ
បុព្វេបិ បុញ្ញានំ អកតត្តា នីចកុលេ និព្ពត្តោ។ ឥនានិ បុញ្ញំ ករោមីតិ
បុញ្ញសម្មាតំ បណ្ណំ ធម្មំ អភិជាយតិ។ សោ តេន សគ្គេ និព្ពត្តតិ។ អកណ្ណំ
អសុក្កំ និព្ពានន្តិ និព្ពានញ្ញំ សចេ កណ្ណំ ភវេយ្យ, កណ្ណាវិចាកំ ទទេយ្យ។ សចេ
សុក្កំ, សុក្កាវិចាកំ ទទេយ្យ។ ទិដ្ឋម្បិ អប្បធានតោ បន “អកណ្ណំ អសុក្ក” ន្តិ
វុត្ថំ។ និព្ពានញ្ញំ នាម ឥមស្មី អត្ថ អវហត្ថំ អធិប្បតំ។ តញ្ញំ កិលេសនិព្ពានន្តេ
ជាតត្តា និព្ពានំ នាម។ តំ ឯស អភិជាយតិ បសវតិ ករោតិ។ សុក្កាភិជាតិកោ
សមាធាតិ សុក្កេ ឧច្ចកុលេ ជាតោ ហុត្វា។ សេសំ វុត្ថនយេនេវ វេទិតព្ធុំ។

និព្ពេធភាគិយធរក្កវណ្ណា

និព្ពេធភាគិយាតិ និព្ពេធា វុច្ចតិ និព្ពានំ, តំ ភជន្តិ ឧបគច្ចន្តិតិ
និព្ពេធភាគិយា។ អនិច្ចសញ្ញាទយោ បញ្ចកេ វុត្តា។ និរោធានុបស្សនាញ្ញាលោ
សញ្ញា និរោធសញ្ញា នាម។

“ឥមេ ខោ, អាវុសោ” តិអាទិ វុត្ថនយេនេវ យោជេតព្ធុំ។ ឥតិ ធាវីសតិយា
ធរក្កានំ វសេន ពាត្តិសសតបញ្ចេ កថេន្តោ ថេរោ សាមគ្គិវសំ ទស្សេសីតិ។

ធរក្កវណ្ណា និដ្ឋិតា។

សត្តកវណ្ណា

៣៣០. ឥតិ ធក្កវសេន សាមគ្គីរសំ ទស្សេត្វា ឥនានិ សត្តកវសេន ទស្សេត្តំ
បុន ទេសនំ អារតិ។

តត្ថ សម្មត្តិបដិលាភជ្ជន សទ្ធាវ ធនំ សទ្ធាធនំ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។
បញ្ញាធនំ បនេត្ថ សព្ពសេដ្ឋំ។ បញ្ញាយ ហិ វេត្វា តិណិ សុចរិតានិ បញ្ចសីលានិ
ទសសីលានិ បូរេត្វា សក្កបកា ហោន្តិ, សាវកចារមីញ្ញាលំ,
បច្ចេកពោធិញ្ញាលំ, សព្ពញ្ញតញ្ញាលាញ្ញ បដិវិជ្ឈន្តិ។ ឥមាសំ សម្មត្តិនំ
បដិលាភការណតោ បញ្ញា “ធន”ន្តិ វុត្តា។ សត្តបិ ចេតានិ
លោកិយលោកុត្តរមិស្សកានេវ កថិតានិ។ ពោជ្ឈន្ត្តកថា កថិតាវ។

សមាធិបរិក្ខារាតិ សមាធិបរិវាវា។ សម្មាធិដ្ឋាធិនិ វុត្តត្ថានេវ។ ឥមេបិ សត្ត
បរិក្ខារា លោកិយលោកុត្តរាវ កថិតា។

អសតំ ធម្មា អសន្តា វា ធម្មា លាមកា ធម្មាតិ អសទ្ធម្មា។ វិបរិយាយេន
សទ្ធម្មា វេទិតញ្ញា។ សេសមេត្ត ឧត្តានត្ថមេវ។ សទ្ធម្មេសុ បន សទ្ធាទយោ សព្ពេបិ
វិបស្សកស្សេវ កថិតា។ តេសុបិ បញ្ញា លោកិយលោកុត្តរា។ អយំ វិសេសោ។

សប្បវិសានំ ធម្មាតិ សប្បវិសធម្មា។ តត្ថ សុត្តគេយ្យទិកំ ធម្មំ ជានាតីតិ
ធម្មញ្ញា។ តស្ស តស្សេវ ភាសិតស្ស អត្ថំ ជានាតីតិ អត្ថញ្ញា។ “ឯត្ថកោម្ហិ
សីលេន សមាធិនា បញ្ញាយា”តិ ឯវំ អត្តានំ ជានាតីតិ អត្ថញ្ញា។
បដិគ្គហណាបរិភោគេសុ មត្តំ ជានាតីតិ មត្តញ្ញា។ អយំ កាលោ ឧទ្ទេសស្ស,
អយំ កាលោ បរិបុច្ឆាយ, អយំ កាលោ យោគស្ស អធិគមាយាតិ ឯវំ កាលំ
ជានាតីតិ កាលញ្ញា។ ឯត្ថ ច បញ្ចវស្សានិ ឧទ្ទេសស្ស កាលោ។ ទស
បរិបុច្ឆាយ។ ឥទំ អតិសម្ពាធិ។ ទស វស្សានិ បន ឧទ្ទេសស្ស កាលោ។ វិសតិ

បរិបុណ្ណាយ។ តតោ បរំ យោគេ កម្មំ កាតព្វំ។ អដ្ឋវិដំ បរិសំ ជាតាតីតិ
បរិសញ្ញា។ សេវិតញ្ញាសេវិតព្វំ បុគ្គលំ ជាតាតីតិ បុគ្គលញ្ញា។

៣៣០. និទ្ទសវត្ថុនិទិ ទិទ្ទសាទិវត្ថុនិទិ។ និទ្ទសោ ភិក្ខុ, និព្វិសោ, និត្តិសោ,
និច្ចត្តាលីសោ, និប្បញ្ញាសោ ភិក្ខុតិ វេទនការណានិ។ អយំ កិរ បញ្ញោ
តិត្តិយសមយេ ឧប្បន្នោ។ តិត្តិយា ហិ ទសវស្សកាលេ មតំ និគណ្ឌំ និទ្ទសោតិ
វេទន្តិ។ សោ កិរ បុន ទសវស្សោ ន ហោតិ។ ន កេវលញ្ច ទសវស្សោ។
នវវស្សោបិ...បេ.... ឯកវស្សោបិ ន ហោតិ។ ឯតេនេវ នយេន
វិសតិវស្សទិកាលេបិ មតំ និព្វិសោ, និត្តិសោ, និច្ចត្តាលីសោ, និប្បញ្ញាសោតិ
វេទន្តិ។ អាយស្មា អានន្តោ គាមេ វិចរន្តោ តំ កមំ សុត្វាវិហារំ គន្ធា ភគវតោ
អាហេចសិ។ ភគវា អាហា -

“ន ឥទំ, អានន្ត, តិត្តិយានំ អធិវេទនំ មម សាសនេ ខីណាសវស្សេតំ
អធិវេទនំ។ ខីណាសវោ ហិ ទសវស្សកាលេ បរិនិព្វតោ បុន ទសវស្សោ ន
ហោតិ។ ន កេវលញ្ច ទសវស្សោ, នវវស្សោបិ...បេ.... ឯកវស្សោបិ។ ន
កេវលញ្ច ឯកវស្សោ, ទសមាសិកោបិ...បេ.... ឯកមាសិកោបិ។
ឯកទិវសិកោបិ។ ឯកមុហុត្តោបិ ន ហោតិ វេ។ កស្មា? បុន បដិសន្ធិយា
អភាវា។ និព្វិសាទិសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឥតិ ភគវា មម សាសនេ
ខីណាសវស្សេតំ អធិវេទន”ន្តិ -

វត្វា យេហិ ការណេហិ សោ និទ្ទសោ ហោតិ, តានិ ទស្សេតុំ សត្ត
និទ្ទសវត្ថុនិ ទេសេតិ។ ថេរោបិ តមេវ ទេសនំ ឧទ្ធចិវត្វា សត្ត និទ្ទសវត្ថុនិ
ឥធាវុសោ, ភិក្ខុ, សិក្ខាសមាទានេតិ អាទិមាហា។ តត្ថ ឥធាតិ ឥមស្មី សាសនេ។
សិក្ខាសមាទានេ តិព្ពច្ឆន្តោ ហោតីតិ សិក្ខត្តយបូរណេ ពហលច្ឆន្តោ ហោតិ។
អាយតិញ្ច សិក្ខាសមាទានេ អវិគតបេមោតិ អនាគតេ បុនទិវសាទិសុបិ

សិក្ខាបូរណេ អវិគតបេមេន សមន្មាគតោ ហោតិ។ ធម្មនិសន្តិយាតិ
ធម្មនិសាមនាយ។ វិបស្សនាយេតំ អធិវចនំ។ ឥន្ទ្រាវិនយេតិ តណ្ហាវិនយេនេ។
បដិសល្លានេតិ ឯកីកាវេ។ វិរិយារម្ភេតិ កាយិកចេតសិកស្ស វិរិយស្ស
បូរណេ។ សតិនេបក្កេតិ សតិយញ្ជៅ នេបក្កកាវេ ច។ ទិដ្ឋិបដិវេជេតិ
មគ្គទស្សនេ។ សេសំ សព្ពត្ថ វុត្ថនយេនេវ វេទិតព្ធំ។

សញ្ញាសុ អសុភានុបស្សនាញ្ញាណេ សញ្ញា អសុភសញ្ញា។
អាទិនវានុបស្សនាញ្ញាណេ សញ្ញា អាទិនវសញ្ញា នាម។ សេសា ហោជ្ជា វុត្តា
ឯវ។ ពលសត្តកវិញ្ញាណដ្ឋិតិសត្តកបុគ្គលសត្តកានិ វុត្ថនយេនេវ។
អប្បហ័នជ្ឈន អនុសយន្តិទិ អនុសយា។ ថាមគតោ កាមរកោ
កាមរកានុសយេ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។ សំយោជនសត្តកំ ឧត្តានត្ថមេវ។

អធិករណសមថសត្តកវណ្ណានា

អធិករណសមថេសុ អធិករណានិ សមេន្តិ វ្យបសមេន្តិទិ
អធិករណសមថា។ ឧប្បន្នុប្បន្នានន្តិ ឧប្បន្នានំ ឧប្បន្នានំ។ អធិករណានន្តិ
វិវាទាធិករណំ អនុវាទាធិករណំ អាបត្តាធិករណំ កិច្ចាធិករណាន្តិ ឥមេសំ
ចតុន្នំ។ សមថាយ វ្យបសមាយាតិ សមថត្ថញ្ជៅ វ្យបសមនត្ថញ្ជា។ សម្មាវិនយោ
នាតញ្ជា... បេ... តិណវត្តារកោតិ ឥមេ សត្ត សមថា នាតញ្ជា។

តត្រាយំ វិនិច្ឆយនយោ។ អធិករណេសុ តាវ ធម្មោតិ វា អធម្មោតិ វា
អជ្ឈារសហិ វត្ថុហិ វិវទន្នានំ ភិក្ខុនំ យោ វិវាទោ, ឥទំ វិវាទាធិករណំ នាម។
សីលវិបត្តិយា វា អាចារិទិដ្ឋិអាជីវិបត្តិយា វា អនុវទន្នានំ អនុវាទោ ឧបវទនា
ចេវ ចោទនា ច, ឥទំ អនុវាទាធិករណំ នាម។ មាតិកាយ អាគតា បញ្ច, វិគត្ថេ

ទ្វេតិ សត្តបិ អាបត្តិក្ខន្ធា, ៩ទំ អាបត្តាធិករណំ នាម។ សង្ឃស្ស
អបលោកនាធិនំ ចតុន្នំ កម្មានំ ករណំ, ៩ទំ កិច្ចាធិករណំ នាម។

តត្ថ វិវាទាធិករណំ ធ្វើហិ សមថេហិ សម្មតិ សម្មទាវិនយេន ច
យេកុយ្យសិកាយ ច។ សម្មទាវិនយេនេវ សម្មមាណំ យស្មី វិហារេ ឧប្បន្នំ
តស្មីយេវ វា អញ្ញត្ថ រូបសមេតុំ គច្ឆន្តានំ អន្តរាមគ្គេ វា យត្ថ គន្ធា សង្ឃស្ស
និយ្យាតិ តំ តត្ថ សង្ឃេន វា សង្ឃេ រូបសមេតុំ អសក្កោន្តេ តត្ថេវ ឧញ្ញាហិកាយ
សម្មតបុគ្គលេហិ វា វិនិច្ឆ័តំ សម្មតិ។ ឯវំ សម្មមាណេ ច បនេតស្មី យា
សង្ឃសម្មុទតា ធម្មសម្មុទតា វិនយសម្មុទតា បុគ្គលសម្មុទតា, អយំ
សម្មទាវិនយោ នាម។

តត្ថ ច ការកសង្ឃស្ស សង្ឃសាមគ្គីវសេន សម្មទីការោ សង្ឃសម្មុទតា។
សមេតព្ភស្ស វត្ថុនោ ភូតតា ធម្មសម្មុទតា។ យថា តំ សមេតព្ភំ, តថេវ សម្មនំ
វិនយសម្មុទតា។ យោ ច វិវេទតិ, យេន ច វិវេទតិ, តេសំ ឧទិន្នំ អត្ថបច្ចតិកានំ
សម្មទីការោ បុគ្គលសម្មុទតា។ ឧញ្ញាហិកាយ រូបសមេ បនេត្ថ សង្ឃសម្មុទតា
បរិហាយតិ។ ឯវំ តាវ សម្មទាវិនយេនេវ សម្មតិ។

សថេ បនេវម្បិ ន សម្មតិ, អថ នំ ឧញ្ញាហិកាយ សម្មតា ភិក្ខុ “ន មយំ
សក្កោម រូបសមេតុ”ន្តិ សង្ឃស្សេវ និយ្យាតេន្តិ, តតោ សង្ឃោ
បញ្ចន្តសមន្មាគតំ ភិក្ខុំ សលាកក្កាហាបកំ សម្មន្នតិ។ តេន
គុឡ្យ ករិវេជកសកណ្ណាជប្បកេសុ ភីសុ សលាកក្កាហេសុ អញ្ញតរវសេន
សលាកំ តាហាបេត្វា សន្និបតិភវិសាយ ធម្មវាធិនំ យេកុយ្យតាយ យថា តេ
ធម្មវាធិនោ វេទន្តិ, ឯវំ រូបសន្តំ អធិករណំ សម្មទាវិនយេន ច យេកុយ្យសិកាយ
ច រូបសន្តំ ហោតិ។

តត្ថ សម្មាសម្ពុទ្ធវិទយោ វុត្ថនយោ ឯវ។ យំ បន យេកុយ្យសិកាកម្មស្ស ករណំ,
អយំ យេកុយ្យសិកា នាម។ ឯវំ វិវាទាធិករណំ ធ្វើហិ សមថេហិ សម្មតិ។
អនុវាទាធិករណំ ចត្វហិ សមថេហិ សម្មតិ - សម្មាសម្ពុទ្ធវិទយោ ច សតិវិទយោ ច
ច អម្ពុទ្ធវិទយោ ច តស្សចាបិយសិកាយ ច។ សម្មាសម្ពុទ្ធវិទយោ សម្មាសម្ពុទ្ធវិទ
យោ ច អនុវាទតិ, យញ្ច អនុវាទតិ, តេសំ វចនំ សុត្វា សច កាចិ អាបត្តិ នត្តិ,
ឧភោ ខមាបេត្វា, សច អត្ថិ, អយំ នាមេត្ត អាបត្តិ ឯវំ វិទិច្ឆតំ វ្យបសម្មតិ។
តត្ថ សម្មាសម្ពុទ្ធវិទយលក្ខណំ វុត្ថនយមេវ។ យទា បន ជីវាសាសនស្ស ភិក្ខុនោ
អម្ពលិកាយ សីលវិបត្តិយា អនុទំសិទ្ធិស្ស សតិវិទយំ យាចមានស្ស សង្ឃោ
ញាតិចតុត្ថន កម្មេន សតិវិទយំ ទេតិ, តទា សម្មាសម្ពុទ្ធវិទយោ ច សតិវិទយោ ច
វ្យបសន្តំ ហោតិ។ ទិន្នេ បន សតិវិទយោ បុន តស្មី បុគ្គលេ កស្សចិ អនុវាទោ ន
វុហតិ។

យទា ឧម្ពុត្តកោ ភិក្ខុ ឧម្ពាទវសេន អស្សាមណកេ អដ្ឋាបារេ
“សវតាយស្មា ឯវុបី អាបត្តិ”ន្តិ ភិក្ខុហិ ចោទិយមាណោ “ឧម្ពុត្តកេន មេ,
អាវុសោ, ឯតំ កតំ, នាហំ តំ សរាមី”តិ ភណ្ឌោបិ ភិក្ខុហិ ចោទិយមាណោ បុន
អចោទនត្ថាយ អម្ពុទ្ធវិទយំ យាចតិ, សង្ឃោ ចស្ស ញាតិចតុត្ថន កម្មេន
អម្ពុទ្ធវិទយំ ទេតិ, តទា សម្មាសម្ពុទ្ធវិទយោ ច អម្ពុទ្ធវិទយោ ច វ្យបសន្តំ ហោតិ។
ទិន្នេ បន អម្ពុទ្ធវិទយោ បុន តស្មី បុគ្គលេ កស្សចិ តប្បច្ចយា អនុវាទោ ន
វុហតិ។

យទា បន ចារាជិកេន វា ចារាជិកសាមន្តេន វា ចោទិយមាណស្ស អញ្ញោនញ្ចំ
បដិចរតោ ចាបុស្សន្ទតាយ ចាបិយស្ស បុគ្គលស្ស “សចាយំ អចិន្ទមូលោ
ភវិស្សតិ, សម្មា វត្តិកា ឱសារណំ លភិស្សតិ។ សច ចិន្ទមូលោ អយមេវស្ស
នាសនា ភវិស្សតី”តិ មញ្ញាមាណោ សង្ឃោ ញាតិចតុត្ថន កម្មេន

តស៊ូរាបិយសិកំ ករោតិ, តទា សម្មាសម្ពុទ្ធវិទយេន ច តស៊ូរាបិយសិកាយ ច
រូបសន្តំ ហោតីតិ។ ឯវំ អនុវាទាធិករណំ ចតូហិ សមថេហិ សម្មតិ។
អាបត្តាធិករណំ តីហិ សមថេហិ សម្មតិ សម្មាសម្ពុទ្ធវិទយេន ច
បដិញ្ញាតករណេន ច តិណាវត្តារកេន ច។ តស៊ូរាបិយសិកាយេនេវ រូបសមោ
នត្ថិ។ យទា បន ឯកស្ស វា ភិក្ខុនោ សន្តិកេ សង្ឃកណាមជ្ឈេសុ វា ភិក្ខុ
លហុកំ អាបត្តិ ទេសេតិ, តទា អាបត្តាធិករណំ សម្មាសម្ពុទ្ធវិទយេន ច
បដិញ្ញាតករណេន ច រូបសម្មតិ។

តត្ថ សម្មាសម្ពុទ្ធវិទ តាវ យោ ច ទេសេតិ, យស្ស ច ទេសេតិ, តេសំ
សម្មាសម្ពុទ្ធវិទាវោ បុគ្គលសម្មាសម្ពុទ្ធវិទាវោ សេសំ វុត្តនយមេវ។

បុគ្គលស្ស កណាស្ស ច ទេសនាកាលេ សង្ឃសម្មាសម្ពុទ្ធវិទាវោ បរិហាយតិ។ យា
បនេត្ថ អហំ, ភន្តេ, ឥត្ថន្ទាមំ អាបត្តិ អាបន្នោតិ ច អាម, បស្សមីតិ ច បដិញ្ញា,
តាយ បដិញ្ញាយ “អាយតី សំវេយ្យាសី”តិ ករណំ, តំ បដិញ្ញាតករណំ នាម។
សង្ឃាទិសេសេ ហិ បរិវាសាទិយាចនា បដិញ្ញា។ បរិវាសាទិនំ ទានំ
បដិញ្ញាតករណំ នាម។ ទ្វេ បក្ខជាតា បន ភណ្ឌានការកា ភិក្ខុ ពហុ
អស្សាមណកំ អដ្ឋាចរិត្វា បុន លង្គិធម្មេ ឧប្បន្នេ សថេ មយំ ឥមាហិ អាបត្តិហិ
អញ្ញមញ្ញំ ការេស្សាម, សិយាបិ តំ អធិករណំ កក្កដ្ឋត្ថាយ សំវេត្តយ្យាតិ
អញ្ញមញ្ញំ អាបត្តិយា ការាបនេ ទោសំ ទិស្វា យទា តិណាវត្តារកកម្មំ ករោតិ,
តទា អាបត្តាធិករណំ សម្មាសម្ពុទ្ធវិទយេន ច តិណាវត្តារកេន ច សម្មតិ។

តត្ថ ហិ យត្ថកា ហត្ថចាស្សបគតា “ន មេតំ ខមតី”តិ ឯវំ ទិដ្ឋាវិកម្មំ
អកត្វា និទ្ទម្បិ ឱក្ខន្តា ហោតិ, សព្វេសំ វេយ្យា ឧប្បន្នេ គិហិបដិសំយុត្តញ្ញា
សញ្ញាបត្តិយោ វុដ្ឋហន្តិ, ឯវំ អាបត្តាធិករណំ តីហិ សមថេហិ សម្មតិ។
កិច្ចាធិករណំ ឯកេន សមថេន សម្មតិ សម្មាសម្ពុទ្ធវិទយេនេវ។ ឥមាធិ ចត្តារិ

អធិការណ៍និយមន័យថា ឡើយ ឥមេហិ សត្តហិ សមថេហិ សម្មន្តិ។ តេន វុត្ថំ -
ឧប្បន្នប្បន្នានំ អធិការណ៍នំ សមថាយ រូបសមាយ សម្មាវិនយោ
នាតញ្ចេ... បេ... តិណវត្តារកោតិ។ អយមេត្ត វិនិច្ឆយនយោ។ វិត្តារោ បន
សមថក្ខន្ធកេ អាគតោយេវ។ វិនិច្ឆយោបិស្ស សមន្តចាសាធិកាយំ វុត្តោ។

“ឥមេ ខោ, អាវុសោ” តិអាធិ វុត្តនយេនេវ យោជេតព្វំ។ ឥតិ ចុទ្ធសន្នំ
សត្តកានំ វសេន អដ្ឋកវុតិ បញ្ចេ កថេន្តោ ថេរោ សាមគ្គិវសំ ទស្សេសីតិ។

សត្តកវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

អដ្ឋកវណ្ណានា

៣៣៣. ឥតិ សត្តកវសេន សាមគ្គិវសំ ទស្សេត្វា ឥនានិ អដ្ឋកវសេន
ទស្សេត្ថំ បុន ទេសនំ អារតិ។ តត្ថ មិច្ឆត្តាតិ អយាថាវា មិច្ឆាសភាវា។ សម្មត្តាតិ
យាថាវា សម្មាសភាវា។

៣៣៤. កុសីតវត្ថុនីតិ កុសីតស្ស អលសស្ស វត្ថុនិ បតិដ្ឋា
កោសដ្ឋការណ៍នីតិ អត្ថោ។ កម្មំ កត្តព្វំ ហោតីតិ ចីវរវិចារណាធិកម្មំ
កាតព្វំ ហោតិ។ នវីរិយំ អារកតីតិ ធុរិយិយំ វីរិយំ នារកតិ។ អប្បត្តស្សាតិ
លានវិបស្សនាមគ្គដលធម្មស្ស អប្បត្តស្ស បត្តិយា។ អនធិកតស្សាតិ តស្សេវ
អនធិកតស្ស អនធិកមត្តាយ។ អសច្ចិកតស្សាតិ តស្សេវ អបច្ចក្ខកតស្ស
សច្ចិករណត្តាយ។ ឥទំ បឋមន្តិ ឥទំ ហន្តាបំ និបដ្ឋាមីតិ ឯវំ ឱសីទនំ បឋមំ
កុសីតវត្ថុ។ ឥមិនា នយេន សព្ពត្ថ អត្ថោ វេទិតញ្ចោ។ “មាសាចិតំ មញ្ញោ” តិ ឯត្ថ
បន មាសាចិតំ នាម តិទ្គមាសោ។ យថា តិទ្គមាសោ គរុកោ ហោតិ, ឯវំ
គរុកោតិ អធិប្បាយោ។ គិលានា វុដ្ឋិតោ ហោតីតិ គិលានោ ហុត្វា បច្ឆា វុដ្ឋិតោ
ហោតិ។

៣៣៥. អារម្ភវត្ថុនីតិ វិរិយ ការណានិ។ តេសម្បី ឥមិនាវ នយេន អត្ថោ
វេទិតញ្ចោ។

៣៣៦. ធានវត្ថុនីតិ ធានការណានិ។ អាសដ្ឋ ធានំ ទេតីតិ បទ្វា ធានំ ទេតិ។
អាគតំ ទិស្វាវ មុហុត្ថំយេវ និសីទាបេត្វា សក្ការំ កត្វា ធានំ ទេតិ, ទស្សមិ
ទស្សមីតិ ន កិលមេតិ។ ឥតិ វត្ថុ អាសាធនំ ធានការណំ នាម ហោតិ។ ភយា
ធានំ ទេតីតិអាទិសុបិ ភយាធនំ ធានការណានីតិ វេទិតញ្ចានិ។ តត្ថ ភយំ នាម
អយំ អទាយកោ អការកោតិ គរហាភយំ វា អទាយភយំ វា។ អទាសិ មេតិ
មយ្ហំ បុព្វេ ឯស ឥទំ នាម អទាសីតិ ទេតិ។ ទស្សតិ មេតិ អនាគតេ ឥទំ នាម
ទស្សតីតិ ទេតិ។ សាហុ ធានន្តិ ធានំ នាម សាធុ សុន្ទរំ, ពុទ្ធាធិហិ បណ្ឌិតេហិ
បសត្តន្តិ ទេតិ។ ចិត្តាលង្ការចិត្តបរិក្ខារត្ថំ ធានំ ទេតីតិ សមថវិបស្សនាចិត្តស្ស
អលង្ការត្ថញ្ចេវ បរិវារត្ថញ្ច ទេតិ។ ធានញ្ញិ ចិត្តំ មុទុកំ ករោតិ។ យេន លទ្ធិ
ហោតិ, សោមិ លទ្ធិ មេតិ មុទុចិត្តោ ហោតិ, យេន ទិន្នំ, សោមិ ទិន្នំ មយាតិ
មុទុចិត្តោ ហោតិ, ឥតិ ឧភិន្នម្បី ចិត្តំ មុទុកំ ករោតិ, តេនេវ “អទន្តទមនំ ធាន”ន្តិ
វុច្ចតិ។ យថាហា -

“អទន្តទមនំ ធានំ, អធានំ ទន្តទូសកំ;
ធានេន បិយវាចាយ, ឧន្ទមន្តិ នមន្តិ ចា”តិ។

ឥមេសុ បន អជ្ជសុ ធានេសុ ចិត្តាលង្ការធានមេវ ឧត្តមំ។

៣៣៧. ធានុបបត្តិយោតិ ធានបច្ចយា ឧបបត្តិយោ។ ទហាតីតិ វេបេតិ។
អធិជ្ជាតីតិ តស្សេវ វេវចនំ។ ភាវេតីតិ វាឡេតិ។ ហិរិនិមុត្តន្តិ ហិរិនេសុ
បញ្ចកាមគុណេសុ វិមុត្តំ។ ឧត្តវិ អភាវិតន្តិ តតោ ឧត្តវិ មគ្គជលត្ថាយ

អភារីតំ។ តត្រូបបត្តិយា សំវត្តតិ យំ បត្តេត្វា កុសលំ កតំ, តត្ថ តត្ថ
និព្ពត្តនត្ថាយ សំវត្តតិ។

វីតរាគស្សតិ មគ្គេន វា សមុច្ឆិន្ទរាគស្ស សមាបត្តិយា វាវិក្ខម្ហិតរាគស្ស។
ធានមត្តេនេវ ហិ ព្រហ្មលោកេ និព្ពត្តិតុំ ន សក្កា។ ធានំ បន
សមាធិវិបស្សនាចិត្តស្ស អលង្ការេ បរិវារេ ហោតិ។ តតោ ធានេន មុទុច្ឆិតោ
ព្រហ្មវិហារេ ភាវេត្វា ព្រហ្មលោកេ និព្ពត្តតិ។ តេន វុត្ថំ “វីតរាគស្ស នោ
សរាគស្ស”តិ។

ខត្តិយានំ បរិសា ខត្តិយបរិសា, សមូហោតិ អត្ថោ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។

លោកស្ស ធម្មា លោកធម្មា។ ឯតេហិ មុត្តោ នាម នត្ថិ, ពុទ្ធានម្បិ
ហោន្តិយេវ។ វុត្ថម្បិ ចេតំ - “អដ្ឋិមេ, ភិក្ខុវេ, លោកធម្មា លោកំ អនុបរិវត្តន្តិ,
លោកោ ច អដ្ឋ លោកធម្មេ អនុបរិវត្តតិ”តិ (អ. និ. ៨.៥)។ លាភោ អលាភោតិ
លាភេ អាគតេ អលាភោ អាគតោ ឯវាតិ វេទិតញ្ចោ។ យសាធិសុបិ ឯសេវ
នយោ។

៣៣៨. អភិកាយតនវិមោក្ខកថា ហេដ្ឋា កថិតា ឯវ។

“ឥមេ ខោ, អារុសោ”តិអាទិ វុត្ថនយេនេវ យោជេតព្ពំ។ ឥតិ ឯកាទសន្នំ
អដ្ឋកានំ វសេន អដ្ឋាសីតិ បញ្ចោ កថេន្តោ ថេរោ សាមគ្គីវសំ ធស្សេសីតិ។

អដ្ឋកវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

នវកវណ្ណានា

៣៤០. ឥតិ អដ្ឋកវសេន សាមគ្គីវសំ ទស្សត្វា ឥនានិ នវកវសេន ទស្សតុំ
បុន ទេសនំ អារតិ។ តត្ថ អាយាតវត្ថុនីតិ អាយាតការណានិ។ អាយាតំ
ពន្ធនីតិ កោបំ ពន្ធនិ ករោតិ ឧប្បាទេតិ។

តំ កុតេត្ថ លញ្ញាតិ តំ អនត្ថចរណំ មា អហោសីតិ ឯតស្មី បុគ្គលេ កុតោ
លញ្ញា, កេន ការណេន សក្កា លទ្ធា? បរោ នាម បរស្ស អត្តនោ ចិត្តរុចិយា
អនត្ថំ ករោតីតិ ឯវំ ចិន្តេត្វា អាយាតំ បដិវិនោទេតិ។ អថ វា សចាបំ បដិកោបំ
ករេយ្យំ, តំ កោបករណំ ឯត្ថ បុគ្គលេ កុតោ លញ្ញា, កេន ការណេន លទ្ធព្ពន្តិ
អត្តោ។ កុតោ លាភាតិបិ ចាថោ, សចាបំ ឯត្ថ កោបំ ករេយ្យំ, តស្មី មេ
កោបករណេ កុតោ លាភា, លាភា នាម កេ សិយុន្តិ អត្តោ។ ឥមស្មីញ្ច អត្ត
តន្តិ និចាតមត្តមេវ ហោតិ។

៣៤១. សត្តាវាសាតិ សត្តានំ អាវាសា, វសនដ្ឋានានីតិ អត្តោ។ តត្ថ
សុទ្ធាវាសាបិ សត្តាវាសោវ, អសព្ពកាលិកត្តា បន ន គហិតា។ សុទ្ធាវាសា ហិ
ពុទ្ធានំ ខន្ធាវាវសទិសា។ អសង្ខ្យយ្យកប្បេ ពុទ្ធសុ អនិព្ពត្តន្តេសុ តំ ហំនំ សុញ្ញំ
ហោតីតិ អសព្ពកាលិកត្តា ន គហិតា។ សេសមេត្ត យំ វត្ថុញ្ញំ, តំ ហេដ្ឋា
វុត្ថមេវ។

៣៤២. អក្ខណេសុ ធម្មោ ច ទេសិយតីតិ ចតុសច្ចធម្មោ ទេសិយតិ។
ឱបសមិកោតិ កិលេសូបសមករោ។ បរិនិព្វានិកោតិ កិលេសបរិនិព្វានេន
បរិនិព្វានាវហោ។ សម្ពោធគាមីតិ ចតុមគ្គញ្ញាណបដិវេធគាមី។ អញ្ញាតវន្តិ
អសញ្ញាតវំ វា អរូបភវំ វា។

៣៤៣. អនុបុព្វវិហារាតិ អនុបដិចាជិយា សមាបន្និតព្វវិហារា។

៣៤៤. អនុបុព្វនិរោធាតិ អនុបដិចាជិយា និរោធា។

“ឥមេ, ខោ អាវស្រោ” គឺអាទិ វត្ថុនយេនេវ យោជេតព្រំ។ ឥតិ ជន្នំ នវកានំ
វសេន ចតុបណ្ណាស បញ្ចេ កថេន្តោ ថេរោ សាមគ្គីវសំ ទស្សេសីតិ។

នវកវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ទសកវណ្ណានា

៣៤៥. ឥតិ នវកវសេន សាមគ្គីវសំ ទស្សេត្វា ឥទានិ ទសកវសេន
ទស្សេតុំ បុន ទេសនំ អារភិ។ តត្ថ នាថករណាតិ “សនាថា, ភិក្ខុវេ, វិហារថ មា
អនាថា, ទស ឥមេ, ភិក្ខុវេ, ធម្មា នាថករណា” តិ (អ. និ. ១០.១៨) វវំ អក្ខតា
អត្ថនោ បតិជ្ជាករា ធម្មា។

កល្យាណមិត្តាតិអាទិសុ សីលាទិគុណាសម្បជ្ជា កល្យាណា អស្ស មិត្តាតិ
កល្យាណមិត្តា។ តេ ចស្ស ហ៊ាននិសង្ខាទិសុ សហ អយនតោ សហាយាតិ
កល្យាណាសហាយោ។ ចិត្តេន ចេវ កាយេន ច កល្យាណមិត្តេសុ វវ
សម្បវេត្តោ ឡិនតោតិ កល្យាណាសម្បវេត្តោ។ សុវេចោ ហោតីតិ សុខេន វត្ថុញ្ញោ
ហោតិ សុខេន អនុសាសិតញ្ញោ។ ឧមោតិ គាឡេន ជវសេន កក្ខុឡេន
វុច្ឆមាណោ ឧមតិ, ន កុប្បតិ។ បទក្ខិណគ្គាហី អនុសាសនិន្ទិ យថា ឯកច្ឆោ
ឡីវទិយមាណោ វាមតោ គណ្ហាតិ, បដិច្ចវតិ វា អសុណាតោ វា គច្ឆតិ, វវំ អកត្វា
“ឡីវទថ, ភន្តេ, អនុសាសថ, តុម្ពេសុ អនោវទន្តេសុ កោ អញ្ញោ ឡីវទិស្សតី” តិ
បទក្ខិណំ គណ្ហាតិ។

ឧច្ឆាវចានីតិ ឧច្ឆានិ ច អវចានិ ច។ កី ករណីយានីតិ កី ករោមីតិ វវំ វត្វា
កត្តត្ថកម្មានិ។ តត្ថ ឧច្ឆកម្មានិ នាម ចីវរស្ស ករណំ រជនំ ចេតិយេ សុឆាកម្មំ
ឧចាសថាការចេតិយយរពោធិយយរេសុ កត្តត្ថន្តិ វវមាទិ។ អវចកម្មំ នាម

បាទដោយនមក្ខណ៍ឧទ្ទកកម្ម។ តត្រុបាយាយាតិ តត្រុបកមនីយា។ អលំ
កាតុន្តិ កាតុំ សមត្ថោ ហោតិ។ អលំ សំវិធាតុន្តិវិចារេតុំ សមត្ថោ។

ធម្មេ អស្ស កាមោ សំនេហោតិ ធម្មកាមោ, តេបិជកំ ពុទ្ធវចនំ
បិយាយតីតិ អត្ថោ។ បិយសមុទាហារោតិ បរស្មី កថេន្តេ សក្កច្ចំ សុណាតិ,
សយញ្ច បរេសំ នេសេតុកាមោ ហោតីតិ អត្ថោ។ “អភិធម្មេ អភិវិនយេ”តិ ឯត្ថ
ធម្មោ អភិធម្មោ, វិនយោ អភិវិនយោតិ ចតុក្កំ វេទិតព្ធំ។ តត្ថ ធម្មោតិ
សុត្តន្តបិដកំ។ អភិធម្មោតិ សត្ត បករណានិ។ វិនយោតិ ឧភតោវិភង្គា។
អភិវិនយោតិ ខន្ធកបរិវារា។ អថ វា សុត្តន្តបិដកម្មិ អភិធម្មបិដកម្មិ ធម្មោ
ឯវា។ មគ្គជលានិ អភិធម្មោ។ សកលំ វិនយបិដកំ វិនយោ។
កិលេសរូបសមការណំ អភិវិនយោ។ ឥតិ សព្វស្មិម្បិ ឯត្ថ ធម្មេ អភិធម្មេ
វិនយេ អភិវិនយេ ច។ ឧទ្យាវចាមោជ្ជោតិ ពហុលចាមោជ្ជោ ហោតីតិ អត្ថោ។

កុសលេសុ ធម្មេសូតិ ការណាត្ថេ ភុម្មំ, ចតុក្ខមកកុសលធម្មការណា,
តេសំ អធិកមត្តាយ អនិក្ខត្តុរោ ហោតីតិ អត្ថោ។

៣២៦. កសិណានុសកេ សកលជ្ជេន កសិណានិ។ តទាវម្ពណានំ ធម្មានំ
ខេត្តជ្ជេន វា អធិដ្ឋានជ្ជេន វា អាយតនានិ។ ឧទ្ធីន្តិ ឧបរិ គគនតលាភិមុខំ។
អដោតិ ហេដ្ឋា ភូមិតលាភិមុខំ។ តិរិយន្តិ ខេត្តមណ្ឌលមិវ សមន្តា បរិច្ឆិន្ទិតា។
ឯកច្ឆោ ហិ ឧទ្ធកេវ កសិណំ វឡេតិ, ឯកច្ឆោ អដោ, ឯកច្ឆោ សមន្តតោ។ តេន
តេន វា ការណេន ឯវំ បសារេតិ អាលោកមិវ រូបឧស្សនកាមោ។ តេន វុត្តំ
“បថីកសិណាមេកោ សញ្ញាណាតិ ឧទ្ធី អដោ តិរិយ”ន្តិ។ អទ្ធយន្តិ ឥទំ បន
ឯកស្ស អញ្ញាភាវានុបកមនត្ថំ វុត្តំ។ យថា ហិ ឧទកំ បរិជ្ជស្ស សព្វធិសាសុ
ឧទកមេវ ហោតិ, ន អញ្ញំ, ឯវមេវ បថីកសិណំ បថីកសិណាមេវ ហោតិ, នត្តិ
តស្ស អញ្ញោ កសិណាសម្ពោទោតិ។ ឯស នយោ សព្វត្ថ។ អប្បមាណាត្តិ ឥទំ

តស៊ូ តស៊ូ ជរណាអប្បមាណាវសេន វុត្តំ។ តញ្ញំ ចេតសា ជរន្តោ សកលមេវ
ជរតិ, ន “អយមស្ស អាទិ, ឥទំ មជ្ឈ”ន្តំ បមាណំ គណ្ណាតីតិ។

វិញ្ញាណកសិណន្តំ ចេត្ត កសិណុគ្គាដិមាកាសេ បវត្តវិញ្ញាណំ។ តត្ថ
កសិណាវសេន កសិណុគ្គាដិមាកាសេ កសិណុគ្គាដិមាកាសវសេន តត្ថ
បវត្តវិញ្ញាណេ ឧទ្ធចំ អនោ តិរិយតា វេទិតញ្ញា។ អយមេត្ថ សង្ខេហោ។
កម្មជ្ជានការីនានយេន បនេតានិ បថីកសិណាទីនិវិត្តារតោវិសុទ្ធិមគ្គ
វុត្តានេវ។

អកុសលកម្មបថទសកវណ្ណាន

៣៤៧. កម្មបថេសុ កម្មានេវ សុគតិទុគ្គតិនំ បថក្ខតត្តា កម្មបថា នាម។
តេសុ ចាណាតិចាតោ អទិន្នានំ មុសាវាទាទយោ ច ចត្តារោ ព្រហ្មជាលេ
វិត្តារិតា ឯវ។ កាមេសុមិច្ឆាចារោតិ ឯត្ថ បន កាមេស្វតិ មេដុនសមាចារេសុ
មេដុនវត្ថុសុ វា។ មិច្ឆាចារោតិ ឯកន្តនិទ្ទិតោ លាមកាចារោ។ លក្ខណតោ បន
អសទ្ធម្មាធិប្បាយេន កាយទ្វារប្បវត្តា អគមនីយជ្ជានីវិតិក្កមចេតនា
កាមេសុមិច្ឆាចារោ។

តត្ថ អគមនីយជ្ជានំ នាម បុរិសានំ តាវ មាតុរក្ខិតា, បិតុរក្ខិតា,
មាតាបិតុរក្ខិតា, ភាតុរក្ខិតា, ភគិនិរក្ខិតា, ញាតិរក្ខិតា, កោតុរក្ខិតា,
ធម្មរក្ខិតា, សារក្ខា, សបរិទណ្ណាតិ មាតុរក្ខិតាទយោ ទស។ ជនក្តីតា,
ជន្មវាសិនី, ភោគវាសិនី, បជវាសិនី, ឌីទបត្តកិនី, ឌីភតចម្ពុជា, ទាសី ច ភរិយា
ច, កម្មការី ច ភរិយា ច, ធជាហជា, មុហុត្តិកាតិ ឯតា ជនក្តីតាទយោ ទសាតិ
វិសតិ។ ឥត្ថីសុ បន ទិទ្ធិន្តំ សារក្ខសបរិទណ្ណានំ ទសន្តញ្ច ជនក្តីតាទីនន្តិ ទ្វាទសន្តំ
ឥត្ថិនំ អញ្ញោ បុរិសា។ ឥទំ អគមនីយជ្ជានំ នាម។ សោ បនេស មិច្ឆាចារោ
សីលាទិគុណាហិតេ អគមនីយជ្ជានេ អប្បសាវន្តោ។ សីលាទិគុណាសម្បន្នេ

មហាសាវត្ថុ។ តស៊ូ ចត្តារោសម្ការ អគមន័យវត្ថុ, តស៊ូ សេវនចិត្ត,
សេវនប្បយោគោ, មគ្គនមគ្គប្បដិបត្តិអធិវាសនន្តិ។ ឯកោ បយោគោ
សាហត្ថិកោ ឯវ។

អភិជ្ឈាយតីតិ អភិជ្ឈា, បរកណ្ណាភិមុខី ហុត្វា តន្ត្រីតាយ បវត្តតីតិ
អត្តោ។ សា “អហោ វត ឥទំ មមស្សា” តិ ឯវំ បរកណ្ណាភិជ្ឈាយនលក្ខណា
អធិន្នាននំវិយ អប្បសាវជ្ជា មហាសាវត្ថុ ច។ តស្ស ទ្វេសម្ការ បរកណ្ណំ,
អត្តនោ បរិណាមនញ្ច។ បរកណ្ណាវត្ថុកេ ហិ លោកេ ឧប្បន្នេបិ ន តាវ
កម្មបថភេទោ ហោតិ, យាវ “អហោ វត ឥទំ មមស្សា” តិ អត្តនោ ន
បរិណាមេតិ។

ហិតសុខំ ព្យាបាទយតីតិ ព្យាបាទោ។ សោ បរំវិនាសាយ
មនោបទោសលក្ខណោ ជរុសាវាទាវិយ អប្បសាវត្ថោ មហាសាវត្ថោ ច។
តស្ស ទ្វេសម្ការ បរសត្តោ ច, តស្ស វិនាសចិន្តា ច។ បរសត្តាវត្ថុកេ ហិ កោដ
ឧប្បន្នេបិ ន តាវ កម្មបថភេទោ ហោតិ, យាវ “អហោ វតាយំ ឧច្ឆិជ្ឈយ្យ
វិនស្សយ្យ” តិ តស្ស វិនាសំ ន ចិន្តេតិ។

យថាភុច្ចគហណាភាវេន មិច្ឆា បស្សតីតិ មិច្ឆាទិដ្ឋិ។ សា “នត្ថិ
ទិន្ន” ត្ថិអាទិនា នយេន វិបរីតទស្សនលក្ខណា។ សម្មប្បលាថាវិយ
អប្បសាវត្ថោ មហាសាវត្ថោ ច។ អបិច អនិយតា អប្បសាវត្ថោ, និយតា
មហាសាវត្ថោ។ តស្ស ទ្វេសម្ការ វត្ថុនោ ច គហិតាការវិបរីតតា, យថា ច តំ
គណ្ហាតិ, តថាភាវេន តស្សបដ្ឋានន្តិ។

ឥមេសំ បន ទសន្តំ អកុសលកម្មបថានំ ធម្មតោ កោដ្ឋាសតោ
អារម្មណតោ វេទនាតោ មូលតោតិ បញ្ចហាការេហិ វិនិច្ឆយោ វេទិតញ្ចោ។

តត្ថ ធម្មតោតិ ឯតេសុ ហិ បដិចាជិយា សត្ត ចេតនាធម្មាវ ហោន្តិ។
អភិជ្ឈាទយោ តយោ ចេតនាសម្បយុត្តា។

កោដ្ឋាសតោតិ បដិចាជិយា សត្ត, មិច្ឆាទិដ្ឋិ ចាតិ ឥមេ អដ្ឋ កម្មបថា ឯវ
ហោន្តិ, នោ មូលានិ។ អភិជ្ឈាព្យាចាទា កម្មបថា ចេវ មូលានិ ច។ អភិជ្ឈា ហិ
មូលំ បត្វា លោភោ អកុសលមូលំ ហោតិ។ ព្យាចាទោ ទោសោ អកុសលមូលំ
ហោតិ។

អារម្មណតោតិ ចាណាតិចាតោ ជីវិតិទ្រិយារម្មណតោ សម្ពាវរម្មណោ
ហោតិ។ អធិន្ទាទានំ សត្តារម្មណំ វា សម្ពាវរម្មណំ វា, មិច្ឆាចារោ ដោជ្ជត្តវសេន
សម្ពាវរម្មណោ។ “សត្តារម្មណោ”តិ ឯកេ។ មុសាវាទោ សត្តារម្មណោ វា
សម្ពាវរម្មណោ វា, តថា បិសុណាវាចា។ ជរុសវាចា សត្តារម្មណោ។
សម្ពប្បលាថោ ទិដ្ឋសុតមុតិវិញ្ញាតវសេន សត្តារម្មណោ វា សម្ពាវរម្មណោ
វា។ តថា អភិជ្ឈា។ ព្យាចាទោ សត្តារម្មណោ។ មិច្ឆាទិដ្ឋិ តេភូមកធម្មវសេន
សម្ពាវរម្មណោ។

វេទនាតោតិ ចាណាតិចាតោ ទុក្ខវេទនោ ហោតិ។ កិញ្ចាបិ ហិ រាជានោ
ចោវំ ទិស្វា ហាសមាធិ “គច្ឆេនំ ឃាតេថា”តិ វេទន្តិ, សន្និដ្ឋាបកចេតនា បន
ទុក្ខសម្បយុត្តាវ ហោតិ។ អធិន្ទាទានំ តិវេទនំ។ មិច្ឆាចារោ សុខមជ្ឈត្តវសេន
ទិវេទនោ។ សន្និដ្ឋាបកចិត្តេ បន មជ្ឈត្តវេទនោ ន ហោតិ។ មុសាវាទោ
តិវេទនោ។ តថា បិសុណាវាចា។ ជរុសវាចា ទុក្ខវេទនោ។ សម្ពប្បលាថោ
តិវេទនោ។ អភិជ្ឈា សុខមជ្ឈត្តវសេន ទិវេទនោ តថា មិច្ឆាទិដ្ឋិ។ ព្យាចាទោ
ទុក្ខវេទនោ។

មូលតោតិ ចាណាតិចាតោ ឆោសមោហវសេន ទិមូលកោ ហោតិ។
អធិដ្ឋានំ ឆោសមោហវសេន វា លោកមោហវសេន វា។ មិច្ឆាចារោ
លោកមោហវសេន។ មុសាវាឆោ ឆោសមោហវសេន វា លោកមោហវសេន វា
តថា បិសុណាវាចា សម្មប្បលាថោ ច។ ជុសវាចា ឆោសមោហវសេន។ អភិជ្ឈា
មោហវសេន ឯកមូល។ តថា ព្យាចារោ។ មិច្ឆាទិដ្ឋិ លោកមោហវសេន
ទិមូលាតិ។

កុសលកម្មបថនិសកវណ្ណានា

ចាណាតិចាតា វេរមណីអាធិនិ សមាធានសម្មត្ថសមុច្ឆេទិវរិទិវសេន
វេទិតញ្ចានិ។

ធម្មតោ បន ឯតេសុបិ បដិចាជិយា សត្ត ចេតនាបិ វត្ថុន្តិវរិទិយោបិ។ អន្តេ
តយោ ចេតនាសម្មយុត្តាវ។

កោដ្ឋាសតោតិ បដិចាជិយា សត្ត កម្មបថា ឯវ, នោ មូលានិ។ អន្តេ តយោ
កម្មបថា ចេវ មូលានិ ច។ អនភិជ្ឈា ហិ មូលំ បត្វា អលោកោ កុសលមូលំ
ហោតិ។ អព្យាចារោ អធាសោ កុសលមូលំ។ សម្មាទិដ្ឋិ អមោហោ
កុសលមូលំ។

អារម្មណតោតិ ចាណាតិចាតាធិនំ អារម្មណានេវ ឯតេសំ អារម្មណានិ។
វិទិតិក្កមិតព្ពតោយេវ ហិ វេរមណី នាម ហោតិ។ យថា បន និព្វានារម្មណោ
អរិយមគ្គោ កិលេសេ បដហតិ, ឯវំ ជីវិតិន្ទ្រិយាធិអារម្មណាបេតេ កម្មបថា
ចាណាតិចាតាធិនិ ទុស្សីល្យានិ បដហន្តិទិ វេទិតញ្ចា។

វេទនាតោតិ សព្វេ សុខវេទនា ហោន្តិ មជ្ឈត្តវេទនា វា។ កុសលំ បត្វា ហិ
ទុក្ខវេទនា នាម នត្ថិ។

មូលតោតិ បដិចាជិយា សត្ត ញ្ញាណសម្បយុត្តចិត្តនវិរមន្តស្ស
អលោកអនោសអមោហវសេន តិមូលានិ ហោន្តិ, ញ្ញាណវិប្បយុត្តចិត្តន
វិរមន្តស្ស ទិមូលានិ។ អនភិជ្ឈា ញ្ញាណសម្បយុត្តចិត្តនវិរមន្តស្ស ទិមូលា,
ញ្ញាណវិប្បយុត្តចិត្តន ឯកមូលា។ អលោកោ បន អត្ថនាវ អត្ថនោ មូលំ ន
ហោតិ។ អព្យាចាទេបិ ឯសេវ នយោ។ សម្មាទិដ្ឋិ អលោកានោសវសេន ទិមូលា
ឯវាតិ។

អរិយវាសនសកវណ្ណានា

៣៤៨. អរិយវាសាតិ អរិយា ឯវ វសីសុ វសន្តិ វសិស្សន្តិ ឯតេសូតិ
អរិយវាសា។ បញ្ចង្គិវិប្បហីនោតិ បញ្ចហិ អង្កេហិ វិប្បយុត្តោវ ហុត្វា
ឱណាសវោ អវសិ វសតិ វសិស្សតីតិ តស្មា អយំ បញ្ចង្គិវិប្បហីនតា, អរិយស្ស
វាសត្តា អរិយវាសោតិ វុត្តោ។ ឯស នយោ សព្វត្ថ។

ឯវំ ខោ, អាវុសោ, ភិក្ខុ ធម្មង្គ្គសមន្មាគតោ ហោតីតិ ធម្មង្គ្គបេក្ខាយ
សមន្មាគតោ ហោតិ។ ធម្មង្គ្គបេក្ខា នាម កេតិ? ញ្ញាណាទយោ។ “ញ្ញាណ”ន្តិ
វុត្តេ កិរិយតោ ចត្តាវ ញ្ញាណសម្បយុត្តចិត្តានិ លព្ពន្ធ។ “សតតវិហារោ”តិ
វុត្តេ អដ្ឋ មហាចិត្តានិ។ “វជ្ជនទុស្សនំ នត្ថិ”តិ វុត្តេ ទស ចិត្តានិ លព្ពន្ធ។
សោមនស្សំ អាសេវនវសេន លព្ពតិ។

សតារក្ខេន ចេតសាតិ ឱណាសវស្ស ហិ តីសុ ទ្វារេសុ សព្វកាលំ សតិ
អារក្ខកិច្ចំ សាធម៌។ តេនេវស្ស “ចរតោ ច តិដ្ឋតោ ច សុត្តស្ស ច ជាគរស្ស ច
សតតំ សមិតំ ញ្ញាណាទស្សនំ បច្ចុប្បន្នំ ហោតី”តិ វុច្ចតិ។

បុព្វសមណាព្រាហ្មណានន្តិ ពហ្វនំ សមណាព្រាហ្មណានំ។ ឯត្ថ ច
សមណាតិ បព្ពដ្ឋបគតា។ ព្រាហ្មណាតិ ភោរាទិនោ។ បុព្វបច្ឆេកសច្ចានីតិ
ពហ្វនិ ចាដក្កសច្ចានិ, ឥនមេវ ទស្សនំ សច្ចំ, ឥនមេវ ទស្សនំ សច្ចន្តិ ឯវំ
ចាជិយេក្កំ គហីតានិ ពហ្វនិ សច្ចានីតិ អត្ថោ។ ទុច្ឆានីតិ និហតានិ។
បណ្តានីតិ សុដ្ឋនិហតានិ។ ចត្តានីតិ វិស្សជ្ជានិ។ វុច្ឆានីតិ វមិតានិ។ មុត្តានីតិ
និន្ទាពន្ធនានិ កតានិ។ បហីនានីតិ បជហីតានិ។ បជិនិស្សជ្ជានីតិ យថា ន បុន
ចិត្តំ អារុហន្តិ, ឯវំ បជិនិស្សជ្ជិតានិ។ សព្វានេវ តានិ គហីតគ្គហណាស្ស
វិស្សជ្ជការវេរេចនានិ។

សមវយសជ្ជេសនោតិ ឯត្ថ អវយាតិ អនូនា។ សដ្ឋាតិ វិស្សជ្ជា។ សម្មា
អវយា សដ្ឋា ឯសនា អស្សាតិ សមវយសជ្ជេសនោ។ សម្មា
វិស្សជ្ជសព្វឯសនោតិ អត្ថោ។ រាគា ចិត្តំ វិមុត្តន្តិអាទិហិ មគ្គស្ស កិច្ចនិប្បត្តិ
កថិតា។

រាគោ មេ បហីនោតិអាទិហិ បច្ឆវេក្ខណាយ ដលំ កថិតំ។

អសេក្ខាធម្មទសកវណ្ណានា

អសេក្ខា សម្មាទិដ្ឋិតិអាទយោ សព្វេបិ ដលសម្មយុត្តធម្មា ឯវំ។ ឯត្ថ ច
សម្មាទិដ្ឋិ, សម្មាញាណាន្តិ ទ្វីសុ ថានេសុ បញ្ញាវ កថិតា។ សម្មាវិមុត្តិតិ ឥមិនា
បទេន វុត្តាវសេសា។ ដលសមាបត្តិធម្មា សង្កហិតាតិ វេទិតញ្ញា។

“ឥមេ ខោ, អារុសោ”តិអាទិ វុត្តនយេនេវ យោជេតព្ពំ។ ឥតិ នន្ទំ ទសកានំ
វសេន សមសដ្ឋិ បញ្ញោ កថេន្តោ ថេរោ សាមគ្គិវសំ ទស្សេសីតិ។

ទសកវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

បញ្ហាសមាធានវណ្ណាធា

៣៤៩. ឥធម៌ បន ឋេត្វា បញ្ញា សមាធានេតញ្ញា។ ឥមស្មីញ្ញំ សុត្ត
ឯកកវសេន ទ្វេ បញ្ញា កថិតា។ ធុកវសេន សត្តតិ។ តិកវសេន អសីតិសតំ។
ចតុក្កវសេន ទ្វេសតានិ។ បញ្ចកវសេន តីសសតំ។ ធុក្កវសេន ពាត្រីសសតំ។
សត្តកវសេន អជ្ឈនុតិ។ អជ្ឈកវសេន អជ្ឈាសីតិ។ នវកវសេន ចតុបណ្ណាស។
ធុសកវសេន សមសជ្ជីតិ ឯវំ សហស្សំ ចុទ្ធុស បញ្ញា កថិតា។

ឥមញ្ញំ សុត្តន្តំ ឋេត្វា តេបិជកេ ពុទ្ធវចនេ អញ្ញោ សុត្តន្តោ ឯវំ
ពហុបញ្ញបដិមណ្ឌិតោ នតិ។ ភគវា ឥមំ សុត្តន្តំ អាទិតោ បដ្ឋាយ សកលំ សុត្វា
ចិន្តេសិ - “ធម្មសេនាបតិ សារិបុត្តោ ពុទ្ធពលំ ធិបេត្វា អប្បជីវត្តិយំ សីហនាធំ
ននតិ។ សាវកភាសិតោតិ វុត្តេ ឌីកប្បនា ន ហោតិ, ជិនភាសិតោតិ វុត្តេ
ហោតិ, តស្មា ជិនភាសិតំ កត្វា ទេវមនុស្សានំ ឌីកប្បនំ ឥមស្មី សុត្តន្តោ
ឧប្បាទេស្សមី”តិ។ តតោ វុដ្ឋាយ សាធុការំ អនាសិ។ តេន វុត្តំ “អថ ខោ ភគវា
វុដ្ឋហិត្វា អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ អាមន្តេសិ, សាធុ, សាធុ, សារិបុត្ត, សាធុ ខោ ត្វំ
សារិបុត្ត, ភិក្ខុនំ សង្កឹតិបរិយាយំ អភាសី”តិ។

តត្ថ សង្កឹតិបរិយាយន្តិ សាមគ្គិយា ការណំ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - “សាធុ, ខោ
ត្វំ, សារិបុត្ត, មម សព្ពញ្ញតញ្ញាលោន សំសន្និត្វា ភិក្ខុនំ សាមគ្គិរសំ
អភាសី”តិ។ សមនុញ្ញោ សត្តា អហោសីតិ អនុមោទនេន សមនុញ្ញោ
អហោសិ។ ឯត្ថកេន អយំ សុត្តន្តោ ជិនភាសិតោ នាម ជាតោ។
ទេសនាបរិយោសានេ ឥមំ សុត្តន្តំ មនសិករោន្តោ តេ ភិក្ខុ អវហត្ថំ
ចាបុណីស្វតិ។

សុមម្ពុលរិលាសិនិយា ធិយនិកាយជ្ជកថាយ

១១. ទស្សនៈសុត្តន្តបិដក

៣៥០. ឯវំ មេ សុតន្តិ ទស្សនៈសុត្តំ។ តត្រាយំ អបុព្វបទវណ្ណានា - អារុសោ ភិក្ខុវេតិ សាវកានំ អាលបនមេតំ។ ពុទ្ធា ហិ បរិសំ អាមន្តយមាណា ‘ភិក្ខុវេ’តិ វនន្តិ។ សាវកា សត្តារំ ឧច្ឆជ្ជានេ បេស្សមាតិ សត្ត អាលបនេន អនាលបិត្វា អារុសោតិ អាលបន្តិ។ តេ ភិក្ខុតិ តេ ធម្មសេនាបតី បរិវារេត្វា និសិន្នា ភិក្ខុ។ កេ បន តេ ភិក្ខុតិ? អនិពទ្ធវាសា ទិសាគមនីយា ភិក្ខុ។ ពុទ្ធកាលេ ទ្វេ វារេ ភិក្ខុ សន្មបតន្តិ - ឧបកជ្ឈវស្សបនាយិកកាលេ ច បវារណាកាលេ ច។ ឧបកជ្ឈវស្សបនាយិកាយ ទសបិ វីសតិបិ តីសម្មិ ចត្តាលីសម្មិ បញ្ញាសម្មិ ភិក្ខុ វត្តា វត្តា កម្មជ្ជានត្វាយ អាគន្ធន្តិ។ ភគវា តេហិ សទ្ធិ សម្មោទិត្វា កស្មា, ភិក្ខុវេ, ឧបកជ្ឈាយ វស្សបនាយិកាយ វិចរជាតិ បុច្ឆតិ។ អថ តេ “ភគវា កម្មជ្ជានត្តំ អាគតម្ហ, កម្មជ្ជានំ នោ ទេថា”តិ យាចន្តិ។

សត្តា តេសំ ចរិយវសេន វាគចរិតស្ស អសុភកម្មជ្ជានំ ទេតិ។ ទោសចរិតស្ស មេត្តាកម្មជ្ជានំ, មោហចរិតស្ស ឧទ្ទេសោ បរិបុច្ឆា - ‘កាលេន ធម្មស្សវនំ, កាលេន ធម្មសាកក្ខា, ឥទំ តុយ្ហំ សប្បាយ’ន្តិ អាចិត្តតិ។ វិតក្កចរិតស្ស អាណាចានស្សតិកម្មជ្ជានំ ទេតិ។ សទ្ធាចរិតស្ស បសាទនីយសុត្តន្តេ ពុទ្ធសុពោធិ ធម្មសុធម្មតំ សង្ឃសុប្បជិបត្តិញ្ច បកាសេតិ។ ញាណចរិតស្ស អនិច្ចតាទិបជិសំយុត្តេ គម្ពីវេ សុត្តន្តេ កថេតិ។ តេ កម្មជ្ជានំ គហេត្វាសចេ សប្បាយំ ហោតិ, តត្ថវ វសន្តិ។ នោ ច ហោតិ, សប្បាយំ សេនាសំ បុច្ឆិត្វា គន្ធន្តិ។ តេ តត្ថ វសន្តា តេមាសិកំ បជិបទំ គហេត្វា

យដេត្វា វាយមន្តា សោតាបន្នាបិ ហោន្តិ សកទាតាមិនោបិ អនាតាមិនោបិ
អរហន្តោបិ។

តតោ វុត្តវស្សា បវាវេត្វា សត្តុ សន្តិកំ គន្ធា “ភគវា អហំ តុម្ហាកំ សន្តិកេ
កម្មជ្ជានំ គហេត្វា សោតាបន្តិដលំ បត្តោ...បេ.... អហំ អគ្គដលំ អរហត្ត”ន្តិ
បដិលទ្ធុគុណំ អាហោចេន្តិ។ តត្ថ ឥមេ ភិក្ខុ ឧបកជ្ជាយ វស្សបនាយិកាយ
អាគតា។ វំ អាគន្ធា គច្ឆន្តេ បន ភិក្ខុ ភគវា អគ្គសាវកានំ សន្តិកំ បេសេតិ,
យថាហ “អបលោកេថ បន, ភិក្ខុវេ, សាវិបុត្តមោគ្គល្លានេ”តិ។ ភិក្ខុ ច វទន្តិ “កី
នុ ខោ មយំ, ភន្តេ, អបលោកេម សាវិបុត្តមោគ្គល្លានេ”តិ (សំ. និ. ៣.២)។ អថ នេ
ភគវា តេសំ ទស្សនេ ឧយ្យាដេសិ។ “សេវេ, ភិក្ខុវេ, សាវិបុត្តមោគ្គល្លានេ;
ភជេ, ភិក្ខុវេ, សាវិបុត្តមោគ្គល្លានេ។ បណ្ឌិតា ភិក្ខុ អនុគ្គាហកា
សព្វាហ្មចារីនំ។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខុវេ, ជនេតា វំ សាវិបុត្តោ។ សេយ្យថាបិ
ជាតស្ស អាចារេតា វំ មោគ្គល្លានោ។ សាវិបុត្តោ, ភិក្ខុវេ, សោតាបន្តិដលេ
វិនេតិ, មោគ្គល្លានោ ឧត្តមត្ថេ”តិ (ម. និ. ៣.៣៧)។

តទាបិ ភគវា ឥមេហិ ភិក្ខុហិ សទ្ធិ បដិសន្ធាវំ កត្វា តេសំ ភិក្ខុនំ អាសយំ
ឧបបរិក្ខន្តោ “ឥមេ ភិក្ខុ សាវកវិនេយ្យា”តិ អទ្ទស។ សាវកវិនេយ្យា នាម យេ
ពុទ្ធានម្បិ ធម្មទេសនាយ ពុជ្ឈន្តិ សាវកានម្បិ។ ពុទ្ធវិនេយ្យា បន សាវកា
ពោធិតុំ ន សក្កោន្តិ។ សាវកវិនេយ្យភារំ បន ឯតេសំ ញត្វា កតវស្ស ភិក្ខុនោ
ទេសនាយ ពុជ្ឈិស្សន្តិ ឱលោកេន្តោ សាវិបុត្តស្សតិ ទិស្វា ថេវស្ស សន្តិកំ
បេសេសិ។ ថេវេ តេ ភិក្ខុ បុច្ឆិ “សត្តុ សន្តិកំ គតត្ថ អាវុសោ”តិ។ “អាម, គតម្ហ
សត្តារា បន អម្ពេ តុម្ហាកំ សន្តិកំ បេសិតា”តិ។ តតោ ថេវេ “ឥមេ ភិក្ខុ មយំ
ទេសនាយ ពុជ្ឈិស្សន្តិ, កីទិសី នុ ខោ តេសំ ទេសនាវដ្ឋតិ”តិ ចិន្តេន្តោ “ឥមេ
ភិក្ខុ សមគ្គារាមា, សាមគ្គិវសស្ស ទីបិកា នេសំ ទេសនាវដ្ឋតិ”តិ សន្តិជ្ជានំ

កត្វា តថាវុបំ ទេសនំ ទេសេតុកាមោ ទសុត្តរំ បរវត្តាមីតិអាទិមាហ។ តត្ថ
 ទសដា មាតិកំ បេត្វាវិភត្តោតិ ទសុត្តរោ, ឯកកតោ បដ្ឋាយ យាវ ទសកា
 គតោតិបិ ទសុត្តរោ, ឯកកស្មី បព្វេ ទស ទស បញ្ញាវិសេសិតាតិបិ ទសុត្តរោ,
 តំ ទសុត្តរំ។ បរវត្តាមីតិ កថេស្សមិ។ ធម្មន្តិ សុត្តំ។ និព្វានបត្តិយាតិ
 និព្វានបដិលាភត្ថាយ។ ទុក្ខស្សន្តកិរិយាយាតិ សកលស្ស វដ្តទុក្ខស្ស
 បរិយន្តករណាត្ថំ។ សព្វគន្ថប្បមោចនន្តិ អភិជ្ឈាកាយគន្ថាធិនំ សព្វគន្ថានំ
 បមោចនំ។

ឥតិ ថេរោ ទេសនំ ឧច្ចំ ករោន្តោ ភិក្ខុនំ តត្ថ បេមំ ជនេន្តោ ឯវមេតំ
 ឧត្តហេតព្ធគំ បរិយាបុណ្ហតព្ធគំ ជារេតព្ធគំ វាចេតព្ធគំ មញ្ញាស្សន្តិកិ ចត្វាហិ បទេហិ
 វណ្ណំ កថេសិ, “ឯកាយនោ អយំ, ភិក្ខុវេ, មគ្គោ” តិអាទិនា នយេន តេសំ តេសំ
 សុត្តានំ ភគវា វិយ។

ឯកធម្មវណ្ណានា

៣៥០. (ក) តត្ថ ពហុកាហេតិ ពហូបកាហេ។

(ខ) ភាវេតត្តោតិ វឌ្ឍេតត្តោ។

(គ) បរិញ្ញេយ្យោតិ តីហិ បរិញ្ញាហិ បរិជានិតត្តោ។

(ឃ) បហាតត្តោតិ បហានានុបស្សនាយ បជហិតត្តោ។

(ង) ហានភាគិយោតិ អចាយគាមិបរិហានាយ សំវត្ថនកោ។

(ច) វិសេសភាគិយោតិ វិសេសគាមិវិសេសាយ សំវត្ថនកោ។

(ឆ) ទុប្បដិវឌ្ឍោតិ ទុប្បច្ចក្ខកោ។

(ជ) ឧប្បាទេតព្ពោតិ និច្ឆាទេតព្ពោ។

(ឈ) អភិស្សោយ្យោតិ ញាតបរិញ្ញាយ អភិជានិតព្ពោ។

(ញ) សង្ខិកាតព្ពោតិ បច្ចក្ខំ កាតព្ពោ។

ឯវំ សព្ពត្ថ មាតិកាសុ អត្ថោ វេទិតព្ពោ។ ឥតិ អាយស្មា សាវិបុត្តោ យថា នាម ធក្ខោ វេទ្យុ កាពេ សម្មុទ្ទិក្ខតំ វេទ្យុំ ធន្វា និគ្គណ្ហី កត្វា ទសដា ខណ្ឌោ កត្វា ឯកមេកំ ខណ្ឌំ ហិរំ ហិរំ ករោត្តោ ជាលេតិ, ឯវមេវ តេសំ ភិក្ខុនំ សប្បាយំ ទេសនំ ឧបបរិក្ខិត្វា ទសដា មាតិកំ បេត្វា ឯកកកោដ្ឋាសេ ឯកកបទំ វិភជន្តោ “កតមោ ឯកោ ធម្មោ ពហុកាពោ, អប្បមាទោ កុសលេសុ ធម្មេសូតិ” តិអាទិនា នយេន ទេសនំ វិត្តាវេតុំ អារទ្ធោ។

តត្ថ អប្បមាទោ កុសលេសុ ធម្មេសូតិ សព្ពត្ថ កំ ឧបការកំ អប្បមាទំ កថេសិ។ អយញ្ញិ អប្បមាទោ នាម សីលបូរណោ, ឥន្ទ្រិយសំវេរ, កោជនេ មត្តញ្ញតាយ, ជាគរិយានុយោគេ, សត្តសុ សទ្ធម្មេសុ, វិបស្សនាគត្តំ គណ្ណាបនេ, អត្ថបដិសម្ពិទានីសុ, សីលក្ខន្ធាទិបញ្ចធម្មក្ខន្ធនេសុ, ហិរណ្ណានេសុ, មហាវិហារសមាបត្តិយំ, អរិយសច្ចេសុ, សតិបដ្ឋានានីសុ, ពោធិបក្ខិយេសុ, វិបស្សនាញាណានីសុ អដ្ឋសុ វិជ្ជាសូតិ សព្ពេសុ អនវដ្ឋជ្ជន កុសលេសុ ធម្មេសុ ពហុបកាពោ។

តេនេវ នំ ភគវា “យាវតា, ភិក្ខុវេ, សត្តា អបទា វា...បេ... តថាគតោ តេសំ អគ្គមក្ខាយតិ។ ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខុវេ, យេ កេចិ កុសលា ធម្មា, សព្ពេតេ អប្បមាទមូលកា អប្បមាទសមោសវណា, អប្បមាទោ តេសំ ធម្មានំ អគ្គមក្ខាយតិ” តិអាទិនា (សំ. និ. ៥.១៣៩) នយេន ហត្ថិបទានីហិ ឱបម្មេហិ ឱបមេន្តោ សំយុត្តនិកាយេ អប្បមាទវគ្គេ នានប្បការំ ថោមេតិ។ តំ សព្ពំ

ឯកបទនេះ សង្កេតឃើញថា អប្បមាទោ កុសលេសុ ធម្មសូតិ អាហារ។
ធម្មបទ អប្បមាទោ គ្រោតិស្ស ពហុបការតា ធិបេតញ្ញា។ អសោកវត្ថុនាបិ
ធិបេតញ្ញា -

(ក) អសោករាជា ហិ និគ្រោធសាមណោស្ស “អប្បមាទោ អមតបទ”ន្ត
គាថំ សុត្វា វេ “តិដ្ឋ, តាត, មយ្ហំ តយា តេបិដកំ ពុទ្ធវចនំ កថិត”ន្ត
សាមណោវេ បសីទិត្វា ចតុរាសីតិវិហារសហស្សានិ ការេសិ។ ឥតិ
ថាមសម្មន្នេន ភិក្ខុនា អប្បមាទស្ស ពហុបការតា តីហិ បិដកេហិ ធិបេត្វា
កថេតញ្ញា។ យំកិញ្ចំ សុត្តំ វា គាថំ វា អប្បមាទធិបទត្ថំ អាហារន្តោ “អដ្ឋានេ
វត្វា អាហារសិ, អតិត្ថេន បក្ខន្ធា”តិ នវត្តញ្ញា។ ធម្មកថិកស្សវេត្ថ ថាមោ ច
ពលញ្ញា បមាណំ។

(ខ) កាយគតាសតីតិ អាណាចានំ ចតុសីយាបថោ សតិសម្មជញ្ញំ
ទុត្តិសាការោ ចតុធាតុវវត្ថានំ ទស អសុភា នវ សិវិចីកា ចុណ្ហិកមនសិការោ
កេសាទីសុ ចត្វាវិ រូបជ្ឈានាទីតិ វត្ថ ឧប្បន្នសតិយា វតំ អធិវចនំ។
សាតសហគតាតិ វេបេត្វា ចតុត្ថជ្ឈានំ អញ្ញត្ថ សាតសហគតា ហោតិ
សុខសម្មយុត្តា, តំ សន្ធាយេតំ វុត្ថំ។

(គ) សាសវោ ឧបាទានិយោតិ អាសវានញ្ញោវ ឧបាទានានញ្ញា បច្ចយក្ខតោ។
ឥតិ តេក្ខមកធម្មមេវ និយមេតិ។

(ឃ) អស្មិមាណោតិ រូបាទីសុ អស្មីតិ មាណោ។

(ង) អយោនិសោ មនសិការោតិ អនិច្ចេ និច្ចន្តិអាទិនា នយេន បវត្តោ
ឧប្បថមនសិការោ។

(ច) វិបរិយាយេន យោនិសោ មនសិការោ វេទិតញោ។

(ឆ) អានន្តរិកោ ចេតោសមាជីតិ អញ្ញត្ថ មគ្គានន្តរំ ដលំ អានន្តរិកោ
ចេតោសមាជី នាម។ ឥធិ បន វិបស្សនានន្តរោ មគ្គោ វិបស្សនាយ វា អនន្តរត្តា
អត្ថនោ វា អនន្តរំ ដលទាយកត្តា អានន្តរិកោ ចេតោសមាជីតិ អធិប្បតោ។

(ជ) អកុប្បំ ញាណន្តិ អញ្ញត្ថ ដលបញ្ញា អកុប្បញ្ញាណំ នាម។ ឥធិ
បច្ចវេក្ខណបញ្ញា អធិប្បតោ។

(ឈ) អាហារជ្ជិតិកាតិ បច្ចយជ្ជិតិកា។ អយំ ឯកោ ធម្មោតិ យេន បច្ចយេន
តិជ្ជន្តិ, អយំ ឯកោ ធម្មោ ញាតបរិញ្ញាយ អភិញ្ញេយ្យា។

(ញ) អកុប្បា ចេតោវិមុត្តិ អរហត្ថដលវិមុត្តិ។

ឥមស្មី វារេ អភិញ្ញាយ ញាតបរិញ្ញា កថិតា។ បរិញ្ញាយ តីរណបរិញ្ញា។
បហាតព្ពសន្និកាតត្ថេហិ បហានបរិញ្ញា។ ទុប្បជីវិជ្ឈោតិ ឯត្ថ បន មគ្គោ
កថិតោ។ សន្និកាតញ្ញោតិ ដលំ កថិតំ, មគ្គោ ឯកស្មីយេវ បទេ លព្ពតិ។ ដលំ
បន អនេកេសុបិ លព្ពតិយេវ។

ភូតាតិ សភាវតោវិជ្ជមានា។ តន្នាតិ យាថាវា។ តថាតិ យថា វុត្តា
តថាសភាវា។ អវិតថាតិ យថា វុត្តា ន តថា ន ហោន្តិ។ អនញ្ញថាតិ
វុត្តប្បការតោ ន អញ្ញថា។ សម្មា តថាគតេន អភិសម្ពុទ្ធាតិ តថាគតេន
ពោធិបល្លង្កេនិសីទិត្វា ហេតុនា ការណេន សយមេវ អភិសម្ពុទ្ធា ញាតា
វិទិតា សន្និកតា។ ឥមីនា ថេរោ “ឥមេ ធម្មា តថាគតេន អភិសម្ពុទ្ធា, អហំ បន
តុម្ហាកំ រញ្ញោ លេខវាចកសទិសោ”តិ ជិនសុត្តំ ទស្សន្តោ ឌីកប្បនំ ជនេសិ។

ឯកធម្មវណ្ណានា និជ្ជិតា។

ទ្វេធម្មវណ្ណានា

៣៥២. (ក) ឥមេ ទ្វេ ធម្មា ពហុការាភិ ឥមេ ទ្វេ សតិសម្បជញ្ញា ធម្មា សីលបូរណាធិសុ អប្បមាទោវិយ សព្ពត្ថ ឧបការកា ហិការាហា។

(ខ) សមថោ ច វិបស្សនា ចាតិ ឥមេ ទ្វេ សង្កឹតិសុត្ថេ លោកិយលោកុត្តរា កថិតា។ ឥមស្មី ធនុត្តរសុត្ថេ បុព្ពកាកា កថិតា។

(គ) សត្តានំ សំកិលេសាយ សត្តានំ វិសុទ្ធិយាតិ អយោនិសោ មនសិកាវេ ហេតុ ចេវ បច្ចយោ ច សត្តានំ សំកិលេសាយ, យោនិសោ មនសិកាវេ វិសុទ្ធិយា។ តថា ទោវចស្សតា ចាបមិត្តតា សំកិលេសាយ; សោវចស្សតា កល្យាណមិត្តតា វិសុទ្ធិយា។ តថា តីណិ អកុសលមូលានិ; តីណិ កុសលមូលានិ។ ចត្តារោ យោគា ចត្តារោ វិសំយោគា។ បញ្ច ចេតោឱលា បញ្ចាទ្រិយានិ។ ធម អការវា ធម ការវា។ សត្ត អសទ្ធម្មា សត្ត សទ្ធម្មា។ អដ្ឋ កុសីតវត្ថុនិ អដ្ឋ អារម្ភវត្ថុនិ។ នវ អាយាតវត្ថុនិ នវ អាយាតប្បជីវិនយា។ ធន អកុសលកម្មបថា ធន កុសលកម្មបថាតិ វេ បភេទា ឥមេ ទ្វេ ធម្មា ធុប្បជីវិជ្ឈាតិ វេទិតញ្ញា។

(ឈ) សង្ខតា ធាតុតិ បច្ចយេហិ កតា បញ្ចក្ខន្ធា។ អសង្ខតា ធាតុតិ បច្ចយេហិ អកតំ និព្វានំ។

(ញ) វិជ្ជា ច វិមុត្តិ ចាតិ ឯត្ថ វិជ្ជាតិ តិស្សោ វិជ្ជា។ វិមុត្តិ អរហត្តជលំ។

ឥមស្មី វារេ អភិញ្ញាធិនិ ឯកកសទិសានេវ, ឧប្បាទេតព្ពបទេ បន មគ្គោ កថិតោ, សង្ខិកាតព្ពបទេ ជលំ។

ទ្វេធម្មវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

តយោធម្មវណ្ណានា

៣៥៣. (ឆ) កាមានមេតំ និស្សរណំ យទិទំ នេក្ខម្ពន្តិ ឯត្ថ នេក្ខម្ពន្តិ
អនាគាមិមគ្គោ អធិប្បតោ។ សោ ហិ សព្ពសោ កាមានំ និស្សរណំ។ រូចានំ
និស្សរណំ យទិទំ អារុប្បន្តិ ឯត្ថ អារុប្បបិ អរហត្តមគ្គោ។ បុន
ឧប្បត្តិនិវរណតោ សព្ពសោ រូចានំ និស្សរណំ នាម។ និរោធា តស្ស
និស្សរណាន្តិ ឥធម អរហត្តជលំ និរោធាតិ អធិប្បតំ។ អរហត្តជលេន ហិ
និព្ពានេ ទិដ្ឋ បុន អាយតី សព្ពសម្ពាទ ឯ ហោន្តិតិ អរហត្តំ សម្ពុតនិរោធស្ស
បច្ចយត្តា និរោធាតិ វុត្តំ។

(ជ) អតីតំសេ ញាណាន្តិ អតីតំសារម្មណំ ញាណំ ឥតវេសុបិ ឯសេវ
នយោ។

ឥមស្មិម្បិ វារេ អភិញ្ញាធយោ ឯកកសទិសាវ។ ឧប្បជីវិជ្ឈបទេ បន មគ្គោ
កថិតោ, សច្ចិកាតព្កេ ជលំ។

តយោធម្មវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ចត្តារោធម្មវណ្ណានា

៣៥៤. (ក) ចត្តារិ ចក្កានីតិ ឯត្ថ ចក្កំ នាម ធារុចក្កំ, រតនចក្កំ, ធម្មចក្កំ,
ឥរិយាបថចក្កំ, សម្មត្តិចក្កន្តិ បញ្ចវិដំ។ តត្ថ “យំ បទិទំ សម្ម, រថការ, ចក្កំ ធម៌ា
មាសេហិ និដ្ឋិតំ, ធារត្ថនេហិ” តិ (អ. និ. ៣.១៥) ឥទំ ធារុចក្កំ។ “បិទា បវត្តិតំ
ចក្កំ អនុប្បវត្តេតី” តិ (អ. និ. ៥.១៣២) ឥទំ រតនចក្កំ។ “បវត្តិតំ ចក្ក” តិ (ម. និ.
២.៣៩៩) ឥទំ ធម្មចក្កំ។ “ចតុចក្កំ នវទ្វារ” តិ (សំ. និ. ១.២៩) ឥទំ ឥរិយាបថចក្កំ។

“ចត្តារិមាធិ, ភិក្ខុវេ, ចក្កាធិ, យេហិ សមន្មាគតានំ ទេវមនុស្សានំ ចតុចក្កំ បរវត្តតី” តិ (អ. និ. ៤.៣១) ឥទំ សម្បត្តិចក្កំ។ ឥធាបិ ឯតទេវ អធិប្បតំ។

បតិរូបទេសវាសោតិ យត្ថ ចតស្សោ បរិសា សន្តិស្សន្តិ, ឯវរូបេ អនុច្ឆរិកេ ទេសេ វាសោ។ សប្បុរិសូបនិស្សយោតិ ពុទ្ធាធិនំ សប្បុរិសានំ អវស្សយនំ សេវនំ ភជនំ។ អត្ថសម្មាបណ្ឌិធិតិ អត្ថនោ សម្មា វេបនំ, សចេ បន បុព្វេ អស្សន្ធាធិហិ សមន្មាគតោ ហោតិ, តានិ បហាយ សន្ធាធិសុ បតិជ្ជាបនំ។ បុព្វេ ច កតបុញ្ញតាតិ បុព្វេ ឧបចិតកុសលតា។ ឥទមេវេត្ថ បមាណំ។ យេន ហិ ញាណសម្បយុត្តចិត្តេន កុសលំ កតំ ហោតិ, តទេវ កុសលំ តំ បុរិសំ បតិរូបទេសេ ឧបនេតិ, សប្បុរិសេ ភជាបេសិ។ សោ ឯវ ច បុគ្គលោ អត្តានំ សម្មា វេបេតិ។ ចត្វសុ អាហារេសុ បឋមោ លោកិយោវ។ សេសា បន តយោ សន្តិទិសុត្ថេ លោកិយលោកុត្តរមិស្សកា កថិតា។ ឥធម បុព្វភាគេ លោកិយា។

(ច) កាមយោគវិសំយោគាទយោ អនាគាមិមគ្គាធិវសេន វេទិតញ្ចា។

(ឆ) ហានភាគិយាធិសុ បឋមស្ស ឈានស្ស លាភី កាមសហគតា សញ្ញាមនសិការា សមុទាចរន្តិ ហានភាគិយោ សមាធិ។ តទនុធម្មតា សតិ សន្តិជ្ជតិ វិភិកាគិយោ សមាធិ។ វិតក្កសហគតា សញ្ញាមនសិការា សមុទាចរន្តិ វិសេសភាគិយោ សមាធិ។ និព្វិទាសហគតា សញ្ញាមនសិការា សមុទាចរន្តិ វិរាគូបសញ្ញតោ និព្វេជភាគិយោ សមាធិតិ ឥមិនា នយេន សព្វសមាបត្តិយោ វិត្តាវេត្វា អត្តោ វេទិតញ្ចា។ វិសុទ្ធិមគ្គេ បនស្ស វិនិច្ឆយកថា កថិតា។

ឥមស្មិម្បិ វារេ អភិញ្ញាធិនិ ឯកកសទិសានេវ។ អភិញ្ញាបទេ បនេត្ថ មគ្គោ កថិតោ។ សន្និកាតព្វបទេ ជលំ។

ចត្តារោធម្មវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

បញ្ចេនម្មវណ្ណានា

៣៥៥. (ខ) បីតិជរណាតាធីសុ បីតិ ជរមាណា ឧប្បជ្ឈតីតិ ធូសុ ឈានេសុ
បញ្ញា បីតិជរណាតា ធាម។ សុខំ ជរមាណំ ឧប្បជ្ឈតីតិ តីសុ ឈានេសុ បញ្ញា
សុខជរណាតា ធាម។ បរេសំ ចេតោ ជរមាណា ឧប្បជ្ឈតីតិ ចេតោបរិយបញ្ញា
ចេតោជរណាតា ធាម។ អាឡោកជរណោ ឧប្បជ្ឈតីតិ ទិព្ពចក្ខុបញ្ញា
អាឡោកជរណាតា ធាម។ បច្ចវេក្ខណាញាណំ បច្ចវេក្ខណានិមិត្តំ ធាម។ វុត្តម្បី
ចេតំ “ធូសុ ឈានេសុ បញ្ញា បីតិជរណាតា, តីសុ ឈានេសុ បញ្ញា
សុខជរណាតា។ បរចិត្តេ បញ្ញា ចេតោជរណាតា, ទិព្ពចក្ខុ អាឡោកជរណាតា។
តម្ហា តម្ហា សមាធិម្ហា វុដ្ឋិតស្ស បច្ចវេក្ខណាញាណំ បច្ចវេក្ខណានិមិត្ត”ន្តិ (វិភ.
៨០៤)។

តត្ថ បីតិជរណាតា សុខជរណាតា ទ្វេ ចាទាវិយ។ ចេតោជរណាតា
អាឡោកជរណាតា ទ្វេ ហត្ថាវិយ។ អភិញ្ញាចាទកជ្ឈានំ មជ្ឈិមកាយោវិយ។
បច្ចវេក្ខណានិមិត្តំ សីសំវិយ។ ឥតិ អាយស្មា សាវិបុត្តត្ថេរោ បញ្ចាដ្ឋិកំ
សម្មាសមាធិ អង្គបច្ចុដ្ឋសម្បន្នំ បុរិសំ កត្វា ទស្សេសិ។

(ឧ) អយំ សមាធិ បច្ចុប្បន្នសុខោ ច វាតិអាធីសុ អរហត្តជលសមាធិ
អធិប្បតោ។ សោ ហិ អប្បិភប្បិភក្ខណោ សុខត្តា បច្ចុប្បន្នសុខោ។ បុរិមោ
បុរិមោ បច្ឆិមស្ស បច្ឆិមស្ស សមាធិសុខស្ស បច្ចយត្តា អាយតី សុខវិចារកោ។

កិលេសេហិ អារកត្តា អរិយោ។ កាមាមិសវដ្ឋាមិសលោកាមិសានំ អភាវា
និរាមិសោ។ ពុទ្ធាធិហិ មហាបុរិសេហិ សេវិតត្តា អកាបុរិសសេវិតោ។
អង្គសន្តតាយ អារម្មណសន្តតាយ សព្ពកិលេសទរជសន្តតាយ ច សន្តោ។

អតប្បជ័យយដ្ឋន បណ្ឌិតោ។ កិលេសបដិប្បស្សន្តិយាលទ្ធត្ថា
 កិលេសបដិប្បស្សន្តិការំ វាលទ្ធត្ថា បដិប្បស្សន្តលទ្ធា។ បដិប្បស្សន្តំ
 បដិប្បស្សន្តិតិ ហិ ឥទំ អត្ថតោ ឯកំ។ បដិប្បស្សន្តកិលេសេន វា អរហតា
 លទ្ធត្ថា បដិប្បស្សន្តលទ្ធា។ ឯកោធិភារេន អធិគតត្ថា ឯកោធិភារមេវ វា
 អធិគតត្ថា ឯកោធិភារាធិគតោ។ អប្បគុណាសាសវសមាធិវិយ សសង្ខារេន
 សប្បយោគេន ចិត្តេន បច្ចនិកធម្មេ និក្ខយ្ហ កិលេសេ វាវេត្វា អនធិគតត្ថា
 នសសង្ខារនិក្ខយ្ហវារិតតោ។ តព្វា សមាធិ សមាបដ្ឋន្តោ តតោ វា វុដ្ឋហន្តោ
 សតិវេបុល្លបត្តត្ថា។ សតោវ សមាបដ្ឋតិ សតោ វុដ្ឋហតិ។
 យថាបរិច្ឆិទ្ធកាលវសេន វា សតោ សមាបដ្ឋតិ សតោ វុដ្ឋហតិ។ តស្មា យទេត្ថ
 “អយំ សមាធិ បច្ចប្បន្នសុខោ ចេវ អាយតិញ្ច សុខវិចារកោ”តិ ឯវំ
 បច្ចវេក្ខមានស្ស បច្ចត្ថំយេវ អបរហ្មច្ចយំ ញ្ញាណំ ឧប្បជ្ជតិ, តំ ឯកមង្គំ។ ឯស
 នយោ សេសេសុបិ។ ឯវមិមេហិ បញ្ចហិ បច្ចវេក្ខណញ្ញាណោហិ អយំ សមាធិ
 “បញ្ចញ្ញាណិកោ សម្មាសមាធិ”តិ វុត្ថោ។

ឥមស្មី វាវេ វិសេសភាគិយបទេ មគ្គោ កថិតោ។ សច្ចិកាតព្វបទេ ដលំ។
 សេសំ បុរិមសទិសមេវ។

ធម្មវណ្ណា

៣៥៦. ធរក្កេសុ សព្វំ ឧត្តានត្ថមេវ។ ធុប្បជីវិជ្ឈបទេ បនេត្ថ មគ្គោ កថិតោ។
 សេសំ បុរិមសទិសំ។

សត្តធម្មវណ្ណា

៣៥៧. (២១) សម្មប្បញ្ញាយ សុទិដ្ឋា ហោន្តិតិ ហេតុនា នយេន
 វិបស្សនាញ្ញាណេន សុទិដ្ឋា ហោន្តិ។ កាមាតិ វត្ថុកាមា ច កិលេសកាមា ច,

ទ្វេបិ សបរិឡាហដ្ឋេន អត្ថំ កាសុ វិយ សុទិដ្ឋា ហោតិ។ វិវេកនិទ្ទន្តិ និព្វាននិទ្ទំ។
ចោណំ បញ្ញាវន្តិ និទ្ទស្សេតំ វេរេចនំ។ ព្យង្គិក្ខតន្តិ និយតិក្ខតំ។ និត្តណ្ឌន្តិ អត្ថោ។
កុតោ? សព្វសោ អាសវដ្ឋានីយេហិ ធម្មេហិ តេក្ខមកធម្មេហិតិ អត្ថោ។ ឥធន
ភាវេតព្ពបទេ មគ្គោ កថិតោ។ សេសំ បុរិមសទិសមេវ។

អដ្ឋង្គប្បវត្តនា

៣៥៨. (ក) អាទិព្រហ្មចរិយកាយ បញ្ញាយាតិ សិក្ខត្តយសង្កហស្ស
មគ្គព្រហ្មចរិយស្ស អាទិក្ខតាយ បុព្វភាគេ តរុណាសមជីវបស្សនាបញ្ញាយ។
អដ្ឋង្គិកស្ស វា មគ្គស្ស អាទិក្ខតាយ សម្មាទិដ្ឋិបញ្ញាយ។ តិព្ពន្ធិ ពលវំ។
ហិរោត្ថប្បន្និ ហិរិ ច ឡិត្តប្បញ្ញោ។ បេមន្តិ គេហស្សិតបេមំ។ ការវោតិ
គរុចិត្តភាវោ។ គរុភាវនីយញ្ញិ ឧបនិស្សយ វិហារតោ កិលេសា នុប្បជ្ឈន្តិ
ឡិវាទានុសាសនី លភតិ។ តស្មា តំ និស្សយ វិហារោ បញ្ញាបដិលាភស្ស
បច្ចយោ ហោតិ។

(ឆ) អក្ខណេសុ យស្មា បេតា អសុរាទំ អាវាហនំ គច្ឆន្តិ, វិវាហនំ គច្ឆន្តិ,
តស្មា បេត្តិវិសយេនេវ អសុរកាយោ គហិតោតិ វេទិតញ្ញោ។

(ជ) អប្បិច្ឆស្សាតិ ឯត្ថ បច្ចយអប្បិច្ឆោ, អធិគមអប្បិច្ឆោ, បរិយត្តិអប្បិច្ឆោ,
ធុតង្គអប្បិច្ឆាតិ ចត្តារោ អប្បិច្ឆា។ តត្ថ បច្ចយអប្បិច្ឆោ ពហំ ទេន្តេ អប្បំ
គណ្ហាតិ, អប្បំ ទេន្តេ អប្បតរំ វា គណ្ហាតិ, ន វា គណ្ហាតិ, ន អនវសេសតាហិ
ហោតិ។ អធិគមអប្បិច្ឆោ មជ្ឈន្តិកត្ថេរោវិយ អត្តនោ អធិគមំ អញ្ញេសំ ជានិគុំ
ន ទេតិ។ បរិយត្តិអប្បិច្ឆោ តេបិដកោបិ សមាធនោ ន ពហុស្សតការំ
ជានាបេតុកាមោ ហោតិ សាកេតតិស្សត្ថេរោវិយ។ ធុតង្គអប្បិច្ឆោ
ធុតង្គបរិហារណាការំ អញ្ញេសំ ជានិគុំ ន ទេតិ ទ្វេភាតិកត្ថេរេសុ ជេដ្ឋកត្ថេរោ

វិយ។ វត្ថុវិសុទ្ធិមគ្គ កថិតំ។ អយំ ធម្មោតិ ឯវំ សន្តតុណានិគ្វហនេន ច
បច្ចយបដិគ្គហណោ មត្តញ្ញតាយ ច អប្បិច្ឆស្ស បុគ្គលស្ស អយំ
នវលោកុត្តរធម្មា សម្បជ្ជតិ, នោ មហិច្ឆស្ស។ ឯវំ សត្តត្ថ យោជេតព្ពំ។

សន្តជ្ជស្សាតិ ចតុសុ បច្ចយេសុ តីហិ សន្តោសេហិ សន្តជ្ជស្ស។ បរិវិត្តស្សាតិ
កាយចិត្តឧបធិវិវេកេហិ វិវិត្តស្ស។ តត្ថ កាយវិវេកោ នាម គណសង្កណ្ឌកំ
វិនោទេត្វា អជ្ឈអារម្ភវត្ថុវសេន ឯកីការោ។ ឯកីការមត្តេន បន កម្ពំ ន
និប្បជ្ជតីតិ កសិណាបរិកម្ពំ កត្វា អជ្ឈសមាបត្តិយោ និព្ពត្តតិ, អយំ
ចិត្តវិវេកោ នាម។ សមាបត្តិមត្តេនេវ កម្ពំ ន និប្បជ្ជតីតិ ឈានំ ចាទកំ កត្វា
សម្ពារេ សម្មសិទ្ធា សហ បដិសម្ពិទាហិ អរហន្តំ ចាបុណាតិ, អយំ
ឧបធិវិវេកោ នាម។ តេនាហ ភគវា - “កាយវិវេកោ ច វិវេកជ្ជកាយានំ
នេក្ខម្មាភិរតានំ។ ចិត្តវិវេកោ ច បរិសុទ្ធិចិត្តានំ បរមវោទានប្បត្តានំ។
ឧបធិវិវេកោ ច និរុបដិទំ បុគ្គលានំ វិសម្ពារគតាន”ន្តិ (មហានិ. ៤៩)។

សង្កណ្ឌការាមស្សាតិ គណសង្កណ្ឌកាយ ចេវ កិលេសសង្កណ្ឌកាយ ច
រតស្ស។ អារទ្ធវិវិយស្សាតិ កាយិកចេតសិកវិវិយវសេន អារទ្ធវិវិយស្ស។
ឧបជ្ជិតសតិស្សាតិ ចតុសតិបដ្ឋានវសេន ឧបជ្ជិតសតិស្ស។ សមាហិតស្សាតិ
ឯកគ្គចិត្តស្ស។ បញ្ញាវតោតិ កម្មស្សកតបញ្ញាយ បញ្ញាវតោ។ និប្បបញ្ចស្សាតិ
វិគតមានតណ្ហាទិដ្ឋិបបញ្ចស្ស។

តេជ ភាវេតព្ពបទេ មគ្គោ កថិតោ។ សេសំ បុរិមសទិសមេវ។

នវធម្មវណ្ណានា

៣៥៩. (១) សីលវិសុទ្ធិតិ វិសុទ្ធិ ចាបេតុំ សមត្ថំ ចតុចារិសុទ្ធិសីលំ។
ចារិសុទ្ធិបដានិយដ្ឋន្តិ បរិសុទ្ធការស្ស បដានដ្ឋំ។ ចិត្តវិសុទ្ធិតិ វិបស្សនាយ

បទដ្ឋានភូតា អដ្ឋបគុណសមាបត្តិយោ។ ទិដ្ឋិវិសុទ្ធិតិ
សបច្ចយនាមរូបទស្សនំ។ កម្មវិវាទវិសុទ្ធិតិ បច្ចយាការព្រាណំ។
អនុត្តយេបិ ហិ បច្ចយវសេនេវ ធម្មា បវត្តន្តិ បស្សតោ កម្មវិវាទតិ។
មគ្គាមគ្គព្រាណទស្សនវិសុទ្ធិតិ ឱភាសាទយោ ន មគ្គោ, វិចិប្បជិបន្នំ
ឧទយព្ពយព្រាណំ មគ្គាតិ វេ មគ្គាមគ្គ ព្រាណំ។
បដិបទាព្រាណទស្សនវិសុទ្ធិតិ វេវិនិតេ វុដ្ឋានភាមិនិវបស្សនា កថិតា, ឥធ
តរុណវិបស្សនា។ ព្រាណទស្សនវិសុទ្ធិតិ វេវិនិតេ មគ្គោ កថិតា, ឥធ
វុដ្ឋានភាមិនិវបស្សនា។ ឯតា បទ សត្តបិ វិសុទ្ធិយោ វិត្ថារេន វិសុទ្ធិមគ្គ
កថិតា។ បញ្ញាតិ អរហត្តជលបញ្ញា។ វិមុត្តិបិ អរហត្តជលវិមុត្តិយេវ។

(ឆ) ធាតុនានត្ថំ បដិច្ច ឧប្បជ្ឈតិ ជស្សនានត្ថន្តិ ចក្ខាទិធាតុនានត្ថំ បដិច្ច
ចក្ខុសម្មស្សាទិនានត្ថំ ឧប្បជ្ឈតិ តិ អត្ថោ។ ជស្សនានត្ថំ បដិច្ចាតិ
ចក្ខុសម្មស្សាទិនានត្ថំ បដិច្ច។ វេទនានានត្ថន្តិ ចក្ខុសម្មស្សាទិវេទនានានត្ថំ។
សញ្ញានានត្ថំ បដិច្ចាតិ កាមសញ្ញាទិនានត្ថំ បដិច្ច។ សង្កប្បនានត្ថន្តិ
កាមសង្កប្បាទិនានត្ថំ។ សង្កប្បនានត្ថំ បដិច្ច ឧប្បជ្ឈតិ ធន្ទនានត្ថន្តិ
សង្កប្បនានត្ថតាយ រូបេ ធន្ទោ សន្ទេ ធន្ទាតិ វេ ធន្ទនានត្ថំ ឧប្បជ្ឈតិ។
បរិឡាហនានត្ថន្តិ ធន្ទនានត្ថតាយ រូបបរិឡាហោ សទ្ធិបរិឡាហោតិ វេ
បរិឡាហនានត្ថំ ឧប្បជ្ឈតិ។ បរិយេសនានានត្ថន្តិ បរិឡាហនានត្ថតាយ
រូបបរិយេសនាទិនានត្ថំ ឧប្បជ្ឈតិ។ លាភនានត្ថន្តិ បរិយេសនានានត្ថតាយ
រូបបដិលាភាទិនានត្ថំ ឧប្បជ្ឈតិ។

(ជ) សញ្ញាសុ មរណសញ្ញាតិ មរណានុបស្សនាព្រាណោ សញ្ញា។
អាហារេបដិកូលសញ្ញាតិ អាហារំ បរិគ្គណ្ឌានុស្ស ឧប្បន្នសញ្ញា។
សព្វលោកេអនភិវតិសញ្ញាតិ សព្វស្មី វដ្តេ ឧក្ខណ្ឌានុស្ស ឧប្បន្នសញ្ញា។ សេសា

ហេដ្ឋា កថិតា ឯវ។ ឥធិ ពហុការបទេ មគ្គោ កថិតោ។ សេសំ
បុរិមសទិសមេវ។

ទសដម្បវណ្ណានា

៣៦០. (ឈ) និជ្ជវវត្ថុនីតិ និជ្ជវការណានិ។ មិច្ឆាទិដ្ឋិនិដ្ឋិណ្ណា ហោតីតិ អយំ
ហេដ្ឋាវិបស្សនាយមិ និដ្ឋិណ្ណា ឯវ បហីនា។ កស្មា បុន គហិតាតិ
អសមុច្ឆិន្ទត្តា។ វិបស្សនាយ ហិ កិញ្ចាបិ ជីណ្ណា, ន បន សមុច្ឆិន្ទា, មគ្គោ បន
ឧប្បជ្ជិត្វា តំ សមុច្ឆិន្ទតិ, ន បុន វុដ្ឋាតុំ ទេតិ។ តស្មា បុន គហិតា។ ឯវំ
សត្តបទេសុ នយោ នេតញ្ចោ។

ឯត្ថ ច សម្មាទិដ្ឋិបច្ចយា ចតុសដ្ឋិ ធម្មា ភាវនាចារិប្បវី គច្ឆន្តិ។ កតមេ
ចតុសដ្ឋិ? សោតាបត្តិមគ្គកូលោ អធិមោក្ខដ្ឋេន សទ្ធិន្ទ្រិយំ បរិបូរេតិ,
បគ្គហាដ្ឋេន វិរិយិន្ទ្រិយំ បរិបូរេតិ, អនុស្សវណាដ្ឋេន សតិន្ទ្រិយំ បរិបូរេតិ,
អរិក្ខេបដ្ឋេន សមាធិន្ទ្រិយំ បរិបូរេតិ, ទស្សនដ្ឋេន បញ្ញិន្ទ្រិយំ បរិបូរេតិ,
វិជាននដ្ឋេន មនិន្ទ្រិយំ, អភិនន្ទនដ្ឋេន សោមនស្សិន្ទ្រិយំ,
បវត្ថុសន្តតិអធិបតេយ្យដ្ឋេន ជីវិតិន្ទ្រិយំ បរិបូរេតិ... បេ... អរហត្ថផលកូលោ
អធិមោក្ខដ្ឋេន សទ្ធិន្ទ្រិយំ, បវត្ថុសន្តតិអធិបតេយ្យដ្ឋេន ជីវិតិន្ទ្រិយំ បរិបូរេតិ
ឯវំ ចតុសុ មគ្គេសុ ចតុសុ ផលេសុ អដ្ឋអដ្ឋ ហុត្វា ចតុសដ្ឋិ ធម្មា ចារិប្បវី គច្ឆន្តិ។
ឥធិ អភិញ្ញេយ្យបទេ មគ្គោ កថិតោ។ សេសំ បុរិមសទិសមេវ។

ឥធិ វត្វា បញ្ញា សមោធានេតញ្ចោ។ ទសកេ សតំ បញ្ញា កថិតា។ ឯកកេ ច
នវកេ ច សតំ, ធុកេ ច អដ្ឋកេ ច សតំ, តិកេ ច សត្តកេ ច សតំ, ចតុក្កេ ច
ធរក្កេ ច សតំ, បញ្ចកេ បញ្ញាសាតិ អឌ្ឍធម្មានិ បញ្ញាសតានិ កថិតានិ ហោន្តិ។

“ឥធម៌វោច អាយស្មា សារិបុត្តោ, អត្ថមនា តេ ភិក្ខុ អាយស្មតោ
សារិបុត្តស្ស កាសិទំ អភិននុ” ត្ថិ សាធុ, សាធូតិ អភិននុត្តា សិរសា សម្បជ្ជិសុ។
តាយ ច បន អត្ថមនតាយ ឥមមេវ សុត្តំ អារដ្ឋមនា បញ្ចសតាបិ តេ ភិក្ខុ
សហ បដិសម្ពិទាហិ អគ្គជលេ អរហត្តេ បតិជ្ជហិសូតិ។

សុមជ្ឈលវិលាសិនិយា ធិបនិកាយជ្ជកថាយ

ធនុត្តរសុត្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

និដ្ឋិតា ច ចាថិកវគ្គស្ស វណ្ណនាតិ។

ចាថិកវគ្គជ្ជកថា និដ្ឋិតា។

និកមនកថា

ឯត្តារតា ច -

អាយាចិតោ សុមជ្ឈល, បរិវេណានិវាសិនា បិរុគុណេ;
នាហំនាគសង្ឃត្ថេវេន, ថេរវំសន្ធយេន។

ធិយាគមវរស្ស ធនពល, គុណគណបរិធិបនស្ស អជ្ជកថំ;
យំ អារភី សុមជ្ឈល, វិលាសិនី នាម នាមេន។

សា ហិ មហាជ្ជកថាយ, សារមាធាយ និដ្ឋិតា;
ឯសា ឯកាសីតិបមាណាយ, ចាឡិយា កាណាវាវេហិ។

ឯក្ខនសង្ឃមត្តោ, វិសុទ្ធិមគ្គោបិ កាណាវាវេហិ;
អត្ថប្បកាសនត្ថាយ, អាគមាទំ កតោ យស្មា។

តស្មា តេន សហាយំ, អដ្ឋកថា កាលាវារគណនាយ;
សុបរិមិតបរិច្ឆ័ន្តំ, ចត្តាលីសសតំ ហោតិ។

សត្តំ ចត្តាលីសាធិកសត, បរិមាណំ កាលាវារតោ វរំ;
សមយំ បកាសយន្តី, មហាវិហារេ និវាសិនំ។

មូលកដ្ឋកថាសារ, មាធាយ មយា ឥមំ ករោន្តេន;
យំ បុញ្ញមុបចិតំ តេន, ហោតុ សញ្ញោ សុខំ លោកោតិ។

បរមវិសុទ្ធសទ្ធាពុទ្ធវិរិយបដិមណ្ឌិតេន
សីលាចារន្តរមទ្ធាធិគុណាសមុទយសមុទិតេន
សកសមយសមយន្តរគហនន្ទ្រោគាហណាសមត្ថេន
បញ្ញាវេយ្យត្តិយសមន្នាគតេន តិបិដកបរិយត្តិប្បភេទេ សាដ្ឋកថេ
សត្តសាសនេ អប្បដិហាតញ្ញាណប្បភាវេន មហាវេយ្យករណេន
ករណាសម្បត្តិជនិតសុខវិនិគ្គតមគុរោធាវចនលាវណ្ណាយុត្ថេន
យុត្តមុត្តវាធិនា វាធិវេន មហាករិណា បភិន្នបដិសម្ពិទាបរិវារេ
ធម្មភិញ្ញាធិប្បភេទគុណាបដិមណ្ឌិតេ ឧត្តរិមនុស្សធម្មេ សុប្បតិដ្ឋិតពុទ្ធនំ
ថេរវិសប្បធិទានំ ថេរានំ មហាវិហារវាសិនំ វិសាលដ្ឋារក្ខតេន
វិបុលវិសុទ្ធពុទ្ធិនា ពុទ្ធខោសោតិ គរូហិ គហិតនាមធម្មយ្យេន ថេរេន កតា
អយំ សុមង្គលវិលាសិនី នាម ធីយនិកាយដ្ឋកថា -

តាវ តិដ្ឋតុ លោកស្មី, លោកនិត្តរណេសិនំ;
ធស្សេន្តី កុលបុត្តានំ, នយំ ធិដ្ឋិវិសុទ្ធិយា។

យាវ ពុទ្ធាតិ នាមម្យី, សុទ្ធចិត្តស្ស តាធិនោ;
លោកម្ហិ លោកជេដ្ឋស្ស, បវត្តតិ មហេសិនោតិ។

សុមង្គលវិលាសិនី ឆាម

ធិបតីកាយដួកថា និដ្ឋតា។

ព្រះ

អង្គកថា

ភាសាចារឹក

សុត្តន្តបិដក

ធម្មនិកាយ

ចាត់កវគ្គអង្គកថា

